

אסיפת גליונות

פרשת צו - פרה

נא לא להוציא מבית
הכנסת עד מוצאי שבת

נא לא לעיין בשעת
התפילה

תוכן הענינים - אסיפת גליונות צו פרה

אבני אפד - מוריגו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זי"ע
אור מופלא - מאור תורת מרן הבעש"ט הקדוש ותלמידיו זי"ע ועכ"ל
זכר צדיק לברכה - מרן הגה"ק רבי יהודה הורביץ מדז'יקוב זי"ע
ויטע אש"ל - הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן לידר זי"ע
מפתורא דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל האמונת אברהם' מפייסבורג זי"ע
מאורי הגולה - מרנן האדמו"רים מאורי גולת ארה"ב זיע"א
מחשבת חיים - מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך
נטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע ציינוורט זצ"ל
פניני הכהן - המשפיע הרה"ח רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א
בית ארזים - חכמי רומניא וגאנויה
משיב נפש - הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א
באמונתו יחיה - המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן שליט"א
עמק הפרשה הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א
פלאי פלאות
מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א
מרקחת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר
קול דודי - הרה"ג רבי דוד פראנד שליט"א
אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א
חמידא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א
במשעולי החסידות - להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעש"ט
פניני הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א
אומר מן החדש - הגאון המופלא רבי אברהם משה באקאן שליט"א
דורשי יחודך - הגה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א
היכל הוראה - הגאון הגדול גאב"ד היכל הוראה שליט"א
לב ההלכה - מפעל שונה הלכות
הוי זהיר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א
אוצר ידיעות התורה - מגיד מישרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א
ברכה משולשת - הצדיק מרענגה רבי יצחק הוברמן זי"ע

החברות מיועדות לבתי כנסת נא ונא לא להוציא מהבית כנסת עד מוצאי שבת
למעוניינים ניתן לשלם חד פעמי או הו"ק דרך נדרים פון קופה חסידים הראשונים / 2905 או
במספר ישיר 079-969-7799

מכון חסידים הראשונים
כתובת: לפידות 8 ירושלים
פלו: 0504186860
פקס: 077-3182945
הפצה ומנויים: 0534178885
הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

לקראת חג הפסח הבעל"ט אנו מתכוננים להדפיס גליון מוגדל מדברי תורתם של אדמו"רים רבנים
משפיעים מדור העבר זי"ע ולהבלחט"א החיים אתנו שיופץ בארץ הקודש ארה"ב אירופה ועוד
לצרוף גליונות מובחרים לגליון פסח בלבד נא לשלוח מייל: k0527162508@gmail.com או
בטל' 0527162508 לשאר ימות השנה ניתן ליצור קשר עם המכון

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

אבני אפד

מספור ישראל והלכות רבני ישראל בעל שם טוב
התלמידיו ז"ע ועב"י א כפי ששאב מכתבים והשקפה
את בני ישראל רבות בשנים סודיות הרב
רבי אליעזר דוד פרידמאן זל"ה ז"ע א
רב ביהמ"ד רחסידי בעלזא בלארדאן

פרשת צו - פרה תשפ"ד

ספה"ק אבן שלמה

הרה"ק רבי שלמה זלמן עהרנרייך משאמלוי זי"ע
צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה וגו'. וכתיב
רש"י אין זו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון
ציוות נר"ך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כ"ס. ונר"ך ביאור, דשני
כצשים קטנים ליום לכל ישראל אין כל כך חסרון כ"ס, שהוא באמת
רק דבר מועט.

ועלה כלפי זלמן ז"ל כוונה עמוקה, דהנה צ"ל של מוקדה זעירא,
ויש לפרש לענ"ד דהנה צחצוח הלצות הקדוש כתב לכלל
גדול בעבודת השם שהמנפון כלב נר"ך שיהיה הרצה יותר מנגלה
על איבריו, וכמעט על ענין נכבד הזה בניו כל ספרו הקדוש חוצת
הלצות, ופרשתי בזה מה שאמר דוד המלך ע"ה (מהל"ס א' א) צחצוח
לבי וגו' לקמן בפי' מטות ע"ש.

והנה בהקצבת העולה, הנגלה הוא מה שמעלה הכבש ושרפו כולו
כליל לה' בעבור שזוה הקב"ה לעשות כן, שהוא קרבן החמדי
שזוה הקב"ה את הכבש האחד תעשה בצוקר וגו' שנים ליום עולה
תמיד, אמנם המנפון צעם ההקצבה הוא שחושב במחשבתו שהוא
חוטא ופושע נגד הקב"ה וכל המעשים שעושין להכבש דהיינו שחיטה
והפשטת עורו ונמיחה והקטרות הכל היו צריכין לעשות לו על עונותיו
ופשעיו, אך הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו לוקח תחת נפשו נפש הבהמה
אשר מקריב, כן נר"ך האדם לחשוב צעם הקצבת הקרבן, וכן הכהנים
המקריבים היו מתכוונים בזה וכמבואר בספרי, ואז הקרבן ירצה לה'.
ובספר הק' ישמח משה כתב דזה כוונת הכתוב (ויקרא ז' יח) המקריב
אוחז לא יתש, אם המקריב אינו מחשב ומתכוון כנ"ל אז "פגול הוא
לא ירצה", אז מן השמים שנעשה הקרבן פגול, יעיי"ש ושפתיים יק.

ובאמת אמרו חז"ל (סוטה ה:) גדולים נמוכי רוח לפני הקב"ה יותר
מאילו הקריב כל הקרבנות, ומנאל אם האדם מתכוון כנ"ל
צעם הקצבת הקרבן הרי הוא כאלו הקריב כל הקרבנות, וא"כ ממילא
המנפון הוא יותר מהנגלה על האברים, וכיון שצא האדם ליד שפלות
רוח צעם הקצבת הקרבן הרי הוא כאלו האדם לומד מן מעשי
הקרבן וצא ליד שפלות ועגוה ע"י העולה הזאת.

וזהו שאמר הכתוב "זאת תורה העולה", מה שלומד מן העולה,
"הוא העולה על מוקדה", כלומר עולה על גביו שהוא הרצה
יותר מהנגלה מה שהוא חושב ומתכוון במנפון במחשבתו וכלבו,
ולכן המ' קטנה להורות כוונת הכתוב שגוף ההקצבה הוא קטן וזעיר
נגד מה שלומד "מן העולה", דהיינו המנפון שכלבו, והבן.

והנה לאדם פשוט שיכול להיות הנגע לכת עם ה' לעבוד עבודתו
ולעשות מצותיו ומעשים טובים בקמח בניקל לו שיהיה המנפון
יותר מהגלוי, אמנם למנהיגי ישראל העומדים בראש וצריכין להורות
לעם ה' דרכי השם הם מוכרחים לעבוד עבודתם בגלוי ובפרסום,
ואי אפשר להם להתנהג בהנעם לכת כאלו שנים שאינם מנהיגי העם
כי מוטל עליהם להראות להעם הדרכי אשר ילכו בה והמעשה אשר
יעשו, ובעבודה שהוא צפרהסאי קשה מאוד שיהיה המנפון רצה
על הנגלה, לכן כתיב לשון זו וזירוז להכניס אשר עושים עבודתם
צפרהסאי לעיני כל שישגיחו היטב שמורת העולה יהיה רצה יותר
על הנגלה דהיינו על מוקדה כנ"ל, כי אי אפשר להם לעבוד בהנעם
לכת רק בגלוי ובצפרהסאי, על כן קשה מאוד שיהיה רצה המנפון
על הגלוי, לכן צוה הקב"ה בלשון זו לזרז אותם על זה, והבן א'.

והנה כיום מטמין ומנפין האדם החפלים והמעוות אשר רוצה
להטמין ויהיו שמורים אללו, ומי שהוא הנגע לכת ומנעי
מעשיו מצני אדם הרי הוא כאלו מטמין כפיו, ואמנם הכהנים
מנהיגי ישראל שהם עושים עבודתם צפרהסאי, ואי אפשר להם
להתנהג בהנעם לכת כי הם מראים להעם איך צריכין לעבוד את ה',
ואם כן אללם הוא חסרון כיס כמו שאין להם כיס להטמין עבודתם
בתוכו, על כן ציוות נר"ך לזרז שישגיחו היטב שיהיה המנפון רצה
יותר מהנגלה, והבן.

ובפרשת פרה אמרתי בזה מה שכתוב בפייט "לטהר טמאים
ולטמא טהורים באומר קדוש", דעתה אין לנו פרה
אדומה לטהר אותנו אך באמירה בעלמא, אבל האמירה נר"ך להיות
המנפון כלב יותר מהגלוי, ואז הוא "אומר קדוש", וזה שאנו שאגים
ומתפללים שיעזרנו השם שנהיה מתפללים כלב טהור באמת, שמהיה
המנפון יותר דהיינו "אומר קדוש", והבן.

כתבת האפד

ז"ע ועוד, כולם אין נחשבים בין הל"ו צדיקים כיון שנתגלה בעולם צדקתם וקדושתם,
והישיב האב הרה"ק ר' מרדכי'לע לעומת בנו: "א שיינע תכלית וואלט געווען אז צדיקי
הדור זאלן זיין צדיקים בנסתר אזוי ווי בנגלה..." [- איה פנים היו לנו לו היו הצדיקים
בפנימיות כמו שרואים עליהם בגלוי בחוץ...]. שעבודתם הק' שנתגלה לעיני הרואים
אינו אף אחד מנמא מגודל עבודתם שגינעו בעבודת הבורא בסתר לבם ובהנעם לכת.
היוצא מדבריו שאפשר להיות אף נמנה בין הל"ו צדיקים נסתרים אף שצדיק מפורסם
הוא, כיון שצדקותו האמיתי וגודל שגב מדרגותיו המה נסתרים ונעלים מעין כל חי.

א. במה שכתוב שצריך שיהא המצפון רבה על הנגלה, וביותר יוקשה הדבר למנהיגי
ישראל (והואים בה מה שהיה מעיק על לבו של אותו צדיק השאמלוי'ר רב, בהיותו סתם כרב בישראל ונצרך
לירוש ברבים ורשות ולהורות לעם בני ישראל דרך השם), "סופר שהרה"ק רבי נח מלעכאוויטש ז"ע
שאל פעם מאת פני אביו הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש ז"ע שמובא בהז"ל (עי'
סוכה מה): שאין העולם מתקיים בלא ל"ו צדיקים נסתרים בכל דור ודור, שאין מכירים
העולם בעבודתם הקדושה, ונמצא אם כן שכל אותם הצדיקי עליון כהמגיד הגדול
הרבי ר' בער ותלמידיו הק', הרה"ק ר' שלמה קארלינער, ה"קדושת לוי" מביארדיטשבו

ועל פי מה שכתבנו נראה לפרש המדרש שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא, אמר להם זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה, דאלו מאמיינים צביחת המשיח שהוא מיי"ג עקרים, אבל מה שאנו מנקשין שיבא משיח אנו אומרים צפה, אבל רצף שיהיה המצפון מרובה ממה שהוא צפה ויהיה כוונתנו שיתגדל ויתקדש שמו יתצרך צעולם ויתרומם קרן המורה ויתנהגו ישראל בדרכי המורה, ולא בשביל שזר לנו ויטל פרנסמיו וקמו עלינו אומות העולם, רק בשביל כבודו יתצרך, ויהיה מייר לאדם בפנימיותו על העדר כבוד המורה וכבוד שמים, וכאשר שאלו אימתי יבא בן דוד, השיב להם זאת תורת העולה, שמה שלומד מן העולה יהיה עולה על מוקדה יותר הרבה שהמצפון יהיה יותר, וכן צדקת משיח רצף שיהיה המצפון יותר, ואז כשנקש בפנימיות הלז זודאי יבא צמורה ויגאלינו, אמן כן יהי רצון.²

שבת פרה

ספה"ק תורת חיים הרה"ק רבי חיים מקאסוב ז"ע

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר י"ב). פירש"י לפי

שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל וכו' ומה טעם יש צה, לפיכך כתב צה חוקה וכו', אין לך רשות להרהר.

ולבאורה מה זה תירך למה שאומות העולם מונין, שאין אתה רשאי להרהר. ונראה, כי האדם לפעמים הוא צגולות השכל ועוצד השי"ת צ"ה בהתלהבות ואז יש לו טעם צמורה ומפלה, מתוקים מדבש ונפת זופים, ואם ח"ו אינו צמוחין ורצף ללמוד ולהתפלל צלה התלהבות, ולזה מונין אותו טעם צמורה זו וצתפלה זו למה אתה לומד ומתפלל, לךך כתיב חוקת המורה, חוקה היא ואין אתה רשאי להרהר, וללמוד ויתפלל כך כמו שיכול, והתיקון לזה, ויקחו אליך, וזה התקשרות האדיקים שהם צחי' מוחין, צחינת דעת של כל ישראל, וזה יהי' תיקון לאותן התפלות שהם כגוף צלה נשמה, וזה הי' ג"כ טעם פרה אדומה שנקראת על שם משה, שישראל צעזמם לא היו צאפשי לצוא לכלל תיקון זה צלמי התקשרות משה צחינת דעת.

וזה אשר צוה ה' לאמר, כי אמירה צלצד צדצרי תורה מציא קדושה, וזה גזרת המלך, שיש כח קדושה צדצרי תורה, וזה נעשה לו קס חיים, וכן להיפוך ח"ו, כמו פרה אדומה שטמא ומטהר.³

כתפת האפר

לו שתמסור פריסת שלום להב' מיכל האלענדער, ולא אמר למסור שלום לשום רב יהודי נכבד אלא לאותו בחור. וכן פעם שלח איזה ספר נאה לאחד הבחורים שהיה יושב ולומד בהתמדה.

וכבר הבאנו במק"א ששמעתי מפי אמונ"ד שהיה נוכח בעת שקהל רב צבאו על פתחו של הרה"ק המהרי"ד והמתינו לכות ליכנס אל הקודש ובאותה תע היה חדר קדשו בחור צעיר יתום, בנו של אחד ה"יושיבים" שכבר לא היה בין החיים, והארץ הרה"ק מבעלזא בשיחה איתו זמן רב, וסידר לו דרך נסיעה אחרת לכל פרטיה, כיון ששמע מהחבור שהיה לו לנסוע נסיעה לאונגאון שבדרכו יצטרך לעבור בעיר הבירה ויעין, ולא היה ניחא לו להרה"ק שחסידישע בחור יסע דרך שם, ובאותה שיחה הרבה לשוחח עם החבור אודות אביו ושאל לו אם זכור עדיין את צורת אביו, והארץ עוד בשיחה עמו זמן רב, ואף שבחוק המתינו תור של אנשים הרבה, לא הביט על כלום, שלבחור היה מקום הראשון אצלו.

וכן סיפרנו מה ששמעתי מיהודי יקר הרה"ח ר' יודל פריד ז"ל מחסידי וויז'ניץ, שבבחינתו בהיותו בארצפערט בתקופת מלחמת עולם הראשונה וביקש להתברך שיפטר מהצבא ולא יצטרך להתגייס, והגיע למעון קדשו של הרה"ק מבעלזא קהל רב והוא עמד בסוף העולם, ולא היה נראה שיכול כלל להצליח להיכנס אל הקודש, שלא יתנו לכל הקהל להיכנס, והנה כאשר לא נכנסו להפרד מהרה"ק רק כמה יחידים, הבחין הרה"ק מהרי"ד שבחור עומד שם בסוף וציוה להכניסו תיכף, ולא הביט על הקהל הרב שצבאו שם - וכאמור זה היה דרכו בקודש לקרוב הבחורים בקיובה יתירה ולחזקם כדי שילכו תמיד בדרך השם.

ג. זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל וגו' (במדבר י"ב). נראה לומר ביאור הכתוב דרך רמז בעזהש"ת, ולתרץ בזה מה שדקדקו בזה כל המפרשים למה לא אמר "זאת חקת הפרה". ויש לבאר הענין בהקדם המכבד הידוע של הרה"ק ה"אמרי אמת" מגור ז"ע לבן אחותו האברך המופלג החסיד ר' יצחק דוד בידערמאן זצ"ל, בה כותב דברי חיזוק והדרכה לעבודת השם ית' בשמחה, וכה כותב לו, וכי אם היו מציינים לך סטם עתק של מנא מליין דאללער כדי שיום אחד לא תניח תפילין אין שום ספק שלא היית מוותר על הנחת תפילין כלל, ולא היית מוכן לשמוע לעסק כזה אף בעבור כל הון דעלמא, שהרי אתה יודע האמת שהנחת תפילין אחת שוה יותר מזה, ואם כן יוצא מזה שהנחת תפילין אחת שוה יותר מכל הללי עלמא, והרי לו היית מרוויח בלאטעריא [-מפעל הפיס] מאה מליין דאללער האם לא היית מלא שמחה, ואם כן הרי יהודי כשר המניח תפילין מדי יום ביומו צריך למלואת נפשו בשמחה וצהלה שזכה בעזרת השם ית' ש'לקיים מצוה גדולה זו והרויח הרבה יותר ממאה מליין דאללער.

ובשם הגה"ק ה"חפץ חיים" ז"ע מובא שמונחת תפילין אחת אפשר להשפיע טובה לכל באי עולם לא היה אפשר למסור ולהעביר דמותו, ואין לנו השגה על ערך מצוה אחת, אלא שכמו כן דבר זה בלתי אפשרי. וכמו כן שכל זמן שעומד עדיין לפני קיום

ב. הגה"ק בעל "מנחת אלעזר" ממונקאטש ז"ע מאריך הרבה בספריו הק' שהיו צדיקים, כדוגמת הרושישע צדיקים, שהגיעו לו עבודתם בסתר המדיריגה בהסתרה שבתוך הסתרה עד שלא ראו מעבודתם הקדושה כלום בחוץ, ומאריך היו צדיקים אחרים שעבדו עבודתם באיתגליא ולא הסתירו כל כך, והצדיקים שהתגוררו באיור שלנו. וכותב בזה הרה"ק ממונקאטש דאליבא דאמת תרתי איתניהו ושני הדרכים נכונים ונצרכים, שאמנם הצנע לכת עם אלקין ואין לך יפה מן הצניעות, אך לפעמים נצרך הדבר להראות בגלוי למען דעת כל עמי הארץ שהפשוטי עם והילדים ילמדו דרך ה'. וביאר בזה הכתוב (דברים ט"ט) "הנסתרות לה' אלקינו והגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת", שאמנם מה שעובד את הש"ת בסתר לבבו "הנסתרות", דבר זה נצרך כדי שיוכל להיות נקי ללא שמץ פניות ולשם שמים "לה" אלקינו, אולם לכן נצרך לפעמים לקיים התורה ומצות באיתגליא "הגלות", היינו טעמא, "לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת", שגם הבנים יראו.

שמענו מפי הרה"ח ר' בן ציון קרינפוס ז"ל שהיה מחסידי רוסלאנד וזכה להתקרב אל הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ע בהיותו חתן בטשערנאביל ונפגשו פעמים רבות בהחתונות שבבית טשערנאביל, וכידוע שהרה"ק המהרי"ד מבעלזא היה דבוק עד מאד בצדיק בן טשערנאביל והרבה מאד לדבר אודותם, ובפרט מוקינו הק' הרה"ק ר' אהרן טשערנאבלער ז"ע, אך בענין זה שהגוה בהצנע לכת יתירה העיר פעם ואמר לו לר' בנציון "אילו היו רבותיכם מרבים יותר לחלק קוגעל היו פחות באלשעוויקעס [-מהמכירות ברוסלאנד שגררו אחריהם הרבה מצעירי הצאן והרחיקים מהיהדות ה"ל], שההתקרבות שהיו מקרבים את העולם, ובפרט הבחורים וצעירי הצאן, על ידי שהיו יושבים יותר עמהם בשולחנם הטהור ומקרבים אותם, פעולות החיצוניות הללו היו משפיעים לטובה ביותר שאת לחיזוק הדת לקרב הלבבות לאביו שבשמים.

ואכן אותו צדיק קיים דברים הללו ביותר שאת, כפי שמפורסם הדבר אודות הקירבה יתירה שהיה מקרב הבחורים הצעירים, והיה להם מקום אצלו לפני הזקנים. וכן העיד בנו הרה"ק מהר"א מבעלזא ז"ע: אצל זקני הק' דער ערשטע בעלעזר רב [-הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע] לא נתנו אף לאברכים להתקרב אל הקודש, בהטעימו שבארך צעיר צריך קודם למלואת כרסו בש"ס ופוסקים ואחר כך לעסוק בחסידות, אולם בתקופת בית הק' המיטעלער רב [-מהר"א מבעלזא ז"ע] כבר הרשה להאברכים להתקרב, אולם לבחורים לא נתן רשות, באמרו שבחור צריך אך ורק ללמוד תורה ולא להתעסק בחסידות, אך אצל אבי [-הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ע] נתנו אף לבחורים להתקרב אל הרבי, ואדרבה דרכו בקודש היה לקרובם ביתר שאת ויותר מכולם, וסיים הרה"ק ר' אהרן מבעלזא ז"ע: "צו מיר קומען שוין יונגלעך אויך" [-אלי באים כבר בגם ילדים מצעירי הצאן].

וסיפר הרה"ק רבי יהודא לע הארוויץ ז"ע מדז'קוב, שבעיר טורנא התגורר א גוטע בחור [-בחור תלמי חכם ויר"ש] ר' מיכל האלענדער שישב ולמד בבית מדרש, וכשהיה מגיע אל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא יהודי מטורנא היה דרכו בקודש תמיד לומר

ספה"ק תורת אמת

הרה"ק רבי יהודה לייבלי איגר מלובלין זי"ע

דבר אל בני ישראל ויקחו אליך וגו' (במדבר יט, ג). ענין קריאת פרשה זו בזמן הזה לכאורה לא יוצן עפ"י פשוט, שצאחד צאחד משמיעין גם עמה על השקלים וכנסת הקווי בלב, אולי ירחס ד', ומהרה יצנה הצית ונקיים מצות השקלים ונקריב צר"ח יסון קרבן מתרומה חדשה, ופ' זכור הוא בעצם מצוה תמידית על מחיית עמלק צפה, וכמו שנאמר (שמות י, טו) מדר דה, [ויכידוע ממדרש אחס מוצרים מלמטה וכו'], אבל פרשת פרה שהוא לטהרת ההואה קודם הקרבן פסת, מה יועיל הקריאה, הלא גם אם יצנה המקדש חייף אין צאפשרות לעשות אפר פרה, שצריך זמן רב לגדל מינוקות מיום הולדת וכדומה כידוע.

אמנם נראה מזה, כי עצם קריאת הפרשה פועל לעולם לטהרת הנפש מחלאת טומאתה, ממנה שנדבק זה מן ההיפוך, כי גם בזמן הצית היו קורין תמיד הפ' פרה קודם פסת, אף שהי' יכול להיות לפעמים שלא נצרך שום אדם להזאה, צ"ל היו קורין הפרשת פרה לפעול שרש הטהרה בעצם נפשות ישראל מן טומאת ההיפוך שהוא עיקר העובדא צפועל להעביר את הטומאה הצאה מכה ההיפוך והספ"א, כמו שנאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

ובזה יוצן גם כן דברי המדרש, צדין היה להקדים פ' החודש לפרשת פרה, מפני שצא' ציטון הוקם המשכן וצניי נשרפה הפרה כו'. ולכאורה לא יוצן הקושיא, גם אם אז היה מעשה הפרה צניי, הלא נצרך לקריאה קודם ר"ח, להזיז על הטהרה קודם הפסת.

אמנם קושיית המדרש הוא על זמן הזה, שקורין פרשת פרה רק לזכר, היה להקדים פרשת החודש שיש לו יותר שייכות גם עמה במצוות הכתובות בה, מהשצתת שאור ואכילת מנא, ואחר כך פרשת פרה שהוא רק לזכר מה שהיה אז, ולא היה צניי, וע"ז אמרו למה הקדימוהו מפני שהיא טהרתן של ישראל, היינו שעצם הקריאה הוא שרש טהרת נפשות ישראל בכל זמן, ולכן יש לו דין קדימה גם בזמן הזה, כי מקודם נצרך להיות טהרת הנפש, שיוכל אח"כ לקבל התחדשות הקדושה צפרשת החודש, והוא כמו בזמן הצית שלא היה יכול אדם לזנוס למקדש, עד שיטהר מקודם מטומאתו.

וגם יודק צוה דברי שני המאן דאמרי, חד אמר שפרשת פרה הסמוכה לפורים, וצ"ל הסמוכה לר"ח ניסן, ולא פליגי, כי צאמת הפ' הזאת ממוצע בין פורים לפסת, כי ענין פורים היא היצאה מההיפוך, שהוא שרש מחיית עמלק מהנפש, ואחר כך יוכל לקבל טהרה, ומקודם זה הוא טובל ושרץ צידו, שלא יועיל הטהרה, ולאחר שטהר הנפש נעשה מוכן לזנוס להקדושה צמו הפסת, כי בקדושת פסת בעצמו נמצא צ' ענייני אלו, היצאה מההיפוך והכניסה להקדושה, והיא מצוה השצתת שאור ואכילת מנא, וצפורים שהוא שלשים יום קודם, מתחיל ההכנה לזה.

וגם צהפטר פרשת פרה אין בה שום רמז על מעשה הפרה צפועל, רק על טהרת הנפש, וזרמתי עליכם וגו', ואת רוחי אתן צקרבכם וגו', כדצרינו הנ"ל, שזה עיקר קריאת הפ' פרה, לטהרת הנפש בכל דור וצכל זמן כנ"ל.

כתפת האפר

ד. עוד הוסיף וכתב הרה"ק רבי לייבלי זי"ע בספרו הקדוש אמרי אמת - לשבת אחר פורים, וזרמתי עליכם מים טהורים וטהרתם (ויקרא לו, כה - הפטרת שבת פרה). ענין מים טהורים י"ל עפ"י דברינו בסעודת הלילה, שפרשת פרה מורה על הטהרה כדי לקבל קדושה מחדש, ואמנם כשיחשוב האדם בעצמו מכיר היטב ערכו שאין יוכל לזנוס אל הקדושה ואין לו כלים שהם הרצון והתשוקה בנפשו, ע"ז מבטיח הש"ת, וזרמתי עליכם מים טהורים, שידרוק בנו רוח טהרה בתשוקות ורצונות חדשות, ויעורר בנו מיין נוקבי, וע"י תשוקות ורצונות האלו נוכל לקבל השפעות הקדושה.

כי ענין מים מורה על התשוקה והרצון, כי עיקר החיות בכל דבר הוא ע"י מים שעל ידם גדלים כל הצמיחות שהמים מרווים את האדמה להוציא כל מיני זרעים וצמחים, כמ"ש (ישעיה נה, י) כי כאשר ירד הגשם וכו' והרווה את הארץ והולידה והצמיחה, וגם עצם הצמיחה מתגדל ומתרחב ע"י השקת המים שנשרש בו, כדאי' בתקונין (במאמר פ"א) כמאי דאשקי' לאילנא ואתרבי בהאי שקיא, וענין זה בצורת האדם הוא הוא התשוקה והרצון, וע"ז באה ההבטחה שהמים האלו יהי' טהורים, היינו שיתעורר לנו תשוקות ורצונות חדשים מצוחצחים, וע"ז נוכל לקבל השפעת הקדושה.

מכל טומאותים ומכל גילויים אטהר אתכם, רומז ההבטחה שיתוקן כל המעשים שעברו, ועלים עין מסוררים, וכתנת טהרה זו לקדושת חג הפסת בהבטחות האלו הוא כמו שהי' גם כן הבטחות אלו לפני יציאת מצרים, כנרמו במאמר משה רבינו ע"ה ואמרו לי מה שמו, המורה על השאלה מאיזה כחות רצונות מצדינו יוכל להיות זאת, הלא אנו מכירין היטב שאין בנו שום כח רצון, וע"ז נאמר ההבטחה כה תאמר אל בני' אהי' וכו', היינו שיתחיל מחדש רצון ורוח טהרה, כי תיבת השם אחי' מורה על מקור הרצון כידוע, וגם הי' השאלה איך יוכלו לצאת ממעמקי הקליפות כידוע שהי' משוקעים במ"ט שערי טומאה, אך ע"ז נאמר מדלג על ההרים וכו', ואיאת במדרש על זה שהרים וגבעות מרמז על ע"ז, שאינו משגיח בע"ז שלהם. וזהו אנו קורין פ' פרה קודם פסת, שיהיה נשפע לנו הטהרה הזו, שיהיה ניטהר ונתקן כל העבר ושיתחדש לנו תשוקה ורצון לקבל בימים הבאים לקראתנו שפע קדושה וישועה ורפואה ותיקון לכל ישראל, אמן.

המצוה בא היצר ומקים עליו עצלות ומסיתו למנוע מלעשותה, ולפעמים מחמת איזו סיבה שאינה מוצדקת כלל יתאחר להשיעור גמרא וכדומה, אך אחרי שזכה ועשה המצוה בודאי לא ימכרונו בעד כל הון, ולא יסכים בשום אופן למכור הדין גמרא בעבור שום בצע כסף.

(אמנם מחסד ה' הוא זה, שבבואו לשלם שכר המצוה לאדם מחשבו כפי שמחשיב האדם את מצותיו אחרי שכר קיימו, וכידוע הפירוש שפירשו צדיקים את הכתוב (תהלים סג, ג) "לך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיו", שלא יארה אדם מינון החסד הגדול כאן שהיה ברור הדבר שכעשיו האדם מצוה שיש לו לקבל שכר על זה כפי מעשיו).

וביאר בספרים הק' ששכר המצוה נמדד כפי גודל הערכות של האדם להמצוה, ובה עושה עמנו הבורא ית' שחסד גדול שמחשב לו לאדם את המצוה "כמעשהו", כפי שמחשיבו האדם אחר שכבר עשהו, וכאמור שלפני המצוה עליל האדם להתבטל ממנה בעבור דברי הבול, ואם היו מחשבים את המצוה בשמים כפי שהעריכו האדם אז לא היתה לו חשיבות הרבה, כיון שהאדם מוכן לפעמים לוותר עליו בעבור נידו ערשים ושאר ענייני התבלים, אך "לך ה' חסד" שאינו מחשיב כן את המצוה, כי אם "כמעשהו", כפי שמחשיבו ומעריכו האדם אחרי שקיים אותו המצוה שאז אינו מוכן למכרו בשום תשלום שבעולם, וכל חפצין אי' ישו בו, כערך הזה משלם לו הקב"ה האדם שתשלם להמצוה).

ובכתבי קודש של הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (ע"י פרי צדיק" ר"ח סיון אות א), מובא שעיקר טומאת מת ועומקה הוא העצבות, שטומאתה חמורה מאוד, ועל זה צריכים לטהר על ידי הזאת אפר פרה אדומה, ולכן הכהנים משרתי השם ית' שעבדו העבודה בבית המקדש לא הותרו להיטמאות למת, שלעבודת הבורא צריך שמחה וחדוה, וצריכים להרחיק מאוד מאוד את טומאת העצבות.

וצריך לדעת דבר זה שכשנגשים אל עבודת הש"ת לעבוד עבודת צריכים לגשת בשמחה רבה, ודבר זה הוא חוק לכל התורה כולה, שבכל מצוה שעושים יש לראות לקיימה בשמחה וחיות והתרוממות הנפש, ולהרחיק העצבות הטמאה, שהרי אינה דומה כלל וכלל מצוה שנעשית בשמחה שכל חפצין לא ישו בה, למצוה שעושה בעצבות, ומרחק עצום שי בניהם כרחוק מזרח ממערב.

ואפשר לומר שזאת רמזה התורה הק' בכתוב "זאת חקת התורה אשר צוה ה' וגו', שדבר זה הוא חוק לכל התורה כולה שהקב"ה מצווה להתרחק מטומאת מת ומהעצבות, ולהיטהר ממנה, ואז יוכל לקיים המצוות כראוי ונכון, וכתוב "עבדו את ה' בשמחה" וגו', ואז נזכה בעז"ה לרוח טהרה מרומם, אכ"ר.

הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל

י"ד י"ט אדר ב' תרצ"ב

א) ידוע היה הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל, כלוחם עז נפש בכל העומדים נגד היהדות הנאמנה, עם זאת היה מופלא במידותיו, ומסר נפשו עבור כל איש יהודי בכל מצב שהוא.

על דרך זה היה מבאר את הכתוב (תהלים קכב, ח-ט) 'למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך למען בית ה' אלוקיני אבקשה טוב לך', והיינו 'למען אחי ורעי' כשהדבר נוגע לטובת איש יהודי באשר הוא, 'אדברה נא שלום בך', יש להיות מלא במידת השלום ולהתנהג באהוה ושלום וריעות, 'למען בית ה' אלוקיני', אך כשהדברים נוגעים לשמירת כרם בית ישראל ולהעמדת הדת על תילה, 'אבקשה טוב לך', או אז צריכים להתאמץ ולעשות ככל האפשרי להיות טוב עבור הקדוש ברוך הוא, ואין לעשות שום פשרות בדבר משום דרכי שלום.

ב) עובדא אחת שיש בה בכדי ללמד על דבר זה, שמעתי מפ"י כלי ראשון, והוא מה שידוע כי הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל לחם מלחמת חורמה נגד ההסתדרות ואנשי הצינוני, ופעם אחת נפל אחד מראשי ההסתדרות למשכב, ובהיות שלא רצה לשהות בבית החולים 'שערי צדק' שהיה תחת הנהלתו של הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל, הלך לדרוש בבית הרפואה שהקימו המיסיונרים בימים ההם בירושלים, אך אלה לא עלה בידם למצוא מזור למחלתו, על כן אמרו לו כי אין לו ברירה אחרת אלא לילך לבית החולים 'שערי צדק', שם יוכל ד"ר וולך לרפאותו.

ד"ר וולך קיבל על עצמו, שלא לקבל חולים אשר הלכו מתחילה לבית החולים המיסיונרי, כשבכך ביקש להציל נפשות מרדת שחת על ידי התאשפזותם בבית חולים זה, ולכן כשהגיע אליו החולה הני"ל וביקש להתקבל אצלו בבית החולים, סירב ד"ר וולך לקבלו.

אחד ממקורביו של איש ההסתדרות [אשר ממנו שמעתי עובדא זו], לא יכול היה לעמוד מנגד למצבו הקשה של החולה, ולכן פנה אל הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל, לספר לו דברים כהווייתם. והנה אף שהכרת פניו ענתה בו שאינו מן החרדים לדבר ה' ודתו, עם כל זה קיבלו הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל בחמימות גדולה, ואחר שסיפר לו את כל הדברים, ביקש כי יורה הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל שיקבלו את איש ההסתדרות לבית החולים 'שערי צדק', ובכך אולי יוכלו להציל את חיו.

תכף כשמוע הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל על הדבר, סגר את הספר שהיה פתוח לפניו, וניגש להלביש את מעילו העליון, בעוד המקורב שהגיע אליו ביקש למנוע את הדבר, באמרו כי בחוץ שורר קור גדול, ועל כן יוכל לכתוב לו את דעתו במכתה, אמנם הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל לא שת לבו לדבר, ואמר כי כשהדבר נוגע לדיני נפשות אין מקום לשלוח מכתב, כי אינו יודע אם יקבל את המכתב בנאמנות מוחלטת, ולכן אין עצה אלא לטרוח לילך בעצמו, וכך יצאו יחד בסוס ועגלה לעבר בית החולים 'שערי צדק', כשעלי אורח יושב הגה"צ רבי יוסף

חיים זצ"ל ואומר תהלים מתוך השתפכות הנפש לרפואת החולה, כשגודל התפעלותו לא יכול היה המקורב לעצור בעדו מלהביט על המחזה הנפלא הזה, איך הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל יושב ואומר תהלים לרפואת איש ההסתדרות.

כשהגיעו לבית החולים, לא המתין הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל שישלמו לבעל העגלה את שכר עבודתו, אלא תכף אץ במרוצה לחדרו של ד"ר וולך, כשהמקורב שומע מחות לחדר, איך הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל מוכיחו על פניו, באמרו לו, וכי מי מינה אותו להיות רב ופוסק בדיני נפשות, וכמובן שהורה לו תיכף לקבל את החולה לטיפול בבית החולים, ואכן לאחר שטפלו בו בבית החולים, יחד עם תפילותיו של הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל, עלה בידם להעלות לו מזור למחלתו.

מקורב זה לא רצה לגלות לאיש ההסתדרות על כל מעשה הדברים, בידיעו את שנאתו הגדולה של איש ההסתדרות ליהודים החרדים, ולכן לא נודע כל הדבר הזה לאיש ההסתדרות.

כעבור תקופת מה חנכו באחד מהרי הגליל יישוב חדש שנבנה על ידי ראשי הצינונים, והזמינו את איש ההסתדרות לנאום במעמד שערכו לכבוד המאורע, והנה בתוך נאומו הרבה להזכיר אודות הערך העליון שבדרכי הצינונות, ואילו בסוף דבריו אף פער פיו נגד הרבנים החרדים, כשהוא מזכיר ואומר, כי ינהל מלחמה נגד החרדים השחורים ובראשם הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל. מקורבו הנזכר שנכח באסיפה זו, לא יכול היה לכלוא את עצמו, והתפרץ לתוך דבריו כשהוא אומר לו, הס מלדבר, וכי בזכות מי נמצא אתה בין החיים אם לא בזכותו, ואכן לאחר מכן סיפר לו השתלשלות הדברים, וכמובן שמיני אז נהג איש ההסתדרות זה בכבוד כלפי הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל.

ג) דרכו של הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל היתה, ללמד תמיד זכות על כל מעשה אשר ראה אצל יהודי, ופעם שאל אותו אחד ממקורביו, כי מה יוכל ללמד זכות, אם יראה בעצם יום הכיפורים יהודי מומר הנכנס למסעדה ערבית, ויושב ואוכל ושותה ככל אשר תאוו נפשו, וכי מה לימוד זכות יוכל לומר עליו. השיב הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל ואמר, כי הרי יתכן שהיה במצב שאחזו בולמוס, וממילא הוא אוכל בהיתר, כמבואר בדברי הגמרא (יומא פג).

השואל תמה על תשובה זו, ולנוכח תמיהתו השיב הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל ואמר לו, כי הריווח מלימוד זכות על יהודי, הוא כי בכל עבירה שאדם עושה הרי זה מביא לחילול שמו יתברך, אמנם על ידי שמלמדים עליו זכות, שוב אין בעל העבירה עובר גם על חילול השם, ואף על ידי לימוד רחוק, מכל מקום שוב לא נתחלל שמו על ידי זה.

ד) כאשר היו באים לפני הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל אנשים לעצה ותושיה, להתברך בברכת השנים, היה אומר להם להמתין עד אחר יום הדין, בנמקו את דבריו, כי אחר התפילה שהאדם מעתיר בימים הנוראים, בוודאי יוכל להמתיק את הגזירה.

ז"ע ועכ"א

זכר צדיק לברכה

ד"ר אהרן טבון באת עיר וקדיש
הנהג רבי יהודה הורוויץ מרז'קוב ז"ע וע"א

עובדות קודש

גליוני מהר"י | ספה"ק התם סופר

התם סופר

יומא דהילולא הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע"א

גודל מדריגתו

"סיפר רבינו ז"ע שאצל הרה"ק ר"ר אלימלך מליזענסק ז"ע ישבו החבראי קדישא ועסקו בעניני עבודת ה', ובאמצע נכנס איש אחד ונשבר הכלי שהיה על השולחן. ואמר הרבי ר' אלימלך ז"ע שמטומאתו של האיש שנכנס לא יכל הכלי להחזיק מעמד, והוכרח להתפקע. וסיים דבריו הקדושים: 'דגע אחד שאינני דבוק בהקב"ה גרוע אלף פעמים יותר מההטאים הגדולים של אותו האיש הנכנס'. (מתוך הקונט' 'יהודה מחוקק', שבסוף מ"ס אבות 'משנת יהודה', עמ' מה. מרשימות הרה"ח ר' יואל וואלפין, ששמעו מרבינו ז"ע).

דבריו חיים וקיימים

כשהרה"ק בעל "אמרי חיים" ז"ע לא היה שוהה בביתו, ור' יודאלי ז"ע ערך ה'באטע' בליל שב"ק, והיה מבקש מהבחורים שיאמרו דברי תורות (כמו שהיה נוהג ה'אמ"ח ז"ע), זכורני פ"א אמר איהו בחור ד"ת בשם ספה"ק 'נועם אלימלך', כשסיים שאל אותו ר"י בתמיהה: 'אזוי זאגט דער נועם אלימלך' [=וכי כך אומר ה'נועם אלימלך']?, והבחור השיב בחיוב, וחזר על דבריו מה שראה בספה"ק הנ"ל. חזר ר"י על תמיהתו: 'אזוי זאגט דער נועם אלימלך?', והבחור לא הבין מה ברצונו ממנו, שראה במו עיניו המאמר הזה בספה"ק הלז. עד שר"י אמר שוב דברי ה'נועם אלימלך' בחיות ובנעימות, והפטיר לעומתו: רבינו ז"ע ז"ע 'אזוי זאגט דער נועם אלימלך' [אכן, כך אומר ה'נועם אלימלך]. (שהבחור אמר את הדברים בקרירות, ור"י חזר על אותן דברים, אך בחיות ובחמימות). (שמעתי מהרה"ח ר' ישראל זילברשלאג ז"ל).

התפלה הקדושה

"זכורני שר' יודאלי ז"ל היה בחברון, ועמד שם על המקום שנרשם שהוא קבר יעקב אבינו ע"ה, רק שם, ולא אמר כי אם תפלת הרבי רבי אלימלך ז"ע בלבד, ובקבר רחל אמר קאפיטל מ"א. גם אצל [ציון] ה'אור החיים' הק' אמר תפלה הנ"ל". (מנחם משיב נפשי עמ' קכה). "זכורני שהרה"ק רבי יהודה"לע ז"ל כשהיה מגיע לקברי צדיקים לא היה אומר פרקי תהלים אלא תפלת הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע, והיה אומרם אפילו שלא לפני התפלה, וכשהגיע לקטע 'ותשפיע עלינו מעולם התשובה' וגו' היה מרעיש מאוד [פלעגט ער פארפירען]. והיה אומר שהסב"ק הרה"ק [ר' ישראל מוויניצא בעל "אהבת ישראל" ז"ע והרבי [האמרי חיים] ז"ע ג"כ הרעישו מאד כשאמרו קטע זה. אולם את הסב"ק ראו כולם כשהיה אומר קטע זה, כיון שדלת חדרו היתה פתוחה תמיד, ואצל הרבי ז"ל רק מי שהיה בבית היה רואה ושומע, כיון שהיה סגור בחדרו אז". (דבריו חיים וקיימים, עמ' קמא).

(לימודא ואמר תש"ח הרה"ח יחזקאל יוסף גייג שליט"א שטסרו לדינו)

גליוני מהר"י

וע"ל תצוה קכ"ז טור א' ד"ה מס' שבת [בתוך הקטע]

אחז"ל מגילה י"ב על פסוק בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו שלבש בגדי כה"ג דכתיב לכבוד ולתפארת וצריך להבין מה הודענו המקרא בזה הרמז הלא השתמש בכל כלי בהמ"ק והי' בגדי כה"ג כא' מהם גם מה רצה אחשוורוש בבגדי כה"ג דוקא וכי לא הי' לו לבושי יקר מלכותו וזולת אלה. גם למה רמזם דוקא בהך גז"ש לכבוד ולתפארת.

אבל יאמר כי ענין כה"ג הוא דבר נפלא מדותיו של אהרן קדוש ה' כי ממש לא יצוייר אדם המולך ומתנשא לכל ראש להיותו ענוותן ושפל ברך לפני כל כי אלו סתרי אהדי כאמור מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ואם כי הקב"ה התפאר בעמו ישראל שיותר שמשפיע להם גדולה הם משפילים עצמם משא"כ אומות העולם כמו שדרשו על פסוק לא מרובכם מכל העמים כי אתם המעט (חולין פ"ט) מ"מ זהו בכללות האומה הקדושה וגם במלכם להיותו נכנע לפני אלקיו כמאחז"ל ברכות ל"ד דמלך ישראל כיון שהתחיל לשחות בתפלתו שוב אינו זוקף אבל לפני בני אדם לא יתכן לו השפלות והכניעה ומי לנו גדול משאול המלך שהרי שמואל הנביא הוכיחו בהפטרת השבוע ואמר אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה ואפ"ה אמר כבדני נא נגד זקני עמי ואחז"ל (יומא כ"ב) שנענש על שראה בזיונו ושתק דכתיב ויבוזהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש, ומי לנו ענוותן מרבינו הקדוש וציוה לבניו נהוג נשיאותך ברמה והקב"ה אמר ליהושע טול מקל והך על קדקדם, ובדוד המלך כתיב דוד הוא הקטן אחז"ל (מגילה י"א) ודוד הוא הקטן הוא בקטנותו מתחילתו ועד סופו כשם שבקטנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בתורה כך מלכותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו בחכמה שינו חז"ל בתחלה אמרו בתורה ואח"כ בחכמה דמשמלך לא היה כ"כ ענוותן להקטין לפני מי שגדול ממנו בתורה פי' שיועד דבר או דברים יותר ממנו אך דוקא לפני מי שגדול ממנו בחכמה נפלאה לא זולת זה, אמנם אהרן קדוש ה' ידוע מענין ענוותנותו עד שקרבם תחת כנפי השכינה ובכל זאת היה גדול מאחיו וזהו דבר פלא

ויטע אשיר

ניצוצי חזק והתרוומת
משיחתו של המשפיע הגאון הצדיק
רבי שמואל אהרן ליידי זי"ע ועב"א

עניני טהרתן של ישראל – שבת פרה

שיחת קודש

לשמור האברים בקדושה

היסוד הראשון שצריך להתחזק בעבודת השם הוא שמירת האברים כמוזב בספרים ש"נפשי בגדיהם" הוא כנגד "ואשא אתכם על כנפי נשרים", וכן 'נשרים' גימ'

'ציצית'. ומדי השייכות? אלא מובא בטור (או"ח סי' א'): "ואמר קל כנשר כנגד ראות העין ודימה אותו לנשר כי כאשר הנשר שט באויר כך הוא ראות העין, לומר שתעצים עיניך מראות ברע כי היא תחילת העבירה שהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרי", והנה ציצית היא גם כן מסייעת לילא תתור'. שמירת עינים היא יסוד לקבלת התורה, ובלתי אפשר לקבל את התורה ללא קדושה ובמיוחד בשמירת עינים. הרי הקב"ה אומר

(רשי"י ויקרא כה, טו) "שטרי קודם", שטרי מלשון משטר - ממשלה, על האדם לשלוט על גופו על כל העשרה שליטים שבגוף האדם - כמוזב בקהלת - ובמיוחד על עיניו שבהן הכל מתחיל

אבל צריך להישמר גם בכל האברים, הרה"ק מסטערליסק אמר, "המהולל בפה עמו - הקב"ה מתהלל על ידי אלו ששומרים על פיהם בקדושה". על האדם להפוך עצמו מרכבה לשכינה בכל האברים.

כתוב בפסוק (בראשית י"ו) "ואמר אלוקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור", ובגמרא (זבחים צ"א) אמרו שברית מילה היא מצוה תדירה ומאי תדירה - תדירה במצוות, ומפרש רש"י "תדירה במצוות - סדורה במצוות שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות וציונים". ובספרים פירשו הטעם שנקראת מצוה תדירה, שאף שמצוות המילה בפועל אין שייך לעשותה כי אם פעם אחת בלבד, אבל מצוות השמירה של מצוה זו היא מצוה תדירה והנהגת תמיד דהיינו לשמור כל מה שהזוהר חז"ל בזה

ועל דרך זה מפרש בבי"ח (ויד"ס סי' רס) על מה שמאריך הטור בגודל המצוה של מילה וחובב הזוהרות בה ומסיים "על כן צריך להזהר בה מאד", ותמה הבי"ח מפני מה האריך בה הטור כל כך, שהרי אף פעם לא שמענו שיהודים היו מזולזין או מתרשלין ח"ו במצוות מילה ומה מתוכיין הטור להזהירו ח"ו,

ומפרש שכוונת הטור היא שהיות שעיקר כוונת המילה היא להיות דבוק על ידה בקדושת שמו יתברך והיינו על ידי זה ששומר עצמו מכל הדברים

הצריכים שמירה וזה ענין הנמשך תמיד, לכן על דברי זה כתב הטור שצריך להזהר בה מאד דהיינו להיות נשמר תמיד בקיום המצוה ולהיזהר בכל הענינים הצריכים זהירות.

שיש לאדם חשק ללימוד ולומד מתוך שמחה ועל הצד היותר טוב וכן בתפילה, ולפעמים יש מצב שהאדם בבחינת ישן ולבו קשה כאבן וקשה לו הלימוד והתפילה והעבודה, והנה גם כן מהסיבה הזו שלפעמים צריך שיהיה קצת ירידה כדי שיעצרך לעשות פעולה של התגברות והשתדלות ואז ממילא יתברר כח התחדשות וזוכה לעליה גדולה, והנה שאמרו "קנין ופתחי נדה" שענינם טומאה וטהרה [שגם קינים הוי ענין טהרה אחר טומאה כמו שהבאנו מהמדרש שקן מטהרת] "הן הן גופי תורה" שבשניהם ענין הירידה והטומאה מאותו סיבה כדי שיוכל תמיד להיות לאדם כח התחדשות ובחינת תענוג בתורה ובטהרה. ואפשר לומר שזהו שאומר המדרש מה קן מטהר אף תיבתך מטהרתך, שתיבה זה רומז לתיבות תורה ותפילה שבשניהם יש את הענין הזה של ירידה לצורך התחדשות.

יש רמז בדברי הגמ' (עי' דברי שמואל סלוני פרשת נח), שרק יהודי שעושה הכנה לתורה ותפילה על ידי שמתנהג בטהרה ולומד בטהרה הוא יכול להגיע למדרגה זו שתהיה התיבה קולטת, ולבחינת בא אל התיבה, שיוכל להכניס את עצמו לתיבות של תורה ותפילה כדבעי, וכמו שכתב ביסוד ויורש העבודה (שער השמיני פ"ב) שבערב שבת צריך להכין עצמו לקראת שבת מלכתא לומר המזמורים של קבלת שבת בשמחה עצומה עד מאוד, ובוודאי שבת המזמורים התיבה קולטתן ההתלהבות בלב האדם אל עושהו בשמחה עצומה מאוד כשיוציא אותם מפיו ויקרא בכל כוחו ובהתלהבות גדולה.

והעצה למי שרוצה באמת לזכות לכיין בתפילה, שיהיה שלא ידבר דברים בטלים בראשית היום דהיינו קודם התפילה כי דבר זה גורם אחר כך לבלבול המחשבה ומפריע הכוונה, וכמאמר הכתוב (תהלים פ"ב) "ויבוקר תפילתי תקדמך" שהדבר הראשון שצריך להיות בבוקר הוא התפילה ולא יקדים דברים אחרים קודם התפילה, ואז אפשר לזכות לכיין פירוש המילות בתפילה, וצריך להתחזק בזה.

והרה"ק רבי מאטיל מסלונים זי"ע היה אומר בשם הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע (הובא באנקות ורובליץ פ"ב ב אות טו) תאמנו לי שמכוונת פירוש המילות בלבד יכולים להגיע למדרגות גדולות מאוד כמו רוח הקודש וגילוי אליהו ועוד יותר ויותר. ופעם כשאמר רבי מאטיל דברים אלו לפני הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע בקשו שיחזור עליהם פעם ועוד פעם, ששמעו אז דברים אלו בפעם ראשונה, ואז גם הזכיר עצמו הרה"ק מבעלזא לפניו בשמו ושם אמנו (בית דלי עמ"כ ב אות א)

בדברי שמואל כתב וה' ברך את אברהם בכל, בכל ר"ת ברית כרתי לעיני (אויב לא, א), וכן ר"ת ברית כרונה לשפתים (מור"ק תי), רומז לקדושת העינים וקדושת הדיבור שאם יהודי מקפיד על שני ענינים אלו לשמורם בקדושה ובטהרה זוכה להתברך בכל הברכות כי זהו מקור הברכה, וזה הפירוש "וה' ברך" לזה ש"בבל" היינו ששומר עצמו בענינים אלו המרוזמים בתיבת בכל.

ואפשר להוסיף בכל גם ר"ת כרתי ברית לבחיירי (תהלים פ"ד) וכן ר"ת כמה לך בשרי (ש"ס ט, ב), בחירי מלשון מובחר כמו שאמרו (ב"ר ע"ו, א) על יעקב אבינו שהיה בחיר האבות, ורומז שצריך לראות שהדבר המובחר ביותר שלנו יהיה הבחינה של כ"מה לך בשרי שנהיה משתוקקים ומתאוים להקב"ה, וכמו שכתב רש"י על הפסוק "כמה לך בשרי לשון תאוה ואין לו דמיון", והנה יש מקומות שרש"י כותב אין לו דמיון במקרא או במשנה אבל כאן רש"י כתב שתמא אין לו דמיון, ופירשו הרה"ק מקוברין זי"ע והרה"ק רבי אשר מסטולין זי"ע (בית אהרן קמ"ג) שכוונת רש"י שלתאוה הזאת שיש לצדיקים להשי"ת שהן הנפש והן הבשר יהיו צמאים להשי"ת לזה אין דמיון בכל עניני עולם הזה שיהיה שייך להשוותו לכמיהה זו, וכמו שאמרו במדרש (במדבר רבה ג, א) צדיק כתמר יפרח כארז וגו' (תהלים ע"ג, ג) מה תמרה וארז יש להם תאוה כך הם הצדיקים יש להם תאוה ומה היא תאותם הקב"ה דכתיב (ישעיה כו, ט) נפשי אויבת בלילה.

ובספר בן ביתי מהרה"ק מקאמרנא זי"ע מפרש "צמאה לך נפשי" למה צמאה נפשי שיוכל ל"כמה לך בשרי" פי שגם הבשר והגוף יכמה ויצפה לה'. וכמובן שהדבר הראשון והיסוד להגיע לבחינה זו הוא על ידי ברית כרתי לעיני וברית כרונה לשפתים דהיינו לשמור על הראיה ועל הדיבור וכן על השמיעה כמו שהזכרנו לעיל בפסוק "לאוני בני חת ולעני בני חת". וזהו וה' ברך את אברהם בכל ה"ת כ"מה לך בשרי, פי שאברהם אבינו כל כך עבד על עצמו עד שזכה לבחינה זאת שכל כולו היה משועבד ונכסף רק להשי"ת הן הנשמה והן הגוף.

הנה אמרו במשנה (אבות ג, יח) קינים ופתחי נדה הן הן גופי הלכות, ופירש במהר"ם שיק על פי מה שאמרו בגמ' (דה"א) הטעם שיהודי נעשה טמא ושוב צריך לטהרה, כדי שלא יהיה תמיד באותו מצב של טהרה שאז על ידי ההרגל התמידי היה מוגיע לבחינת קרירות, אבל עכשיו שנעשה טמא וצריך לטהר עצמו מחדש נעשה אצלו בחינת התחדשות וזוכה לחמימות, וכמו כי בלימוד החברה ועבודת ה' רואים שלא שייך מצב, שיש זמנים

מפתורא דאבא

ניצוצי אור מאצרי תורתו של
כ"ק מרן אדמו"ר הגד"ק רבי אברהם אבא זי"ע
בעל האמונת אברהם מפיטסבורג

י"ד בסיוע ידידת הנגב
הר"ר בנימין מאיר ויינברגר הי"ד
ומשפחתו שיחיו
בירוקו"ג

פרשת צו – פרה תשפ"ד
גיליון טז

מילי דגיליון

מכת"ק רבינו זי"ע על גיליונות הספרים
נאות הדשא (סוכטשוב):

איתא בזוהר חדש (יב) בקדרותא דצפרא מסוגל לברך את ישראל כל משאלות לכבם, ונלמד הדבר מגזירה שוה, נאמר כאן (בראשית א, ד) וירא אלקים את האדו' כי טוב, ונאמר התם (במדבר כד, א) 'כי טוב' בעיני ה' לברך את ישראל.

וכתב רבינו על הגליון:

בס"ד אפשר לומר הטעם, כי ידוע שאז כביכול שט בשמונה עשר אלף עולמות (ע"ג ג ע"ב), והוא נוכח לראות אשר מ'י כעמך ישראל גוי אחד בארץ' (דה"א יז, כא).

עניני דינא

שבת נאך פורים - 'זוכרם לא יסוף'

מקובל בפי ה"עולם" ששבת נאך יום טוב יש עוד את ההארות מהיום טוב, שההארות של החג נשארים, ולכאורה יש לחקור אם בשבת אחר פורים הוא גם כן כך, כי הרי לגבי פורים מקשה הגמ' במגילה (ב ע"א) ואימא שיתסר שיבסר, ומתרצת 'ולא יעבור' כתיב, וא"כ משמע לכאורה שאין נמשך הכח של פורים על אח"כ שכן כתיב 'ולא יעבור', אבל באמת נראה שלעולם בוודאי נמשך ההארות של ימי הפורים בשבת שלאחריו, כי הנה בפורים הענין של הנצחון היה 'מחייית עמלק' המן וכל כת דיליה שהם המקטרגים בעם ישראל, ועל

שבת קודש נאמר (בזמר אתיקוני סעודתא מהאר"י ז"ל) "שביתין ושביקין מסאבין דרחיקין חבילין דמעיקין וכל זיני כו", וכן איתא בזוה"ק (כגוונא) שכל המזיקין כולהו ערקין ואיתעברו מיניה, וא"כ בעצם נמשך ענין ומהות הפורים גם בשבת זו... וכן יש לבאר מה שנאמר במגילה (ט, כח) "זוכרם לא יסוף מזרעם", 'זוכרם' היינו ההשפעות טובות, בחינת זכר, 'לא יסוף מזרעם', מלשון לא יסף לא פסק (ע"י דברים ה, יט וברש"י), שהכוחות נשארו לכל הדורות וכן לכל השנה וכמוכן גם שבת אחר הפורים בכלל. שיח"ק ליש"ק פר' שמיני-פרה תדש"ם

מילי יקרא

זכר הצדיק - יראת ה'

"לזכר עולם יהיה שילך" (תהלים קיב, ו) בגימ' "יראת הויה".

כי עיקר זכרו לעולם של הצדיק צריך להיות היראת שמים שלו. כאשר ידוע שתלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע ישבו אחר הסתלקותו ודיברו ממופתיו ונפלאותיו בקרב הארץ, ונתגלה עליהם הבעש"ט הק' זי"ע בהקיץ, ושאל אותם 'מדוע אין אתם מדברים על היראת שמים שלי'.

ועוד יש לומר, כי זכר הצדיק מביא ליראת ה'.

מכת"ק

עניני הפרשה

דווקא לימוד התורה בנעימה וזמרה נחשב לו כאילו 'ממש' הקריב עולה

זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח וגו' (ו. ב). ואמרו חז"ל (ע"י מנחות קי ע"א) כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה. ובפרשה הקודמת מסיים 'וכפר עליו כהן לפני ה' ונסלה לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה', ובספה"ק מאור ושמש כתב ששמע מהרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, שהיה המנהג מקדם כשסיים הקורא פרשת ויקרא שמסיימת לאשמה בה, היו הקהל עונים אחריו לאל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי, שהוא ראשי תיבות לאשמה"ה ב"ה.

ונראה לקשר סמיכות הפרשיות, דהנה כבר הביא כ"ק אאמ"ד זצוק"ל (בצדקת יוסף) בריש פרשת ויקרא, מחלוקת הפוסקים (ע"י פרישה וט"ז י"ד ריש סי' רמב) לגבי כל מקום שאמרו חז"ל 'כאילו', כגון כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכיוצא בזה, אם אכן דומים ושונים שני הדברים הללו לגמרי או לאו, ע"ש.

ולעניינינו אפשר לומר דיש שני מיני מדריגות בלימוד התורה, דהנה כתיב (שמואל א' ו יב-יד) וישרנה הפרות בדרך וגו' ואת הפרות העלו עולות לה', ואיתא בגמרא (ע"ז כד ע"ב) הוראת שעה היתה וכו', דאי לא תימא הכי עולה נקבה מי איכא, ופירש רש"י מפני נס שנעשה על ידיהן שהביאו הארון מצעמן ואין איש מנהיגם ואת בניהם כלו בבית ולא געו אחרי בניהם אלא הוליכוהו ואמרו שירה, כדאיתא בגמרא שם להלן מאי ושרנה שאמרו שירה, ע"ש. והוי לן דעל ידי שאמרו שירה נתעלו לדוגה של זכר והותר להקריב אותן לעולה.

והנה אמרו חז"ל בגמרא (מגילה לב ע"א) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר (יחזקאל כ כה) וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים, ע"ש, ולפי זה יש לומר דמי שלומד תורה בחיות ובש ידה ומוציא הדברים בפה בשפה ברורה ובנעימה ואחרים שומעים ממנו, הריהו במדריגת זכר שמשפיע על אחרים, ואילו הלומד בינו לבין עצמו בלי חיות ואינו משפיע מתורתו לאחרים הריהו במדריגת נקבה, וכיון שקרבן עולה באה זכר ולא נקבה, וודאי שגם העוסק בתורה בדרגת נקבה לא נחשב לו אלא 'כאילו' הקריב עולה ואינו דומה ושוה ממש לעולה, אך אם הוא לומד תורה בחיות ובקול שירה וזמרה בבחינת זכר שמשפיע על אחרים, נחשב לו כאילו הקריב עולה בפועל ממש.

ומבואר היטב סמיכות הפרשיות, דהרי יום השבת קודש הוא זמן ועת מוכשר לומר שירה, וכמו שתקנו קדמונינו בנוסח התפילה 'לא אל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי וכו', זה שיר שבח של יום השביעי שבו שבת וכו', ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת וכו', לפיכך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו, שבח יקר וגדולה וכבוד יתנו לאל מלך יוצר כל המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושתו ביום שבת קודש וכו', ונמצא לפי זה שכל העבודות הנעשים ביום השבת הם במדריגה נעלית בבחינת זכר המשפיע, ונחשבים כקרבן בפועל ממש. וזהו הסמיכות לאשמה"ה ב"ה, נוטריקון ל'אל אשר שבת מ'כל המעשים ב'יום השביעי, זאת תורת העולה הוא העולה וגו', דכל מי שלומד תורה בדרגה ובחינה של זכר המשפיע וכמו בשבת שהוא זמן שירה וזמרה, הרי נחשבת תורתו כאילו הקריב עולה בפועל ממש על מוקדה על המזבח.

אמונת אברהם

ה' לנגדי תמיד

ביחוד ק' רעוא דרעוין פר' ויגש 'שבת ירצייט' תשנ"ט, סח כ"ק מרן אדמו"ר התפארת מרדכי זי"ע בזה"ל: "דכירנא שבהזדמנות אחת סיפר לי הנהגה אחת מהלכותיו בקודש ברצותו ללמדני דרך בעבודת הש"ת, ותוך כדי אומרו שהוא מגלה לי בזה סוד שאינו ידוע לשום ברנש בעולם, הראני את 'מורה השעות' אשר ניצב לפניו על שולחנו, ואמר לי הבט וראה כי המחוג המראה על השניות מכופף קימעה כלפי פנים, והט אזניך ושמע את הקול הדק אשר משמיע בכל פעם שהוא נוגע במחוג המורה על הדקות, והוסיף ואמר: 'עשיתי זאת במכוון למען כאשר אשמע את הקול הזה אזכור ולא אשכח אף לרגע מהש"ת'". [בחצרות קדשינו, טבת תשס"ג]

משכיל אל דל

כ"ק מרן אדמו"ר ה'תפארת מרדכי זי"ע דיבר בקדשו [בשולח"ט ליל שב"ק ויגש תשס"ג] אודות רבינו זי"ע, וז"ל: "כל עניני המידות הטובות שלו היו עם עמקות וחיידוש, שהיה גאון במידות. וכמו שסיפר לי פעם, כשהיה ילד היו לו כשרונות שהיה מנצל אותם להבלי ילדות, שהיה שובב גדול והיה עושה כל מיני חכמל'עך, אמנם כשעשה בר מצוה אמר להברותא שלו אז, בא נצל יחד את כל הכשרונות שלני בדבר שיכול להביא אותנו יותר להתקרות אל הש"ת, ומאז בכל פעם היה מחדד מוחו וכשרונותיו כיצד ובאיזה אופן יוכל עתה להטיב לזולת, ואין אפשר שכעת השני ירגיש יותר בנוח, וכדומה.

וכמו שסיפרה לי זקנתי-אמו ע"ה, שהרבה פעמים כשהיה חוזר מהישיבה או מהמקוה היה חוזר בלי חוצה או נעליים או לפעמים עשה עצמו כאילו שח את המעיל, ובזמן זה חילק לעניים את בגדיו, שהיו אנשים אז בזמנים ההם שהיו ממש עניים שלא היה מה ללבוש. וכמו שחלק גדול מאתנו עוד זוכר את עניני ההתנהגות שלו במידות שהם היו ממש עם גאונות וגדלות.

לובש צדקות

סיפר חב"ד הר"ר צ' גרשון פרל שליט"א רב דביהמ"ד זכר יצחק: סיפר לי אדמו"ר מפורסם צ"ל שהתגורר בבני ברק, שנסע פעם לחו"ל למטרות צדקה, וביום מן הימים הגיע למקום מושבו של חותני רבינו זי"ע, אשר מאז ומקדם היו בקשרי ידידות, וסיפר לי האדמו"ר: "והנה בהלכי ברחובה של עיר, וראה אני את חותנך הרבי הולך ובא לקראתי, הוא שש לקראתי כמוצא שלל רב, ואמר לי: 'הן חורף עתה, יורדים גשמים, שורר קור, ואתם מטובבים לכם כל ברחובות קריה ללא מעיל?!' - תוך כדי כך, פוּשַׁת הרבי מעליו את מעיל הפרווה [פעלץ] אשר לו, ומפציר בי שאקחהו לעצמי, ואף הוסיף והטעים: 'כשתהיו מלובשים באצטלא דרבנן, זה יוסיף לכם פאר והדר', וכזה 'דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי' [שבת ק"ג ע"א], ודין גרמא שהאנשים הנותנים יגדילו ויוסיפו גובה תרומותיהם. [בני היכלא, טבת תשס"ח, עמ"ב]

משמיע ישועה

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: "שמעתי מפי בעל המעשה, שפעם אחת בא להזכיר אצל זקני רבינו זי"ע חולה, ולאחר זמן רב פגש בו זקניני עוד פעם ושאל אותו ומה מצב עם אותו חולה שהזכרת לי, ולא זכר כבר מכל הענין עד שהזכיר לו 'פלוגי בן פלוגי', מיד נזכר במה מדובר וענה לרבינו זי"ע, 'ב' מצבו טוב וכבר שכח כלל שהיה צריך ישועה', אמר לו הרבי א"כ מדוע לא הודעת לי זאת, וביאר לו טעמא דמילתא על הנוחיות לבוא ולבשר שנושע, באמרו, 'הנה יש תחת ידי רשימה ארוכה של כל מיני אנשים הזקוקים לישועה, אם פרנסה, או רפואה וכו', והנה מטעב האדם שכל דבר שהוא עומד בתחילתו על הרי הוא עושה אותו ביתר התלהבות, ולכן אם כשהנינו מתפלל על אלו המזוכרים בתחילת הרשימה הוא ביותר כח ועזו, יוצא שכמה יותר ששמו של הנצרך לישועה הוא יותר מוקדם אני מתפלל עבורו ביותר, ולכן כאשר אתה משאיר אצלי שם בחינם הרי אתה 'חב לאחרינא', בכך שאינו רשום מוקדם יותר'... [בני היכלא, טבת תשס"ט]

לעירך סעודות השבת ביישוב הדעת וברתבונות יתירה... לבאר טעמא דמילתא שאסרה תורה לעלות המזבח בשבת, וגם על הכבש אין רשות לכהנים לילך פסיעות גסות אלא גודל בצד עקב ועקב בצד גודל, כדאיאתא במכילתא הובא בספר החינוך (מצוה מא), ע"ש.

דנהה איתא בגמרא (חגיגה כז ע"א) על הפסוק (יחזקאל מא כב) המזבח עץ שלש אמות גובה וגו' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה', פתח במזבח וסוסיים בשלחן, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרייהו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על אדם, עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו, ע"ש.

והרי ודאי דשולחנו של אדם מכפר עליו דווקא כשהוא אוכל כראוי ובישוב הדעת וכוונתו לשם שמים, דבכהאי גוונא אין אכילתו למלאות תאוותו, אלא לצורך גבוה וכדי להעלות המאכל מדרגת צומח וחי לדרגת מדבר, ולא כן אם הוא אוכל בלי ישוב הדעת והתבוננות שבאכילתו הוא מעלה את המאכלים ממדידה למדידה, הרי אף אם מברך לה' על כל מה שמכניס לפיו, וגם עוסק בתורה ועובד את בוראא בכח האכילה, מכל מקום כיון שאוכל בלא דעת הריהו מבהה את המאכל על ידי שהוא משתמש בו להנאותו.

וגם כפרת המזבח צריך להיות בדרך זה, שעליית הכהן אל המזבח תהא ביישוב הדעת ובמתינות בפסיעות קטנות עקב בצד אגודל, כדי שיתבונן שבהלכותיו אל המזבח הוא עובד את בוראו, ובכגון דא הוא נותן כבוד ויקר לעצים ואבנים אשר הוא פוסע עליהם בלכתו אל המזבח, ולא כן אם יפסיע פסיעה גסה בלי התבוננות הריהו מבהה אותם, כי מאחר שאינו נותן לב להתבונן שגם עליתו אל המזבח היא עבודה למקום ב"ה, ואין העליה אצלו אלא הכשר שיוכל להגיע אל המזבח, נמצא שהוא משתמש בהם לצרכיו ולא לצורך גבוה, וכל שכן כשעולה במעלות בהרחבת פסיעות באופן שיש גם גילוי ערוה, דמוסיף להם בזיון.

ויש לפרש בזה הזמר (כל מקדש) "פוסיעים בו פסיעה קטנה סועדים בו לברך שלש פעמים", דהני תרתי שייכי אהדי, כי הפסיעה הקטנה בשבת קודש היא כדי שיתהלך אדם ביום השבת ביישוב הדעת ובהתבוננות, כמו שפסעו הכהנים אל המזבח עקב בצד גודל ביישוב הדעת ובהתבוננות, ועל דרך זה ממש ראוי לערוך את שלש הסעודות בשבת, דאם בימות החול

יש לו לאדם לאכול במתינות ובישוב הדעת ששולחנו יכפר עליו כמו מזבח, על אחת כמה וכמה דבסעודות השבת בעיני לאכול ביישוב הדעת ובהתבוננות יתירה. אמנות אברהם (פר' משפטים ד"ה ואלה)

על ידי סעודות שבת יראו כי שם ה' נקרא עליך וירא ממך

"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כח, ז). שם ה' זה שבת, כמ"ש בזה"ק 'שבת שמא דקוב"ה', וע"י שמירת שבת כפי שיהודים מוסרים עצמם עתה במערכה על קדושת השבת אז 'יראו ממך', על ידי השמירת שבת שלנו ילמדו מאתנו יראת שמים, ממך, זה תלוי בך...

והנה בגמ' שבת (יב ע"ב) רבי ישמעאל אמר אני אקרא ולא אטה, קרא והטה, ובתוס' שם (ד"ה רבי נתן) מקשים והרי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, צדיקים עצמם לא כל שכן, ומתרגים דמידי דאכילה שאני, עיי"ש, וצריך להבין באמת מה ההילוך בין אכילת איסור לשאר איסורים. ואפשר לומר כיון דבמידי דאכילה, המאכל האסור נבלע באבריו וזה משפיע עליו וניכר בפניו, ולכן הוי בזיון לצדיק טפי. וממילא מידה טובה מרובה, שעל ידי סעודת שבת שנבלע באבריו וניכר בפניו אפשר לפעול שהיה 'וראו כל עמי הארץ כו' ויראו ממך'. שיהיו מש"ק פ"י כי תבא תשמ"ז

על ידי סעודות שבת באים כל החיי

כלל ישראל לאמונה שלימה בזמירות לשבת קודש (מהאר"י הק') "סעודתא דמהימנותא שלימותא". אפשר לומר למה כוונה, כי הנה ישנם הרבה שהם מאמינים ומשיגים בתורה הק' אמנם רק בחלק הנגלה, אבל בחלק הנסתר אין להם השגה, ולכן לא יכולים להעמיק בהם ההשגה, כי חלק הנסתר הוא דבר שהוא למעלה מעולם הגשמי והוא כולו רוחני, ואילו אין להם אלא מה שעניניהם רואות.

אמנם כאשר בא השבת בהתעוררות דלעילא, אז בעל כרחך נפתחים העיניים של כל יהודי יהודי ורואה עולמות, ועל ידי זה מקבל ההשגה שיש עולם עליון שהוא שונה מעולם הגשמי, ועל ידי זה הוא בא לאמונה השלימה בנגלה ובנסתר. והאדם הפשוט [יתר] בא לזה על ידי 'סעודות שבת', שריחם נודף שונה מסעודות היותר טובות של ימות החול, כמאמרם ז"ל (עי' שבת ק"ט ע"א), וממילא מוכן למה נקרא סעודתא דמהימנותא שלימותא, והבין.

מכת"ק

מאורי התורה

מדתו ביום של נתיקו הורה הצדיק ז"ל ויב"א שאיתו מושבם היה
מגילת ארה"ב והאירה פי רב כל אור הרוחם קדושתם ועבודתם

ב"ק ארמז"ר בעל תורת מדרכי מויז'ניץ ז"ל

עניני הפרשה

טהרת הפרה לקראת חג הפסח

ועל דרך זה אפשר לומר בדקדוק הלשון זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר טו, ב). ובפיוט לפרשת פרה, לטהר טמאים לטמא טהורים באומר קדוש. טהורים באומר קדוש.

קריאת פרשת פרה שנתעורר לתשובה ולטהר עצמו

הנה נמצות פרה אדומה נצטוו לנו לפני חג הפסח, כדי שיטהר האדם את עצמו, ושיכין עצמו לקראת חג הפסח, ויהיה ראוי ומוכשר להקריב קרבן פסח בטהרה, שהיה הקרבן היחידי שהיה חיוב מוטל על כל יחיד ויחיד להקריבו.

וזדוע אשר בשעת הקרבת הקרבן, היה המקריב צריך לחשוב בעצמו, כאילו הוא נשחט ונשרף ונעשה דשן, ואשר כל העבודות הנעשים עם הקרבן היו צריכים לעשות אתו. ועל כן עתה הוא זמן לפשפש במועשים ולעסוק בתשובה. ועל כן קורין אנו פרשת פרה לפני חג הפסח, כדי שנתעורר לטהר עצמו ע"י מי החטאת לקראת החג הבעל"ט.

יודוע אשר בשעת הקרבת הקרבן, היה המקריב צריך לחשוב בעצמו, כאילו הוא נשחט ונשרף ונעשה דשן, ואשר כל העבודות הנעשים עם הקרבן היו צריכים לעשות אתו. ועל כן עתה הוא זמן לפשפש במועשים ולעסוק בתשובה. ועל כן קורין אנו פרשת פרה לפני חג הפסח, כדי שנתעורר לטהר עצמו ע"י מי החטאת לקראת החג הבעל"ט.

טהרה בסור מרע ועשה טוב

והנה עיקר טהרת פרה אדומה, היתה הטהרה מטומאת מת שרומז להרע, והיינו שהאדם יטהר עצמו ויהיה סור מרע. אולם לא די בכך, כי אם צריך לשלב גם ענין עשה טוב, אשר ביחד עם קבלתו להיות סור מרע, יקבל על עצמו שתיכף יתחיל להיות גם בבחינת עשה טוב. והעיקר בזה לקבל על עצמו, שלא יתירשל מלימוד התורה.

ואכן בזמן הזה שאין לנו אפר הפרה להטהר בה, נדרש לימוד התורה שעל ידה ניטהר לקראת הפסח. וכמו שבכל הקרבנות ע"י לימוד תורת הקרבן נחשב כאילו הקריב הקרבן, כמו שאמרו חז"ל שיליה מנחות (ק, ב), כן הוא במצות הפרה שע"י לימוד התורה נחשב כאילו קיים מצות פרה אדומה, ואפשר לטהר את עצמו בה כמו הפרה המטהר טמאים.

עיקר הטהרה לקראת החג ע"י לימוד התורה

וכפי שהזכרנו כמה פעמים, שגם בימים שטרודים בהכנות החג, אין להזניח מקביעת עתים לתורה, ואפילו בערב פסח. כי עיקר הטהרה שזוכה האדם לטהר עצמו לקראת החג, מגיע לו ע"י לימוד התורה.

עובדות והנהגות

מסע לקברי צדיקים בפולין (ה)

ליזענסק

במשך כל הדרך שארכה כששה שעות, ישב רבינו זצ"ל כל העת במושב הראשון על הבאס, וגמרא בידו, ולא הפסיק כלום.

רבינו זצ"ל הביע רצונו לטבול במקוה לפני ההשתטחות, והביטו על המאפע איפה נמצא נהר לטבול בו. למעשה היה שם עיכוב כשעה על הבאס, ואח"כ מצאו נחל קטן, רבינו זצ"ל ירד לטבול בו עם הבגדים, וטבל חמש טבילות.

רבינו זצ"ל הורה להתחיל תהלים על הבאס, כך שבהגיעם לליזענסק ימישבו בספר רביעי, ויגמרו לו חמשה ספרי תהלים, וכן עשו. על הבאס של רבינו שימש הוא כש"ץ.

הדרך לליזענסק ארכה כארבע שעות, בבאס שבו נסע רבינו זצ"ל היתה אוירה של התעלות רוחנית. במשך כל הנסיעה נאמרו פרקי תהלים, כשרבינו פותח ומסיים כל פרק בקול, בהתרגשות מרובה. ההרגשה של נסיעה מרימונו לליזענסק היתה נעלה ביותר.

כאשר התקרבו לליזענסק, הורה רבינו לכולם להוציא את סידורי התפילה ולומר את ה'צעטיל קטן' של הרה"ק מליזענסק ז"ע.

הגיעו לליזענסק כשעה וחצי קודם הלילה. רבינו ניגש אל הציון והתחיל בתפילה שקודם התפילה, שתיקן הרה"ק מליזענסק ז"ע, באש קודש. בירך הברכה משערי ציון, ואמרנו ספר רביעי, יהיה רצון וקדיש. ספר חמישי עד הסוף כל הנשמה. והכריזו שלא יתנו קוויטלעך שנשלחו, רק אותם שנמצאים שם, כי ה' מאחר למנחה. קודם קרא רבינו הכוללות קוויטל, ואח"כ כל אחד עבר עם הקוויטל. התהלים ה' בהתעוררות נורא, ורבינו כמעט יצא מהכלים. ההתרגשות היתה נורא שם בליזענסק.

וזהו שאנו אומרים לטהר טמאים וכו', שמרמז שצריך לקבל עליו לטהר עצמו בסור מרע, ותיכף ומיד צריך להיות גם באומ"ר קדוש, לדבר דברי קדושה דהיינו עניני עשה טוב.

והנה בכל דבר ודבר יש התערבות רע בטוב וטוב ברע, והעבודה צריכה להיות להסיר מכל דבר חלק הרע, שישאר אך חלק הטוב. וזהו מרומז ג"כ במצות פרה, שבא לטהר טמאים ולטמא טהורים, שהוא בחינה זו לברר הטוב מן הרע ולהוציא הרע מן הטוב, ולא יהיה התערבות רע כלל וכלל.

בכל מדרגה שעומד בה צריך לעבוד השי"ת

והנה מצד אחד היתה הפרה אדומה מטמאת לכל המתעסקים בה, ומאידך היתה מטהרת את האדם מטומאה החמורה ביותר, שאין לה שום טהרה כי אם ע"י הזאת אפר הפרה דייקא. וגם רק ע"י הזאה כל שהוא, ובאיזה מקום שהגיע ההזאה היתה מטהרת.

ויש בזה רמז שצריך האדם שיהיה לו ב' מדות, ובכל מדרגה שעומד בה צריך לעבוד השי"ת. שאף כשהוא במדרגה גבוה, לא יבוא לידי גאות, רק יהיה בענוה ושפלות הרוח. ומאידך גיסא, אף אם הוא נמצא בדרגה נמוכה, ואפילו אם הנו שקוע בטומאה החמורה חלילה וחס, בכל זאת יתחזק וידע שיש ביולתו להגביה ולטהר עצמו, ולתקן הכל בדבר מועט, דוגמת הפרה אדומה שטיהרה בהזאה כל שהוא כנ"ל.

סיפורי חסידים

הרה"ח ר' מרדכי חנא פוקס ע"ה

אמרות

א.

הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה היה רגיל לומר, כלפי אלו הנוסעים אל הצדיקים ואינם מתכוונים לזה בהכנה הראויה, למה זה דומה, לטוס שמכניסים אותו לבית קודש הקדשים, שעם כל זה פערד בלייבט פערד. ורק אם מכינים א"ע מקודם, אפשר להרגיש שם התעוררות.

ב.

הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה הי' אומר להאברכים שבאו להסתופף בצל כ"ק אאזמור"ר זצ"ל, שלא יחשבו שכאן אצל הרבי הלך מהם היצה"ר, אלא אף כשנמצאים אצל הרבי צריכים לרחמי משמים להנצל מן היצה"ר. והראי' לזה, דהלא מצינו (יומא י"ח ע"ב) שגם אצל הכהן גדול טרם שנכנס לקודש הקדשים בעצם יום הכיפורים, היו חוששים שלא ישל. ולא הי' די בסתם זהירות, אלא היו צריכים להשביע אותו שלא ישנה כלום מעבודת הקודש. הגם שחכהן גדול הי' האיש הקדוש ביותר מכל העם, והיה ביום הקדוש ביותר מכל השנה, ונכנס למקום המקודש ביותר, והיתה אז הדרגה הגבוהה ביותר של קדושה בעולם שנה ונפש. חזינן שאפי' כשיש כ"כ קדושה, נדרש זהירות גדולה, להתפתות מהיצה"ר. כי היצה"ר אינו מפחד משום אדם ומשום מקום ומשום זמן, ואינו מתיישב מליכנס בשום מקום בלי רשות, וגם אצל הרבי צריכים לעבוד, אלא ששם קל יותר.

ג.

מעשה היה אצל כ"ק אאזמור"ר זצ"ל בליל ב' של פסח אחר גמר הסדר, כשנכנס אאזמור"ר ז"ל לחדרו לומר שיר השירים כמנהגו, שהיתה אצלו ג"כ עבודה וענין גדול, נדחקו כמה חסידים פנימה כדי לשמוע ממנו שיר השירים. אך הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה לא הי' מרוצה מזה, וגער בהם ואמר, "אוי בעלי תאוה ניקעס וואס איהר זענט. אל הספיק לכם הסדר, שאתם רוצים לשמוע גם את שיר השירים, ואתם צריכים עוד ועוד". והוא לא נכנס עמהם:

1 דגם בעניני עבודת השם צריך להיות אדם בחי' ההסתפקות, כמבואר בספר"ק ק"פ (פרי הארץ, סי' כ"א) במשנה (אבות פ"ד מ"א) איהו עשיר השמח בחלקו, שזה שייך גם בענינים רוחניים, שיתפק במדרגותיו ולא יתאוה לעלות למעלה ממדרגותיו. ואין הכוונה שלא יתייגע כלל להתעלות ויחספת תמיד במצב שהוא עומד בו, כי דאי צריך האדם להיות תמיד הולך מדרגא לדרגא, אלא הכוונה שעליותו של האדם צריכים להיות תמיד באותה המדרגה והבחינה שהוא עומד בה, ואין לו לתפוס מדרגות ובחינות שאינם שייכים אליו. וזה היה ענין מצות הגבלה שנתן השי"ת לפני מתן תורה, שהגבילם בזה שלא יעלו למדרגות שאינם שייכים אליהם, אלא כל אחד יתפוס בהמדרגה שהוא עומד בה. וכן היה מורגל בפומיה של הר"ר זושא זצ"ל, מען וועט נישט שמייסן זושא פארוואס ער איז נישט וויר"ר בער, נאר ווייל ער איז נישט וויר זושא דארף צו זיין. ואפ"ל שברבו זה טעו קרד ועדתו במה שבקשו כהונה, כי רצו לעלות למדרגות יותר גדולות ממצבם, ולכן בקשו כהונה שהיא מדרגה גדולה בעבודת השם, וכו', וזהו אשר אמר להם משה לקרד ועדתו, מה שאתם מבקשים כהונה הוא מפני שאתם רוצים במדרגות גדולות בכדי להתקרב אל השי"ת במדרגה גדולה, המעט מכם - ופי' אין די לכם עניני התורה תפלה וגמ"ח וצדקה שהם היסודות להתקרבות אל השי"ת, אשר אותם נתן

אח"ז הלכנו ליד הבאסעס, והתפללו מנחה שם בחוץ, ונסענו הלאה עד 11:30. הגענו ללובלין, ירדנו מהבאס, התפללנו ערבית בצד הבאס, והתחלנו לעלות על ההר להביה"ח. רבינו הגיע עד להגדר, ומשם עוד יש הר משופע מאד, ולמעלה עוד צריכים לילך בין פתחים וגומות, הדרך מסוכן, וגויי הסביבה התעוררו לקולנו, וקמו והראו לנו מקום קבורת החוזה ור' שלום שכנא חותן הרמ"א. אבל רבינו נשאר למטה, ואמר שם התהלים, אבל אנחנו עלינו באישון לילה, ואכן בנסיעה בשנת תשנ"ב "השלים" את ההשתטחות בלובלין, שלא יצא לפועל בתשל"ו.

נסענו לעיר פילאווע להמלון, והגיענו בשט"מ 1:30 אכלו ארוחת ערב, הלכו לישון. בבוקר התפללו במלון בשעה 10:00 יצאו משם לנסוע לווארשא לנמל תעופה, לנסוע לבלגיה על ש"ק עם רבינו.

רבינו נסע משם לאמסטערדאם ומשם לאנטווערפן. רבינו נסע תיכף ביום ה' עוד על הדרך להרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל, שהיה מחוץ לעיר במקום אוויר, וכן ביקור אצל הרב קרייזווירטה זצ"ל.

השבת הי' מרומם ברוב פאר והדר. הי' ליל ל"ז בעומר, ליל הצלת כ"ק מרן אדמו"ר האמרי חיים זצ"ל שנמלט מאונגארן דרך הגבול לרומניה, וכן היו אנחנו מחוסרים תודה על שיצאנו בשלום מבין שיני אריות. בין בליל ש"ק בשלחן בין בס"ב ובס"ג צוה רבינו לשיר חסדי' ה' כי לא תמנו, בליל ש"ק צוה לשיר אודה, השלחן ליל ש"ק נמשך עד 11:30 עד 2:30 בקהל "אוסטען". ס"ג בקהל וויזניץ יאקאב יאקאב.

ביום ש"ק בירך רבינו הגומל, והכריזו שכל אחד יבוא להס"ת לברך הגומל, אפילו אלו שנוסעים ביום א' חזרה, הגם שעברו כבר ג' ימים מיום ב' שעברנו את הים, וביום ה' הי' אפשר לברך, אבל כנראה שעוד היינו שם במדינת פולין לא רצה רבינו לברך.

(ספר בדרכי אבות)

ד.

הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה הי' מפרש הפסוק בפרשת התוכחה (דברים כ"ט), גוי אשר לא תשמע לשונו. ידידו דכל מה שכתבו בתוכחה, יש גם בצד הקדושה. והכוונה היא על הצדיקים, שאין השומעים יורדים לעומק כוננתם. הם אומרים דבר אחד, ובדבריהם טמונים דברים אחרים, שאין השומעים מבינים. ולכן לא היה ר' מרדכי חנא משיב כלום, כש"כ אאזמור"ר זצ"ל אמר ווערטליך.

ה.

פעם בא הרה"ח ר' הערשיל שעכטער ע"ה שהיה גר בעיר וויען לגרויסווארדיין, ושאל אותו הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה אם בווינע אפשר לקנות ברילן (משקפיים). אמר לו ר' הערשיל, שבכדי לקנות ברילן אין מן הצורך ליסע עד לווינע, וגם בגרויסווארדיין אפשר לקנות. אמר לו ר' מרדכי חנא, "איך זיך אזעלכע ברילן, וואס מענט זעהט ינענעם שעה, און די אייגענע חסרונות".

ו.

הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה אמר פעם להרה"ח ר' ניסן יוסט ע"ה (שהי' הגבאי אצל כ"ק אאזמור"ר זצ"ל) והלחין היגונים לימים הנוראים מדי שנה בשנה, "איך בין דיר מקנא, ניסן, דייענע ניגונים וועלן דיר ארויסנעמען פון גיהנום".

ז.

הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה היה רגיל לספר, מאיש אחד שבא לפני בית דין של מעלה, והתחילו לעשות עמו דין וחשבון. בתחילה הביאו כל המצוות שעשה, והיו לו חבילות רבות של מצוות, והניחום על כף המאזניים והכבידו את המשקל לכף זכות, ונעשה אור בעדו. אמנם אח"כ הגיעו מלאכי חבלה ניקעס, והביאו סלים מלאים עבירות כהנה וכהנה, והניחום על המאזניים על כף השני, ומרוב העוונות הכריעו את הכף לרעה והיתה חשכות גדולה. והתחיל לדאוג מאוד מדינו, ונפלה עליו אימה גדולה, וחשב שבדוראי יצא חייב בדין. אך פתאום ראה, שהגיע איזה קליינטישיג מלאך'ל, והתחיל להתלות לו בצד הזכיות סירים מלאים של כל מיני מאכלים 'טאקיי מיט ברינזא' (שהיה המאכל הנהוג אצליהם, שהוא היה מאכילם לאורחים ועניים). וישם את כולם על כף משקל הזכיות, והכריעו הזכיות לטובה ונעשה שמחה וששון, ויצא זכאי בדין.

ח.

מלפנים היו רגילים לדבר הרבה, אודות הרה"ח ר' מרדכי חנא ע"ה וגדולתו. פעם יגיש הרה"ח ר' שמואל פוקס ע"ה, לאיש אחד שהי' מדבר הרבה מר' מרדכי חנא, ושאלו "אמור נא, האם ברצונך שיהיו בניך כר' מרדכי חנא". והלה שתק, כי לא עמד במדרגה זו כ"כ.

(ספר זכר קדשו, סיפורי רבינו)

השי"ת לכל עדות ישראל להתקרב בהם אל השי"ת, שבהם צריך כ"א להתייגע ולעלות בהם מדרגא לדרגא, ולמה תבקשו לעלות למדרגה גדולה ממדרגתכם, ולקחת גם את הכהונה (ס"ג ק"ח תש"ט).

כ"ק אדמו"ר מטאהש זי"ע

שיחת קודש בסעודת הילולא של הרה"ק בעל נועם אלימלך מליז'ענסק זי"ע

טהורה מזדככת כמו הגוף שלי".
כי כל זוהמת הגוף בא מפני חטא אדם
הראשון, שאז נכנס זוהמת הגוף בכל
תולדותיו

(שבת קמ"ו ע"א), אבל צדיקים הק' כבר זיככו
וטיהרו עצמם מחטא אדם הראשון,
ולא היה בהם זוהמת הגוף כלל, וממילא
האיר גופם כנשמה ממש.

לכן מסתבר לומר דכיון שכל תשוקתו של
הרבי רבי אלימלך היתה להאיר לבני ישראל
בגלותם, ושאף לאחר פטירתו יוכל
להשפיע לעולם הזה, ולהקל מעלינו חבלי
משיח,

ודאי היה רצונו שלא יעלו את גופו לארץ
ישראל, אלא ישאר בחוץ לארץ דייקא עד יום
תחיית המתים במהרה, כדי שממקום
קבורתו יושפע אור גדול לבני הגולה, וכח זה
יסייע

לבני ישראל להתחזק בימי הגלות
בארצות אויביהם, כענין קברו של משה.

וזהו הענין מה שהצדיקים הק' הפליגו כל
כך בגודל סגולת ההשתטחות על ציון קדשו,
והרה"ק בעל תפארת שלמה מראדאמסק
זי"ע עסק רבות לתקן ולשפר מקום הציון

הקדוש, כדי להקל לבני ישראל להשתטח
שם. ופעם אחת ערך שם סעודה גדולה,
ואמר כי

הרבי רבי אלימלך היה עתה כאן, וברוך
את כל הצבור בשתי ידים פרושות, וכן היה
שכל מי

שהיה נוכח שם בעת ההיא נושע בישועה
שלימה. וכל זה מטעם הני"ל, מפני שגופו
הקדוש

של הרבי רבי אלימלך היה מוזכר והאיר
כנשמה טהורה ממש, ואור זה קיים ומאיר
לעד, לכן

במקום מנוחת גופו בעולם הזה, יש כח
גדול לפעול ישועות ולהשפיע ברכה לבני
ישראל.

לכן יהי רצון שבזכותו ובכחו הגדול נזכה
להוושע בישועות רבות, הן אלו המשתטחים
עתה

על ציון קדשו, והן אלו היושבים אתנו כאן
ועוסקים בסיפור גדולתו, שבזה שמספרים
בעולם הזה ממעשי, גורמים לו תענוג
וניחא בעולמות עליונים, כמו שידוע כי
הרבה צדיקים

ידוע על כמה צדיקים, שמלאכי עליון
העלו את גופם מחוץ לארץ להיקבר בארץ
ישראל,

וכן מסופר שעשו מלאכי עליון עם גופו
של הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע,
ולא שמענו שיעשו כן עם גופו של הרבי
רבי אלימלך.

ומסתבר לומר טעם הדבר, על פי מה
שכתבו בספרים הק', למה גזר הקב"ה על
משה

רבינו ע"ה שלא יכנס לארץ ישראל, אף
שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, שנענש

מפני חטא מי מריבה, אבל יש בזה גם
טעם פנימי, כי הקב"ה רצה שעצמותיו של
משה

רבינו תהיינה קבורות בחוץ לארץ דייקא,
כי מזה שגופו של משה נשאר בחוץ לארץ,
נשפע

לבני ישראל כח גדול להתחזק בגלותם
בארצות אויביהם, כי ממקום קבורתו נשפע
אור גדול

מאוד לכל בני הגולה, כמו שאמרו
חז"ל (פסיקתא רבתי פרשה כ"א) שאם ינקב נקב
מקבורתו של

משה אין כל העולם כולו יכול לעמוד
באורה. עוד אמרו חז"ל (תנחומא ואתחנן פרק ו')
שלכן

נקבר משה בחוצה לארץ, כדי שלעתיד
לבוא יחיו המתים שבחוצה לארץ על ידי כחו
של

משה הטמון אתם.

וכתבו בספרים הק' הטעם למה גדול
האור כל כך במקום קבורתו של משה, מפני
שגופו

של משה היה מוזכר והאיר כנשמה
טהורה, לכן אף שנשמתו כבר עלתה למעלה,

מכל מקום גופו שנשאר טמון בעולם הזה,
מאיר באור גדול מאוד כאור הנשמה.

כענין הזה יש לומר גם על קדושת מקום
קברו של הרבי רבי אלימלך, כי גם גופו של
הרבי

אלימלך היה מוזכר כנשמה ממש, כמו
שכותב בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא

מחאמעלניק זי"ע בספרו הק' "אורח
לצדיק" בפרשת תזריע, כי אביו הקדוש היה
רגיל לומר

בזה"ל: "הלואי שיהיה לבני אדם נשמה

עובדות והנהגות

קדושים תהיו

**עניני קדושה, סיגופים,
ופרישות מתאות וחמדת עוה"ז**

קודש לה'

סיפר כ"ק אדמו"ר משאף ב"ב שליט"א
[במעמד מספד תמורים ככלות השבעה של
רבינו ז"ל], דידוע שרבינו ז"ל החליט בילדותו
בהיותו בן חמשה שנים! שמוכן ומוזמן למסור
את כל ימי חייו להיות קודש לה'.

א קליין מלאך'ל

סיפר ספרא רבא וידען נפלא, הרה"ח ר'
דוב בער שווארץ ז"ל מוויליאמסבורג, דזה
יותר מלפני חמשים שנה, שמע מאיש פשוט
מאוד, שהכיר את רבינו ז"ל בעיר טאהש
אונגארן בילדותו, ולמד עמו יחדיו בהחדר,
דבהיות רבינו ילד קטן בן חמש ושש שנה,
כבר היה מופשט מחיוו דהאי עלמא, ולא היה
לו בעולמו אלא עבודת ה' בלבד, ואמר בלשונו
שהיה "א קליין מלאך'ל".

עניני שמירת עינים

קדושה נפלאה

רבינו מהר"א מטאהש זי"ע היה רגיל
ללמוד עם נכדו החביב רבינו ז"ל בימי ילדותו,
ויהי היום לא הגיע רבינו ז"ל בזמן המיועד,
ורבינו מהר"א ידע שרבינו אינו מאחר, ועל
כך ירד המהדריות לראות סיבת איחורו מה
זה ועל מה זה, והנה רואה בעיניו איך שאיזה
בתולות קטנות יושבות על המהדריות ושוחחות
שם, ורבינו ז"ל עומד מרוחק, ומחמת גדול
קדושתו לא רצה לגשת מקרוב ולעבור ביניהן,
וכאשר הסבא קדישא שלחן משם, מיד היוון
צדיק ונשגב להשיעור.

איך זעה צופיל

רבינו ז"ל התאונן פעם בימי בחרותו שאין
כח הראי' שלו כראוי, ועל כן שלחו אותו
או לאיזה רופא, והרופא נתן לו בתי עינים
[גלזעווער] כדי להטיב את כח הראי' שלו, ויהי
כאשר הגיע רבינו ז"ל לביתו הסיר הבתי עינים
ולא רצה ללבוש, וכאשר שאלו אותו בסיבת
הדבר, נעה רבינו ז"ל בזה"ל: "איך זעה צופיל
דערמיטש..." ע"כ.

כ"ק אדמו"ר מטאהש זי"ע

שיחת קודש - המשך

בקשו שיספרו וידברו ממעשיהם לאחר פטירתם, והבטיחו שעל ידי זה יושעו בכל טוב, לכן

ודאי יושפע לנו בזכות בעל ההילולא שפע רב וישועות רבות, לנו ולכל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם, כולם יושעו בישועה שלימה. ועיקר הישועה שאנו צריכים היא, כמו

שכותב הר"ר אלימלך זי"ע כמה פעמים בספרו הק', כי כאשר חסר לאדם איזה דבר, אין זה

אלא מפני שחסר דבר זה למעלה בשכינה הק' בכיכול, וכאשר ימולא חסרון השכינה ממילא

ימולא חסרון שלו.

לכן עיקר הישועה בא על ידי שהאדם מתקן מעשיו, ומכוין להרים את כבוד השכינה הק' על

ידי מעשיו, על ידי זה ממילא נושע בכל טוב. וכמו שפירשו בספרים הק' בפרשה

העברה, את הפסוק כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם, ראש רומז להשכינה הק', ואמר

כי תשא את ראש בני ישראל, פי' כאשר בני ישראל יגרמו על ידי מעשיהם להרים את כבוד

השכינה, אזי לפקדיהם, מלשון חסרון, פי' שעל ידי זה ימולא מה שחסר להם, כי על ידי

שיתמלא חסרון השכינה, ממילא יתמלא החסרון למטה בעולם הזה, ויושפעו כל מיני

השפעות טובות.

וכאשר האדם יאמין בזה באמת, כי כל ישועתו תלויה כפי כמה שהוא מרים את כבוד

השכינה על ידי מעשיו, אזי לא יתלה ישועתו בשום דבר, ולא יאשים את שום אדם

לומר שהוא גרם לו רעה, ושבשבילו לא נושע עדיין, אלא ידע ויאמין כי אי אפשר לשום

אדם להרע לו אלא אם כן מכריזין כן מלמעלה, והכל מתנהג על פי מעשיו. וממילא לא

יעלה בלבו שום שנאה וטינא על שום בר ישראל. וידע כל אדם בעצמו, כי אם עולים בלבו

מחשבות של שנאה וקנאה על אחד מבני מיראל, הרי זה מורה כי הוא רחוק עדיין מאוד

משלימות העבודה, כי מי שמאמין באמת בהשגחה פרטית, ושהכל מתנהג על פי מעשיו, צריך לאהוב את כל בר ישראל כבבת עינו.

כלום, ואח"כ בירך ברכת המזון.

ג) כל המאכלים שהגישו לפניו היו פושרין ולא חם, והיה רגיל לומר דוקינו הסב"ק רביה"ק ר' אלימלך זי"ע היה רגיל לומר "אפילו אינמיטן די וואך איז נישט געזונט צו עסן צו הייס, איז אבער שבת ווי הייסער איז אלץ חשובער".²

ד) ואכן בשב"ק אכל רבינו ז"ל הרוטב כאשר היה חם עד למאוד באופן שהיד סולדת בו, וכמעט לא היה ביכולת לאכלו, וכאשר לא היה הרוטב חם כ"כ, היה תובע מההוי"ז כחור במוצאי שבת בטעמא דמלתא שלא היה הרוטב חם כ"כ.

ופוק חזו, איך שסעודה קטנה זו נמשכה לשעה שלימה, והנטיילת ידים לפני האכילה, ברכת המוציא, וברכת המזון שלאחריו היה אצלו עבודה גדולה [כפי דרכו בקודש שכל פסיעה ופסיעה היה אצלו עבודה שלימה בכל כוחו ואונו], ועיקר כוונתו באכילת הלחם היה שיוכל להשקיע עבודת עבודה בהנטיילת ידים, ברכת הנהנין, וברכת המזון, מה נורא עבודה הזו, אין זה כי אם כח עליון למעלה מדרך הטבע, ע"כ.³

2. עיין מענין זה באריכות להלן בפרק עדן הנשמות.

3. רבינו ז"ל מביא בעצמו בספרו אודות גודל מעלת עבודת הצדיקים באכילת סעודה בכל יום, ותועלתו מרובה דבזה היו יכולין לערוך עבודה וגיגיה רבה בנטיילת ידים ובכחות הנהנין כראוי, כדי להמתיק בזה הדינים מעל בני ישראל, וזה היה גם עבודת רבינו ז"ל בכל ימי חייו, להיות עומד ומשמש תמיד כסניגורין של ישראל, להעביר דינים רעים ח"ו מהעל בני ישראל.

ובס' עבודת עבודה, דברות קודש (ח"ב, דף פ"ה) מובא בזה"ל: "וכן צריך האדם להתחנן אל ה' שיזכה להתפלות לל שלשת התפלות בכל יום ככוונה הראויה, ושיזכה לברך המאה ברכות בכל יום ויום ככוונה ובלב אמת, וכן בברכת הנהנין וברכת המזון, ולהזהר בנטיילת ידים לסעודה כראוי, כי על ידי שהאדם מברך ברכת הנהנין ככוונה הראויה ואוכל סעודתו ביראת שמים כדבעי יש בכוחו להמתיק ע"ז הדינים מעל בני ישראל, ול' פעול ע"ז דברים נוראים, ומטעם זה נהגו צדיקים הק' לערוך שלחנם הטהור גם בכל יום מימות החול בידם עם החסידים, כמו שנתגה הר"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע ועוד הרבה צדיקים, וטעמם ונימוקם בזה היתה כיון שע"ז האכילה בקדושה ובטהרה, ועל ידי המצות שמקיימים בסעודה בנטיילת ידים וברכת הנהנין ככוונה הראויה אפשר להמתיק ולבטל דינים רבים מבני ישראל, לכן עשו זאת ברבים בידם עם החסידים, כי מצוה הנעשית ברבים נתגבר ונתרבה כוחה פי כמה מאם היא נעשית בבידוד" כו', ע"כ.

* בס' עבודת עבודה, פתגמי קודש (ח"ב, דף ק"ז), מובא לשון נפלא בזה"ל: "וכן באכילה ושתיה של ימות החול, ובעת עוסקין בשאר צורכי הגוף שמוצו לעסוק בהם בסתר ובצינויות דייקא בהצנע לכת עם אלהיך", ע"כ.

ברחובות הצדדיים של העיר

סיפר הרה"ח ר' יעקב פקעטע נ"י מוויליאמסבורג, דמונה בוורנו, דבעת ששהה רבינו בעיר דעברעצין אחרי שנות הזעם, הקפיד תמיד שלא להימצא ברחובות הראשיים של העיר, שיוכלו להיכשל בהם בנקל בראיות אסורות ח"ו, וכאשר הוצרך להגיע לאיזה מקום, היה רגיל לילך דרך רחובות הצדדיים של העיר, אף שע"ז נמשך הדרך זמן רב.

יעצט קענסטו גיין

עוד סיפר הנה"ל דבר נפלא, דכאשר שהה במחנה הפליטים עבלסבערג ביהוד עם רבינו, שלחו אותו פעם מבית רבינו לקנות איזה דבר בהחנות, אמנם סירב לילך מחמת שהסתובבו שם נשים, ובהאי פחדא קא יתיב שמא יכשל בשמירת עינים ח"ו, וע"ז אמר לו רבינו "יעצט קענסטו גיין", ואכן בזמן ההוא לא נמצא שם שום אשה.

אכילה בקישוי גדול

פעם התבטא רבינו בלשון נפלא: "עטס דארפטס האבן שבירת התאוה נישט צו עסן, און איך דארף מיך ברעכן יא צו עסן!" (מפי הרה"ח ר' דוד שלמה וינגרייז שליט"א, מקריית טאהש, ששמעו מפ"ק).

שמעתי מאחד מבני משפחתו של רבינו בדרך צחות, דכאשר הוציאו מחדר רבינו ז"ל הקערה עם שיירי האכילה היו מצאו מן המאכל יותר ממנה שהכניסו לו... מחמת מיעוט אכילתו.

ק סעודה הקטנה שנמשך לשעה שלימה ר

כאשר נודמן לרבינו לאכול את סעודתו [שהיתה סעודתו היחידה בימות החול] קרוב לחצות הלילה, הבחין הרה"ח ר' אלימלך קליין ע"ה, מנש"ב, שרבינו הרבה להסתכל על המורה שעות, וכאשר הגיע חצות הלילה בירך ברכת המזון, כדי לומר התיבות "רחם נא ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך" וכו' בעתו ובזמנו, במקום תיקון חצות (מפי הרה"ח ר' יצחק טאב ארגעל נ"י, ששמעו מהר"ר אלימלך ע"ה).

וזה היה סדר אכילתו בימי החול:

א) לפני כל סעודה אמר המשנה במס' זבחים (פ"ד משנה ו') לשם ששה דברים הנובב ונבכ כו' בעל פה.

ב) אח"כ נטל את ידיו לחלה [בילק"ע קטנה], ואכל קצת מהחלה, ואח"כ הגישו לפניו רותם ובשר עוף וירקות, שכמעט לא טעם ממנו

1. ויגויי החתמה נולד את ידיו למצה.

עבודות ואמרים נעימים מצדיקי הדורות

הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטעפינשט זי"ע א חלק ב

דיבור במחשבה

-ז-

שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

שמעתי מאיש אחד שהיה נוכח בשעה שנתועדו יחדיו הרה"ק משטעפינשט זי"ע והרה"ק רבי משה יודא לייב מפאשאקאן זי"ע בעיר יאסי, והיה זה לאחר עשרים שנה שלא נתראו זה עם זה, והרה"ק משטעפינשט יצא לקראתו להקביל פניו, ונישקו זה את זה. ושאל השטעפינשט'ער בחיבה להרה"ק מפאשאקאן: "וואס טהועסטו משה'ניו", ונכנסו לחדר פנימה ויישבו הצדיקים זה אצל זה, ובקשו להגיש לפניהם את הלולקעס (מקטרות) כדי לעשן, והדליקו את הלולקעס עד שהתמלא הבית כולו עשן, וכך ישבו זה אצל זה ללא אומר ודברים כעשרים דקות לערך, לאחר מכן נטלו את המורה שעות שלהם והביטו בזה, וקמו ונפרדו איש מעל רעהו לשלום בברכת פרידה.

ומוסיף מרן רבינו זי"ע אשר זהו מדריגת הצדיקים 'רעדן שוויינגדיג' (דבר במחשבה), ובחינה כזו מצינו אצל משה רבינו ע"ה דתת' (דברים לד, י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, ופירש"י ז"ל 'ידעו' זה עניין דיבור, ולרמז בא כי יש ענין דיבור שהוא פנים אל פנים ולא בפה.

הרה"ק אדמו"ר הזקן מבאהוש זי"ע א

אמרות טהורות:

עצם העשיה - מסייעתא דשמיא

-א-

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א צוק"ל:

רגיל היה הרה"ק רבי יצחק מבאהוש זי"ע לומר: 'די וועלט זאגט אז מען טוהט העלפט גאט, און איך זאג אז גאט העלפט טוהט מען'.

רצ"ל כי איש ישראל צריך להאמין שגם העשיה וההשתדלות שלו הוא מן השמים, ולא רק הצלחתו תליא בסייעתא מלעילא, אלא עצם העשיה

עבודות והנהגות - ענוה

א. בחוה"מ פסח נסעו נכדיו שליט"א כמה פעמים לכ"ק בעל תורת מרדכי מוויז'שניץ צוק"ל, והיה רגיל אז לשאול בשלום רבינו זי"ע, וגם התעניין כמה פעמים על עריכת הסדר של רבינו, ואם אכל את האפיקומן לפני חצות... שנה אחת היו שם עם כ"ק אדמו"ר שליט"א מלעיקוואד ושאל כנ"ל, וכששמע שרבינו לא הקפיד לאכול האפיקומן לפני חצות אמר אז (שלא כהרגלו): אויפ'ן סקולענער רב פרעג איך נישט.

אח"כ סיפרו לרבינו את התבטאותו של האדמו"ר מוויז'שניץ זצ"ל, ותיכף אמר: "יאי, ער איז דאך געווען פארנומען מיט די יתומים", (ולא עלה על דעתו של רבינו שכונת האדמו"ר מוויז'שניץ היה עליו ולא על אביו הנועם אליעזר צוק"ל...)

משסהבירו לרבינו שהכוננה היא על רבינו בעצמו, אמר: "אוודאי, ווייל ס'איז נישטא קיין תירוץ" (ודאי אינו שואל כי אין מה להשיב).

ב. בער"ח אלול שתש"ט, יוד"ק של רבינו בעל נועם אליעזר זי"ע, הגיע רבינו לפנות בוקר לבית החיים להשתטח על ציון אביו והניח שם קוויטל, ובין הדברים היה כתוב שם בלשון זה: "זאבקש מכ"ק אדמו"ר שימחול לי ולא ירגוז עלי וימליץ בעדי לפני הקב"ה כי אני רוצה לעבוד את השי"ת ולעשות נחת רוח להשי"ת וגם להאבות הקדושים".

ג. מספר כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים שפעם בא' מימי הקיץ, בעת שהותו של רבינו זי"ע ב'ראדענס קאנטרי', רצו להגיש לרבינו לאכול לאחר תפילת שחרית וגילה רבינו שהוא שרוי בתענית-תענית חלום, ועשה- כמובן- הטבת חלום, ומשום מה סיפר אז את חלומו שבשביל זה היה צריך להתענות, והוא בחלומו ראה את אמו (הרבנית שינא רחל ע"ה) ולא היתה גוט געלוינט, ובוודאי זהו משום "זי האט עגמת נפש, זי האט איבערגעלאזט אזא זון, ער נארט אויס מענטשן און מ'גיבט אים געלט, מ'מיינט אז די ברכות..." (אמור לא היתה נראית טוב ובודאי זה מפני שהשאייה בן כזה בעולם שמרמה אנשים שנתנים לו כסף וטועים בברכותיו) ואח"כ הוסיף את הווארט של המקור ברוך מסערט וויז'ניץ זי"ע על דברי חז"ל: אוי לו למי שהעולם מטעים בו, דלכאו' היה לו לומר אוי לו למי שהעולם טועים בו, אלא הכונה אוי לו "פאר דער וואס דער עולם ברענגט אריין די טעות אין אים". (שע"י שהעולם טועים בו חושב ג"כ את עצמו לאיש חשוב). וכוננתו היה על עצמו שהעולם 'מטעים' גם בו...

ד. פעם שיבח אחד מבניו של רבינו את א' מהנכדים לפני רבינו זי"ע (כשאותו הנכד

וכמו כן ידוע שהסבא קדישא מריזין זי"ע דרכו היה פעמים הרבה לישב בשתיקה, אמנם במחשבתו בקע רקיעים להמשיך דבר ישועה ורחמים על ישראל, ויש להסמיק לזה מה שכ' בספה"ק 'דגל מחנה אפרים' (פ' ויחי) וזלה"ק: עה"פ אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי (בראשית מה, כב) ותרגומו בצלותי ובבעותי, יש להבין החילוק בין צלותא ובעותא, צלותא היינו תפלה כפשוטו, ובעותא יש לומר פירושו רצון, כמו מאי בעית טפי היינו על דרך רצון יראיו יעשה, שפעמים השי"ת עושה רצון הצדיק בלא תפלה והמשכיל יבין עכלה"ק, וזהו בחינת הצדיקים אשר ידעו ה' פנים אל פנים והבן. (כ"ק מרו אדמו"ר זי"ע - כת"י)

-ח-

שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

בימים הנוראים היה דרכו בקודש של הרה"ק משטיפנשט זי"ע לברך את צאן מרעיתו בברכת 'א גוטע כתיבה וחתימה טובה', היות ולפעמים נדמה בעיני האדם שאם יעלה בחלקו ובגורלו דבר מסויים, יהיה זה זה לרעתו, ועל פי האמת דבר זה היא היא טובתו האמיתית, לכן בקשתינו 'לגוטע' כתיבה וחתימה טובה, שנראה בעיני בשר את הטובה הנרצית.

עובדות (דב"ק) רא"י ריזין.

שמתעסק ועושה דבר כל דהו, גם זה מן השמים, דהיינו לא רק המסובב כי אם גם הסיבה מן השי"ת. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע א - רשימות השומעים)

זמן שמחתנו השפעת השמחה על כל השנה

-ב-

כותב כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א צוק"ל:

ידוע בשם הסבא קדישא מבאהוש זי"ע שבזמן שמחתנו נשפע שמחה לכל השנה. (נוע"א קדו"ל מכתבים)

המתחיל במצוד

ב"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע

עובדות ואמרים נעימים מצדיקי הדורות - המשך

הרה"ק אדמו"ר הזקן מהוסיאטן זי"ע א

עובדות וסיפורים:

-א-

ששקול נגד משה ואהרן וכו', דלכן נקט רש"י בלשון יחיד 'עיניו הטעתו' ולא כתב 'עיניו' בלשון רבים, אפס כי קרח אדם גדול היה, ובאמת בעינו האחת היטיב לראות ולהכיר בגדלות הבורא ב"ה, אבל בעינו השניה שבזה היה צריך לראות ולהכיר בשפלותו, בזה לא ראה כלל, וזהו 'עיניו' הטעתו, שטעותו נבעה מזה שהשתמש רק בעין אחת ועל ידי זה נגרם כל המחלוקת, עכדבה"ק.

ומוסיף מרן רבינו זי"ע, שהאמת הוא, שכל שיעמיק האדם לחשוב מגדלות הבורא ית"ש, יבין וישכיל יותר ויותר בשפלות עצמו ואפסותו, כי הרי אף בריאתו ויצירתו של יתוש קטן הרי הוא למעלה מעלה מהשגתנו, קל וחומר בריאת שמים וארץ וכל אשר בהם, ודאי שאינו בר השגה לכן אנוש, וזהו שאמר הנביא 'מבשרי אחזה אלוקי' (איוב יט, כו), דכשיתבונן האדם בנפלאות הבורא שבבריאת האדם, רמ"ח אברים שס"ה גידים אברים חיצוניים ופנימיים, ועל כולם הפלא הגדול שבחיבור נשמה טהורה בהגוף הגשמי, שע"ז אנו מברכים אשר יצר את האדם בחכמה ויוצר האדם, בהתבוננות זו יבוא האדם להכיר בשפלות עצמו.

וכן מצינו אצל משה רבינו ואהרן הכהן ע"ה שעל אף רום ערכם ושגב גדלותם עד שאמרו חז"ל (מובא ברש"י ז"ל, שמות טו, כו), ששקולים היו נגד כל ישראל, אף על פי כן אמרו 'ונחנו מה', וכבר העידה תורה (במדבר יב, ג) והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, לאשר הם השתמשו בב' העינים גם לראות בגדלות הבורא וגם כדי להתבונן בשפלות עצמם כיון שתליא הא בהא.

(כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - דב"ק)

שאלו אביו קודם בר מצוה... (הכנה לבר מצוה)

עיניו הטעתו פ' קרח (דב"ק גליון 1)

בעת שמחת הבר מצוה של הרה"ק אדמוה"ז מהוסיאטן זי"ע, שאלו אביו הרה"ק מריזין זי"ע: הנה נא עד עכשיו לא היה לך את יצר הטוב, כי אם את היצר הרע, אם כן כיצד היה לך בני יקירי את הכחות והעוז בשנות הילדות להלחם כנגדו, וענה הרה"ק זי"ע: כשבא יצר הרע להסית אותי מדרך הטוב אמרתי לו, הרי כתיב שמוע בין אחיכם ושפטנם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו (דברים א, טז), ודרשו חז"ל מכאן שאין לדיין לשפוט ולדון רק בנוכחות שני הצדדים, הואיל וכך אמרתי ליצר הרע שאין לאל ידי לשמוע מה בפיו, היות ונפקד מקום כבודו של היצר הטוב, ואין בידי לשמוע צד אחד.

אמרות טהורות:

נחיצות ההתבוננות בגדלות הבורא ושפלות עצמו

-א-

שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

מתאמריה משמיה דהרה"ק אדמו"ר הזקן מהוסיאטן זי"ע בן זקוניו של רבינו הסב"ק מריזין זי"ע, שאמר בקדשו להסביר העניין שברא השי"ת את האדם עם ב' עינים, ובוודאי יש בזה טעם וחשבון מדוייק ככלל דבר ודבר שבבריאה, אלא שכפי שיש ראייה גופנית לאדם, בדומה לזה יש ראייה שכלית לאדם, ובראייה השכלית צריך גם כן להשתמש בב' עינים, עין אחת כדי לראות ולהתבונן בגדלות הבורא ב"ה, ובעין השני כדי לראות את שפלות עצמו.

ויש להטעין זאת בדברי רש"י ז"ל בפר' קרח (במדבר טז, ז) וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, 'עיניו הטעתו' ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל

גם נכח שם). רבינו נהנה מאוד מזה ואמר כמה פעמים "ברוך ה'". אח"כ, כשהמשבח יצא כבר ואותו נכד עדיין נשאר שם, פנה אליו רבינו (כדי להצילו מרשת הגאות...) ואמר לו: "ס'איז אלעס נאר וועגן ענוה, ווייל אז מ'איז גארנישט איז מען טאקע גארנישט, אבער אז מ'איז עפעס דארף מען ארבעטן אויף ענוה". (ועי' בחינה זו בספר נועם אליעזר עה"פ והאיש משה עניו מאוד)

ה. מספר הגה"צ אב"ד סקולען ב"ב שליט"א שבעת שהרבנית ע"ה אושפזה בבית החולים רצה רבינו זי"ע לקבל פסק "דין תורה" שע"פ הלכה (בהלכות טריפות) יכולים לחיות במצב של הכבד שלה, ושלח רבינו את חתנו אב"ד סקולען ב"ב שליט"א שילך אל כ"ק הגה"צ גאב"ד ירושלים השערי טוביה זצ"ל לקבל ממנו מכתב על הנ"ל, ואכן הגאב"ד פסק להלכה על הרבנית שיכולה לחיות.

כאשר הגיע המכתב, קרא רבינו זי"ע את הדברים ואז הבחין שהגאב"ד כתב שהרבנית היא אשת חבר "הרה"צ המפורסם", והתחיל רבינו להסס שא"כ לא מובן מתוך המכתב מי היא המדוברת שהרי כתוב "שק"ן אשת מי היא... כמו כן אמר ששקך מעורר דינים, ואנחנו צריכים עכשיו רחמים גדולים. וזה לא היה רק ווערטל! יצויה רבינו את חתנו שליט"א לחזור לבית הגאב"ד בשנית כדי לבקש מכתב אחר. (וכמוכן שבתחילה סייב הגאב"ד בטענו שרבינו לא יתערב בנושא זה מכיון שהוא יודע מה שהוא כתב, אך לאחר שרבינו הפציר בו שהוא חושש שכל המכתב לא יועיל, אז הסכים לשנות את הלשון).

1. מספר נכדו הרב יעקב יוסף שטערן שליט"א שלקראת נישואיו בשנת שתע"ב, באו החתן והכלה עם כל השושבינים לארצות הברית לכבודו של רבינו, כדי שרבינו זי"ע יוכל להשתתף בראש השמחה. באמצע יום החופה קרא רבינו לחתנו אב"ד סקולען ב"ב שליט"א, וביקש ממנו שיכבד את כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא זי"ע (יודי הכלה) בסידור קידושין. זקנינו, בשמעו זאת התחיל לטעון לרבינו שכל הסיבה שהגיעו כולם מאהר"ק לאמערקא היה לכבודו של רבינו, וגם המחולתן בא לפה לכבוד דודו אלא גם מפני השתתפותו של רבינו, ומשום כן רצה שרבינו יסכים לסדר הקידושין. השיב רבינו: "מ'פירט זיך צו נעמען א צדיק"..." (המנהג לכבד צדיק בסידור קידושין)

2. הרה"צ ר' יצחק משה ארלנר שליט"א מירושלים עיה"ק תובב"א מספר שפעם ביקר אצל רבינו זי"ע בחודש אלול ואמרו לרבינו שהוא משפיע בירושלים. אמר לו רבינו: "איר זענט א משפיע, אפשר זענט איר משפיע אויף מיר א הרהור תשובה"..." (אולי תשפיעו על הרהור תשובה)

עובדות והנהגות

(מכתבי אחד החסידים)

כבר סופר רבות על גודל ותרונותו של רבינו וזה שהרבי כיבד כל א' מקטון ועד גדול, אבל כל מה שנחזור עד סיפורים כאלו יתן קצת לימוד לנו ללמוד מדרכי הקדושות

בא' מהחתונות של נכדו בארה"ק התחילו ניגון של ריקוד ורצו שיתחילו לרקוד ואפילו א' מהגבאים רמז להרבי שמתחילים לרקוד אבל הרבי לא קם ממקומו לציבור לא ה' מובן מדוע אינו קם ממקומו, א' סיפר לי אח"כ שראה שא' מהרבנים שישבו על שלחן המזרח ה' באמצע לאכול והרבי הסתכל כל הזמן למקום של הרב ההוא עד שראה שגמר לאכול קם הרבי ממקומו לרקוד.

בביתו נאווה קודש בשבת בבוקר כשהיו אוכלים על שלחנו לא התחיל לאכול עד שהביאו לכל המסובים ואז התחיל לאכול.

**

א' מנכדיו סיפר שפעם ראה במוצ"ק כשהכיר ה' מלא כלים שהרבי פתח המים חמים על הצלחות בתוך הכיור, ושאלו לפשר הדבר א"ל הרבי מחר בבוקר מגיע אשה יהודי לנקות הכלים יהי' לה יותר קל לנקות אם עכשיו נשפוך ע"ז מים חמים.

**

כידוע הרבי הקפיד מאוד על הזמנים של התפילות, אפילו במוצאי פורים הקפיד הרבי שיתפללו מעריב לפני הצות הלילה, פעם לאחר השוה"ט בפורים ניגש א' להרבי בדרך ליכנס לחדרו לדבר על איזה ענין פרטי, זה ה' קצת זמן לפני הצות וגם זה ה' לאחר שולחן הטהור של כמה שעות ולאחר עבודת היום מהבוקר עד הצות הלילה א' מהגבאים דחאו ואמר לו שעכשיו לא הזמן לזה, כשהרבי נכנס לחדר אמר מייג"ט נישט דאוונען מעריב מ'האט מבוזה גווען א תלמיד חכם (לא הולכים להתפלל מעריב, ביוז תלמיד חכם), מיד הלכו לקרוא לאברך הזה אבל הוא כבר לא ה' בביהמ"ד, סיפרו להרבי שכבר הלך הביתה אמר הרבי שיתקשרו אליו שיחזור, וכן עשו והרבי לא התפלל עד שחזר ודיבר איתו ואז הלכו להתפלל מעריב, וכמובן שכבר ה' לאחר הצות.

באותו ענין בקפידה של הרבי לא לבנות יהודי, סיפר לי ידיד שפגש א' מהקובעים שהי' מגיע כל ליל שב"ק לשוה"ט ושאלו מדוע הפסיק להגיע ההוא התחמק ממנו, בסוף א"ל שכל השבוע הוא עוסק להביא

דברות קודש

ערב ש"ק פרשת פרה, י"ז אדר ב' תש"ס

בפני חבורת אברכים בביתו נאווה קודש

ער ווארט שוין אויף די ארבע פרשיות ווי מען קען זיך זעהן מיט די שכינה כביכול! (הוא מחכה לד' פרשיות שאפשר להתראות עם השכינה כביכול) "מיר האבן נישט קיין השגה וואס דאס איז, אבער עס איז הויכע ענינים".

עכשיו אנו עומדים בערב פרשת פרה. יש מחלוקת אם קריאת פרשת פרה היא מדאורייתא או מדרבנן. פרשת זכור הוא מדאורייתא, אך בפרה נחלקו הראשונים בזה. אמנם בעבודת ישראל (פר' פרה) כתב שבפסוק יש רמז שהוא מדאורייתא, שנאמר (במדבר יט, ב) **זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור, מה פי' לאמור, שתמיד תאמר ותקרא פרשה פרה, אם כן זהו מדאורייתא.**

בדבריו מבאר (שם) שפרשת פרה היא טהרתן של ישראל, כי לפני שישאלו מקריבים את הקרבן פסח צריכים לטהר עצמם, וע"י קריאת פרשת פרה, "מיט די קריאה אליין", (עם הקריאה עצמה) ממשכים טהרה רוחנית. "פאר טומאת מת דארף מען דער פרה ממש, אבער טהרה רוחנית ווערט פון פרשת פרה!" כהכנה לקבל הקדושה צריכים טהרה רוחנית.²

1. זה לשון קדשו: וידבר ה' וגו' זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור. נראה לפרש מלת לאמור, מורה כדעת האומרים שפרשת פרה מדאורייתא, ולזה בא הרמז בתורה **אשר צוה ה' לאמור**, שאפילו בזמן הזה שאין לנו בית לעשות פרה כתיקונה, צריך לקרות הפי' רשה, ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד, א), ותהיה אמי' רת הפרשיות במקום עשיית הפרה.

2. זה לשון קדשו: הנה בשבת פרשת פרה הקדימו לקרות פרשת פרה לפרשת החודש שיש בה טהר' תן של ישראל כמו שאמרו בגמרא (ירושלמי מגילה ג, ה), ופירוש הענין, בזמן שאין בית המקדש קיים דבר שפתינו לרצון לפני אדון כל כאילו קיימנו והקרננו

פתח ואמר: "מען הארעוועט אין לערנען ב"ה בהתמדה רבה. עס איז שוין סוף זמן. מען מאכט א חשבון, יעדער בחור, וויפיהל ער האט דורך געלערנט דער זמן גוט. דערנאך גייט א בין הזמנים, א זמן פון בין גאולה לגאולה".

פורים הוא הכנה לפסח. שואלין ודורשין קודם הפסח שלושים יום (פסחים ו). פורים כשלעצמו הוא הרי זמן גבוה, כמבואר בספרים "אז עס איז גאר עפעס א הויכע זמן", ויש בזה לפני ענינו כמה אופנים... קבלת התורה... אך בנוסף לזה איתא בחסד **לאברהם מהאזולאי** (מעין ב נהר נז), ומובא בכל הספרים, כי בכל שנה בחג הפסח נתעורר מחדש יציאת מצרים בפועל, בגופניות, שכל אדם יוצא מקליפות מצרים, ומפורים עד פסח יש שלשים יום, שבהם יוצא כל יום חלק א' משלשים מקליפות מצרים, עד שכשמגיע חג הפסח עצמו יוצא לגמרי ממצרים. "מען דארף האבן אסאך חיזוק אויף דעם".

ההכנה עצמה. הרי ביעור חמץ איתא בספרים שהוא מרמז על היצר הרע (וזה"ק ח"א רסו:), על סור מרע. אין בודקין את החמץ אלא לאור הנר (פסחים ז: - אורה זו תורה מגילה טז:). "אז מען הארעוועט אין לערנען, מען איז זיך מייגע, דאס איז די הכנה".

לפני פסח יש את הארבע פרשיות, שהם ג"כ הכנה לפסח, שקלים, פרה... **כ"ק אאמו"ר זצוק"ל** אמר בשם הרה"ק **רבי פינחס מקאריין זי"ע** שאמר "אז

דברות קודש - המשך

והוא נחת רוח לפניו שאמר ונעשה רצונו (לשון רש"י זכחים מזו: ד"ה הנחת). בכך מותר לאדם להתגאות, "מיט אזוי פיהל מעג מען זיך גרויס האלטן" - לדעת שיהודי בכל מצב שהוא, אם עושה מצוה, הקב"ה מקבל תענוג ממנו, וע"י המצוה הוא משפיע השפעה רוחנית לכל העולם, ולכל העולמות העליונים עם המלאכים. זה הוא בחינת שמינית שבשמינית...

"מען זיצט און מ'הארעוועט אין לערנען. מען דארף זיך מייגע זיין. דאס איז די איינציגסטע זאך, דער רצון ה' איז אז מען דארף הארעווען אין לערנען! צו זיין א איד ווי עס דארף צו זיין איז נאר מיט דעם, דאווענען און לערנען ערליך!!"

בבית אהרן (יח. ד"ה שמעתי) מביא מהרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע ש'גמרא' הוא מלשון בישא אגומרי (שבת יח:) - "הייסע קוילן וואס ברענט" (גחלים בוערות), כי קדושת הגמרא גדולה כל כך ששורפת את כל המסכים המפריעים להתעלות. "מיט גמרא קען מען אנקומען".

כמדומני ששמעתי מהרה"ח ר' משה בטלן ז"ל, כמדומה בשם הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, בענין פת שחרית [שמבטל כל מיני חולאים (ב"ק צב:)], 'פת' בגימטריא 'תלמוד' - "א בלאט גמרא פארן דאווענען, אז מען זיצט און מען לערנט א בלאט גמרא, דאס נעמט אוועק אלעס (דף גמרא לפני התפילה מבטל גם הוא כל החולאים)".

(קונטרס דברות קודש על אדר תש"ח למערכת אמרות טהורות שמטרו לידנו בנפש חפצה)

בספרים איתא שפרשת פרה מרמזת על התחזקות - "חזוק פון היינטיגע אומשטענדן. אז א מענטש איז געפאלן אמאל, ער האט נסיונות" ... **בעטרת ישראל** (פר' חוקת) איתא לבאר מה שנאמר בפרשת פרה (יט, ו) ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת, ופירש רש"י שאם הוא גבוה כארז, שמתגאה בעצמו, יורו לו שצריך להשפיל ולהכניע עצמו כאזוב ושני תולעת. ולכאורה, לפי זה נמצא שכל התכלית הוא להורות שצריך מדת הכנעה, אם כן לשם מה היו צריכים את העץ ארז, הרי אין צריכים אותו כלל, אלא כי לפעמים יכול להיות להיפך, שהאדם כל כך נפול בקרבו, "געפאלן ביי זיך", אחרי שהיצר הרע אומר לו, מי אתה, "דו ביסט גארנישט", ואינו מחשיב את לימודו ותפילתו, הנה אז צריכים עצה אחרת, לקיים ויגבה לבו בדרכי ה' (דה"י ב"ז, ו), לדעת שכל מצוה שיהודי עושה חשוב אצל הקב"ה. "מען דארף זיך מתגבר זיין, מען דארף זיך האלטן... בכלל מען טאר נישט זיין געפאלן... דארף מען האבן עקסטערע סיעתא דשמיא אויכעט".

בקדושת לוי לפורים (קדושה שלישית) מאריך באריכות גדולה, "א גאנצע שמועס", בענין מה שצריך להיות לאדם שמינית שבשמינית (סוטה ה), הכוונה בזה שיהודי צריך להאמין שכשהוא לומד ומתפלל או עושה מצוה או נשמר מדברים רעים, יש להקב"ה נחת רוח מזה, ומקבל ממנו תענוג, "דער אייבערשטער איז מקבל תענוג פון יעדער איד". בקדושת לוי מבואר ענין זה הרבה פעמים, שהקב"ה מקבל תענוג מכל מצוה שיהודי עושה,

הקרבנות, וגם הפרה בהזאת שלישי ושביעי, ועל ידי קריאתה על כל פנים נטהר טהרה רוחנית לכבוד הרגל הבא עלינו, עיין שם עוד.

טרף לביתו בליל שב"ק יש לו קצת זמן ונכנס לראחמיסטרווקא ונהנה מהטיש וגם מצליח שם ללמוד ולעבור על הפרשה לאחרונה ה' שם א' שהעיר לו ע"ז ואפילו פעם אחת ניגש אליו וסגר הספר, ההוא שאל אותו האם יכול לספר להרבי ע"ז מתחילה התנגד ולבסוף הסכים לו

האברך נכנס להרבי וסיפר להרבי הרבי ממש יצא מהכלים והתחיל לדפוק על השלחן 'מדות טובות' 'מדות טובות' הרי עושים טיש שיהודים יבואו להתחזק וללמוד תוכל כמה דקות שאלו הרבי אפשר תוכל לספר לי מיהו ופחד לומר אבל הרב חשב שיהא לתועלת וסיפר לו, ושמע שהרבי אמר לעצמו זה ממילא לא יעזור אם אגיד משהו, והרבי לא נרגע לאחר כמה דקות אמר לו הרבי תעשה לי טובה ותלך לומר לו שאני מבקש שיבוא לטיש השבוע

ההוא חזר אליו עם דבר הרבי, בליל שב"ק כשההוא נכנס לטיש הרבי נענע לו בראשו כמו אמירת שלום (מי שזוכר אך שהרבי ישב בשולח"ט באימה ויראה אפילו שכל מי שנכנס אליו קיבלו בכוח אהבה אבל באמצע הטיש חוץ משעת אמירת לחיים כמעט לא ה' עושה כן) כשהגיע לקה אכסוף הרבי אמר לגבאי ר' יהושע חיים שייכבד את היהודי ההוא לשיר והגבאי כאילו שאל פעם אחרת מכיון שבדר"כ היו קבועים שהיו שרים והרבי א"ל לכבד לזה.

סיפר לי ידידי הנוכח שישב לפני הימים הנוראים בביהמ"ד כשהרבי ישב בביתו וקיבל קהל באמצע ירד האברך שהעיר ליהודי ההוא בליל שבת מבוהל לגמרי וניגש לכ"ק האדמו"ר מלייקויד שליט"א וא"ל איני יודע מה הרבי רוצה ממני הזכרתי אצל הרבי על קושי שיש לי עם א' מבני והרבי התחיל לומר לי מ'דארף גוטע מידות (צריכים מדות טובות) וחזר ע"ז עוד וא"ל שאמר להרבי שלדעתו מתנהג בבית כמו שצריך א"ל הרבי עוד הפעם מ'דארף גוטע מידות

ידידי שמע את מה שדיברו ניגש להאדמו"ר מלייקויד וא"ל מה שהי לפני כמה חדשים, אמר לו האדמו"ר שליט"א שעכשיו מבין מה שהי לאחר קבלת קהל הרבי ה' אונגאנצ'ן צוקאכ'ט ואמר לו אנשים חושבים שעושים דברים לכבודי מבזים אנשים ולא ה' יכול לירגע מזה.

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת צו - שנה י' גליון שפ"ז (י"ב)

מאוצר החיים

בענין פוקקין ומוודיין וקושרין בשבת (סוף מס' שבת)

חידושים בכת"י

בס"ד, כ"ב תמוז תשמ"ג, ציריך יצ"ו

א. במותני' בשבת (פכ"ד מ"ה) ומדבריהם למדנו שפוקקין ומוודיין וקושרין בשבת. ובגמרא (שבת קנ"ז ע"ב) אמרינן אימור דאמרי רבנן במדידה דמצוה, ובתוס' שם בד"ה מדידה וכו' כתבו בפיקה לא בעינן של מצוה. ובדף קכ"ו ע"ב הוכיח כן בתוס' בד"ה ומדבריהם, דאל"כ מה ראייה מכאן דהלכה כחכמים שמוסיפין על אהל ארעי בשבת, הרי התירו רק במקום מצוה, אלא ע"כ דרק במדידה דלא הוי אלא משום עובדא דחול שייך להתיר במקום מצוה, אבל איסור בנין אי הוי אסור ליכא למשרי משום מצוה.

דהיינו שדעת התוס' דאין מקום להתיר שבות במקום מצוה, ורק מה שאינו אסור אלא משום עובדא דחול הרי במקום מצוה אין כאן כלל עובדא דחול ודו"ק, ודומה לזה דחפצין אסורים אבל חפצי שמים אינם בכלל האיסור.

אולם לפי"ז צריך לומר דגם מה שהתירו לקשור את המקידה בגמי, בסוף מס' שבת, גם בלי מצוה מותר, דאיסור קשירה אם היה איסור בדבר, גם במקום מצוה אין להתיר.

ב. אלא שהרמב"ם בהלכות שבת (פ"י ה"ו) כתב דמותר לקשר קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה. וכן פסק הטור (סימן ש"ז), וכן השו"ע (שם סעיף א') כתב וז"ל, וכל קשר שאינו של קיימא אם קשרו קשר אומן אסור ולצורך מצוה כגון שקושר למדוד אחד משיעורי התורה מותר וכו'.

וכבר הביא במשנ"ב (שם סקי"ג) בשם ספר בית מאיר שמה שהעתיק השו"ע דמותר במקום מצוה, הוא רק דעת הרמב"ם והטור, אבל לרש"י והתוס' וברטנורא שם

מבאר החיים

טהרתן של ישראל איך להנצל ולא לעבור העבירה

מצות מוחצית השקל שהיא כפרה על מעשה העגל כמו שכתוב (שמות ל, טו) לכפר על נפשותיכם, ואין מוקדם ומאוחר בתורה, שאף שכתוב בתורה קודם מעשה העגל, מ"מ לא היה רק אחר כך. ולכאורה קשה למה באמת הקדימה התורה דבר שנעשה אחר כך לכותבה קודם לכן.

והנה פרה אדומה היא חוקה ואין בה טעם, אבל רבי משה הדרשן פירש לנו טעמה דהוי כפרה על מעשה העגל. והטעם הוא שתבוא אמה ותקנח צואת בנה, אמנם כבר נתנה מצות פרה אדומה במרה כמו שכתוב (שם טו, כה) שם שם לו חק ומשפט וגו', וחק היינו פרה אדומה, הרי דאף שהוא כפרה לטהר את מעשה העגל, מ"מ כבר היו מצווים לפני כן, וצ"ב.

וקריאת פרשת פרה אנו קוראים לפני פרשת החודש, אף דבאמת שרפו את הפרה רק בב' ניסן, והיה צריך גם לקרות את הפרשה אחר כך, מ"מ איתא בירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה) הטעם לזה שהיא טהרתן של ישראל. ולכאורה קשה דהא בין כך אי אפשר לטהר את ישראל בזמן הזה, כי אין לנו פרה אדומה וביהמ"ק, רק קוראים את הפרשיות זכר למקדש, ואם אז היה פרה אדומה אחרי החודש, למה אנו קוראים פרשת פרה קודם לכן.

והנה מצאנו בתורה שניתנו לנו שני אופנים איך לטהר את ישראל, והם גם שני ענינים של אופן הטהרה, על ידי מקוה, ועל ידי מי חטאת, והחילוק ביניהם הוא, דהנה הטהרה של מקוה היא ע"י שהאדם

מבאר החיים

אותנו, כי חטא זה הוא בבחינה שאי אפשר לצאת ממנו לבד. אבל א"כ יש להבין מהו הענין לעשות זכר לך, ולקרית פרשת פרה, הלא אי אפשר לומר הענין על כל העוסק בפרשה וכו' כאילו הקריב, כיון שזה דבר שאי אפשר לעשותו לבדו. ונראה שלכן נצטוו ישראל על פרה אדומה במרה כדכתיב שם שם לו חק וגו', דהיינו פרה אדומה, דאף דאם כבר נפגמו בחטא אי אפשר להטירה לבד ע"י פרה אדומה, אבל ע"י הפרה אפשר לדעת איך להזהר ולא להכשל בחטא, וזה הוא ביכולת האדם.

ואת זה אנו לומדים מפרה אדומה שנצטוונו במרה, ואת הענין הזה של פרה אדומה, לדעת איך להזהר שלא להכשל בעבירה, אנו רוצים להשריש בנו בקריאתנו של פרשת פרה, שזה באמת ביכולתנו, ולכן באמת עושים את פרשת הפרה לפני פרשת החודש, כי מה שאנו קוראים את פרשת הפרה היינו הציווי של קודם החטא, ולא הציווי של שריפת הפרה שהיה באמת אחר פרשת החודש, וזה ביאור דברי הירושלמי שמקדימין אותה משום שהיא טהרתן של ישראל, דהיינו קריאת פרשת הפרה שביכולתן של ישראל לטהר את עצמם, דהיינו לפני החטא.

ומוכן היטב מה שהקדימה תורה פרשת שקלים לפני חטא העגל, דאף דבאמת השקלים היו אחר העגל לכפר עליו, אבל כשבאה התורה לקבוע השקלים לדורות, כתבה תורה פרשה זו קודם חטא העגל, ללמדנו כי הכפרה על העגל היא רק הכפרה של לפני העגל דהיינו להזהר שלא להכשל בעבירה, משא"כ הכפרה שלאחר החטא בין כך אין ביכולתנו לעשותה, ודו"ק.

מאוצר החיים

מצדד דקשר האסור, אסור אפילו במקום מצוה עכ"ל המשנ"ב.

ג. וכדי שלא יוקשה קושית התוס' דאיך למדו מהא דפקקו את המאור דהלכה כחכמים, הרי גם שבות של מלאכה התירו במקום מצוה וא"כ גם הפקיקה אולי רק במקום מצוה התירו. צריך לומר שדעת הרמב"ם והטושו"ע דרך קשירת המקידה ומדידת הפותח טפח הוי מצוה, דהרי עסקו במדידת שיעור התורה של פותח טפח, ומצוה לברר ולהורות דיני התורה, אבל פקיקת המאור שהוא לסתום החלון שלא תכנס הטומאה, עיי"ש ברש"י אין זה מצוה אלא דבר רשות, וכהנים יכולים לצאת, וכלים יכול לטבול, ואף כלי חרס, אינו אלא הפסד ממון, וא"כ רק גבי קשירה ומדידה היה מקום מצוה, אבל לא בפקיקה, ושפיר יש הוכחה דהלכה כחכמים גם שלא במקום מצוה.

יצא לנו מחלוקת דדעת התוס' דגם סתימת החלון שלא תכנס הטומאה, כיון שכל הסתימה היא משום דין התורה, מצוה מקריא. אבל דעת הרמב"ם והטושו"ע דזה מקרי צורך הדיוט ואין בו מצוה ודו"ק. ועיין באבני מילואים סימן כ"ח סק"ב ד"ה אך קשה בענין מערבין לדבר הרשות אי מקרי מצוה.

שיח חיים

מקור לשיטת הראשונים שקריאת פרשת מדאורייתא

מחשבת חיים פורים סימן ט'

לכפר אלו מעשי יום הכיפורים. ולפי זה מצינו מקור להי"א שהביא המחבר דפרשת פרה מדאורייתא. ועיין שם בנו"כ שהקשו מנין לומר דפרשת פרה אדומה דאורייתא, ולפירוש רש"י אתי שפיר, דיש לו עיקר מהתורה, ודו"ק. וע"ע שם בפני משה על הירושלמי שם, ולכאורה כוונתו להשוות הירושלמי עם דעת רש"י, עיי"ש. שוב העירוני מדברי המשך חכמה (במדבר י"ט כ"ו) עיי"ש. וזכרנו שפעם אחת אמר לי מו"ר הגאון מטשעבין זצוק"ל, דמקורו מדכתיב (דברים ט' ז') זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלוךך במדבר וגו'. שהוא חיוב זכירה, אלא דהא אין קורין פרשת העגל, משום גנותן של ישראל, עיין מג"א (סימן ס' סק"ב), לכן יוצאים חובת זכירה זו בקריאת פרשת פרה שהיא הכפרה למעשה העגל. שוב ראיתי כן בארצות החיים להמלבי"ם (סימן ח'). ועיין במחשבת חיים (או"ח סימן כ"ד אות ד'). (כתבי תלמידים)

(ויקרא ט"ז ז' ל"ד) ויעש כאשר צוה ה' את משה. ועיין ברש"י שם שכתב וז"ל, כשהגיע יום הכיפורים עשה כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו אלא כמקיים גזירת המלך, ע"כ. אמנם בתוס' ישנים יומא (ס"ח ע"ב) הביא הירושלמי (ריש פ"ז דיומא) דאיתא התם מנין לקריאת הפרשה (ביום הכיפורים ע"י כה"ג] ר"א בשם ר"י ויעש, מה ת"ל כאשר צוה ה' את משה, מיכן לקריאת הפרשה, ע"ש. אולם רש"י ביומא (שם) במשנה האה דאמרינן בא לו כהן גדול לקרות, כתב דילפינן ממילואים דאמרינן בפ"ק מנין שאף מקרא פרשה מעכב וכו', עיין שם. וטעם רש"י נראה דכמו דילפינן פרישה ז' לפני יום הכיפורים ממילואים, ה"נ ילפינן מקרא הפרשה, אלא לפי זה יש לנו ללמוד מקרא הפרשה גם לגבי פרה אדומה, דמפסוק אחד ילפינן בריש יומא כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם, לעשות אלו מעשי פרה,

בשו"ע (סימן תרפ"ה ס"ז) כתב ד"א שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. והוא שיטת התוס' בברכות (י"ג ע"א) בד"ה בלשון הקודש וכו'. ועיין בב"ח שם שהקשה וז"ל, וצ"ע מנא להו הא בשלמא פרשת זכור, ודאי משמע בפרק ב' דמגילה (י"ח ע"א) דהוי דאורייתא מדאמר התם דהא דכתיב 'כתוב זאת זכרון בספר' האי זכירה קריאה היא דכתיב 'זכור את אשר עשה לך עמלק' יכול בלב כשהוא אומר 'לא תשכח', הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור בפה, הרי לך דזכירה בפה, לקריאה בספר תורה קאמר. וכן כתב הסמ"ק (סימן קמ"ז) שזוהו בשבת שלפני פורים שמוכרין פרשת זכור. אבל פרשת פרה שוה לפרשת שקלים ופרשת החדש וכו' עכ"ד הבי"ח. ואולי יש להביא מקור לזה דהוא מדאורייתא, דבפרשת אחרי בסוף פרשת יום הכיפורים כתוב

הגה"ה רבי נטע זצ"ל

נתינתה שנה שנתה

♦ לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמרות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינורט זצ"ל ♦

נטיעה של מידות (ה"א)

סנדק, ר' נטע החל חונך בדעתו... סנדק? ... מצד א' ריחם עליו שנשאר ללא סנדק, מצד שני לא אבה לקבל סנדקאות... קם איפא ר' נטע ממקומו ויצא מביה"כ והלך יחד עמו לבתי מילנר אל הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ זצ"ל וביקשוהו לקבל ה"סנדקאות", ר' בנימין הגיב מיד ואמר נו, סנדקאות... בסדר... אהיה סנדק... וכך היה.

ר' נטע הפליא אז בהתפעלות רבה את "מדת ההשתוות" של ר' בנימין, גדלותו של ר' בנימין שלא איכפת ליה ולא תופס אצלו מקום כלל אם יהיה סנדק או לא... להיות סנדק או לשבת ולהגות בתורה בפנינו הוא אצלו היינו הך...

כן ידוע גודל מדת ענוותנותו אשר היה מקבל כ"א בסבר פנים יפות ובמאור פנים, ולא היה משנה לו כלל באיזה מקום הוא יושב וכמה רבות. (מהגה"צ רבי חיים רבינוביץ שליט"א, אדמו"ר משכונת הרועים)

צדקה לעני הגון

בביהמ"ד ישועות יעקב' במאה שערים, היה בא יהודי עני שהגיע ממושב 'בית מןמיל' [כיום 'קרית יובל'], שהיתה כבר ערבי למוט יהודים ספורים שהיו דרים שם. יהודי זה היה מגיע כל יום לישועות יעקב, לא ביקש נד"בות כלל, רק היה מתיישב באיזה זווית ואומר תהילים וכדו'. היה לו צורה נפלאה עד מאוד, ניכר היה עליו כי הגון הוא ואינו ככל ארחי ופרחי.

רבי נטע הבחין כי עני הוא, והיה תומך בו והשתדל לסייע בעדו. הוא לא סיפר לי מזה, רק שקרה לפעמים שבשעה שהגיע רבי נטע אחה"צ למא"ש, לא פגש את היהודי הזה בעבור שכבר הלך לו, לכן היה רבי נטע שולח אותי כמה פעמים לפני יו"ט, כשהוא מוסר לי סך של חמשה פונט, למסור להיהודי להוצאות היו"ט.

בימים ההם היה זה סכום גדול, הוסף על זאת מה שרבי נטע בעצמו ג"כ דחוק היה במעות, ועכ"ז כשמצא עני הגון - תמך בו ונתן לו למעלה מיכלתו. (רמ"ב)

[השומעים] הסתפקו בשמעם סיפור זה מזמנו, כי אולי הסיפור היה עם עצמו, וכדרכו לחפש תמיד מה אפשר לחנך את עצמו ושלא לחנך את הזולת].

מקבל כ"א בכפר פנים יפות... אפילו לבחור קטן...

מספר הרה"ח חיים הולס הי"ו, בהגיעו ללמוד בשיבת רוז'ין בירושלים, התפלל כרגיל בביה"כ בבתי הורנשטיין, ור' נטע שהיה כולו אש להבת קודש, לא הבחין בו כלל, הגם שלא היה הביה"כ גדולה כ"כ, אולם כעבור חודשיים ימים, הבחין כבר ר' נטע שיש גאסט, אורח, ניגש בחביבות ואמר לו "שלום עליכם"...

כשענה לו ר' חיים שהוא כבר לא "אורח", איך בין שוין א' היגער, כי הוא כבר מתפלל בקלויז כשמונה שבתות, מגיב ר' נטע תיכף בנעימות, אז דו ביסט א היגער קומט דיר אוודאי א שלום עליכם, א"כ בודאי מגיע לך שלום עליכם...

התחשבות בזולת יהיה מי שיהיה

כשנלכדה בתו הקטנה ע"ה בסורגי חצרו כידוע ולבסוף אכן נפטרה על פניו, הגיעה המשטרה לברר על נסיבות האירוע, ורבי נטע לא איבד את שלוותו ויישוב דעתו אף בשעה קשה כזו, והשיב להם בניחותא על כל שאלותיהם, באמרו: הם עושים את עבודתם נאמנה, ומה להם לסבול מפני שאנכי במצב כזה... (מהרה"ג שמואל שטיגל זצ"ל)

מדת ההשתוות של ר' בנימין

סיפר הרה"ח ר' בנימין שטיינברג ז"ל, שא' מבניו נכנס לברית ביו"ט שבועות והרה"ק אדמו"ר מביאלא צוק"ל היה אמור לשמש כסנדק, אולם בניו של הרבי לא הסכימו, באמרם לאביהם, הלא הרבי הוא גם ש"ץ ובעל קורא ואומר אקדמות ואין יוכל ללכת מהלך רב בצהרים להיות סנדק, ע"כ שלחו להודיע לר' בנימין שהרבי לא יהיה הסנדק.

ר' בנימין שנשאר ללא סנדק פנה לקלויז באיאן בבתי הורנשטיין שם ישב ר' נטע ולמד תיקון ליל שבועות וביקשו שיהיה

להתחשב בזולת בכל עת

מספר הר' י"ר, שביקש פעם את בנו הרה"ח ישראל ז"ל, שישאל את אביו כמה טבילות טובל במקוה - בעש"ק - וכך עשה, וענה לו כי טובל ג' טבילות, אולם כ"ז כשהמקוה ריק מאנשים או כשיש לכבוד שב"ק (כדאיטא בספה"ק) אנשים מועטים, אבל כשישנם הרבה אנשים הלא זה על חשבון אחרים, ומה תועלת בטבילות אלו שהם על חשבון הזולת, ע"כ מזדרז מאוד ומסתפק בפחות...

מה שאמר ביום ה' אייר

ביום ה' אייר אמר פעם: חשבתי אתמול בלילה איזה פסוק אפשר להמליץ עליהם, פון קיין קלות האלט איך דאך נישט, עס איז נעבאך אויף זיי א רחמנות, א גרויס רחמנות, וואס האבען זיי? נעבאך.

האב איך געטראכט: וועלכער פסוק קען מען אויף זיי זאגען, - שפוך חמתך על הגויים אשר לא ידעוך, זיי, די גוים האבן אונך געברענגט אזא גלות, און פון זיי האבען זיך די יודען אויסגעלערנט די נארישע זאכען, די שלעכטע פירונגען, "אשר אכל את יעקב ואת נוהו השמו" זיי האבן אופגיגעגעסן יעקב'ן, און אויסגעלערנט זיי נארישקייטען, ע"כ שפוך חמתך על הגויים, זיי זענען שולדיג, לאז אויס אויף זיי דין צארן.

לחנך עצמו שלא יכעם

ר' נטע היה מספר, כי יש לו "חבר" שהיה לו "נכד" שכשהיה בביתו היה אוהב לשחק עם הכסאות, והרעש שנעשה מן הכסאות הפריע לו מאוד, ער האט געקריצט מיט'ן ביניקל, ורצה הסבא לצעוק ולכעוס על הנכד ולחנכו שלא יעשה כן.

אמנם אחר כך התיישב בדעתו, "אנשטאט צו מחנך זיין דעם אייניקל זאל נישט שטערן דעם זיידן, איז בעסער צו מחנך זיין דעם זיידן זאל נישט ווערן אין כעס אויפן אייניקל", [במקום לחנך את הנכד שלא יפריע למנוחתו של הסבא, עדיף לחנך את הסבא שלא יכעס על הנכד] והחליט שלא לכעוס על הנכד ולהתאפק....

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרח"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת צו

פניני הכהן

אות א'

זה ענין מה שאמרו בפסיקתא שם בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה עוסק וספרו בידו ועוסק וקורא הפרשה זו בפרשת פרה אדומה זאת חוקת התורה ולמה. אמר הקדוש ברוך הוא איני עוסק אלא בטהרתן של ישראל מנין פי צדיק יהגה חכמה וגו' פי צדיקו של עולם יהגה חכמה הגוה בתורה באיזו תורה בזאת חוקת התורה.

ואחר כך איתא בפסיקתא בשעה שעלה משה לשמים שמע קולו של הקדוש ברוך הוא שהוא יושב ועוסק בפרשת פרה ואומר הלכה בשם אומרה רבי אליעזר אומר וכו' עיין שם (וכן הוא במדבר רבה י"ט, ז' ותנחומא חוקת ה') והיינו שמתחילה מיירי בפסיקתא בפרשת פרה הכתובה בתורה ואחר כך מיירי בתורה שבעל פה בהלכות פרה אדומה שזה עיקר טהרת ישראל הרוב חכמה לתקן הרוב כעס כנ"ל.

ועל כן דקדק מתחילה וכתב וספרו בידו והיינו ספר תורה שהיה קורא בה פרשת פרה. ואחר כך אמר הלשון שמע קולו של הקדוש ברוך הוא שהוא יושב ועוסק בפרשת פרה וכו' היינו בביאור הלכות פרה אדומה וכדמסיק שאמר הלכה שהוא משנת ריש פרה. ומה שאמר קולו של הקדוש ברוך הוא היינו דקול הוא חיות הדיבור וכמו שמוכח (זהו ה"ב ג' א) קול אתי לדיבור וכו' קול איהו כלל דיבור איהו פרט עיין שם. ודיבור היינו תורה שבעל פה כמו שאמרו (שבת קל"ה ב) דבר ה' זו הלכה ובזוה"ק (ה"א ל"ב א) דיבור איקרי שבת ושבת איקרי דיבור והיינו מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה והוא יום השביעי וכמו שמוכח שם (מ"ד ב) וזהו פרט וקול הוא כלל היינו התורה שבכתב שהוא חיות הדיבור דתורה שבעל פה. וזה שאמרו בפסיקתא ומדרש רבה ותנחומא שמע קולו של הקדוש ברוך הוא יושב ועוסק בפרשת פרה וכו' רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה וכו' והיינו חיות הדיבור שהוא הכח שנותן ה' יתברך הדיבור בלב החכמים על דרך שנאמר (ישעיה נ"ט, כ"א) דברי אשר שמתי בפיו. וזה עיקר התורה שבעל פה שמתקן הרוב כעס כנ"ל.

אות ב'

ועל כן ניתקן לקרות פרשת פרה בשבת ועל ידי זה הוא טהרתן של ישראל וזהו הכנה שיהיו נגאלין בניסן וזה שכתב רש"י (מגילה כ"ט, ד"ה פרה) פרה אדומה להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהן בטהרה מרמז לזה שיהיו נגאלין בניסן על ידי שיטהרו על ידי קריאת פרשת פרה מכל טומאת היצר הרע יהיו נגאלין בניסן ויעשו פסחיהן בטהרה:

אות ז'

מהפטר פרשת פרה שאינו מדבר כלל מטהרת הטומאות רק מטהרה מהחטאים ועונות כמו שנאמר (יחזקאל ל"ו כ"ה - ל"ג) וזרקתי עליכם וגו' ומכל גלוליים אטהר אתכם ונתתי לכם לב חדש וגו' ועשיתי את אשר בחוקי תלכו וגו' ואחר כך ביום טהרי אתכם מכל עוונותיכם. ומה שייכות הפטרה זו לפרשת פרה. מזה מובא כמו שאמרנו דעיקר הטהרה בפרה הוא משורש היצר הרע ומטהר מכל טומאה אף מטומאת מת שהביא הנחש לעולם.

ומכל מקום אחר שאמר ונתתי לכם לב חדש וגו' ואת רוחי אתן בקרבכם וגו' כתיב אחר כך והושעתי אתכם מכל טומאותיכם וגו' שעדיין צריכין ישועה. והוא שבביאת משיח שיהיה יחיד שעשה תשובה שמוחלין לכל העולם כולו בשבילו (זימא פ"ו א) והיינו שהוא יכניס הרעה תשובה בלב כל ישראל וכמו שאמרנו (כמה פעמים) מכל מקום יהיו האובדים בארץ אשר והיינו שנטמעו בין העכו"ם והם לא ידעו כלל שהם מישראל ועם כל זה על ידי השופר גדול יהיה להם ישועה והיינו שה' יתברך מצדו יעורר לבם מבחינת תשובה עילאה שהוא בינה שופר גדול ולא ידח ממנו נדח כל שהוא מזרע ישראל ועל זה נאמר והושעתי אתכם מכל טומאותיכם.

אחר הבדלה

הנה כאשר שמענו מרבינו הקדוש זצוקלה"ה דענין טומאת מת והנה מדת העצבות שעל זה הוא מניעה לכנס לקדושה שהוא מחנה שכנה ועל ידי זה מרמז טהרת פרה להיות נטהר מבחינת העצבות שהוא התרשלות גדול ומניעה גדולה. וגם אם הוא מאותו ענין עצמו שמרגיש שאינו נקי מתאוה ויצר הרע מתגבר עליו בזה. עם כל זה לא ירפה את עצמו ויתחזק בעצמו שהיא כענין שאמרו (סוכה נ"ב א) דאביי היה מצטער שלא הוה מצי לאוקומי נפשיה עד דתנא ליה ההוא סבא והיינו אליהו (תוס' חולין ו' ד"ה אשכיה) כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו דאדרבה כל מה שנכנס האדם יותר בזה בשמירה יתירה בזה לעומת זה יש עליו התגברות היפיף וה' לא יעזבנו בידו שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה זרה ג' א) והיצר הרע של כל אחד בפרט לא הוטבע בו יותר מכוחו רק כפי מה שיוכל להתגבר עליו ודייקא בדרך זה כשהוא מתחזק ומתגבר לבל יפול בעצבות בזה יוכל להגיע לבחינת אהבה שבקדושה.

וענין זה הוא דייקא בשבת שקורין פרשת פרה שהיא פרשה כתובה בתורה שבכתב. וחיוב קריאתה הוא מתקנת חכמים שתיקנו לקרותה בשבת זו והוא כח תורה שבעל פה. ובעובדא דלתתא אתער עובדא לעילא כמו שמוכח בזוה"ק (ח"ג ל"א: ושאר מקומות) ואז ה' יתברך גם כן קורא פרשת פרה שה' יתברך מקיים כל המצוות כמו שאמרו בויקרא רבה (ל"ה ג') ואף מצות ותקנת זקנים (תנחומא נשא כ"ט) וזה שאמרו פי צדיק יהגה חכמה פי צדיקו של עולם הגוה בתורה באיזו תורה בזאת חוקת התורה והיינו על ידי קריאת ישראל פרשה זו. וזה שאמרו ולמה אמר הקדוש ברוך הוא איני עוסק אלא בטהרתן של ישראל והיינו שקריאת הפרשה מועיל לטהר ישראל מטומאת יצר הרע והוא כח כלל הדברי תורה לתברא יצר הרע ומטעם זה כתיב זאת חוקת התורה ולא חוקת פרישת פרה שמה שמאמר ולמה. רצה לומר דמאיו טעם קורא בפרשת פרה אדומה זאת חוקת התורה ועל זה אמרו אמר הקדוש ברוך הוא איני עוסק אלא בטהרתן של ישראל ועל כן כתיב חוקת התורה שהיא שקולה ככל התורה להיות מטהר הלב מהיצר הרע וכנ"ל:

פרשת
צו

גיליון בית ארזי"ם

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנותה"ק לבית בוסטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הר"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש
ז"ע, החוכמה דער קליינער בעל סם מבוטשעטש (בעל
סם קטן מבוטשעטש), משובד באופן השווה לכל נפש

על ידי מחשבות קדושות יכולים להתדבק לשורש הקדושה

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא
העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש
המזבח תוקד בו (ויקרא ו, ב)

נראה לרמז בדברי הכתוב, אודות חובת ההתרחקות
ממחשבות זרות, כי עיקר ההתקשרות אל הקדושה
הוא על ידי כח המחשבה, שיחשוב תמיד במחשבות
קדושות, להתבונן תמיד בגבורות הבורא יתברך וגודל
חסדו, ובוה הוא מקשר את כל מעשיו למעלה.

וזהו שאמר הכתוב 'צו את אהרן ואת בניו לאמר',
שיצוה את בני ישראל, 'זאת תורת העולה', היינו על
תורת המחשבות הקדושות אשר הם מעלים את כל
המעשים לשורש העליון, 'הוא העולה על מוקדה',
והאיך יוכל האדם להשיג מדרגה זו להעלות את כל
מעשיו במחשבות קדושות וטהורות בלא שום מחשבת
פגם, על זה אמר 'על המזבח', היינו על ידי זביחת יצרו,
וכמאמרם (סנהדרין גא): 'כל הזובח את יצרו', ויש לו
לאדם לזבוח את יצרו ולהכניעו בביטול כל כוחות
הסטרא אחרא.

על זה אמר 'ואש המזבח תוקד בו לא תכבה', כי על
ידי שייזבח את יצרו הרע ויכניעו בשלימות, שוב ישתוקק
לבו בהתעוררות ההשתוקקות מגודל הארבה והיראה
שיבערו בלבו באש קודש, להתקשר עצמו למקור
הקדושה.

(פרשת צו לסעודה שלישית, בד"ה צו את)

*

על ידי ביטול כח היצר הרע יכולים להעלות המחשבות שפגם בהם אל הקדושה

והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על
המזבח ושמו אצל המזבח (ויקרא ו, ג)

נראה לרמז בזה, כי הנה דשן היינו מחשבות זרות
שלא כדת, ואמר הכתוב 'והרים את הדשן אשר תאכל
האש', כי איך יוכל האדם לתקן את מה שפגם במחשבתו
לחשוב שלא כראוי, 'את העלה' ולצרף מחשבות אלו
למחשבות הקדושה המקושרות את האדם לשורש
העליון, 'על המזבח', זה הוא על ידי זביחת יצרו הרע וכל
כח דיליה, שעל ידי זה יוכל להתדבק אל השם יתברך
ולתורתו בדביקות עצמו להשתוקק לעשות נחת רוח
לבורא יתברך שמו, 'ושמו אצל המזבח', ובוה יתקן כל
מחשבותיו על נכון לשורש העליון ולמקור הקדושה.

(פרשת צו לסעודה שלישית, בד"ה צו את)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס ז"ל אב"ד
מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרסט

בזמן שבית המקדש קיים לא יכלו לצאת ידי חובת עולה על ידי לימוד תורת עולה

זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה (ויקרא ו, ב)

הבעל הטורים (ויקרא ו, ב) הביא על זה את דברי חכמינו ז"ל (מנחות קי.),
שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה. וקשה, איך ילפי חכמינו
ז"ל כן, והרי מלשון הפסוק 'זאת תורת העולה' יש למעט כי העוסק
בהלכות עולה אינו נחשב לו כאילו הקריב עולה, שהרי כתוב 'הוא
העולה', דמשמע מיעוט, שרק בעולה מתכפר ולא בהלכות עולה.

והביא בספר פנינים יקרים החדש (ליקוטים, בד"ה בפסוק אחשבה) בשם
גדול אחד לתרן, כי הנה איתא בגמרא (תענית כז): שאמר אברהם לפני
הקדוש ברוך הוא בזמן שאין בית המקדש וקרבנות קיים מה תהא
עליהם אם יחטאו, אמר לו הקדוש ברוך הוא יתעסקו בלימוד הקרבנות,
אם כן יש לומר, כי תיבת 'הוא העולה' בא למעט, אשר בזמן שבית
המקדש קיים ואפשר להקריב קרבנות, אז אין יכולים לצאת ידי חובה
על ידי אמירת פרשת העולה.

ובזה מרמז בדברי דוד המלך (תהלים עג, ז) 'ואחשבה לדעת זאת עמל
הוא בעיני עד אבוא אל מקדשי א-ל אבינה לאחריהם', היינו להבין איך
למדו חכמינו ז"ל מ'זאת', כי כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב
עולה, 'עמל הוא בעיני', הלא מתיבת 'הוא' משמע מיעוט, רק על זה
אמר 'עד אבוא אל מקדשי אל', או 'אבינה לאחריהם', כי תיבת הוא
שנכתב באחרייתה של הפסוק זאת תורת העולה, בא למעט רק על זמן
שבית המקדש קיים.

*

על ידי שיתאחדו בני ישראל לבקש על צרות הכלל וצער השכינה יגאלו

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה
על המזבח כל הלילה עד הבוקר (ויקרא ו, ב)

בספרא (פרשה א' פרק א') והוא ברש"י: "אין צו אלא זירוז מיד
ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו
חסרון כיש".

כתב מורי ורבי הרב הצדיק רבי יחזקאל פאנעט ז"ל בספרו כנסת
יחזקאל (פרשת צו בד"ה וידבר ה'), כי יש לפרש הכוונה, על פי מה שפירש
הישמח משה (יין הרקה סנהדרין צו. בד"ה אין בן) מה שאמרו חכמינו ז"ל
(סנהדרין צו): "אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס", כי רצונם

ישראל על הדבר. ועוד, כי מאחר ואין הקרבת העולה אלא בזמן שבית המקדש קיים, איך יתכן לומר כי ההדגשה היא מיד ולדורות.

וכתב הגאון רבי כלב פייבל וועזל זצ"ל אב"ד טורדא בספרו קרית ספר (פרשת צו בד"ה צו הב') לפרש בזה, כי הנה תורתנו הקדושה צוותה להקריב קרבן עולה, כבש אחד בבוקר וכבש השני בין הערביים, והטעם שנאמר הציווי על כבשים ולא על עיזים, כי העיזים הם העיזין שבבהמות, כמו שאמרו בגמרא (ביצה כה:), אמנם הכבשים אינם מתנהגים בעזות, אדרבה, התנהגותם בנחת יתירה, כהבעת הכתוב (ישעיה ה, יז) 'ורעו כבשים כדברם', ופירש רש"י: "צדיקים הנמשלים כעדר הרחלים, כדברם, כמנהגם ביושר ובמדה מכלכלים דבריהם במשפט ככבשים הללו".

והנה שני סיבות המה לסטות מדרך הישר, או מרוב ועושר, כמאמר הכתוב (דברים לב, טז) 'וישמן ישרון ויבעט', או מרוב עוני, כמאמרם ז"ל (עירובין מא:): "שלשה מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו כו', ודקדוקי עניות",

על זה אמר החכם מכל אדם (משל ל, ה-ט) 'ראש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חקי פן אשבע וכחשתי ואמרת מי ה' ופן אוורש וגנבתי ותפשתי שם אלקי', כשמגמת כוונת הדברים הוא, ללמד לאדם דעת, כי בכל הזמנים והעיתים יהיה תמיד עם ה' אלוקיו, ולא העושר ישיביעו עד כדי לכחש בה', ולא העוני יעבירו על דעתו להטיח דברים כלפי מעלה.

על פי זה ביאר את עניין הקרבת הכבשים, שצוותה לנו התורה להקריב כבש אחר בבוקר, עת שיזרח לנו שמש ההצלחה, כזריחת השמש בעת בוקר, ובין הערביים, סמל צוק העתים כשקיעת השמש, בשניהם יהיה ההתנהגות באורח מישור ככבש, את הקל נקבל בשמחה ובאהבה.

והנה לימוד וההוראה לבני ישראל את הדרך הישר ומשפטי השם, ובפרט רמזי הקרבת הקרבנות, הלא הם מסורים לאהרן ולבניו הכהנים, ללמד אותם את בני ישראל, וכהבעת הנביא (מלאכי ב, ז) 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו', ועל כן עליהם להדריך את בני ישראל בדרכי הישר וההנהגה הראויה. ולכן כשנאמר הציווי על הקרבת קרבן העולה, יש בכלל הדברים הרמז על העניין הנזכר של הקרבת הכבשים, להורות ולהדריך את בני ישראל לילך בדרך זו.

אלא, שפשוט כי על ידי שילמדו הכהנים את העם את הדרך הראויה להתנהג בה, הרי ייגרם להם על ידי זה הפסק ממון והיזק, כי יהיו רבים שבעד התוכחה שיוכיחו אותם ימנעו עצמם מליתן להם מתנות כהונה, ולא יתמכו בהם עוד, על כן בא הציווי להזדרז מיד ולדורות, להוכיח ולגדור את העם על דרכי הטוב והישר.

לומר עד שתכלה הפרטיות מכיס הלב, שהרי כל האברין תלויין בלב, והלב תלוי בכיס (ירושלמי תרומות פ"ח ה"י), והיינו שלא יבקשו על פרטות כל אחד לעצמו, אלא רק בכללות, על צרות כל קהל עדת ישראל, ועל צער השכינה בגלות, שיתגדל ויתקדש שמו יתברך בעולם, ואז בן דוד בא. ויש להסמיק לדבריו את המובא במדרש (תנחומא פרשת נצבים סימן א'): "וכן את מוצא, שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת".

והנה אמרו חכמינו ז"ל (מנחות ק:): "אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (ויקרא ז, לו) 'זאת התורה לעולה', כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה", ועל פי זה יש לפרש גם מקרא זה 'זאת תורת העולה' רצונו לומר, כי העוסק בתורת עולה, הוא העולה היינו כאלו הקריב עולה ממש, 'כל הלילה', רצונו לומר גם בעת הגלות הדומה ללילה [יש להראות מקור לכך שהגלות דומה ללילה, בדברי הירושלמי (ענינת פ"א ה"ו): "אמרו ישראל לישעיה, רבינו ישעיה מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה אם יגאלו מיד, אמר להן 'אמר שומר אתא בוקר וגם לילה'. אמרו לו, וגם לילה, בתמיה', חס ושולם, שאחר הגלות יהיה עוד גלות. ומקור נוסף שהגלות נקרא לילה, הוא בדברי המדרש (שיר השירים רבה ג, א): "אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, לשעבר היית מאיר בין לילות לילות, בין לילן של מצרים לילין של בבל וכו'] ועכשיו נסמכו לי לילות לילות], יש באפשרותינו גם כן להקריב עולה והיינו על ידי לימוד הנזכר לעיל.

וזה כתב לרמז בדברי הספרא, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, היינו שיש חסרון בכיס הלב, ועדיין לא באנו למזדריגה זו שייכלה הפרטיות מכוס הלב, וממילא מוכרחים אנו להיות עוד בגלות ובית המקדש חרב, ואי אפשר להקריב קרבנות, על כן ביותר צריך לזרז אז על הא דזאת תורת העולה, שיהיה נחשב כאילו הקריב עולה ממש.

חובת הכהנים להוכיח את בני ישראל אף במקום שיש בכך חסרון כיס

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה (ויקרא ו, ב)

פירש רש"י בשם תורת כהנים: "אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס".

ויש לדקדק, שהרי על אהרן ועל בניו לא היה מוטל החיוב אלא להקריב, ולא שיקחו את הקרבנות משלהם, אלא כל הקרבנות היו באים משל ציבור, ולפי זה מדוע הוצרך השם יתברך לזרז את אהרן ואת בניו על דבר זה, מאחר ואין נוגע להם חסרון הכיס, כי אם לציבור, ומן הראוי היה לזרז את

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין מים ובין מים, ירחם עליהם ויציאם מצרה לרחוק ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא וביומן קריב ואמרו אמן

משיב נפש

מאמרי השקפה, חינוך והדגש, במשנתו של הגה"צ פאר הדור רבי יעקב מאיר שפטער שליט"א

צו - פרה תשפ"ד 21

דא"ח תשפ"ד

מתוך דא"ח
ב' דר"ח אד"ב תשפ"ד

לחיות כאן בשני עולמות

דא"ח שנאמרו ע"י מו"ר הגה"צ שליט"א בעת ביקורו
בישיבת ברסלב בני ברק - ב' דר"ח אדר ב תשפ"ד

עה"פ 'אדם לעמל יולד', אומרים חז"ל 'לעמל פה', זהו פסוק מפורש (שתכלית האדם הוא לעמל, והיינו לעמל פה). לעמל-פה הכוונה לומר הרבה (זאגן אסאך). לוקחים שטיקל גמרא אומרים את זה שוב ושוב עד שמבינים את זה טוב. כשכבר מבינים את זה לוקחים עוד שטיקל גמרא, אומרים את זה שוב ושוב, "וואס מער מ'האט עמל-פה שטייגט מען מער" (ככל שיש יותר עמל פה צומחים יותר).

וברוך ה' יש היום סייעאט דשמיא, הרבה בחורים, הרבה אברכים שכבר עברו את כל הש"ס, יותר ממה שהיה בדורות הקודמים. לומדים, ס'איז גישמאק צו לערנען, ולומדים, עוברים ש"ס, ושוב עוברים ש"ס, ואשרינו שאת העולם-הזה עוברים בלימוד התורה.

יש (בעוה"ז) כאלו דברים מכווערים, כאלו דברים עקומים, וכאן יש לנו ידיעה שאנחנו לא חיים רק בעולם-הזה (לכומר שהעוה"ז אינו אלא פרוודור לעוה"ב). אדרבא, אם לא יודעים איך לחיות כאן, אז אומללים שם. הרי הענין שלנו הוא לחיות בעולם הזה ולחיות בעולם הבא, ובעולם הבא כשחיים הרי צריכים לדעת מה לעשות, (והנה) עמל-פה יש בכל מקום (לכומר גם בעוה"ב), תורה, צדיקים, גן עדן, תעסוק בתורה. כמה שיותר עוסקים כאן בתורה עוסקים שם עוד יותר בתורה, כמובן עם חיות אחרת, עם השגות אחרות.

כביצור, אדם לעמל יולד, לעמל פה, מזה אסור להתעייף, (הטבע הוא) שאדם מתעייף מעמל, אבל כאן (מעמל פה) אל תתעייף. תלמד, אפשר לשבת כל הלילה וללמוד, (א"ה, ידוע שדרכו של מו"ר לחזק מאוד על שמירת הסדרים בישיבה ועל הזהירות והשמירה על זמן השינה שלא יצא שכרו בהפסדו ח"ו, וכנראה כוונתו כאן לתת דוגמא לאריכות הזמן של הרגל הלימוד, כל אחד כפי עניו), להתמיד באמירה (במשך הלילה) ולרכוש בקיאות בכמה דפי גמרא ולא להתעייף, כי לכך נוצרנו, לעמל פה.

ועוד הרי כבר ידוע מרביה"ק הכח של הדיבור, א גיוואלדיגער כח (כח אדיר), בן אדם מדבר הייליגע דיבורים, נכנס בו קדושה, וחלילה להיפך ה' ישמור.

ניתן לשמוע השמועה'ן 10:10-22-313-02 המשך בעמוד הבא <

על כנפי הדמיון - פרה אדומה תמימה

אבל כשאכל מעץ הדעת נאמר "ביום אכלך ממנו מות תמות". וביאר בזה הארי הק. שאף שבמציאות נשאר ח'י. אך עצם מהותו היה אדם הראשון מת. ואיתא בזוה"ק שבעת החטא איבד אדם הראשון לו כל סוד הבריאה. ואת כל זיו השכינה שהיה לו. וכל החכמה אלוקות שהיה בו. שאמר הש"ת למלאכים חכמתו מרובה משלהם, ונשאר חכם פשוט בחכמת הפילוסופיא. שהבין שכאשר מכים שני אבנים זה בזה יוצא ממנו האש ונשאר חכמות אשר הם נכנדי החכמה קדושה, והרי זה נקרא חכמה דמיתה לפי שהוא חכמה דהאי עלמא.

נתאר לעצמנו אדם שמשקיע את כל חכמתו במשך עשרים שנה בבניית מכונה (מאשין) המייצרת אבנים טובות ומרגליות, בכל רגע שיהיה זקוק לכסף ילחץ על כפתור והיא תוציא עבורו ככל אשר יחפון, אלא מאי שהמרגליות הללו מחזיקים מעמד רק עשרים זכות, לאחר מכן הם מאבדים את סגולתם ונהפכים לאבנים רגילות. וכי ניתן לזלזל בחכמתו של המייצר הלה, בוודאי שלא, זו היא חכמה עצומה, מי כמוהו חכם לעשות כמעשהו, אלא שההתעסקות בזה היא כסילות, שהרי בסופו של דבר אין לו שום תועלת מזה חוץ מלשרוף לעצמו את החיים לריק...

כך הם החכמות החיצוניות, בונים הם את הנוחות והנעימות בעוה"ז אך מה יש לו לאדם אם לא יוכל להשתמש עם כל זה בחיים עצמם, בחיי הנצח... ומכל שכן אותם חכמות שמאבדים את החיים, וכגון אותו משל על האדם שלקח עשב של תחית-המתים והחיה עמו את נבלת הארי שקם עליו ואכלו...

"בספר יצירה איתא "תמורת חיים מיתה, תמורת חכמה אולת", ויש להבין מהו תמורת חיים מיתה. הלא תמורת הדבר צריך להיות דומה אחד לשני. שבמקום זה נוטלים דבר אחר, ומיתה הוא רק העדר ולא מציאות אחרת. אלא. מיתה הכונה לחיי תענוגה העולם הזה. שהוא מצד הסטרא אחרא שהם שורש המיתה, והרי זה דומה למי שאוכל סם המות שהוא ערב לחיכו אבל הוא מיתה.

כמו כן "תמורת חכמה אולת". וראה לרש"י בריש משלי שמקדים "כל דבריו דוגמאות ומשלים משל התורה באשה טובה. ומשל העובדי גלולים באשה זונה, וכה"א "הצילץץ מאשה זרה". פירש רש"י "מכנסיה של אפיקורסות והיא המינות". וכן נאמר על כסיל או אויל או פתי שהם מרמזים על חכמות זרות. שהם בעצם חכמים אבל הם חכמים הלרע. שעל ידי חכמה זו הם מאבדים את הש"ת. חכמה זו למיתה. ואין נשאר מהם מאומה. וראיתי שמוה"ר ויטאל מנחה בשערי קדושה את אריסטו - שכל

במפעל הגדול והעצום יושב לו בעל הבית בתחילת השנה עם יועציו ועורכי חשבונותיו. מאות אלפי מוצרים (פראדוקטן) יוצאים מהמפעל בכל יום מימות השנה ומתפשטים ברחבי העולם, חובתו להיות עתה ער לכל החלטה... כאן כל פירוטה מכפילה את עצמה במיליוני פרוטות. מצד אחד עליו למכור את מוצריו במחיר המתקבל על הדעת, אך מצד שני עליו לקחת בחשבון שמכירה בפרוטה אחת פחות פירושו הפסד רווח של כמה מיליונים על כל מוצר.

לא פלא שכאשר נכנס לפתע ידידו משכבר הימים כמעט ולא שת לבו אליו, בדיוק עכשיו בשעת דיון כה גורלי מצא לו הלה זמן לבקרו... מכל שכן כאשר החבר התחיל לפתע לשאוג באזני לאמר לו: "אדוני, הנך שקוע בשינה עמוקה, תתעורר..."

הוא הביט בו בחמלה, ואף ניסה את מזלו ופנה אליו (עדיין) בסבלנות; "אנא, ידידי היקר, הנך רואה כמה טרוד אני, במטו מנך, פנה את מקומך וחזור הנה בימים רגועים יותר, אין זה הזמן לחמוד לצון..."

אך אותו ידיד לשעבר לא התבלבל כלל, אלא הגביר את קריאתו באוזניו: "אחי היקר התעורר, הנך שקוע בשינה עמוקה, עוד מעט וכבר תהיה מחוסר הכרה, תתעורר כבר..."

ובעוד בעל הבית חוכך בדעתו איך להתפטר מאותו ידיד-נפש... תפס הלה ספל-מים ובאחת הפכו על ראשו של בעל-הבית 'הטרוד' שטרטב היטב מראשו ועד רגליו...

כאן כבר פקעה סבלנותו שהיתה בלאו הכי על קצה הגבול, הוא משך במצילה העומדת לפניו ומיד נכנסו משרתיו עושי רצונו אשר נצטוו לעשות שפטים בשיטה שכבר עמד באמצע למלא את הספל הבא...

אלא שאז התעורר לפתע בעל הבית הסוער ומצא את עצמו שרוי במיטתו בהשראת רוח של 'שישים במיתה' שנשאה אותו על כנפי הדמיון עד שכבר היה בטוח שהוא הינו בעל הבית...

"כשאדם הראשון אכל מעץ הדעת גרם מיתה לעולם. אכן חוץ ממה שגרם לבני אדם שימותו. עוד אתה שגם בחטא, שכל העולם נהפך לעולם מת. שרע לאותה שעה היתה כל הבריאה מאוחדת עם הש"ת. ואז היה בריאה נפלאה. וכמו שכתב בפירוש הט"ז על התורה. שאפילו הבע"ל חיים היו ברואים נפלאים כמו בני אדם. ואדם הראשון היה הנברא החשוב ביותר. שישב בין המלאכים כמלך בגדוד. ואיתא שזיוו היה נפלא. עד שאפילו חוה לא היתה יכולה להביט בפניו. וכל זה בא לו בכח מה שחכמת אדם תאיר פניו.

המשך בעמוד הבא

הנהיגו ברכותיו בעולם הזה

"על ידי ההודאה מורידים את השפע, וכמו שאנו מוצאים שכאשר ראה דוד המלך שמתו מאה בחורים כל יום, עמד ותיקן מאה ברכות, והיינו שבאמת בעת שיש גזירה בעולם רואה כל אחד סיבה אחרת לסיבת המות, והאמת שהוא גזירה מן השמים, שכאשר אין השי"ת נתן שפע חיים, באים הסיבות וממלאים רצון השי"ת.

...וכבר אמרו חז"ל (נדה לא.). "אין בעל הנס מכיר בניסו", שהשי"ת מנהיג העולם עם לבושים. אך על האדם לדעת שהכל בא מאת השי"ת, כל פרט ופרט, וגם הלבושים באים מהשי"ת, וכאשר האדם חי באופן זה, זוכה לקרבת אלוקים. ועביות העולם אין מסתיר ממנו את השי"ת. וזהו תיקון הנפש עצום.

וענין זה מתגלה על ידי המאה ברכות, על ידי מה שהאדם מודה להשי"ת על כל פרט ופרט, וכמו שהיה רבי אפרים"ל ע"ה אומר בשם הארי"ל, שאחד מתיקוני הנפש הגדולים ביותר שמשם שואבים רוח הקודש, הוא המאה ברכות בכל יום. ואם היינו מכירים בגודל ענין ההודאה, שהוא ממתיק הדינים וממשיך השפע, היינו מרבים לעסוק בזה, והיינו ניגשים באופן אחר לתפילה ולאמירת התהילים.

על כנפי הדמיון המשך מעמוד קודם

העולם התפעל מחכמתו ומהפילוסופיא שלו - "אריסטו הכסיל". לפי שהוא קיבל מרבו הארי הק' השגות נפלאות, רזין דרזין. ומזה השיג שאריסטו היה כסיל גדול. וכי מה היה כל מעלתו שהיה לו ראש טוב והשיג חכמה דהאי עלמא. חכמות הנמוקות מהשי"ת, ששרשם מעלמא דפרושה. והרי זה כסילו וטפשותו. על מה אנתה מכלה את זמנך לריק. והלא כל תכליתנו בזה העולם הוא לקנות חיים נצחיים.

רבנו ראה פעם אברך אחד שהוא כסדר טרוד בעסקיו, שאלו רבינו מה הנך טרוד כל כך, וסיפר לו האברך כל המסחר שהוא עוסק בהם, הוציאו רבינו לשוק. ואז היה השוק מלא באנשים וחמורים. ואמר לו רבינו, הריאה אנת את השוק. בעוד חמישים שנה יהיו כאן אנשים אחרים וחמורים אחרים. ואני ואתה כבר לא נהיה בזה העולם

הבעל דבר מרמה את האדם, וכדאינתא בזוהק שהלילית רחל והקליפות מצחקים בני אנוש בעשיות דהאי עלמא, ולאחר חמא הם הורגים אותם. וזהו "תמורת חיים מיתה", שגם המיתה הוא מין חיים, חיים שהם מיתה.

האדם צריך לדעת שכל הגשמיות שיש לו, יש לו להפכו לרוחניות, תורה ועבודה, דבקות וצדיקה והודאה להשי"ת, ועל ידי כן נכלל גם הגשמיות בקדושה. ואיאת שעין החיים ועין הדעת הם שני אילנות מופלאים העומדים על לצד זה, ואי אפשר להכיר מיהו עין הדעת ומיהו עין החיים, כי זה לעומת זה עשה אלוקים, ויש לסטרא אחרא כח הפניות הדומה לקדושה, ולמעשה הרי יין מיתה. הבלי העולם הזה, כליון ואבדון. וענין זה גרם אדם הראשון על ידי חטא עין הדעת, שהביא מיתה לעולם, שנהיה העולם עולם מת".

ויכידוע שעל המת שורה רוח טומאה, או יותר נכון מי ששורה עליו רוח הטומאה הרי הוא מת, חיי

מסילות בחינוך

"אם על תורה יקריבו והקריב על זבח תהנה"

...איאתא בטור (ארח סי קא), שגם בשעה שהאדם מבולבל מאוד בעת עמדו בתפילת שמונה עשרה, ואין עולה בידו לכוין פירוש המילות, יתחזק לכוין עכ"פ בסוף כל ברכה שיאמר את ה"ברוך" בכונה, שיודה להשי"ת, חוץ מברכת אבות שצריך לכוון בכל תיבה.

וברש"י בברכות (סג) הביא דברי התוספתא, "הנהיגו עצמכם להודות להשי"ת בזה העולם כדי שתהיו רגילים להודות לו לעתיד לבא", לפי שלעתיד לבא יהיה תמיד רק הודאות והשגות, שיא התענוג שיש בעולם הוא זיו השכינה, וזיו השכינה יתהוו מלימוד ההלכות בזה העולם ומקיום ההלכות, ולאחר שישגו את ההשגות יהיה ההודאה, שגם לעתיד לבא יהיה הבחינה של אתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא, שנאמר לפניו, רבונו של עולם, הנני מודה לך על אשר הנני נברא, ושזכיתי להיכלל בך ולהשיג השגה שיש בה נעימות נצחית, והרניי מודה לך ומשבחך על הטוב שנתת לי, ואז יתנו לאדם עוד השגות, וזהו הענין שכל הקרבנות יהיו בטלים חוץ מקרבן תודה, שלעתידי יאשר רק ההתקרבות של תודה, ומשום כן יש להתרגל בזה העולם להודות להשי"ת.

אינם חיים אלא דמיון תעתועים, חלום של הבל של התעסקות בדמיונות אם לא גרוע מכך ה"י, אבי אבות הטומאה...

"וזהו הענין של טומאת מת. והסוד של פרה אדומה, שרק משה רבינו השיג וכמו שאמר השי"ת "להם חוקה ולך אינו חוקה", מהארי הק איתא שהיום כלונו בבחינת מיתה מצד טומאת מת, ואמר הארי שאעפ"י שהטבילה מוסיפה טהרה, אך עם כל זה טומאת המיתה אין יורדת מאתנו, וכבר אמר החיד"א, שלפי שאנו רואים שהארי הק השיג השגות נפלאות ביותר, ואי אפשר שילוד אשה ישיגו השגות נפלאות ללא אפר פרה, אלא שיהיה הנביא טהור את הארי הק טומאות מת. ועל ידי כן היה כוחו להשיג השגות נפלאות אלו, ולקבל זיו השכינה.

וכגודל השגותיו של הארי הק איתא, ששבת אחת ישן שלש שעות, ולאחר מכן אמר שכדי ללמד מה שהשיג בעת שנתו יצטרך תלמיד ותיק ללמוד שמונים שנה. ואז להשיג השגות אלו ללא אפר פרה. ואמר פעם הארי הק. שהראשונים שהיה להם הכח להשתמש בשמות הק ולעשות עליית נשמה, הכל בא להם מכח שהיה להם אפר פרה והיו טהורים, אבל כשיש טומאה על האדם הרי הוא ממשיך בבחינת מיתה.

היום הגם שאין לנו אפר פרה, תקנו לנו חז"ל שעכ"פ נאחז באמירת פרשת פרה, ומשום כן תקנו לנו קריאת פרשת פרה אדומה, וכמו שנאמר "זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר", שעכ"פ יאמרו את הפרשה של טהרת פרה, להמשיך טהרה זו בעולם, ואכן הצדיקים, כפי גדלותו של הצדיק המשיך יותר טהרה על ידי פרשת פרה".

הדרך אל הטהרה היא לקחת את אותה "פרה אדומה", שהיא גילוי כל כך מושלם של העוה"ז;

המשך דא"ח

ומה שמדברים עם חברים, צריך שיהיה בענין התמדה, בענין שמירה"ב, בענין להתנהג בזה העולם כמו שצריכים להתנהג, אין דבר אחר.

וכשאוחזים בדבר שכזה (היינו שזוכים לעסוק בעמל פה ולשמור את הדיבור לדבר מהתכלית האמתית של העוה"ז) איז מען דער גליקליכסטער מענטש אין דער וועלט (הרי זוכים ע"ז להיות האדם המאושר ביותר בעולם).

כל העולם מחפש תכלית, כזה תכלית וכזה תכלית (וכיון שאינם יודעים את התכלית, הרי הם) סוטים לכאלו דברים עקומים שה' ישמור, שלעולם לא יוצאים מהגיהנום. (א"ה: דוגמא לזה מבאי רביה"ק בספי"מ, מעשה יב, שם נתבאר ענין זה איך שאפשר לטעות בהתכלית של העוה"ז באופן נורא).

ברוך ה' שאנחנו יודעים מהענין של עמל-פה, כמובן שזה צריך לבוא יחד עם שמירת הברית, שיהיה במסירות נפש ממש, ממש מסירות נפש, מתרגלים ונעשים שומרי הברית.

ללמוד תורה עם שמירת הברית זה הגן-עדן בעצמו, זהו נצחיות, זה עולם-הזה, זה עולם-אנחנו עומדים עומדים בדבר זה. אנחנו הצאדים, אנחנו יודעים מרביה"ק, מהדיבורים הקדושים (של רביה"ק), אנחנו יודעים להיות קדושים. [...] רביה"ק הרי דיבר משמירת הברית, אנ"ש הרי עמלו על זה עד הסוף.

וכשיש את שני הדברים הללו, תורה עם קדושה, איז מען א מלאך, העכער וי א מלאך, העכער וי השרף (זוכים להיות מלאך, יותר ממלאך, יותר משרף), ואת זה צריכים לרכוש בעולם הזה.

ה' יעזור לכם שתהיו בריאים ושמחים, ושתעסקו בתורה, והשאמונה הקדושה תאיר לכם, שתהיו שומרי הברית במסירות נפש ממש, שאינם מה טוב חלקיכם.

(נכתב ע"פ הגנת המעתיק, לא הוגה עדיין ע"י מו"ר)

בהמיות צבועה באותו צבע אדמוני של 'עשו הוא אדם' בן בליעל 'אשר לא עלה עליו עול' - שרואה את העוה"ז כתכלית בפני עצמה, ואת השקיעה בו כמציאות שאין אחריה כלום - זו היא טומאה שאותה יש לשרוף ולהפכה לאפר. רק אז ניתן להבחין בתוך החלום כי אין כאן אלא דמיון תעתועים ותו לא, וכי אין להשתמש עם העוה"ז אלא אך ורק לקניין החיים עצמם...

"וארבעת הפרשיות הם ההכנה לחג הפסח, החג הראשון להשי"ת. ראש כל מועדות, ותקנו חכמים את ארבעת הפרשיות כהכנה לפסח, לפי שכאשר באים ליום טוב צריכים לבוא מוכנים, וכדאינתא מהאלשיך הקדוש (שמות לד, כג) "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'", את פני האדון מלשון עם פני האדון, והיינו שיבא האדם ליום טוב עם פני אלוקות, עם פנים של אלוקות. שיתראה האדם לפני השי"ת בפנים קדושות, פנים מלשון פניה, יש פנים דקדושה ויש פנים דסטרא אחרא, כי כפי מה שהאדם שואף לבא לשם, כפי כן הוא זוכה לפנים', וצריך האדם לבא עם פנים קדושות, פנים עם רצונות טהורות ואמונה טהורה, וזהו הענין הכללי של ארבעת הפרשיות".

באמזונתו יהיה

דברי תורה ממורינו המשגיח שליט"א

י"ז ע"ל בית המדרש אמונת ישראל

גליון ל"ג

פרשת צו - פרה תשפ"ד

אמונת השבת

בשבת פ' פרה - עיקר בחי' פורים

וכבר אמרנו, ששונה בחי' הטהרה של פרה משאר טהרות, דבעלמא צריך האדם לעשות פעולה לבוא ולכופף קומתו תחת מי המקוה בכדי להטהר. משא"כ בטהרת מי חטאת א"צ לכך, רק הכהן מזה המים על הטמא, ואין הטמא צריך לעשות שום פעולה לצורך קבלת הטהרה. ובחי' טהרה זו היא לאותם נשמות החלושים, שהם חסרי כח מלבוא בעצמם להטהר. אז מתקיים בהם מש"כ "ויצא הכהן אל מחוץ למחנה" - והיינו שהקב"ה [שהוא הכהן] יוצא אל אותם שפלטם הענן אל מחוץ למחנה, ושם מזה עליהם ומטהרם כמ"ש "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלולכם אטהר אתכם". ובחי' זו נעשית בפורים, שהוא הזמן שמקרב הקב"ה הרחוקים המפוזרים בכל מדינות המלך. **ועיקר בחי' הפורים הוא בשבת פ' פרה**, כמו שאמרנו בספה"ק שפורים ופרה ענין א' הם, ובשבת הוא ביתר שאת ע"י סיוע קדושת השבת. וידוע שעליית כל העובדות של ימי השבוע הוא ביום השבת. **וע"כ בשבת זו עולים כל המצוות שקיימו ישראל בימי הפורים להיות נקבעים בנפשות ישראל.** ובפרט בעת סעודה שלישית שהוא עיקר תוקף מדרגת השבת, והקדושה היא אז בכפליים מבשאר השבת.

(אמונת עתיק פ' פרה)

בשבת זו - עת רצון גדול

והנה בס"ג של פרשה זו מתעורר רצון גדול, שכעת עולה לשמים קריאת המגילה שקראו ישראל בפורים, ומשלוח מנות לשלחו איש לרעהו, ומתעורר בשמים שישלח הקב"ה מנות לישראל, למען אחי ורעי. וכן עולה עתה מצות מתנות לאביונים שקיימו ישראל בשפע ונדיבות הלב וברוב פאר. ועכשיו נעשה החותם הנועל את הפורים.

ובאדר הוא זמן המרוחק בשנה שיוצא הקב"ה מחוץ למחנה לטהר אותם שאין בכוחם להכנס ולהטהר. ויש כאלה שנתרחקו כ"כ שאף שמזין עליהם מים לטהרם, אין המים מגיעין אליהם לגודל המרחק. **ואמנם בשנה מעוברת**, שאז ההתרחקות ביתר שאת, **מגיע הטהרה אף לאלה.**

ויעזור השי"ת שנחדש כליותנו ונקבל שפע הטהרה ולהטהר מכל הבלי העולם, ולזכות להתכונן לימי החירות של פסח. ויתקיים בנו הכ' "לב טהור ברא ל-א-להים ורוח נכון חדש בקרבי", כמ"ש החי' הר"מ ש"לב טהור ברא" קאי על פ' פרה, ו"רוח נכון חדש" קאי על פ' החודש. ונזכה למ"ש **המאור ושמש** ע"פ "מצות תאכל במקום קדוש" - שיקדש האדם את גופו שיהיו המצות של פסח נאכלים בתוך מקום קדוש. ונזכה לגאולת ניסן ולצאת מאבל ליו"ט ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה, ונאמר לפנינו שירה חדשה הללויה-ה.

(ס"ג פ' צו תשמ"ו)

אמונת הפרשה

אמונת תמימה - בלי רצון לדעת הכל

וענין טהרת פרה אדומה יש לבאר, כי שורש החטא הוא חטא עץ הדעת, שזה הביא לעולם תומאת המיתה שהוא אבי אבות הטומאה כי כל הטומאות הם תולדותיהן של אבי אבות. **וחטא עץ הדעת הוא בקשת הידיעה** והחשק והתאוה להיות יודעי טוב ורע, כדכתיב בהסתת הנחש, והייתם כאלקים יודעי טוב ורע, וכן ותרא האשה כי נחמד העץ להשכיל וגו'.

והתיקון לזה הוא האמונה התמימה בלי דעת. וזה בחי' פרה אדומה, שהיא חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה. ולכן בזה מטרהים תומאת המיתה, כי בזה מתקנים פגם עץ הדעת שהביא תומאת המיתה.

ופרשת פרה קורין בסוף השנה, ששבת זו משפעת לימים האחרונים בשנה, שהרי שבת הבע"ט כבר משפעת לר"ח ניסן, והענין עפ"י המבואר **שפרשת פרה היא פרשה של אמונה**, ולכן נקראת בסוף הזמן בבחי' העקב שנעדרת בו ההרגשה, שזהו בחי' האמונה בלי הרגשת טעם ושכל.

ובזמנינו מתגברת קליפת עץ הדעת טוב ורע ביתר שאת, שלא כדורות הראשונים דור האחרון הזה, כי מלפנים כאשר חשק אחד להיות חכם להרע היה צריך לדרוש אחר עץ הדעת ולילך במקום בתי לימודיהם, לא כן **בדור הזה שע"י המכשירים השונים למיניהם המתחדשים מידי יום ביומו מבכאים את עץ הדעת טוב ורע לתוך הבית**, וע"י דחיקת **אצבע בכפתור** יכול האדם לידע כל דבר רע אשר נפשו תחשק. וזה לפי שפועלים אנו בימים האחרונים טרם ביטול הקליפה, לכן היא מתחזקת בכל כוחותיה כדוגמת הגר שטרם שהוא נכבה מתחזק האור ביתר שאת, וכן בר מינון ל"ע טרם הסתלקותו מתחזקים כוחותיו.

ועל כן יש להתחזק ביותר שלא להיות להוט לידע כל המתרחש, ולא להביט ולא לשמוע הכל. וכן יש לזהר כאשר פוגעים בדבר שבי שו בחשך ראייה אסורה, שלא להביט כדי לברר אם אכן הוא דבר שצריך להשמר ממנו, כי אם להסתלק ממנו תיכף. וצריכים לאחוז בעקשנות ולא להרפות, וכמו שפי' **מהר"ש מסלאנים** ע"פ מי יתן טהור מטמא לא אחד, עפ"י המעשה בשכור אחד שגמר בנפשו להנעם משתיית יין, והתגבר על יצרו יום אחד ושתיים ושלש, ואח"כ אמר לנפשו הרי גבור אני שכבשתי את יצרי כל כך ומעתה הרי בדין הוא שאטול את שכרי בשתיית כוס, ומשהתחיל בשתייה שוב נמשך אחר היין וחרז לשכרותו ביתר שאת.

והלימוד מזה שצריך לעמוד על המשמר בעקשנות ובתקיפות. וז"ש מי יתן טהור מטמא, היאך אפשר להגיע להיות טהור מטמא - לא אחד - ע"י שמסכימים בהחלט לאמר לא, **איני שטארקען ניין**.

ובזמננו מתגבר הבע"ד ביותר להטרוד את האדם עד מאד שלא יאה לו פנאי ליישב את דעתו, שמלפנים היה יוצא האדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב ומשסיים את עבודתו בא לכלל מנוחה, אבל בזמננו גם כאשר מסיים האדם את עבודתו טרודתו אינם מסתיימים, כי ע"י כלי הטלפון עדיין הוא ממשיך להיות מקושר בעסקיו. ויתר על כן בזמנינו כאשר נושא האדם עמו את הטלפון בכל מקום לכתו, הן בבית הן ברחוב וגם בבואו לביה"כ"ג, והכל כדי שלא יאה לו רגע של ישוב הדעת.

ועתה ברעו דר עווא הוא עת רצון מיוחד, שהוא זמן שמתעלים בו כל המצוות של פורים, קריאת המגילה ומשלוח מנות וסעודת פורים ומתנות לאביונים, ומפליא הדבר באיזה הפלגה קיימו ישראל נתינת מתנות לאביונים במסייג, ובודאי עורר הדבר רעש גדול בשמים.

ועכשיו אנו זוכים לטהרת פרה אדומה, אשר בזמננו? אנו זוכים אליה ע"י קריאת הפרשה כמ"ש בספה"ק, ואולי נזכה שטהרת שבת זו תטהר אותנו לימות המשיח.

והשי"ת יזכנו שיקיים בנו דברי הנביא בהפטרת הפרשה, ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם ונתתי לכם לב בשר.

(פ' פרה תשנ"ט)

הרה"ק רבי יצחק מאיר ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע

יו"ד כ"ג אדר תרכ"ו

א) בספר מאיר עיני הגולה, אשר הרה"ק האמרי אמת מגור זי"ע אמר, כי כל הדברים המופיעים שם הם ממקורות נאמנים, כתוב בו דברים תמוהים על החידושי הרי"ם זי"ע, ובין הדברים מובא שם (חלק א' את ט"ז), כי כשהיה החידושי הרי"ם זי"ע תינוק קטן וינק חלב מאמו, היה עושה לפניו ברכה.

(לחיים כ"ג אדר תשפ"ב)

ב) בין החסידים היו מנהיגים שונים בעניין אכילת שרויה, געבראקסט, כאשר ברוסיה היו מאד מחמירים באיסור זה, ומסופר על הרה"ק הרשב"מ מליובאוויטש זי"ע, שכל פעם שהיה אוכל מרק, היה מנגב את הכף בכל פעם אחר שהוציאה מפיו, מחשש שמא נדבק אל הכף פירור מצה, ויש בזה משום שרויה. ואילו בפולין לא נזהרו כל כך בחומרת איסור שרויה, עד כי מסופר שפעם נפל אצל הרה"ק רבי הענין מאלכסנדר זי"ע חתיכת מצה אל תוך המרק, ואילו הוא הוציא את המצה מתוך המרק, ותכף המשיך באכילת המרק. עוד זאת היו אומרים בפולין, כי יש להיזהר ממשוה חמץ, אמנם ממשוה מצה, לא מצאנו שצריכים להיזהר בזה. אמנם החידושי הרי"ם זי"ע הקפיד על אכילת שרויה.

פעם אחת ישב הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע בסעודה יחד עם חבריו תלמידי הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא זי"ע, והביאו לפניהם מרק עם כופתאות. הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאזביצא זי"ע שישב גם כן בסעודה אמר, כי אין כל בית מיוחד באכילת כופתאות אלו, כי הוא עצמו השגיח שלא יהיה בזה כל חשש חימוץ. אמנם החידושי הרי"ם זי"ע לא אבה לאכול על פי הוראתו, עד כי חתר את הכופתאות לשניים, והראה לעין כל הנוכחים איך שהיה בתוכה גרעין חיטה.

הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאזביצא זי"ע חלשה דעתו לנוכח הדבר, שהרי השגיח היטב שלא יהיה כל חשש בדבר, על כן נכנס אל הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא זי"ע, ושאל אותו על פשר הדבר, אמר לו הרה"ק רבי שמחה בונים מפרשיסחא זי"ע, כי לעולם לא היה זה כלל גרעין חיטה, אלא בכוחו של איצה מאיר - הוא החידושי הרי"ם זי"ע, היה לברוא חיטה יש מאין.

(לחיים כ"ג אדר תשפ"ב)

ג) פעם אחת נכנס דיבוק אל נערה אחת, ולא הצליחו להוציאה מגופה. משכך עמדו והביאו את הנערה לפני הרה"ק רבי פנחס מנחם אלעזר מפליץ זי"ע השפתי צדיק נכדו של הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע.

כשעמד לפני השפתי צדיק זי"ע, אמר הדיבוק אליו, כי הנה בימי זקינו החידושי הרי"ם זי"ע כמעט לא היו דיבוקים, כי היה החידושי הרי"ם זי"ע בכוחו הגדול מתקן את כל הנשמות, עד כי לא הוצרכו להידבק לאנשים בכדי לזכות לתיקונם. וסיפר לו, כי הוא עצמו הגיע גם כן לתיקון אצל החידושי הרי"ם זי"ע, אלא שהיה זה בערב שבת קודש, ועד שהגיעו תורו לגשת אל החידושי הרי"ם זי"ע, אמר החידושי הרי"ם זי"ע כי הרבנית כבר הדליקה נרות וקיבלה עליה את השבת, לכן כבר אינו יכול לעשות מאומה.

השפתי צדיק זי"ע עשה מה שעשה, והביא להוצאת הדיבוק מן הנערה, עד כי חזרה להיות כאחד האדם, אלא שכעבור זמן מה, חזר הדיבוק בשנית אל הנערה, ועל כן עמדו והביאוה בשנית לפני השפתי צדיק זי"ע.

כאשר הגיעה לפני השפתי צדיק זי"ע, שאל השפתי צדיק זי"ע את הדיבוק, איפה הסתובב במשך הזמן מאז שהוציאו בראשונה מן הנערה עד שכנס בה בשנית, וגם שאל אותה מדוע חזר בשנית אל הנערה.

השיב הדיבוק ואמר, כי כאשר יצא מגוף הנערה הסתובב אנה ואנה, מבלי מצוא מנוח לכף רגלו, עד כי שמע כרוז המכריז ואומר כי היום הוא כ"ג אדר יום פטירתו של החידושי הרי"ם זי"ע, ויכולים להגיע אצלו לתיקון. על כן הלך תכף אל היכלו של החידושי הרי"ם זי"ע, אמנם מיד כשהגיע תורו לבוא לפניו שיתקן את פגמיו, אמרו לו כי כבר פנה יום וכבר אינו כ"ג אדר, ובוהו איבד את ההזדמנות שבאה לפניו לתקן את נפשו, ולכן חזר שוב אל הנערה, מאחר ולא מצא תיקון לעצמו.

ואמרת בזה, שיתכן להיות כי נשמה זו בהיותו בארץ החיים, היה תמיד מורגל לאחור לכל דבר, שהיה מאחר לבוא לתפילה או ללימוד, ולכן נענש עד כדי כך, שאף נשמתו כשתרצה לבוא על תיקונה, גם כן תאחר תמיד ויפסיד את התיקון בזמנו.

(שבת אחים פרשת ויקהל פקודי תשע"ח)

ביאת המשיח - בזכות התחזקות באמונה

והנה שבת זה הוא שבת האחרון בשנה, כי בשבת הבעל"ט היא כניסת חדש ניסן, ולכן שבת זה רומז לתקופת אחרית הדורות בעיקבתא דמשיחא, שעליה איתא בגמ' בא חבוקק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה.

וזהו רמז פ' פרה שקורין בשבת זה, כי פרה היא בחי' האמונה שהיא למעלה מהטעם והדעת, והיא העבודה של דור אחרון, ובזכות ההתחזקות באמונה יבוא משיח צדקנו שנאמר עליו והיה צדק איזור מתניו והאמונה איזור חלציו, כי באיזה כח יבוא משיח צדקנו לדור שפל כמונו, ויש מקטרגים כנגדו, לכן יאזור משיח צדקנו את עצמו בכח האמונה ובוזה יחזק את מתניו כנגד המעכבים, וגם בכח הצדקה, ורמז לכך והי"א רחוקה ממני" [הנאמר על פרה אדומה שהיא בחי' האמונה] בגימ' והאמונה איזור חלציו.

ובפורים, שמתחילים שלשים יום לפני פסח זמן הגאולה, מתכוננים ישראל עם שני האיזורים של משיח, והיינו האמונה והצדקה, כי בפורים המצוה לבסומו עד דלא ידע, ענין ביטול הדעת ע"י תוקף האמונה, וכן מצות מתנות לאבינונים, ואלו השנים הם איזור של משיח כבפסוק הנ"ל והיה צדק איזור מתניו והאמונה איזור חלציו.

(צו פרה תש"ס)

הזהירות באפיית המצות - משפיע על האמונה

וימים אלו הם ימי הכנה לפסח ועוסקים בהם באפיית המצות לפסח והמצה היא מיכלא דמהינותא ונמצא שכל קיומנו תלוי בה, שהרי בא חבוקק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה. ולכן מה מאד צריך לזהר בעסק האפיה בכוונה רצינה, בחרדת קודש ובהתלהבות, ושלא לעסוק בדברים בטלים כשעוסקים במצות, ויש בזה גם דקדוק מצד שמירת המצות שלא יבואו לידי חימוץ מרוק הניתן מהפה, ויש להתבונן ולקח משל מהזהירות והדקדוק כשמייצרים סמי התרופות שיהיו במדה ובמשקל המכוון, ועד"ז כמה יש לזהר בעשיית המצה שהיא מיכלא דאסותא והיא רפואת הנפש המשפעת אמונה, שעליה נאמר צדיק באמונתו יחיה, ויש לרמז כי צדי"ק באמונתו יחיה בגימ' ל"א תאכ"ל עליו חמ"ץ.

ויזכנו השי"ת לפסח שמח ובהיר בכשרות ובדיעות, וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות.

(צו תשנ"ז)

לכבוד הקוראים הנכבדים שיחיו, הוצאת הגליון והפצתה - תלויה ועומדת

בתרומותיכם הנדיבות!
בהוקרה רבה, המערכת

ניתן לשמוע שיעורי מרה שליט"א בפרשה השבוע ומעורים וזמנים במערכת השיעורים שעי' בית מדרש אמונת ישראל בארה"ב: 6665-559-718 בארץ ישראל: 0046-704-079

לקבלת הגליון: 0226-602-917/0548476309

ע"פ החלטה אסור לעיין בגליון בעת: אמירת קדיש מ"ב ס' נו ס'ק א, חזרת הש"ן מ"ב ס' קבר סק"ו-ה, ברכת כותנים ק"ב סע כג, כו, קריאת התורה סי' קמו סעי' ב, וכן בעת שעוסק בתפילה או בריבה מ"ב ס' קצא סק"ה

עמק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

עניני הכנת העבודה וחינוכה

הכנת העבודה להשראת השכינה

הביאור הוא שאחר שנאמרו עניני הקרבת הקרבנות באה פרשת צו בה באים להכין את העבודה במשכן למעשה, בין מצד הכהנים ובין מעניני העבודה מצד עצמם בחלקי העבודה הנצרכים להכין את העבודה שתשרה את שכנתו הק' בתוך בני ישראל דרך המשכן.

תרומת הדשן העלאת חלקי העבודה שלא נתקבלו

הוא ענין העבודות בהקטרת האברים בלילה ובתרומת הדשן, ונבאר תחילה ענין תרומת הדשן כפי שמבואר בשה"ק בית יעקב להרה"ק מאיזביצא זי"ע וענין זה ביאר הרה"ק בעל התניא זי"ע, שהדשן הנתור משריפת הקדשים על גבי המזבח נוצר מחלקים בקרבן שלא היו ראויים לעלות לריח נחוח לפני הקב"ה ולא נכללו בקרבן שנשרף ועלה לריח לפני ה' (ומקור יסוד דברים אלו הוא מדברי האר"י הק'), לזאת נתן הקב"ה עבודה מיוחדת להעלות את אותם החלקים ולכללם בעבודה המתוקנת עם הקרבן שנתקבל לרצון לפני ה' על ידי שירימו מן הדשן מאשר נותר ממאכל האש על גבי המזבח, ועל כן היה נבלע במקומו כמ"ש רש"י בפר' ויקרא (א, טו) להראות שגם החלקים האלו נכללו בעבודת המקדש ונתקבלו לרצון לפני השי"ת.

עבודה זאת של העלאת חלקי העבודה שלא נתקבלו לכללם עם חלקי העבודה שנתקבלו לרצון היא ההכנה לעבודת יום המחר ועל ידו מתחילים את עבודת בית המקדש ביום החדש, שהעלאת החלקים שלא נתקבלו היא העבודה המסייעת לעבודת היום אף שאינה עבודת יום מחמת עצמה.

תפילה שלא התקבלה מועילה להבא

ומבאר הבית יעקב בדרך העבודה שכעין זה ישנו ענין בעבודה שנתורה בידינו איזהו עבודה שבלב זו תפילה, שישנן תפילות שבשרשן אינן ראויות להתקבל לפני הקב"ה וכן שאר השתדלויות שאדם משתדל בהן לעבוד את השי"ת בכל כחותיו ואין עולה בידו להתעלות על ידי זה ונראה בעיניו שכל עמלו ויגיעו הלכו לריק ולא הועיל בהם מאומה, אך האמת היא שעל ידן דוקא יוכל להתעלות יותר בעבודת השי"ת ועבודות אלו שלא התקבלו ולא הועילו לו בשעתן הן האלו המסייעות אותו בעבודתו בבוא העת.

עבודה שלא הצליחה מסייעת להבא

הוא שאמרו חז"ל במסכת סנהדרין (טז:) "נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו, הוא עמל במקום זה, ותורתו עומלת לו במקום אחר", שאין כונתם דוקא כאשר עמלו בתורה ועבודה מצליחה והוא מתעלה ומצליח דרכו בעבודת הבורא, אלא אף

א

עבודות הלילה שבריש הפרשה

אחר שנתבאר ונאמרו כל דיני הקרבנות בפרשת ויקרא נוספו עתה בפר' צו עוד דינים בעניני העבודה במקדש ובמשכן. בריש הפרשה נאמרו שתי מצוות בעבודת המשכן הקטרת אברי הקרבנות וחלביהם ותרומת הדשן. שתי עבודות אלו נשתנו משאר העבודות שאינן מעבודות היום ונעשין בלילה והלילה אינו זמן עבודה שעבודה שעשאה בלילה פסולה, ועבודות אלו אינן עבודות מחמת עצמן אלא השלמה לעבודות היום, שבהקטרת חלבים ואברים משלימים את הקרבת הקרבן שהקריבו ביום אלא שההקטרה כשרה כל הלילה, וכן תרומת הדשן אינה עבודת יום אלא עבודת לילה שמנה מקריאת הגבר (אך עיין ברמב"ם פ"ב מתמידין ה"א, ועי' נבחים כ. וברש"י וקורן אורה שם ועיין יומא כז:), והיא תחילת העבודה של יום המחר, ונבאר ענינים להלן.

מנחת חביתין ומנחת חינוך

עוד נתחדש בפרשתן ענין 'מנחת חביתין' שמקריב הכהן הגדול בכל יום וכהן הזיוט מקריבה פעם אחת כשמתחיל לעבוד בבית ה' ונקראת 'מנחת חינוך', והיינו שמנחה זו באה על עבודת המשכן ובית המקדש, אמנם המנחה שמקריב הכהן הגדול אינה באה על עבודתו הפרטית של הכה"ג אלא קרבן על עבודת הקרבנות של כל כלל ישראל, שהרי כאשר מת הכהן גדול ועדין לא מינו אחר תחתיו ונמצא שאין כלל כהן גדול חייבים להקריב מנחת חביתין, ונחלקו התנאים במשנה במנחות (א, א) משל מי היתה קריבה לר' שמעון משל ציבור ולר' יהודה משל יורשין וכן נפסק ברמב"ם (שם פ"ג הכ"ב).

על כל פנים מבואר שאין קרבן מנחת החביתין הבאה לעבודתו של הכהן הגדול מיועדת לעבודת הכה"ג מחמת עצמו אלא על שליוחותו לעשות את עבודת המקדש בשם כל ישראל.

חינוך הכהנים לעבודה

ובסוף הפרשה נתבאר ענין חינוך הכהנים והכשרתם לעבודת הקרבנות והמשכן, וכתב רש"י שפרשה זו נאמרה שבעה ימים קודם הקמת המשכן דהיינו בכ"ג באדר שאין מוקדם ומאוחר בתורה, והיינו שנאמרה יחד עם ענין חינוך המשכן שבפר' פקודי, והרמב"ן הקשה על דבריו ונחלק עליה, אמנם צריך ביאור אף לדבריו מדוע נחלקו עניני החינוך האמורים בפר' פקודי ועניני החינוך שבפרשתנו.

חילוק החינוך בשתי הפרשיות

ולזה באה אחר כך פרשת חינוך הכהנים לעבודה שעל ידי הכשרת הכהנים לעבודה נשלמת ההכנה לעבודת הקרבנות שישנם כהנים שיעשו ויוציאו אל הפועל את עבודת הקרבנות. והוא ביאור חילוק הפרשיות שנחלק ענין החינוך בפר' פקודי ובפרשתו כנ"ל, כיון שבפר' פקודי נתבאר ענין החינוך של המשכן עצמו שהכינו מקום להשראת השכינה על ידי הקמת המשכן והכשרתו לעבוד בו את עבודות הקרבנות, אבל הכנת העבודה עצמה להביא את השראת השכינה בפועל לתוך בני ישראל לא נערכה עד פר' צו שבו נתפרשו עניני הכנת העבודה, ולכך נתבאר כאן ענין הכשרת הכהנים וחינוכם לעבודה שעבודתם תביא להשראת השכינה בפועל.

ג |

קרבן תודה

והנה בפרשתינו נאמר קרבן נוסף וחדש שלא נאמר עדין בפר' ויקרא והוא קרבן תודה, וצריך ביאור מדוע לא נאמרה התודה עם שאר כל קרנות הנדבה שבפר' ויקרא, ואף שכלולה היא התודה בקרבן השלמים מכל מקום דינים אחרים לה, שטעונה לחמי תודה ונאכלת ליום ולילה ועוד כהנה, ומדוע המתין הקב"ה מלאמרה למשה רבינו עד סוף פרשת צו.

ההודאה באה על גילוי הטוב

ונראה לבאר דהנה בקרבן תודה מצאנו ענין מיוחד שנעלה מעל כל הקרבנות האחרים כמבואר במדרש (ויק"ד ט, ז) שלעתיד לבוא עתידים כל הקרבנות להבטל לבד מקרבן תודה שאינו בטל לעולם, וטעם הדבר הוא כי עיקר ענין קרבן תודה הוא ההודאה שבו ובאה על ד' חייבי הודאה שהיו בצרה ויצאו ממנה, והיינו שהיה נדמה שהצרה תכלה את חיינם ונתברר להיפך שיצאו ממנה לחיים טובים ולשלום ועל זה באה התודה להביע את הודאתם להש"ת.

גילוי דלעתיד בענין הודאה

ולעתיד לבוא תהיה גילוי הגאולה באופן כזה שכל מה שהיה נראה במשך כל שנות ההסתר והגלות כצרה ודבר רע יתגלה שלא היה הסתר כלל ויתגלה שכל הרע היה טוב בשרשו, ואז תהיה ההודאה השלימה אף על כל הקושי שהיה בגלות ועל כל מה שהיה נראה כרע וכהסתר, כמו שנאמר (שע"ה יב א) 'ואמרת ביום ההוא אודך' כי 'אנפת ב', כי יתגלה שכל הרע היה טוב בעצם וכל מה שהיה נראה שהש"ת מרחק אותנו מאתו על ידי כעסו לא היה ריחוק באמת, וזהו עומק ענין ההודאה שמודים להקב"ה על כל הטוב שהיה מכוסה עד עתה ונתברר.

לכך קרבן התודה אינו בטל לעולם כיון שהוא ענין ההודאה שבה יתגלה הברור והגילוי האמיתי שיהיה לעתיד לבוא וביותר יהיה שייך קרבן התודה באותו זמן. ויראה לפרש שלכך נאמרה פרשת קרבן תודה אחר כל הקרבנות כיון שענינה אחד עם הגילוי שיהיה באחרית הימים לכך נאמרה באחרית כל הקרבנות וקרבן זה אינו בטל לעולם.

אם מרגיש שכל עבודתו היתה לשוא שלא השפיעה עבודתו על נפשו ותפילותיו לא נתקבלו, עם כל זה התורה עמלה לו ממקום אחר ואין איש יודע אימתי תגיע לו עבודתו ותועיל לו בדרכי העבודה להשי"ת שתסייע לו עבודתו הראשונה להצליח בעבודתו האחרונה, וכשם שהדשן אינו מתקבל עם שאר חלקי הקרבן אך על ידי העבודה שנעשית על ידו מקבלת העבודה שלמחרת סיוע וכח לפעול.

ב |

הקטרת אברים שזמרת לבל ינתק כח העבודה

וענין עבודת הקטרת האברים ושאר חלקי הקרבן שלא השפיקו להקריב ביום שמותר להקריבם בלילה הוא, משום שבליילה הוא זמן שליטת החיצונים כידוע שכח הסטרא אחרא שולט בעולם בשעות הלילה ויש להם אחיזה בחושך, וכיון שבאותו זמן אין העבודה מתקיימת בבית המקדש יכול היה כח העבודה הקדושה להנתק ולהפסק, לולי נתן הקדוש ברוך הוא עבודה מיוחדת להמשיך את כח קדושת העבודה שביום אל תוך הלילה על ידי הקטרת אברי הקרבנות על גבי המזבח דוקא בשעות הלילה בזמן שאין ראוי לעבודה ובו שליטת כחות הטומאה, שעבודה זו מקשרת את עבודת היום הקודם עם עבודת היום הבא אחריו בכך שהיא משלימה את הקטרת האברים של קרבנות היום ומכינה בכך את העבודה ליום המחר.

והוא כפי שביארנו הענין המתחדש בפרשתינו והמצוות האמורות בה, להכין את העבודה ולחנכה, ולעבודה של כל יום בפני עצמו צריך הכנה ועבודה מיוחדת להכין את העבודה שיהיה לה כח לפעול להשראת השכינה ולעשות נחת רוח לפני הקב"ה, וזה נעשה על ידי עבודת הקטרת האברים המשמרת את כח עבודת היום שלא יפסק ומשפיעה ממנו לעבודת היום הבא, ועל ידי תרומת הדשן המעלה את חלקי העבודה שלא עלו לרצון שמהם בא כח לעבודה למחר.

כל עבודה צריכה כלי

על זה הדרך יש לבאר ענין קרבן מנחת החביתין שמקריב הכהן הגדול בכל יום שענינה לחנך את העבודה כשם שכהן הדיוט מקריב ביום עבודתו הראשון וקרבנו של הכהן הגדול הוא עבור העבודה של כל בני ישראל, וביאר הרה"ק מקאמרנא בסה"ק היכל הברכה את ענין הקרבנות של הכהן הגדול בכל יום ויום, שכל יום יש לו עבודה מיוחדת הנתקנת באותו היום בלבד וכל יום הוא קומה שלימה מיוחדת לעצמה הנבנית על ידי עבודה זו, והרי כל עבודה צריכה כלי לקבל את קדושת העבודה וההשפעות הבאות על ידה.

לזה צריך כל כהן בעת שמתחיל את עבודתו בבית המקדש להביא קרבן מנחה לחינוך לעבודתו שייכן כלי, ודי לו בפעם אחת לכל עבודתו שבמשך כל ימי חייו, אבל לעבודה של כל כלל ישראל כולו צריך כלי מיוחד בכל יום ויום, ולזה מקריב הכהן הגדול מנחת חביתין בכל יום להכין כלי לעבודת אותו היום. וענין זה הוא כשאר עניני הפרשה להכין ולחנך את עבודת בית המקדש.

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (מט)

בעלי התוספות שבאשכנז (כא)

עדות ברורה על היותו תלמיד הרשב"ם מוצאים אנו בסוף מעשה במחשבה תחילה, בתיאור הריגתו על קידוש השם של רבינו פטר, שנכתב על ידי רבי אפרים מבונא בספר הזכירה אשר לו, המופיע בספר גזירות אשכנז וצרפת (עמ' ק"כ - קכ"א), מתואר רבינו פטר 'תלמיד רבינו שמואל ורבנא יעקב אחיו מרמרו', כך שהיה כבר בתחילה תלמיד לרשב"ם.

עוד הביאו בזה (בעלי התוספות עמ' 224 הע' 83), את המובא בספר הישר (הידושים, ס' תק"ט) בעניין סוגיא בזבחים: "פר"ף מר"ש כך הוא פירוש ריצוי הציץ... פר"ף מ"ר", פענוח ראשי התיבות הראשונים 'פר"ף מר"ש' הוא - פירוש רבי פטר מפי רבי שמואל, ואילו האחרונים 'פר"ף מ"ר' - פירוש רבי פטר מפי רבי, כשהכוונה לתחילת דבריו המביאים את פירושו של הרשב"ם בסוגיא, ובהמשך דבריו מביא את פירוש רבינו תם.

כך גם במקום נוסף בספר הישר (הידושים, ס' תקי"א): "בזבחים בהמזבח מקדש, שהקשיתי על פירוש רבינו מפרק ראשון של מנחות, ופירש לי מורי וכתבו בכתב ידו על הגליון בפירושו, וכך שאלתי לרבינו שמואל והסכימו לדעת אחת". דברים אלו מופיעים בדברי התוספות (זבחים פז: - בד"ה כלי) כשמתוכן הדברים מתברר כי הכותב הוא רבינו פטר, המביא את פירושי רשב"ם ורבינו תם בעניין.

ממקורות אלו נראה, כי רבינו פטר למד אף אצל הרשב"ם, אם כי בהחלט ניתן לומר כי אנו מוצאים אותו יותר כתלמיד רבינו תם מאשר הרשב"ם, אך בוודאי כי היה רבינו פטר אף תלמיד הרשב"ם.

רבינו פטר תלמיד רבינו תם

רבינו פטר תלמיד גדול היה לרבינו תם, והדבר פשוט אצל כל כותבי יחס דברי הימים, ולא בכדי, כמו שנביא את המקורות בזה [ולציון, כי באוצר הגדולים (אות פ', ערך ה) הביא כי כן הזכירו המהרש"ל בתשובתו הידועה (ס' כ"ט) על בתי מדרשותיהם של בעלי התוספות, אך עד כמה שעניינו הרואות לא נמצא כלל שמו של רבינו בתשובת המהרש"ל, וצ"ע].

כאן צריכים להדגיש, כי ללא ספק שהיה רבינו פטר מתלמידיו הגדולים והמבוגרים ביותר של רבינו תם, כי רבינו פטר נעקד על קידוש השם בשנת פטירתו של רבינו תם לכל המאוחר, בשנת תקל"א, וכמו שנאריך עליה בהמשך הדברים, ועם כל זה מוצאים אנו לרבינו פטר ידיים ורגליים בתורתו של רבינו תם, זאת מלבד המשא ומתן שהיה לו עם רבינו תם בנידונים שונים, כך שללא ספק היה רבינו פטר מתלמידיו הגדולים.

רבינו פטר בקערענטו שבאוסטריה

את היריעה שלפנינו נייחד לדמות נוספת, אף היא של תלמיד בית מדרשם של בעלי התוספות שבצרפת, אשר לאחר שמילא את אסמיו בתורתם המפוארת, עבר לארצות אשכנז, והיה מחכמי בית מדרשם של בעלי התוספות שבאשכנז, הלא הוא רבינו פטר, שתלמיד היה לרבינו תם, ויש המביאים כי אף היה תלמיד לרשב"ם, וכמו שנביא את הדברים בהמשך.

רבינו פטר מקום לידתו אינו ברור, ואין לקבוע האם נולד בארצות אשכנז, כמו חלק מבעלי התוספות של בית מדרשם של חכמי אשכנז, שעקרו מאשכנז לצרפת וחזרו לאחר מכן לאשכנז, או שמא מקור לידתו בצרפת, ומשום סיבה הרחיק נדוד לאשכנז.

עם זאת יצוין, כי מגוריו היו באוסטריה, בעיר קערענטו, שם לא היה מקום מושב של בעלי התוספות כל עיקר, ובוודאי שלא בתקופתו, אלא כעבור שנים פעל בית מדרשו של הר"י אור זרוע בווינה שבאוסטריה, אך אצל תלמידי רבינו תם לא היה לו אח ורע שהתגורר באוסטריה [זולת הר"י הלבן שהיה אף הוא תלמיד רבינו תם והתגורר תקופה ממושכת בבוהמיה, אך היא מסונפת יותר לאשכנז מאשר אוסטריה, כי גרמניה ואשכנז כחד היו], ולכן בהכרח יהיה לומר כי נדידתו לשם הייתה מחמת סיבה מסויימת. אלא אם כן נניח מתוך כך, כי שמא שם היה צור לידתו, ואדרבה הרחיק נדוד לגלות למקום תורה לקנות תלמוד מפי רבינו תם ובית מדרשו, ולאחר מכן שב אל ביתו.

המקום לציון, כי מצאנו אצל תלמידי רבינו תם שהתגוררו לאחר מכן במקומות המרוחקים ביותר מבתי המדרשות של בעלי התוספות, מלבד התופעה שהזכרנו במאמרים הקודמים, על נדידת תלמידי הריב"א הלוי לקנות תורה אצל חכמי צרפת על ידי רבינו תם ותלמידי בית מדרשו, כאשר אצל חלקם ידוע שהגיעו לקנות תורה מפי רבינו תם מארצות רחוקות אלו, כמו רבי בנימין מקונטובוריא שבאנגליה [ר' אוצר הגדולים (אות ב, ערך מ"ה)], ורבינו יום טוב מיוני שבאנגליה [ר' אוצר הגדולים (אות י', ערך שני"ה)] שישבו לאחר מכן בארצות אנגליה, ויתכן כי באו לקנות תורה מפי רבינו תם מארץ מכורתם, ועל כן אף רבינו פטר, יש להניח כי יתכן ואף הוא לידתו הייתה באוסטריה, ומשם הרחיק ללמוד מפי רבינו תם, ושב בשנית אל מקומו.

רבינו פטר תלמיד הרשב"ם

יצוין, כי ככל הנראה אף היה רבינו פטר מתלמידיו של רשב"ם אחיו הגדול של רבינו תם, אשר מועטים היו תלמידי רבינו תם, ורבינו פטר זכה להיות אחד מיני אלו.

מעיינות ההי"ם

אמרים נעימים מפז ומפנינים ממעיין מים חיים
בעל שם טוב הקדוש והתלמידיו ז"ע ועמיהו
שנאמרו בנעימה מפי פה מופק מרגליות
כ"ק ארמו"ר מטעמנו שדו"ר שליט"א

שיעור חגיגי
רש"י

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה היא העלה על מזבחה על המזבה כל הלילה עד הבקר ואש המזבה תוקד בו (ויקרא ו, ב)

הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ז"ע בספרו **מדרש יהונתן** (פרשת שמות מאמר ע) כותב על דברי המדרש (שיר השירים רבה ד, א): "רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הציבור, בקש לעורר. אמר, ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת. והיה שם תלמיד אחד ורבי ישמעאל ברבי יוסי שמו, אמר ליה, מאן הות כך. אמר ליה, זו יוכחד שילדה את משה, ששקול כנגד ששים רבוא שהם כל ישראל", והקשה, מדוע זה היו מבקשים להתנמנם דווקא כשהתחיל רבי לדרוש, הרי אין זה משום הכבוד, ובפרט שלא כל הרוצה ליטול את השם נכנס לשמוע את דברי רבי, אלא תלמידים גדולים היו לפניו, ואיך זה ביקשו להתנמנם כשישב ודרש. עוד הקשה, מה ראה לעוררם דווקא בדבר זה על משה רבינו, וכי יש בו לעוררם מתרדמתם.

וכתב לבאר, בהקדים דברי הכתוב (ישעיה נח, א) **'והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם'**, ודרשו בזה חכמינו ז"ל (בבא מציעא לג): **"הגד לעמי פשעם"** אלו תלמידי חכמים, ששגגות נעשות להם כזדונות. **'ולבית יעקב חטאתם'** אלו עמי הארץ, שזדונות נעשות להם כשגגות", והקשה **המהרש"א** (חידי"ש אגדות בבא מציעא לג: בד"ה הגד), כי אם כן מוטב לו לאדם להיות יותר עם הארץ מאשר תלמיד חכם, כי עם הארץ זדונותיו נעשים לו שגגות, ואילו תלמיד חכם שגגותיו נעשים לו זדונות.

וביאר בזה, כי הנה אמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ד מ"ד): **"אחד שגוג ואחד מזיד בחילול השם"**, וקשה כי חס ושלום הוא הדבר שיהיה שגוג כמזיד, אלא הכוונה, **'אחד שגוג'**, היינו שבתחילה התלמיד חכם עובר על עבירה בשוגג בפני עם הארץ הרואה אותו עובר על דבר חטא, ואינו יודע כי הוא בשוגג, ומכאן זה **'אחד מזיד'** הוא בא לעשות עבירה זו במזיד, וזהו חילול השם. ובזה מתורץ קושיית **המהרש"א**, כי מה שגגות נעשות להם כזדונות, היינו כשעושים את השגגות בפני עם הארץ, אז נחשב להם זה כמזיד, כי על ידיהם בא עם הארץ לעשות את המעשה במזיד.

והנה עדיין היה מקום לבעל דין לומר שמוטב להיות עם הארץ, כי אינו יכול להביא אחר לידי מזיד, אך על זה אמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ה מ"ה) **כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו**, והיינו על ידי שעושה מצוות בפני עמי הארצות, זה מלמד אותם לעשות מעשי המצוות,

צורך הזריזות במקום שאין לכהנים אכילה בקרבן

כתב **רש"י**, אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות. אמר רבי שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כ"ס, עד כאן. **מפרשי רש"י** (דברי דוד ויקרא ו, ב) ביארו את הדברים בפשטות, כי הנה בתחילת הפרשה נאמר ציווי על קרבן העולה, ובזה בעוד שבשאר הקרבנות יש לכהנים חלק באכילתם, הרי שקרבן העולה הוא כולו לריח ניחוח, ואין לכהנים בו כל חלק לאכילה, והיה מקום לחוש שלא יזרזו הכהנים בהקרבנו, כי אין להם כל ריווח באכילתו, לכן אמר הכתוב לשון זירוז, במקום שיש בו חסרון כ"ס.

על ידי שמירת השבת זוכים למחילת עוונות

סיום פרשת ויקרא הוא בדברי הכתוב (ויקרא ה, כו) **'וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אהת מכל אשר יעשה לאשמה בה'**, ומובא (מאור ושמש פרשת החודש בד"ה בגמרא פסחים) שאמר **הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנאב ז"ע**, כי המנהג מימות קדם היה, שכאשר היו קוראים את הכתוב הנזכר, היו כל הקהל מסיימים ואומרים **ליאל אשר שבת מיכל המעשים ביום ה'שביעי**, שראשי התיבות הם אותיות **לאשמה"ה ב"ה**, וכן נוהגים בכמה קהילות.

כתב בזה **התפארת שלמה** (פרשת ויקרא בד"ה מכל אשר), כי הכוונה על פי מאמרו ז"ל (שבת קי"ה): **"כל השומר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש, מוחלין לו על כל עוונותיו"**, וזהו שאמר הכתוב **'ונסלח לו על אהת מכל אשר יעשה'**, שיוכל להביא סליחת כל עוונותיו, וזה על ידי **'לאשמה"ה ב"ה'**, היינו **ליאל אשר שבת מיכל המעשים ביום ה'שביעי**, שבזכות קדושת השבת יוכל לפעול לעצמו מחילת חטא וכפרת פשע.

רזיזות בלימוד התורה ששגגת תלמוד עולה זדון

הבעל הטורים (ויקרא ו, א) כתב על סמיכות סיום פרשת ויקרא **'לאשמה בה'** לתחילת פרשתנו **'צו את אהרן ואת בניו'**: **"לומר, שיהיו זריזין בתורה ובמצות, ששגגת תלמוד עולה זדון** (אבות פ"ד מ"א)", היינו שצריך להיזהר לזרז עצמו לשקוד על לימוד התורה וקיום המצוות, כי שגגת תלמוד עולה זדון".

א. שמעתי מהרה"ק רבי **יענקל'ע מפשעווארסק ז"ע**, כי באחד השנים ביום הכיפורים בבית מדרשו של הגה"ק **הייטב לב ז"ע**, הרגיש אחד המתפללים כי אין עוד בכוחותיו לעמוד מפני הצום, וכי נחלשו כוחותיו, על כן ניגש אל אחד מתלמידי החכמים שנכחו בבית המדרש, ושאלו האם מותר לו להפסיק את הצום, אך הלה שחשש ליטול על עצמו את האחריות להתיר לו להפסיק את הצום, הורה לו לשאול את הגה"ק **הייטב לב ז"ע**, אמנם אדהכי והכי נפל היהודי על הארץ, ול"ע יצאה נשמתו. לאחר מכן אמר הגה"ק **הייטב לב ז"ע** לתלמיד חכם זה, כי הוא הורג נפש.

ואמר על זה הרה"ק רבי **יענקל'ע מפשעווארסק ז"ע**, כי אין לידע אם כוונתו הייתה שהוא כרוצח בשוגג או במזיד, אך בהחלט יתכן לומר כי הוא נחשב כרוצח במזיד, כי הרי שגגת תלמוד עולה זדון. דמתוך שאלתו היהלו להבין שהוא בגדר פיקוח נפש, דאם אדם ממשאל מבקש לאכול ביום הכיפורים בודאי מרגיש עצמו בסכנה והיה לו לומר כי יאכל תחילה חצי שיעור, שאין בו משום כרת, וזה יכול היה לו להתיר בשופי, ובני לבני לבדוק אם יכול להתיר לו יותר, ומאחר ולא ידע להשיב נכונה, הרי הוא כרוצח במזיד.

ב. הגה"ק רבי **יחזקאל מקארלסבורג ז"ע** ה'מראה יחזקאל', שימש בפועל כרבה של כל גלילות זיבענברגען, כאשר בבואו אל המקום, שרר בה שממה רוחנית נוראה, וכמעט שלא היו בני יושביה יודעי ספר מביני מדע, אלא הכל היו מתנהגים כעמי הארצות, באופן שטעון היה תיקון.

שמעתי מכן דודי הר"ר **צבי אלימלך לייפער זצ"ל** ששמע מחותנו ר' מרדכי גרינפעלד, אב"ד ניערדאז שהיה ה'מראה יחזקאל' זצ"ל. (ראה גם מרא דעובדא חלק א' עמ' של"ג), כי בשבת הראשונה שהגיע לכהן בעיר רבנותו, כאשר עמדו להכריזו לעלות לקרוא בתורה, לא ידעו כיצד לכוונתו, שכן היו רגילים לכוונת את כל בני המקום בתואר 'חבר', ולא ידעו איך יש להם לכוונת את הרב, עד כי גמרו אומר וכינוהו 'חבר חבר', מתוך חוסר ידיעה ובורותם הגדולה.

ביום השבת אחר הצהריים כיבדוהו לדרוש לפני הקהל, אלא שתפק משהתחיל לומר את דבריו, נפלה תרדמה על רבים מבין הנוכחים, אשר שיח ושיג לא היה להם בדברי התורה, ואז פנה הגה"ק רבי **יחזקאל מקארלסבורג ז"ע** לעבר הקהל, כשהוא אומר ברטוניה, כי בבוקר עשו אותו 'חבר חבר', ועתה עשאוהו 'דורש אל המתים'...

ובזה הוא מזכה את הרבים, ולכן מוטב יותר להיות תלמיד חכם, שעל ידי זה ישמרוהו משמיים שלא יבוא דבר חטא ואון על ידו. וזה כתב בכוננת דברי המדרש, שהיה רבי יושב ודורש, והיה אומר להם על חומר העוונות, היינו תלמידי חכמים נעשה להם שגגות כזדונות, ולזה היו הציבור מתנמלים ולא ירדו יותר ללמוד, כי מוטב להם להיות עומה מאשר תלמידי חכמים, על זה אמר להם כי אשה אחת ילדה במצרים את משה שהיה שקול כנגד שישים רבוא בכרס אחד, וכמבואר (יד יוסף הקדמון פרשת לך לך דרוש ב' בדי"ה אבל להיות) שהטעם ששקול היה כנגד שישים רבוא הוא לפי שיזכה את הרבים, ולכן נמצא כי יותר טוב להיות תלמיד חכם מאשר עם הארץ.

זריזות ללימוד התורה מתוך שמחה המועיל לו ולבניו אחריו

עוד כתב בעל הטורים: "משה לאמיר ציו אית, סופי תיבות למפרע תור", צוה אותם שיעסקו בתורה.

יש להוסיף על דבריו, כי לזה אמר הכותב לשון צו, שכזכור רמב"ם, כי לשון זריזות, היינו שצריכים להתגבר ולצו על לימוד התורה, כי היצר הרע מתנגד ביותר ללימוד התורה, וכמו שאמרו צדיקים ז"ע, שמוכן הוא היצר הרע להניח לאדם לקיים מצוות ומעשים טובים, ובלבד שלא יתישב ללמוד, כי לימוד התורה הוא הדבר היותר גדול לבטל את יצר הרע, וכדברי הגמרא (קידושין ל'): "בני בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין".

והנה אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ה'): "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר (תהלים ד, ה) 'רגזו ואל תחטאו', אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר (שם) 'אמרו ללבבכם, אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר (שם) 'על משכבכם', אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר (שם) 'ודמו סלה'".

והקשה על הצינים **ימות** (פרשת נצבים בדי"ה רפה נחת), כי אם בסופו של דבר העצה של הרבים יום המיתה כוחה היה לנצח את יצר הרע, מדוע לא אמרו לעשות כן מתחילה. רק ביאר בזה, כי אכן הזכרת יום המיתה עצה טובה היא ביותר, אמנם על ידי זה יכולים לבוא לעצבות, ולכן מתחילה יש לעשות העצות של לימוד התורה וקריאת שמע, שעצות אלו מביאים שמחה על האדם, שהרי לימוד התורה מרבה שמחה על האדם, ותועלת השמחה גדולה היא הן על האדם עצמו, והן על בניו אחריו, שיראו את התנהגותו בקיום התורה והמצוות מתוך שמחה, וישפיע הדבר עליהם לטוב כל הימים.

כל זה כתב לרמז בדברי הכתוב (דברים ל, ט) '**החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך**', '**החיים והמוות נתתי לפניך**', היינו שיש העצה של החיים, הוא העסק בתורה או קריאת שמע, אשר עצות אלו הינם בדברי החיים, לעומת העצה של המות שהוא הזכרת יום המיתה, אמנם '**ובחרת בחיים**', יש לראות לבחור את העצות של החיים, ולא ליקח העצה של הזכרת יום המיתה, '**למען תחיה אתה וזרעך**', כי תועלת הדבר שיקח העצות של החיים, הוא להיות לו שלימות השמחה בקיום המצוות, או אז יתנהגו כן כל בניו וביתו אחריו.

לפי זה יש לרמז בדברי רש"י הנזכרים 'צו לשון זירוז מיד ולדורות', היינו שעל לימוד התורה נאמר לשון זירוז, שיש להזדרז להתגבר בכך על יצר הרע, ולא להזדקק לעצה האחרת של הזכרת יום המיתה, והוא 'מיד ולדורות', שיוכל להיות לזה השפעת השמחה עליו ועל זרעו אחריו, שיקיימו בניו ובני ביתו אחריו לכל הדורות.

כענין הזה כתב הרה"ק רבי אליעזר פיש מביקסאד ז"ע הי"ד (שם אליעזר חלק א' דרושת לשבת אות 1) על דברי הגמרא (שבת ב:): "הכא דעיקר שבת הוא, תני אבות ותני תולדות, התם דלאו עיקר שבת הוא, אבות תני תולדות לא תני", היינו כי במקום שהאדם מראה בעצמו איך השבת הוא אצלו לעיקר גדול, וחשיבות גדולה אצלו לקיום השבת

ומענג את השבת ככל יכלתו, ויושב עם בני ביתו "בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך", מזמר עמם זמירות שבת ומדבר דברי תורה, ועושה "עיקר שבת" או אז 'תני אבות ותני תולדות', יהיה קיום השמירת השבת הן אצלו והן אצל בניו אחריו, שיימשכו אחרי התלהבותו להתלהב נפשם גם כן בקדושת יום השבת, אמנם במקום שאין האדם מראה עצמו כאלו יום השבת עיקר אצלו ועורך את השבת רק כדי לצאת ידי חובתו ואינו עושה עיקר מן השבת, או אז 'תני אבות', הוא עצמו עוד מחובר בהרגשי נפשו לקדושת יום השבת, אמנם לא 'תני תולדות', כי בניו אחריו אינם מרגישים בעצמם שייכות לקדושת יום השבת, כי הכל תלוי בהתלהבות האב ואופן עריכת יום השבת אצלו.

עפ"י זה חשבתי לבאר מה שאומרים בזמר מה ידידות "הלוך תהא בנחת עונג קרא לשבת", הלוך רומז על האישי הישראלי שנקרא "הולך" שהולך כסדר ממדרגה למדרגה בעבודת השי"ת, "תהא בנחת" שרוצה לרוות נחת מבניו, אזי "עונג קרא לשבת", שיעשה עיקר מן השבת ויענג את השבת ככל יכלתו, וישב עם בני ביתו ברוב שמחה וחדווה, שאז תני אבות ותני תולדות, שיזכה לרוות נחת מן מבניו, ויתלהב גם נפשם בקדושת השבת.

על ידי לימוד לשמה יכולים לבטל עצת היצר הרע

עוד זאת יתן האדם אל נפשו, כי תועלת התורה להתגבר על יצר הרע הוא רק על ידי לימוד תורה לשמה, ובענין זה כתב הגה"ק מסאטמאר ז"ע (דברי יואל פרשת תזריע, דרוש לפרשת החודש בדי"ה אשה) על דברי חז"ל הנזכרים מתחילה יתגבר על יצרו על ידי עסק התורה וקריאת שמע, ואם לא נצחו יזכיר לו יום המיתה, והקשה, שהרי דברי תורה בוודאי מועילים נגד יצר הרע, ואיך יתכן להיות שאין עולה בידו להתגבר נגד יצר הרע על ידי עסק התורה.

רק ביאר בזה, על פי מה שכתב האור החיים הקדוש (ויקרא כו, ג האופן זה), כי אף שאמרו חכמינו ז"ל (פסחים ג:): "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", מכל מקום נצחון היצר הרע יכול להיות רק על ידי לימוד התורה לשמה.

וזהו שאמרו חכמינו ז"ל, כי תחילה יש לו לאדם להתגבר על יצרו באמצעות לימוד התורה, ואם רואה שאין מנצחו, או אז סימן הוא כי אין לימודו לשמה, ולכן אין בכח לימודו לבטל את עצת היצר, ועל כן יש לו לעשות תחבולות שיהיה תורתו נלמדת לשמה, ועל זה נתנו את שני העצות, יקרא קריאת שמע ויזכיר לו יום המיתה, אשר שני עצות אלו אינם כעצות נגד היצר הרע, אלא עצות שיוכל האדם לכוון את לימודו להיות לשמה, ובוה יועיל בכח התורה לבטל את כוחות היצר הרע, כי על ידי קבלת עול מלכות שמים, או זכרון יום המיתה, יתבטלו אצלו כל הפניות להנאת עצמו, ויעסוק בתורה אך ורק לשם שמיים, ובה יתגבר וינצח את יצרו הרע.

כעין זה כתב בספר **יבין שמועה** (פרשת שלח אות שמ"ו) על דברי הגמרא (שבת ג:): "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, שנאמר (שמואל א, יח, ד) 'ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו', אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו", ותמוה, שהרי יתכן כי דבר זה נאמר עליו קודם החטא, אז אכן הייתה שכינה עמו, אמנם לאחר מכן חטא וכבר לא הייתה שכינה עמו, ומה הוכחה יש בדבר.

וכתב לתרץ בזה, על פי דברי הגמרא (סוטה כא): מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלי, תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלי, והנה מה שאנו רואים הרבה שאין מועיל להם זכות התורה להציל אותם, היינו כי רק על ידי לימוד תורה לשמה זוכים לזה, מה שאין כן הלימוד שלא לשמה אינו מועיל בזה.

ג. וידוע הסיפור, בתקופה שאחר שנות המלחמה, כאשר הגיעו רבים מבני ישראל לארצות הברית, שם לא הניחו להם שלא לעבוד ביום השבת, והיו רבים שפוטרו מעבודתם מדי שבוע בשבוע, כי סירבו לעבוד ביום השבת, וכל תחילת השבוע הוצרכו לחפש לעצמם עבודה חדשה, ופעמים אף לא מצאו לעצמם עבודה, וזה לנזכר מסירות נפשם עבור קדושת השבת.

והנה למרבה הפלא, היו מבני יהודי מסירות נפש אלו שנתורו אדוקים בשמירת השבת בשלימות, וקיימו קלה כבחמורה, כיאה וכנאה לבנים של יהודים שמשור נפשם על שמירת השבת, אמנם היו מבני יהודים אלו שלא המשכו כלל לשמור את יום השבת, אלא למרבה הצער היו מחללים את יום השבת, אף כשכבר לא היה להם כל הכרח מצד פרנסתם.

כאשר שאלו על כך את הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל, השיב לאמר, כי כל אלו שאף שהתגברו ועמדו בניסיון שלא לחלל את השבת, מכל מקום היו עצבים כל יום השבת וממורמרים על איבוד הפרנסה, הרי שבניהם לא ראו כל סיבה להמשיך לשמור את יום השבת, אמנם אלו שהראו פנים שוחקות ומאירות בכל יום השבת על הזכייה שזכו להקריב את פרנסתם עבור קדושת השבת, ממילא השפיע הדבר על נפש בניהם, והמשיכו גם כן בדרך זו, ולא סרו ממנה כל ימיהם.

יציאת מצרים, יש בזה כח להמשיך אמונה על כל השנה כולה, וכמו שידוע בזה מהרבה צדיקים ז"ע, ומה שמחדירים בנפשות הילדים בליל התקדש החג, הרי זה משפיע עליהם לטובה בכל ימות השנה, על כל חלקי העבודה.

ומובא בזה מהרה"ק המהרי"ד **מבעלזא ז"ע** (מהרי"ד פרשת בא ב"ה ואפשר לומר עוד) בטעם הדבר, כי הנה בשנה הראשונה לצאת בני ישראל ממצרים, הרי לא היה שייך לקיים מצות סיפור יציאת מצרים, כי כל הילדים היו גם כן במצרים וידעו מעצמם את יציאת מצרים, ולא היה שייך לספר להם את הדברים הידועים להם ממכר, אמנם משה רבינו שלא היו בניו במצרים, אצלו היה שייך לספר להם את סיפור יציאת מצרים, כי לא ידעו מעצמם ולא ראו בעיניהם את כל מעשה הניסים, ולכן הראשון שקיים מצוה זו מתוך בני ישראל, היה משה רבינו בעצמו, שסיפר את סיפור יציאת מצרים לבניו.

ובזה, על ידי שמשם רבינו היה הראשון שקיים מצוות סיפור יציאת מצרים, המשיך על ידי זה כח שבכל הדורות כולם ויכולו להחדיר בזה את האמונה בלב הנערים, ויקבע האמונה בליבם כיתד אשר לא תימוט, והוא כח המתעורר בכל שנה ושנה בליל הסדר, וצריכים להתבונן בזה, ולייקר את הזמן, להכניס בלב בניו את אמונת אלוהים עולם.

פעם אחת הגיע הרה"ק התפארת שלמה ז"ע אל הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, ודיברו ביניהם על עניין גילוי אליהו, ואמר הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, כי לדעתו גילוי הצדיקים גדול הוא יותר מגילוי אליהו. כיון שאמר כן הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, הביט הרה"ק התפארת שלמה ז"ע לעבר מקום מסוים, ותכף אחזו רעדה. אחר שיצאו מן החדר אמר הרה"ק התפארת שלמה ז"ע למשמשו, וכי מבין אתה על הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, זה כבר שנים שמשתוקק הוא לחזות בפניו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע, וכתב שאמר לו הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע כי גילוי נשמות הצדיקים גדול הוא מגילוי אליהו, תכף ומיד הראה לו את פני הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע.

פעם הגיע הרה"ק רבי ארון לייב מפרימישלאן ז"ע עם הרבנית לפני הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע, מאחר וסבלה הרבנית על איזה מיוחד. הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע אמר לה להחזיק באבניטו, ואכן החזיקה באבניטו. כעבור רגעים מספר שאל אותה הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע האם הוטב לה, אך היא אמרה כי עדיין לא הוטב לה. לאחר זמן מה שאל הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע אותה בשנית, האם כבר הוטב לה, או אז אמרה כי מרגישה היא כבר כאחד האדם. בדרום בחזרה לעבר פרימישלאן, שאל הרה"ק רבי ארון לייב ז"ע את הרבנית, כי הרי לא על חנינם שאל אותה הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע בפעם הראשונה האם כבר הוטב לה, שכן מסתמא כבר פעל עבור רפואתה, ואין זה שלא מרגישה עדיין שהוטב לה תכף ומיד. השיבה הרבנית ואמרה, כי אין הכי נמי תכף ומיד מרגישה כי הוטב לה, אלא שהיה לה תענוג עילאי להחזיק באבניטו הקדוש, ולכן לא רצתה לומר כי כבר הוטב לה, שכן רצתה להחזיק באבניטו עוד זמן מה, ורק לאחר ששאל בשנית, אמרה כי כבר הוטב לה, מאחר וכבר התענגה מנועם קדושת אבניטו.

ז"ע ועכ"א

והנה העניו בוודאי לומד לשמה, כי אצל העניו לא שייך שילמוד לשם התפארות או גאווה, וממילא מי שמצויין בעניותו בוודאי הוא לומד לשמה, וזוכה לשמירה מן החטא.

וזהו שאמרו חכמינו ז"ל, כי מאחר ונאמר על דוד המלך עליו השלום שהייתה שכינה שרויה אצלו, והרי נאמר (ישעיה נה, טו) 'אשכון ואת דכא ושפל רוח', ואמרו ז"ל (פסטה ה): "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקדוש ברוך הוא, אין אני והוא יכולין לדור בעולם, שנאמר (תהלים קא, ה) 'מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל, אל תקרי אותו, אלא איתו לא אוכל', וממילא מאחר ומצאנו שהייתה שכינה שרויה עם דוד המלך, אם כן מוכח שהתנהג בעניותו ושפלות, וממילא היה לימוד תורתו לשמה, ובזה תורה מגנא ומצלי עליו שלא יבוא לידי חטא, ועל כן יש להוכיח בזה שבוודאי לא חטא דוד, וכל האומר דוד חטא אינו אלא טועה.

על פי זה יש להוסיף ולרמז בסמיכות הפרשיות 'וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה' - צו את אהרן ואת בניו', אשר האיד ויכל האדם להציל את עצמו מכל דברי החטאים שלא יבוא לידי עבירה, זה הוא על ידי שיזרו עצמו בלימוד התורה, כדברי בעל הטורים הנזכרים, ועל ידי לימוד התורה לשמה יזכה להישמר מליפול לידי חטא.

התועלת מסיפור יציאת מצרים בליל הסדר על כל ימות השנה
עוד יש להוסיף בשולי הדברים, כי עניין הדבר של מיד ולדורות, הוא גם כן בליל התקדש חג הפסח, אשר על ידי שמספרים לבנים סיפור

המשך מעמוד ד'

ועם כל שפלותו הגדולה, כאשר היה רואה גזירה מתעתדת לבוא לעולם, היה מזדעק ואומר **מיילע בעולם**, ואי אפשר שיביאו גזירה קשה על בני ישראל, בעוד הוא שרוי באותו הדור.

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מפריסטיק ז"ע היה בנו של הרה"ק רבי לייבוש מדוקלא ז"ע שהיה בנו של הרה"ק רבי דוד מקשאנב ז"ע בנו של הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, ונפטר ביום כ"א אדר ב' תרפ"ו.

ומסופר, כי בן דודו הרה"ק רבי אריה לייבוש מגריבוב ז"ע בנו של הרה"ק רבי אהרן מקרייז ז"ע בנו של הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, שמע על פטירתו לאחר כמה שבועות, והתעניין לברר על יום פטירתו, כשנודע לו שנפטר ביום כ"א אדר, אמר שהוא חכם גדול, א קלוגן יונג, שידע לבחור לעצמו יום פטירתו ביום הסתלקותו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע.

כעבור תשע שנים, נפטר הרה"ק רבי אריה לייבוש מגריבוב ז"ע גם כן ביום כ"א אדר א' תרצ"ה, והיה לפלא. כי הצדיקים יש כוח בידם לבחור לעצמם את יום הסתלקותם, ובחור לעצמם להסתלק ביום הילולת הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע.

היה אחד מחסידי הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר ז"ע שנעשה חתן אצל אחד מבני העיר ליעזנסק, ואמר לו הרה"ק הישמח ישראל ז"ע, כי הוא מקנא בו שזוכה להתגורר בעיר בה התגורר הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע. עננה ואמר החסיד, כי הוא כהן, ואף אינו יכול לעלות להשתטח על קברו. אך הרה"ק הישמח ישראל ז"ע אמר לו, כי עצם הדבר להתגורר בעיר מגוריו, כבר מעלה גדולה היא. ואכן ידוע, כי הרה"ק התפארת שלמה ז"ע שהיה גם כן כהן, היה נוהג ליסע בכל שנה ושנה לליעזנסק, והיה יושב בחדר מיוחד מול הציון הקדוש, אף שלא יכול היה להשתטח בפועל על ציון המצויינת.

ז"ע, ומבקש הוא ממנו כי אחר נישואיו ייכנס אליו, ויאמר לו כי הוא אינו מבקש לחלוק עליו, אלא רק רוצה לדעת מאין מקורו של הרה"ק הדברי חיים ז"ע בדברים אלו. כאשר הביא הרה"ק רבי אהרן מבייש ז"ע את המכתב לפני הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע, השיב הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע ואמר "אין בין די תורה און אין מיך שטטיט עס". (הוא עצמו הוא התורה, ואצלו כתוב דברים אלו), ועם כל זה בהגיעו לתפילה אמר שהוא שוכח לחלוטין מן התורה...

עוד מסופר, כי פעם אחת כשחזר הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע מאמירת תשליו, ראה איך הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ ז"ע תר אחר דבר מה, שאלו הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע על פשר הדבר, והשיב ואמר, כי הוא מחפש אחר העבירות שהשליך הרבי, כי רוצה הוא ליטלם עבור עצמו. תלמידי הבעל שם טוב הקדוש ז"ע היו מפרשים (דברי תורה תניינא אות נ"ו) ברוח זו את הכתוב (איכה ה, ז) 'אבותינו חטאו ואינם ועונותיהם סבלנו', היינו 'אבותינו חטאו', מה שהיה חטא אצל האבות הקדושים, 'ואינם' אצלינו אין זה נחשב כלל לדבר חטא, 'ואנחנו' ואילו אננו, 'עונותיהם סבלנו', את מה שהיה נחשב אצלם כחטא, סבלנו הוא לשון סבלנות, זה אנו מביאים לדורו ולמתנה לפני הקדוש ברוך הוא כמעשה מצוה, וכל זה לצד מיעוט השגתו.

הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע

י"ד כ"א אדר הקמ"ז

התורה עצמה קראה לו אחר כך בשם יעקב, אף שהקורא לאברהם אברם עובר בעשה, וביאר בזה, כי הכוונה הוא שהצדיק יש לו להתנהג תמיד בדרכי הענוה ושפלות, בבחינת יעקב, ואילו ישראל הוא בחינת שררה, והיינו כאשר רואים הצדיקים כי מרחפת גזירה קשה על ראשי בני ישראל, אין להם עוד להחזיק במידת השפלות והענוה, אלא יש להם להתגבר לבטל את הגזירה, וזהו שאמר הכתוב 'שמך יעקב', היינו שזה הוא על דרך הכלל הנהגת הצדיק להתנהג בדרכי הענוה והשפלות, 'לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל', היינו בעת צרה ליעקב לא יתנהגו עוד בדרכי השפלות, אלא יתעוררו לבטל את הגזירה בכל תוקף כוחותיהם.

והביא כי כך מובא ענוות רוחו ושפלותו הגדולה של הרה"ק הרבי שמעון בר יוחאי עם תלמידיו, ובאמצע דבריו הזדעק ואמר בר יוחאי בעלמא, והיינו שצפה ברוח קדשו כי רוצים לגזור על בני ישראל גזירה קשה, ואמר כי מאחר שהוא נמצא בעולם, אי אפשר להביא עליהם גזירה זו. וזאת על אף שידוע גודל שפלות רוחו של רבי שמעון בר יוחאי. ומוסיף, בלשונו הקדוש, וכן שמענו ממורינו הצדיק החסיד מורנו אלימלך זצ"ל

היינו, כי ידוע גודל ענוות רוחו ושפלותו הגדולה של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, וכמו שהובא (י"ג אורות ח"ב עמ' ג"ג), שפעם אחת אמר הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, כי הנה מרבים העם להביא לפניו הזכרות שונות, זה מזכיר עצמו לפרנסה, וזה מזכיר את בנו החולה, וכן על זו הדרך, ולכאורה מה מצאו לנכון להביא לפניו להזכיר, אלא ביאר את הדבר, שהרי אמרו חכמינו ז"ל (קידושין מ:) לעולם יראה האדם את כל העולם כחצוי חצוי וצחי זכאי, עשה עבירה אחת הכריע את כל העולם כולו לכף חובה, וממילא בוודאי שהעולם הוכרע לכף חובה על ידי העבירות שהוא עצמו עשה, ונמצא כי הוא אשם בכל הצרות והייסורים הבאים על בני ישראל, ועל כן באים כולם להזכיר לפניו את צרותיהם, כי בגינו באו הצרות עליהם.

עוד זאת היה הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע אומר, כי לדעתו יצטרכו לברוא גיהנום מיוחד בעבורו, שאין די לו בגיהנום המוכן מששת ימי בראשית. והיה מוסיף ואומר, כי מקוה הוא כי הקדוש ברוך הוא בעל חסד והרחמים, יחוס עליו להתנהג עמו לפניו משורת הדין, וכולו האי ואולי יכניסהו לגן עדן.

הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע סיפר, כי פעם אחת במוצאי יום הכיפורים אמר הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, כי התבונן על פשר הדבר, שתקף במעריבי במוצאי יום הכיפורים כבר מכים על חטא בסלח לנו, והיה זה עתה זכו לסליחת העוון בעיצומו של יום המכפר, ומה צורך כבר להכות על חטא. ותוך כדי דברים השיב ואמר, כי התבונן במעשיו, ונוכח לדעת כי מסיום יום הכיפורים ועד שהגיע להכאה באמירת סלח לנו, כבר עשה ארבע מאות עבירות. הרה"ק רבי איציקל זי"ע היה מוסיף, כי ללא ספק רוצה הוא שיהיה לו איזה חלק בעבירות אלו שעשה הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע.

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע לא היה נכנס לבית שלא היה בו את הספר הקדוש 'נועם אלימלך', ואף אחר שעלה לארץ ישראל, כשהדבר נעשה גם כן בהסתדרותו של הרה"ק הרבנים שלא היה נמנה על עדת החסידים, הגיע את חך הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע לבקר ככהתה הטוב, וטרם שהגיע הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע אל הבית, הקדים לילך אחד הגבאים ובידו הספר הקדוש 'נועם אלימלך', כי בלא שיהיה בתוך הבית ספר זה, לא יכנס הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע אל תוך הבית.

עוד אספר בזה, מה שאמרו זי"ע סיפר לי, כי הנה בזמן המלחמה התגורר בטעמישוואר, ופעם אחת היתה שמועה שהרשעים עומדים להכנס לטעמעשוואר, על כן ברח אמרו זי"ע לבוקרשט, שם התאכסן אצל הרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע, שביטו היה מקום מפלט לפליטים רבים וביניהם התאכסנו בביתו רבים מצדיקי הדור שעקרו לבוקרשט לעת צר ומצוק, ביניהם הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, והרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע.

באחד הימים קרא הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, אל הרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע, וביקש הימנו שיקרא לפניו מתוך הספר הקדוש 'נועם אלימלך'. לאחר שסיים הרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע להקריא קטע, נעצר לכמה רגעים, ואילו הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע קרא אליו נו, כאומר לו שימשיך. וכך המשיך הדבר פעם אחת פעם, כאשר הרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע כבר הספיק להקריא דפים שלמים של 'נועם אלימלך'. הרה"ק רבי מרדכי מבולגרייא זי"ע שהיה גם כן במקום, אמר להרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע, כי כאשר יסיים את הקטע שהוא קורא בו, יסגור את הספר ולא יקרא עוד, כי אחיו הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע אין ביכולתו לומר שיסגרו את הספר 'נועם אלימלך' (וייל דברודער וועט נישט הייסן פארמאכן דעם 'נועם אלימלך'), ועל כן יאמר לו תמיד להוסיף ולקרוא עוד ועוד, כך שאין בידו אלא לסגור בעצמו את הספר.*

הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר, שהכיר יהודי שהכיר את אמו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, ואמר, כי אם שלא היה מכיר יהודי זה, היה ברור לו כי אין הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ילוד אשה, אלא עיר וקדיש נחית מן שמיא, לגודל קדושתו הנשגבה.*

הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע היה אחד מארבעת גדולי התלמידים של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, הלא הם הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, הרה"ק רבי מנחם מרמנדיל מרימנאב זי"ע, הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, והרה"ק האוהב ישראל מאמטא זי"ע, אשר הם היו עיקר ההמשכה אחר פטירת הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע.

בספרו עבודת ישראל (פרשת וישלח בדיה או יאמר שמרמז) כותב לפרש את הכתוב (בראשית לז, י) 'ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל', כי הנה מבואר בגמרא (ברכות יג.) שהקורא ליעקב יעקב אינו עובר בעשה, כי

א. פעם ספרתי את הדברים לפני האדמו"ר מבעלזא שליט"א, וסיפר לי על תקופה זו, כי פעם אחת ישבו הרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע והרה"ק רבי מרדכי מבולגרייא זי"ע, ושוחחו ביניהם על תקופת העבר איך היה נראה "בעלזא אינדערדיים", לפני המלחמה, כשהרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע אומר, כי כביכול נראה שיש רק לעבר. הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע ישב בסמוך, והיה ראשו מורכן, אך תכף בשמעו את הדברים הזדעק בקול ואמר, חס ושלום, הרי הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע אמר, כי בעלזא יהיה פינה לתורה ויראת שמים עד ביאת משיח צדקנו. (בעלזא וועט זיין א ווינקל פאר תורה מיט יראת שמים בין משיח וועט קומען)

ב. אאמרו זי"ע, כשהיה אומר ווארט זה, היה אומר שהררי"א זי"ע אמר "מייילעך איז און די וועלט".

ג. פעם סיפרו לפני הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, כי הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע נאנה פעם ואמר, כמו יהיה עם חטאת הנעורים אשר חטא. הגיב הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, כי לבטח חטאת הנעורים של הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, הוא מה שבהיותו צעיר לימים אירע ונפל במוחו ויישוב לקושיא חמורה בדברי הרמב"ם באמצע תפילת שמונה עשרה...

אמנם עם כל זה, הדבר היה רק חטאת נעוריו, כי ברבות הימים העיד הרה"ק הדברי חיים זי"ע ואמר על עצמו, תיתי לי כי כאשר מגיע אני להתפלל שוכח אני שיש תורה בעולם.

והידוש הדבר הוא, באשר מסופר כי כאשר השיא הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זי"ע את בנו הרה"ק רבי אהרן מבייטש זי"ע, שנעשה לחתנו של הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, לא הגיע הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זי"ע להשתתף בשמחה, מפני חילוקי דעות שהתעוררו בינו ובין הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע. הרה"ק האמרי נועם זי"ע אמר לאחיו הרה"ק רבי אהרן מבייטש זי"ע, כי מוסר הוא אליו מכתב ובו הלה את דעתו לפני הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע.

מזקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורו השבועי של
מודינו הגדול רבי חיים אלעזר זוייס שליט"א
גאב"ד ביתר עלית

פרשת
צו
תשפ"ד

אמירת יה"ד אם נתחייבתי חטאת וכו'

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה' קדש קדשים הוא (ו, י).

אף שהיתה לו ידיעה מ"מ כיון ששכח וידיעה זו אינו יכול להביאו לידי קרבן פטור.

ויו"ל דבזה נחלקו המהרש"ל והמגן אברהם, דהמהרש"ל ס"ל דבאופן שהיה לו פעם ידיעה הרי הוא בר חיוב חטאת, וע"כ יכול לומר הריני כאילו נתחייבתי חטאת דכוונתו אם חטאתי והיה לי הידיעה רק ששכחתי מהידיעה הריני כאילו הקרבתי קרבן חטאת, ואילו המג"א ס"ל דאף בכה"ג לא הוי בר חטאת ולכן כתב שלא יאמרו הריני כאילו הקרבתי חטאת.

ומצאתי שנחלקו האחרונים בדבר זה דהתבואות שור (סוף חלק י"ד הל' קרבנות או"ט [הובא בפמ"ג (או"ח סי' א')]) מביא שמע מתרצים קושיית המג"א דמירי בידע ושכח, וע"י בזה בפמ"ג (בפתיחה כוללת להל' יו"ט או"ח), וכ"כ בשועה"ד (או"ח סי' א' סט"ז) וז"ל: ויש נוהגין לומר גם אחר פרשת חטאת אם נתחייבתי כו' כי שמא נודע לו שחטא וחזר ושכח'.

ומאידך החזון איש (או"ח סי' סב סק"ד) נקט בפשיטות דאם נודע לו שחטא וחזר ושכח ועתה ספק לו אם חטא אינו מתכפר עכשיו כיון דבשעת הקרבה לא קרינן בו והודע אליו חטאתו ע"ש, ומבואר שנחלקו האחרונים להדיא בנידון זה(א).

ונראה דישנם כמה נפק"מ להלכה בשאלה זו:

(א) במי שהביא קרבן חטאת בלא ידיעה ואח"כ נזכר שהיה לו פעם ידיעה רק ששכח, אי מקרי חולין בעזרה או לא, דלהצד שהוא בר חיוב חטאת בכה"ג אין זה חולין בעזרה, אך לדעת החזו"א הרי זה כשאר חולין בעזרה.

(ב) עוד נפק"מ שמעתי מהרה"ג ר' שמואל זאנוויל דייטש שליט"א באופן דאיכא שני עדים שהודיעו לו שחטא, ונתוודע לו החטא רק ששכח אם בכה"ג צריך להביא קרבן,

בגמ' מנחות (ק, א): אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

המגן אברהם (או"ח סי' א סק"א) הביא מהב"ח בשם המהרש"ל דאחר אמירת פרשת חטאת יאמר אם נתחייבתי חטאת יהי רצון שיהא כו' ומקשה ע"ז מגמ' בשבת (עב, א) דחטאת בעי ידיעה בתחלה דכתיב או הודע אליו חטאתו ואף דמשמע שם ברש"י (עב, ב) דלא בעי ידיעה בתחלה מ"מ זהו רק בהו"א אבל למסקנא בעי ידיעה בתחלה, וא"כ אין מועיל תנאי אם לא ידע שחטא, ומסיק המג"א דע"כ נראה לנוהג דרק אחר פרשת האשם יאמר רבש"ע אם נתחייבתי אשם יה"ד וכו' דבאשם לא בעי ידיעה בתחלה אבל אחר חטאת לא יאמר כלום ע"כ.

ובישוב דעת המהרש"ל כתב היד אפרים דבאמירה זו לא בעינן שיהיו בו כל הפרטים האמורים בחטאת, דרק אומר הפרשה ומבקש רחמים שאם חטא ולא נודע לו שמי"מ העון תלוי בצוארו תעלה לו אמירה זו כאילו נודע לו להקריב קרבן כדינו שאז היה מתכפר בו כדון, כן יתכפר לו עכשיו ע"י מחשבתו הטובה שאם היה יודע והיה רשאי להביא קרבן היה מביאו.

ולענ"ד נראה ליישב עוד ע"פ מה שיש לחקור בהא דבעינן ידיעה מתחילה בהבאת קרבן חטאת, מה הדין באופן שיודע שחטא ואח"כ שכח שהיה לו ידיעה אם בכה"ג שייך חיוב חטאת, מי אמרינן דכיון דכלפי שמיא גליא שהוא חייב חטאת רק דכיון ששכח מידיעתו לא שייך שיביא קרבן חטאת בפועל אבל בעצם הוא בר חיוב חטאת, או דלמא מה דבעינן ידיעה הכוונה דרק ידיעה יכול להביאו לידי חטאת וכל שהידיעה אינו מביאו לידי קרבן ליכא חיוב קרבן וא"כ

(א) ויש להעיר מהא דקצר וחזר וקצר בשתי העלמות דחייב שתיים כמבואר בשבת (ע, ב) ואי נימא דידיעה שאינו מביאו לידי קרבן אינו מחייב חטאת אי"כ בשעה שנעלם ממנו איסור המלאכה בעת הקצירה השניה הרי אינו חייב על הגרוגרות הראשון ושוב הוי בהעלם אחד ולמה חייב שתיים, ומינה דסגי בידיעה אחר החטא אף שחזר ושכח ויש ליישב.

בראיית התבואות שור מהבאת קרבן על אשתו שוטה

והנה התבואות שור הנ"ל מוכיח מהגמ' בנדרים (לו, א) דאיתא שם: גופא א"ר יוחנן הכל צריכין דעת חוץ ממחוסר כפרה, שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים, אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו, שכן אדם מביא על אשתו שוטה, כר' יהודה, אלמה א"ר אלעזר הפריש חטאת חלב על חבירו לא עשה כלום, אשתו שוטה היכי דמי אי דאכלה כשהיא שוטה, לאו בת קרבן היא, ואי דאכלה כשהיא פקחת ונשתתית, הא א"ר ירמיה אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתתה, וחזר ונשתתה פסול, הואיל ונדחה ידחה. ולכא' למה איצטריך לדר' יוחנן תיפק"ל דכיון שנשתתית ליכא ידיעה בשעת הקרבת הקרבן, וע"כ דסגי בידיעה לאחר החטא אף ששכחה אח"כ.

ולענ"ד נראה דיש לדחות ראי', זו דרך בה"א בגמ' דס"ל דאי"צ דעת המקריב ואפשר להביא קרבן גם על חבירו א"כ אה"נ דלא בעינן ידיעה בשעת הבאת הקרבן, דהרי כל הסברא דלא סגי ידיעה דלאחר החטא היינו משום דבעינן ידיעה שע"י הידיעה יביא קרבן וא"כ לפי הה"א שגם אחר יכול להביא בלא ידיעתו כלל ע"כ דלא בעינן ידיעה שביאיו לידי קרבן וסגי בידיעה דלאחר החטא, אבל למסקנת הגמ' דא"א להביא קרבן על חבירו א"כ אכתי י"ל דבעינן ידיעה שתביאו לידי קרבן.

יישוב קושית המג"א על רש"י בשבת

וע"פ דברי התבואות שור והשו"ע הרב הנ"ל נלענ"ד ליישב דברי רש"י במסכת שבת (עא, ב ד"ה למאן דאמר) התמוהים וז"ל: ולא דמי לאשם תלוי דספק חטאת, דהתם ספיקו איל, וודאי נקבה, הלכך כי מתיידע ליה בעי לאתויי נקבה, אבל זה ששניהם מין אחד כדאמר התם שממין שמביא על הודע מביא על לא הודע, שזה איל וזה איל יביא קרן וחומש ויביא איל ויאמר אם ודאי מעלתי זו מעילתי וזו אשמי, ואם ספק שלא עתיד ספיקי להודע לי אשם זה יהיה אשם תלוי, והקדש זה לנדבה, ולכי מתיידע ליה לא בעי לאתויי אשם אחרינא עכ"ל. ולכא' צ"ב למה איצטריך לגבי חטאת דהטעם שאינו מתנה כן משום דספיקו איל וודאי נקבה תיפוק ליה דבחטאת בעינן ידיעה [וכבר העיר בזה המג"א הנ"ל].

אך למש"כ התבואות שור י"ל דבאופן שמסופק אם ידע ושכח יכול להביא מספק ולהתנות שאם ידעתי רק שכחתי שיהא לחטאת דהא בכה"ג נחשב לידיעה ובכה"ג איצטריך למש"כ רש"י דספיקו איל וודאי נקבה.

דבגמ' כריתות (יא, ב) ילפ"י מוהודע אליו ולא שיתודע ע"י אחרים ידיעת אחרים לא מקרי ידיעה, והשתא לפי הצד דבעי ידיעה בשעת הבאת הקרבן א"כ אין זה ידיעה, אך אי נימא דכששכח אח"כ הרי הוא בר חיוב חטאת א"כ גם בכה"ג חייב חטאת.

ג) עוד נפק"מ י"ל בטומאת מקדש וקדשיו או בשבועת ביטוי או שבועת עדות של עני דחייב להביא חטאת העוף, ובאופן שיש לו ספק אם נתודע לו פעם, דבכה"ג איכא נפק"מ אם יוכל להביא חטאת העוף דהרי הדין הוא דחטאת העוף בא על הספק כמבואר בנזיר (כט, א) וכיון שיש לו ספק אולי נתודע לו כבר, אי נימא דבנתודע ושכח יכול להביא חטאת מביא חטאת העוף מספק, אך אי נימא דבשכח אינו חייב א"כ בכה"ג אינו יכול להביא חטאת העוף.

אולם הרמב"ם (פ"א מהל' שגגות ה"ב) כתב: יראה לי שאלו החייבים קרבן מספק אינו מביאין קרבן שמה יכניסו חולין לעזרה, ואם תאמר והלא חטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת, מפני שהמביא אותה מחוסר כפורים אסור לאכול בקדשים עד שיביא כפרתו, אבל מי שאינו מחוסר כפורים אינו מביא קרבן מספק ע"ש, הרי דס"ל דרך מחוסר כיפורים יכול להביא חטאת העוף על הספק וא"כ בדעת הרמב"ם א"א לומר נפק"מ הנ"ל דממ"נ דלגבי מחוסר כיפורים הרי לא בעינן כלל ידיעה מתחילה, ולענין חטאת הבאה על כפרה הרי סובר דאין מביאים חטאת על הספק, אולם באור שמוח (שם ד"ה אולם) ביאר דטעם הרמב"ם דאינו מביא חטאת העוף על הספק הוא משום דצריך ידיעה, ובספק לא הוי ידיעה, ולפ"ד שוב י"ל נפק"מ הנ"ל דאי נימא דבידע ושכח חייב יכול להביא חטאת העוף על הספק כיון דכבר היה לו ידיעה אך אי נימא דכל זמן שאינו יודע בזמן ההבאת הקרבן פטור אינו מביא כיון שידעת ספק לא מקרי ידיעה(ב).

ד) עוד נפק"מ במה שכתב הרמב"ם (פ"ב מהל' שגגות ה"ג-ד): מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא, אע"פ שידע בודאי שעבר על לא תעשה שיש בו כרת, הרי זה פטור מקרבן חטאת, שנאמר אשר חטא בה עד שידע החטא שחטא בו, כיצד חלב ונותר לפניו ואכל את אחד מהם ואין ידוע אי זה אכל, אשתו נדה ואחותו בבית ושגג ובה על אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל, שבת ויום הכפורים לפניו ועשה מלאכה באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן עשה הרי זה פטור מקרבן חטאת. חטא ונודע לו חטאתו וחזר ושכחו הרי זה מביא חטאת לשם מה שהוא ותאכל כשאר חטאות הנאכלות(ג). הרי מבואר דבידע איזה חטא ושכח יכול להביא קרבן חטאת, וכוונתי ברא"י זו לדברי התבואות שור.

(ב) ולפ"ז נראה דיש להוכיח מהרמב"ם שסובר דבעינן ידיעה שמביא לידי חטאת דאל"כ הא משכחת חטאת העוף על הספק בכה"ג.
(ג) וצ"ב למה היה ה"א שלא תאכל שהוצרך הרמב"ם לומר שתאכל אולם להנ"ל משכחת לה בחטאת העוף הבא על הספק דאז לא תאכל דחטאת העוף אי"א לאכול בספק, אך באופן הזה שידע בודאי שהיה לו פעם ידיעה מביא חטאת הנאכל.

קול התורה

פנינים יקרים מלוקטים מספר קול רדתי עה"ת ומיעדים מצאת הרה"ג רבי רודר פראג' שליט"א
נשיא התאחדות קהילות ההרדים בעיר הבריה לוסריו יצ"ו

* * *

והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה וגו' (ו' ה). ואח"כ בפסוק ו' נאמר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ורש"י כותב בד"ה אש תמיד וז"ל, אש שנאמר בו תמיד היא שמדליקין בה את הנרות שנאמר בה להעלות נר תמיד אף היא מעל המזבח החיצון תוקד, ע"כ. ואח"כ בד"ה לא תכבה כותב רש"י וז"ל, המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין, ע"ש. והיינו הני שני לא תכבה דהני תרי קראי.

ונראה דהא דהוצרך הפסוק להוסיף עוד לאו בענין זה יש טעם לדבר, דכיון דמרזו בלשון תמיד דמדובר באש שלוקחין ממנו להדליק את המנורה ואצל המנורה מבואר בגמ' שהיה מוצא נר מערבי דולק והיה מלדיק ממנו את שאר הנרות, ואח"כ היה מכבה אותו ומטיבו וחוזר ומדליקו משאר הנרות. נמצא לפ"ז דיש היתר לכבות נר זה שלקחו מאש המזבח החיצון. וע"כ הוצרכה תורה לרבות דאש תמיד זה שממנו לוקחין להדליק המנורה, דאע"ג דלגבי המנורה איכא היתר לכבותו מ"מ כל זמן שהוא עדיין על המזבח יש בו לאו אם מכבה אותו.

* * *

אם על תורה יקריבנו והקריב על זבח וגו' (ו' ז). וברש"י, אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדברות וחיבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהן צריכין להודות וכו'. הנה במדרש [ויק"ר ט' ב'] דריש אהרי קרא דאם על תודה יקריבנו הה"ד זבח תודה יכבדני [תהלים נ' כ"ג] יכבדני אין כתיב כאן אלא יכבדני כבוד אחר כבוד, ע"ש.

נראה לפרש ענין כבוד אחר כבוד בשני אופנים האופן הראשון ע"פ הא דאמרו ז"ל בסנהדרין צ"ט ע"א, מקום שבעלי תשובה עומדים שם צדיקים גמורים אין עומדים שם, וה"ט דבעלי תשובה כבר ראו את העולם של היצה"ו וטעמו מתענוגיו ועתה ששבו וחזרו לחיי העה"ב של קיום תורה ומצוות יודעים להבחין בינו לבין עולם השקר יותר מצדיק גמור שמעורר לא ידע מעולם היצה"ר ואינו יכול לדעת ההבדל כ"כ בין האמת והשקר וחסר לו בהכרח זו. וכמו כן זה שנעשה לו נס וניצל מסכנה ומביא קרבן תודה יודע היטב גודל הטובה שנעשית לו והחסד שעשה הקב"ה עמו יותר ממי שמעולם לא היה במצב חשש פקוח נפש, וממילא כשמביא תודה לא רק שמכבד את הקב"ה ככל שאר איש המביא קרבן ודורן אלא עוד מוסיף כבוד נוסף על כבוד זה.

והאופן השני הוא, דזה שניצל מסכנה נקבע בלבו מחשבת הכרת הטוב גם על כל מה שזוכה בחייו מיום הצלתו הלאה וחושב הכל בא לי על שהצילני הקב"ה דבלא זאת כבר לא הייתי בעולם ולא הייתי רואה כל מה שבא לי מאז, וכגון שלאחר שניצל נולדו לו בנים או בני בנים וגם זכה לקיים מצוות והרבה עוד זכויות וכו'. וזה הוא פירוש כבוד אחר כבוד לא רק התודה הזאת שמביא עתה שהיא כבוד ראשון אלא מחשבת כבוד נוסף על כל העתיד לבא עליו שכל פעם יחשוב על תודה שצריך להכיר ולתת להקב"ה למפרע על הצלתו.

ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן וגו' (ו' ג). וברש"י ד"ה מדו בד בא"ד, מה ת"ל מדו שתהא כמדתו וד"ה על בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינתיים. ע"ש.

וצריך להבין למה פעמיים מרומז דוקא בפרשת תרומת הדשן ענין הבגדים שיהיו כמדת הלבוש וגם בלי חציצה. ואולי יש לומר בזה, דהנה עיקר יסוד מצות תרומת הדשן להורות הכנעה שאין הכהן מסוגל להעלות אברי הקרבנות באש להיות דבר רוחני לגמרי אלא נעשה דשן, ובכל יום לפני שמתחיל העבודה כדאי לו לזכור ענין הדשן הנשאר מאתמול. וע"כ נקבעה מצות תרומת הדשן כל בוקר לפני העבודה. וכמו כן מצות בגדי כהונה י"ל דבאה להורות הכנעה שלא יחשוב הכהן שע"י לבישת הבגדים יכול לעלות למדרגה גדולה יותר מהיכן שהוא עומד, אלא ידע שהבגדים הם כמדתו היינו כמדרגתו וגם אין חציצה בינו לבגדיו, ואין הבדל בין בשרו לבגד וכל ענין לבישת הבגד רק לצניעות ורק לפי מדרגת בשרו ומדתו של הכהן.

* * *

ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה וגו' (ו' ד). וברש"י ד"ה ופשט את בגדיו אין זה חובה אלא דרך ארץ וכו' בגדים שבישל בהם קדרה לרבו אל ימוזג בהן כוס לרבו וכו', ע"ש.

לכאורה יש להבין דמנא ליה לרש"י דאין כאן מצוה כשהתורה אמרה בלשון צווי, ואצל עבודת יה"כ מצינו ג"כ כהאי לישנא ופשט את בגדיו ולבש וכו', ושם הוא ודאי מצוה ואפילו לעיכובא, ולמה כאן נימא דהוי רק רשות. ונראה הטעם דאין הקב"ה מחייב לשנות בגדים להראות לו כבוד דבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו ית', ועל כן אין חיוב לאחר שבישל קדרה לרבו שישנה לבגדים חשובים יותר לבא לפניו, אבל ביוה"כ הוא איפכא, דצריך ללבוש בגדי לבן הפחותים ליכנס לפני ולפנים וזו היא גופא ענוותנותו דוקא, ועל כרחק הוא חיוב.

* * *

והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ו' ה). לכאורה צריך להבין למה כפל הכתוב ואמר דאש תוקד על המזבח לא תכבה.

והנראה בזה הוא, דבתחילה נאמר לפני הקרבת העולה ולבסוף נאמר אחר הקרבת השלמים ויש הבדל ביניהם דהעולה כולה כליל ומרמזת לרוחניות גמורה, ובה אומרים לו לאדם שבזמן שעוסק במצוה רוחנית שיהיה בבחינת אש מלא התלהבות, אבל עדיין לא ידע דגם בזמן שעוסק במצוה שאינה כולה רוחניות כמו שלמים שיש בהם למזבח ולכהן ולבעלים שגם בזה צריך להיות מלא התלהבות בחינת אש, קמ"ל דגם בזה צריך להיות אש. ועוד יותר, דלבסוף הוסיף וכתב תמיד והיינו דאם מקדש גם בחינת גשמית שלו אז יזכה להיות תמיד בבחינת אש.

וחלולת בלולות בשמן שהם כבר יותר קרובים לחימוץ שהם בלולות במשקה כנגד עוברי ימים שהים בעצמו כבר מקום קצת מסוכן יותר ממדבר, ומורבכת שהיא עוד קרובה לחימוץ שפי היא גם חלוטה במים היא כנגד יוצא מבית האסורים שהוא במקום מסוכן בפועל, וחמץ שהוא לגמרי חמץ הוא כנגד נתרפא מן החולי שהיה ממש בסכנה.

אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן וגו' (י"ג). במד"ר (פרק י"ט פסוק ה') מסמך לכאן ודריש אקרא דכתיב בתהילים "זבח תודה יכבדני", ר"ה בשם רב אחא יכבדני אין כתיב כאן אלא יכבדני כבוד אחר כבוד ע"ש וצריך להבין מה הוא ענין כבוד אחר כבוד שאצל תודה והנה רש"י מביא כאן דלחמץ תודה היו כולם ביחד כ' עשרון ע"י דבריו בד"ה והקריב על זבח וכו' והיינו עשרים שיעורי עיסה החייבת בחלה ושיעור חיוב חלה הוא מ"ג ביצים ועוד שהם חמשת רבעים קמח כדאיתא במתני' דחלה וזמן אכילתן רק יום ולילה, ובע"כ דבעי להזמין אחרים לגמור כמות גדולה של חלות אלו בתוך זמן קצר כזה.

ונראה מזה דהתורה רצתה שהמביא תודה יזמין אחרים לאכול עמו כדי שיספר מהנס שקרה לו גם לאחרים ואפשר דזה הוא פירוש כבוד אחר כבוד דלא סגי רק בכבוד שיתן להקב"ה בעל הנס עצמו אלא בעי עוד כבוד מן האחרים השומעים והמשתתפים עמו בהקרבת התודה ואכילתה.

אם על תודה יקריבנו וגו' חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת חלות וגו' על חלת לחם חמץ וגו' (י"ג). הנה תודה יש בה ד' מיני לחם והיא באה על ידי ד' שצריכין להודות, כדמבואר ברש"י ד"ה אם על תודה יקריבנו והם יורדי הים והולכי מדברות ויוצא מבית האסורים וחולה שנתרפא. ואולי יש לומר, דכל אחד מד' מיני לחם מיוחד לאחד מהני ד' הצריכין להודות, דמורבכת כנגד יורדי הים שהשמן עמוק בה והיא לחה דומיא דים, ורקיקין כנגד הולכי מדברות שהן יבישין וקשין דומיא דמדבר, וחלות מצות כנגד חבושי בית האסורין שמצה צריכה שימור מן החימוץ דומיא דאסיר שבמשמר, ולחם חמץ כנגד חולה שהעיסה מתחמצת בחום דומיא דחולה שגופו חם.

אם על תודה יקריבנו וגו' (י"ג). נראה לומר דארבע סוגי לחם מכוון לכאורה כנגד ארבעה שצריכים להודות וחייבים להביא תודה שהני ארבעה שניצולים מן הסכנה אין בחינת הסכנה שהיו שרוין בה דומה ממש זו לזו דעוברי מדברות אינם בסכנה כ"כ כמו יורדי הים, דאם לוקח בידו מאכל ומשתה כשעובר במדבר אין לו לחוש כ"כ דהמדבר כשלעצמו אינו מוסכן כמו הים שאם זועף יכול להטביע אפילו ספינה גדולה וחזקה, וגם הים שהוא מסוכן אינו בדרגת סכנה כמו בית האסורין שהניתן לשם יש לו לחשוש מכעס המלך עליו אם ימשיך ויוצא להרגו ובית האסורים אינו מסוכן כמו חולי שהחולה ניתן בפועל מצב של פקוח נפש ומחללין עליו את השבת. ולפ"ז יש לומר, דרקיקין שהם רחוקים מן החימוץ יותר מכל שאר מיני לחם הם כנגד הולכי מדבר שהם בסכנה מועטת מכולם,

פנינים על רת הווי מכפרי קול רורי על ש"ס

ולפי שני פירושים הנ"ל יש לפרש הספק כאן בשני אופנים לפי הפירוש הראשון השאלה היא אם הבעל שהשואל שילם לו הפירות מקנה לו הכפל של הפירות כשימצא הגנב דגם שוויות הפירות היא חלק משוויות הפרה לפי פירוש זה ומ"מ גרע משותפין משום דסו"ס פירות אינו קרן ולפי הפירוש השני הפירות דבר חיצוני לא שייך כלל שום כפל לבעל ואינו יכול להקנותו ולפ"ז פשיטא דגרע הכא משותפין כיון דלא שילם הקרן כלל.

ועוד צריך להדגיש, דכל הספק הנ"ל שייך בין אם מקנה בעלים הפרה למפרע משעת משיכה בין אם משעת גניבה, דמתחילה ועד סוף בעלות הקרן והפירות בהאי פרה לא נשתנו ואם יש לבעל גם בגוף הוא מקנה חלקו בהאי תנאי ואם אין לו בגוף רק לאשה היא מקנה בהאי תנאי.

עוד יש להסתפק אי כפילא מיחשב פירות של הפרה דא"כ יצא דרך חלק הכפילא שכנגד הקרן הוא דמקרי פירות אבל חלק הכפילא שכנגד הפירות של הפרה הוא פירות דפירות ואולי לא תקנו ליה לבעל פירות דפירות או דילמא שפיר תקנו לו וצ"ל דדברי התוס' הכא אזילי לפי הצד דשפיר תקנו לו ואולי מש"ה אמרו דדוחק לפרש כן דמשמע יותר דלא תקנו לו.

לד: [בגמ' שאל שתי פרות זכו'. נראה פשוט דאיירי דהפקידם בבת אחת ונגנבו בבת אחת, או עכ"פ דאמר הריני משלם אחת מהם רק אחר שכבר נגנבו שתיהם דאם נגנבה אחת מהן ואמר הריני משלם פשיטא דקנה כפילא דמאי איכפת לן אם על הגניבה השניה הבאה אח"כ לא אמר כן וקשה לומר דאולי ככה"ג הוא מקח טעות למפרע ויש להסתפק אם הפקידם זו אחר זו ונגנבו בב"א ואמר הריני משלם אחת מהן האם נימא דבכה"ג כל אחת מיחשבא כפקדון בפ"ע והקנה כפילא על כל אחת בפ"ע או לא ומדברי רש"י אה"כ ד"ה מהו שמפרש דתרווייהו חד פקדון הוו משמע דאם היו שתי פקדונות אה"נ דקנה כפילא.

בתוד"ה שאל מן האשה. בא"ד, ויש ליישב ששילם לבעל חלקו כמו שהיתה שווה לפירותיה וכו'. הנה יש לעיין האין שמין שוויות זו האם שמין ההבדל שבין מחיר פרה שאינה יכולה לעבוד ונמכרת רק לשחיטה דהוי קרן גרידא לבין מחיר פרה דומה ונמכרת גם לעבודה וגם יכול לשוחטה דאית לה פירות חוץ מן הקרן דאז הוי פירותיה בעצם חלק משוויות הפרה עצמה או דשמין כמה אדם רוצה לשלם כדי לעבוד בפרה זו בתנאי שאין הגוף שלו דאז הוי שוויות הפירות דבר שמחוץ לקרן לגמרי.

אריזר פלאאות התורה

מתוך אוצרותיו של הרב זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א

פלאות בענין 'מכירת חמץ'

נוהג הגאון בעל שו"ת 'חבצלת השרוף' אבדק"ק טארנאפאל זצ"ל.
נוסף להנ"ל מבוואר עוד ב'שטר מכירת חמץ' להגאון בעל בית אפרים הנ"ל, שיש למכור חמץ רק לנכרית פנויה שאין לה בעל.

מכירת חמץ למשרתת נכרית שבביתו

בשו"ת 'שער אפרים' (א"ח סי' א) נשאל, האם רשאי ישראל למכור את חמצו למשרתת נכרית שעובדת בבית ישראל, ומסיק לאסור, מטעם שכל מה שקנה עבד קנה רבו, וכאילו לא יצא החמץ מרשותו של ישראל, עיין שם.

חמץ של אשתו נכרית

שאלה מזוהר ומפלאה נשאל בשו"ת 'שבות יעקב' (א"ח סי' כ), על דבר יהודי אחד שנשא אשה נכרית ר"ל, והיא נוהגת מנהג נכרית בכל דבר, אבל הבעל היהודי נוהג במנהגי ישראל בשאר דברים, ועכשיו מסתפק הבעל בחמץ שנמצא ברשות אשתו הנכרית, אם מותר הוא לאחזר הפסח כדין חמץ של גוי, או דילמא יש לומר לאיסור, דמה שקנתה אשה קנה בעלה, והוי כחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח. והשבות יעקב מסיק להתיר החמץ, ועיין שם שהביא פסקו של שו"ת שער אפרים הנ"ל שאסר למכור החמץ למשרתת נכרית, וכתב לחלק בין משרתת לאשתו נכרית, עיין שם באריכות.

ורואים בהתנהגותו של השבות יעקב מוסר השכל להפליא, שנוזק ליהודי זה להשיבו דבר ה' זו הלכה, כיצד עליו לנהוג בענין זה שרצה לדעת, ולא זלזל בשאלתו, הגם שהיה עבריין ונכשל באיסורים למורים ר"ל, וכמו שכתב הרמב"ם בפירושו למשניות (פאה"ק ריש פ"י) שאפילו פושע ישראל שעבר על עבירות מחמת תאוות והתגברות יצר הרע, כיון שקיימים אצלו יסודות האמונה האמיתית, הוא בגדר כלל ישראל, ומצוה לאהבו ולחמול עליו, וכל מה שציוו אותנו זה על זה הוא האהבה והאהוה.

כשהייתי במחיצתו של הגאון הגדול רבי דב לנדאו שליט"א ראש ישיבת סלבודקא, העלתי בפניו שאלה הנפלאה שנשאל השבות יעקב, ואמר לי שהגאון בעל החפץ חיים זצ"ל היה בעל 'חנות', וכשהגיעו אליו נשות נכריות למכור לו חפצים, היה מסרב לקנות מן את הסחורה, מחשש שמא בעליהן אינם מסכימים, אך אשתו של החפץ חיים טענה שהוא מפסיד מזה ריוח ומרחיק את הנכריות מהחנות, והחפץ חיים נסע להימלך עם הגאון רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל, שמא אצל נכרים ליכא האי כללא ד"כל מה

רבנן הטילו חומרא זו למכור החמץ, והוא נובע מירושלמי במסכת פסחים (פ"ב ה"ב) "רבי יוחנן חושש להערמה", ומזה בנו הפוסקים ז"ל הלכה הזאת, המון עם טועים בזה, וחושבים שתיקנו 'היתר' על איסור של חמץ."

מכירת מחלה בשטר מכירת חמץ

בספר חסידים (סי' תמה) הובא מעשה באדם שהיה חולה עד שהגיע לשערי מות. והיה שם אחד שהיה מתלוצץ ואמר לחולה: "התמכור לי החולי שלך", ענה לו החולה: "אם תתן לי כך וכך ממון אמכור לך החולי". אמר לו המתלוצץ: "אתן לך". מיד עמד החולה ושב לאיתנו, ואותו המתלוצץ חלה ומת תחתיו. והחיד"א ז"ל בהגותו 'ברית עולם' על הספר חסידים (שם) הביא מעשה דומה לזה: "גם אני שמעתי מאדם גדול שראה בעיניו גוי שמכר החולי, והמוכר נתפא, והקונה תיכף נלכד בחולי רחמנא ליצלן".

ונראה לענ"ד שמנהג זה מרומז בפסוק (שמות י"ז): "ולא יראה לך חמץ", ראשי תיבות 'חולי', שעי' מכירת חמץ תנצל מאיסור חמץ וגם כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך. ועיין בשו"ת 'משנה הלכות' (ה"ב סי' תנא) שפסק בענין למכור חולי לאחר: דלישראל אסור למכור חולי, אסור לאדם לחבול את עצמו, וממלא יש איסור להקונה לקנות חולי, ועי' שהחולה מקנה לו את חליו עובר על לפני עור לא תתן מכשול, אבל לעכ"ם מותר וכו', עיין שם.

וכשהייתי במחיצתו של הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, שאלתיו אודות מה שכתבו האחרונים שאפשר למכור מחלה לגוי עם החמץ, וסיפרתי לו שכן אני נוהג במכירת חמץ כל שנה, שאני כותב בשטר המכר שאני מוכר לגוי גם כל חולי וכל מכה ה"י, ושאלתי מה נעשה אחרי הפסח כשהזורים קונים את החמץ מן הגוי, היכן הולכת המחלה אז, ונהנה הגאון זצ"ל מהשאלה, והשיב לי שאין אנו לוקחים בחזרה את המחלות, רק את החמץ בלבד, ושאלתי אם יכולים לעשות כן, והשיב לי שיכולים לעשות כן בלי חשש.

למכור החמץ לנכרית ולא לנכרי

בהגדה של פסח לבעל הפלאה זצ"ל נדפס נוסח של 'שטר מכירת חמץ' שכתב הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בעל שו"ת 'בית אפרים' ועוד, ומבוואר שם דבר חידוש שראוי להקפיד למכור החמץ לנכרית דוקא ולא לנכרי. וכן מובא במחצית השקל (א"ח סי' תמה, ס"ק ד' בה"ב ז"ע), וכן מבוואר גם בנוסח 'שטר מכירת חמץ' שכתב הרה"ק בעל 'שעם משו' ז"ע. וכן היה

נחפשת המנהג בישראל להתיר המכירה לכל אחד ובלי נגאים מסויימים, וכמו שכתב בשו"ת חתם סופר (א"ח א"ח סי' קיג): "נהגו בכל תפוצות ישראל למכור החמץ לנכרי המכירו ומחזירו אחר הפסח, אך ימכרו כדינו וכו', ובפראנקפורט דמיין הדפים מורי ורבי הגאון בהפלא"ה זצ"ל נוסח שטר בלשון הקודש, ואחריו מורי רבי מו"ה הגאון נתן אדלער כ"ץ זצ"ל בשינוי, והוא נדפס בספר קונטרס הסמ"ע. ואני תקנתי השטר בלשון אשכנז ובדפוס ע"י ר' בער פרענק בסדר הגדה בווען, וב"ד צדק דפראג תיקנו קצת בנוסח אחר ונדפס בהגדה דפראג, וכל אפין שווין המכירה גמורה היא, וכל המפקפק ראוי לגערה".

וראה זה פלא שכתב בשו"ת 'חתם סופר' (שם): "ונהנה בהיות עדיין הגאון מו"ה ברוך פרענקל זצ"ל אב"ד דק"ק לייפניק בחיים חיותו, אירע מעשה שהלשינו מלשינים אצל שרי המדינה דמערון שיהודים מוכרים חמצם בשטרות מבלי שטעמפל חותם הקיר"ה [הקיסר ירום הודו], וכשבא הדבר לפני החסיד קיר"ה אמר הדבר ידוע שאין זה משא ומתן של תגר, אלא ענין דת רעליגיאה, על כן אין זה בחיוב שטעמפל, ועל ידי זה נולד קצת ספק בלב הגאון זצ"ל הנ"ל דמטעמפל דמדינא דמלכותא פסול השטר ההוא. ולבני לא כן ידמה, כי השטר כשר הן בדין ישראל אם בא הגוי להוציא מקחו בדיינים הרי הוא שלו, הן בדין אומות העולם, אלא שאז כשיבצעו דיני אומות העולם, צריך לשלם תחלה השטעמפל, אך הקיר"ה בחסדו וישרותו אמר שעל כיוצא בזה לא הטיל עול השטעמפל, כיון שאין טעם הקונה ומוכר לדרך תגרים, אלא להפקיע מאיסור חמץ, ועל כזה לא הטיל עול מס השטעמפל".

'מכירת חמץ' היא חומרא ואינה קולא

הג"ר יעקב דוד מצפת ז"ל בפירושו לספר 'פאת השלחן' (להג"ר יוסף משקלאב ז"ל) בהקדמת בית רידב"ז (מסכת בבבית) כתב דבר חידושי, וזה לשונו: "אחינו בני ישראל, שמענו שרבים שואלים מדוע עשו היתר על מכירת חמץ, וכן מותרם תיקן היתר עסקא והלה התקין פרוחבול, הכופרים שואלים בכפירה, על זה נאמר (משלי כ"ד) 'אל תען [קסיל כאולתו פן תשנו ל] גם אַתָּה] וגו', אבל גם יהודים כשרים שואלים השאלה הזאת, על זה מחויבים להשיב למען שלא יטעו את עצמם, הענין של מכירת חמץ הוא אינו קולא, אלא חומרא הוא מדרבנן, שמחויבים למכור החמץ אע"פ שמן התורה אין שום איסור כיון שלחמץ בביתו בעלמא סגי, אך

עש"ק יט אדר ב - רבי יוסף חיים זאנענפעלד ז"ל - שלמת חיים

הגאון החסיד רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, נולד בווערבי שבאונגארן ביום ו' כסלו תר"ט, לאביו הרבני התורני המופלג מוה"ר אברהם שלמה זצ"ל תלמיד מרן ה'חתם סופר' זצ"ל. היה תלמידם של הגאונים הצדיקים רבי יהודה לייב לעפלער זצ"ל אבד"ק סקמניטין, רבי חיים צבי מאנהיימער זצ"ל בעל שו"ת 'עין הבדולה', מרן ה'כתב סופר' זצ"ל. נשא אשה בעיר קויבערסדארף, ואחר נישואיו נכנס לשיבת הגאון רבי אברהם שאג זצ"ל אב"ד דשם, ונעשה לתלמידו המובהק. בשנת תרל"ג כאשר עלה רבו הגאון רבי אברהם שאג זצ"ל לארץ ישראל, עלה גם הוא עמו וקבע מושבו בירושלים עיה"ק. בשנת תר"ם נתמנה לראב"ד בבית דינו של הגאון רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל, ובשנת תר"פ נתקבל לראב"ד בעיה"ק ירושלים תובב"א, ושרת שם בקודש עד פטירתו, ביום יט אדר ב' תרצ"ב, ושם מנו"כ בהר הזיתים. נדפס ממנו כמה ספרים מתשובותיו שהשיב לשואלי, 'שלמת חיים', 'תשובת הגר"ח', ועוד.

הוא היה אומר - מספרים, שאחר שיצא הספר 'שדי חמד' לאור, אשר מחברו הרי בקי היה בכל ספרי ראשונים ואחרונים ז"ל, ומצאו אנשי עיה"ק ירושלים מה שכתב כי אין מקור לסגולה זו דאמרי אינשי שהאוכל מסעודת פדיון הבן נחשב לו כאילו התענה פ"ד תעניות, נתמלאו כולם בתמיהה, שכן דבר זה מקובל הוא מדור לדור ללא עוררין, וכל כך נשתרש הדבר עד שאפילו אנשים נכבדים מתאמצים לזכות בכמה פירוים מהחלה הגדולה שהוכן פרס עליה, והיתכן לומר שאין למנהג זה שום מקור קדום.

באותו זמן נערך בירושלים מעמד של מצות פדיון הבן, שבו השתתף גם מרא דארעא דישראל הגאון רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל, והמשתתפים התוכחו ביניהם על דבריו של בעל השדי חמד ז"ל ה"ל, עד שקם אחד ואמר הנה אתנו רבי יוסף חיים זאנענפעלד, הידוע בבקיאווה המופלגת בכל חדרי התורה ובספרי הראשונים והאחרונים ז"ל, נשאל את פיו. נתן רבי יוסף חיים חיזוק של קורת רוח בשואלים, וענה להם בפכותו: אכן אין שום

מקור בספרים למאמר זה שהסעודה בפדיון הבן נחשבת לפ"ד תעניות, אבל יש בכך רמז בתורה המרומז בראשי תיבות, בפסוק שבפרשת בא (שמות יג ט): וכל כבוד אדם בבנין תפדה, נוטריקון: אם דבר מה בפדיון בן להנית, יחשב כאילו תענית פ"ד התענית. והוסיף הגאון רבי יוסף חיים עוד נופך, שיש עוד סגולה הנחשבת למי שעושה אותה כאילו התענה פ"ד תעניות, והוא לימוד דף גמרא, ומי שלומד גמרא נחשב כאילו התענה פ"ד תעניות, כי ד"ף בגימטריא פ"ד, ורק שעל סגולה זו אין הרבה קופצים.

יום רביעי כד אדר ב - רבי יהושע מנחם מענדל אהרנבערג ז"ל - דבר יהושע

הגאון רבי יהושע מנחם מענדל אהרנבערג נולד בקראקא ביום יב טבת תרס"ה, לאביו רבי יצחק זצ"ל. בצעירותו למד אצל הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל מטורנא. בעודו אברך צעיר חיבר ספר 'ראשי בשמים' על ספר הרקח, אך לא הדפיסו עקב שהיה צעיר ימים. לאחר שניצל מצפורני הנאצים ימ"ש, הגיע לארץ ישראל באולול תש"ה. לאחר זמן קצר נשלח על ידי רבני ירושלים לכהן כרב במחנות הפליטים בקפריסין, ששם זכה לבנות חומת הדת ההרוס ולטפל בעגונות, ואף יסד שם ישיבה לשארית הפליטה. כשהחזר לארץ ישראל נתמנה לראב"ד יפו, והיה מחשובי רבני בעלזא והיה דבוק בכל נימי נפשו להרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע. ספרו שו"ת 'דבר יהושע' (ו הלקים) נדפס לראשונה בירושלים החל משנת תשל"ל. נפטר ביום כד אדר ב' תשל"ו, ומנו"כ בהר הזיתים.

הוא היה אומר - דבר פלא מאוד כתב בשו"ת 'מהרה"ח אור זרוע' (סוף סי' יד) בשם זקנו בעל 'המקצועות', וספר 'הפרנס' וסי' קכה), שהנהרג על קידוש ה' לא תינשא אשתו עולמית, משום כבוד שמים, ומשום כבודו של הנהרג הקדוש. וחיידוש גדול ופלא הביא רבינו בשו"ת 'דבר יהושע' (ה"ה ענינים שונים סי' טו) מה'מתנה חיים', שכתב שאשתו של המקדש שם שמים לא תינשא, משום דלא חשיב הנהרג למת, כי נפשות הצדיקים צרות בצרור החיים. והוא פלא עצום.

והנה לאחר שנות הזעם במלחמת העולם השנייה, נשארו אלמנות רבות שבעליהן נהרגו במשך המלחמה, וכל מי שנהרג בשואה דינו כמי שנהרג על קידוש ה', והיה אחד מהרבנים שבשנת תש"ז פרסם מאמר ב'הפרדס', ורצה לדמות אלמנות אלו לדברי המהר"ח אור זרוע שאף הן אסורות להינשא עולמית. ורבינו בשו"ת 'דבר יהושע' (שם) האריך שלא קרב זה אל זה למה שכתב בספר הפרדס, ומצוה רבה להתיר להינשא כפדיון שבויים ותקנת עגונות, ובנידון דידן אין שום טעם ולא ממש לחשוש לדברי המהר"ח אור זרוע, והאריך בראיותיו.

יום חמישי כה אדר ב - רבי דוד שפערבער ז"ל - שו"ת אפרקסתא דעניא

הגאון רבי דוד שפערבער זצ"ל אבד"ק בראשוב. נולד בשנת תרל"ז בעיר זאבלטוב שבגליציה, לאביו רבי ברוך קלוינימוס ז"ל. למד אצל הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל בעל 'אמרי יושר', והסתופף בצל הרה"ק רבי משה מקאסוב ז"ע בעל 'לקט עני', וגם ערך את ספריו הק'. מתחילה שימש כדומ"ץ בק"ק פאליען-ריסקווא, ובשנת תרפ"ב נתמנה לאבד"ק בראשוב שברומניא. בשנת תש"י עלה לארץ ישראל והתיישב בירושלים עיה"ק תובב"א, ונפטר שם ביום כה אדר ב' תשכ"ב, ומנו"כ בהר המנוחות בירושלים עיה"ק. ספרו שו"ת 'אפרקסתא דעניא' ח"א נדפס לראשונה בסאטמאר ת"ש. חיבר עוד: ספר 'מכתם לדוד' עה"ת, 'תהלה לדוד' על הגדה של פסח, ועוד. הוא היה אומר - הנה במן היו טועמים בו כל טעם שרצו, ובשו"ת אפרקסתא דעניא (חלק ד סי' שיע) הסתפק על דרך דרוש וקבל שכן, אם מותר היה לטעום טעם של בשר וחלב, שאפשר שמן השמים לא היו מטעימים טעמא דאיסורא.

ונקט שם, שמצד הסברא הדבר פשוט דמותר, שאיסור טעם כעיקר לא שייך רק היכא דאיכא עיקר, משא"כ היכא דליכא עיקר כלל, ובבשר בחלב אמרה תורה: 'לא תבשל גדי בחלב אמו', והרי במן לא גדי ולא חלב ולא 'אמו איכא.

שבדעתו לאכול חמץ בפסח ר"ל. והשאלה היא אם מועיל בכלל מה שיאמר הבעל 'כל המירא'. ואמר לי הגאון שליט"א שלמחר יפגוש את גיסו הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, ושאל אותו מה דעתו בזה. וציינתו בני הגאון שליט"א שאלה דומה לזה שנשאל השבות יעקב אודות בעל שביקש למכור את החמץ לאשתו שהיא נכרית ר"ל, כאשר הבאתי למעלה. ואמר לי הגאון שליט"א שכעין זה יש גם בהגדת החוות דעת.

לה (בעצמו). ועיין בשו"ת 'שבות יעקב' שהעיד בדומה לזה שם בהמשך דבריו.

אמירת 'כל המירא' במי שאוכל חמץ בפסח

כשהייתי במחיצתו של הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א, אמר לי בתוך הדברים שאלה נפלאה, באשה שהיא בעלת תשובה ושומרת תורה ומצות ובעלה אינו שומר תורה ר"ל, והאשה מבקשת שבעלה יאמר 'כל המירא' ויבטל החמץ, והוא אומר לה להגיד, בגלל

»המשך מעמוד א'

שקנתה אשה קנה בעלה, והנשים יכולות למכור את שלהן בלי רשות בעליהן. וסיים הגאון רד"ל שליט"א, דכל זה שייך רק בנכרי שנשא נכרית, שאז יש להסתפק אם האיש קונה כל מה שקנתה אשתו הנכרית, אבל לענין בן ישראל עבריין שנשא נכרית ר"ל, אין זו אשתו כלל על פי ההלכה, וברור שלא קנה האיש כל מה שקנתה אשתו הנכרית. [ובלוא הכי, בעל יכול לתת מתנה לאשתו, ואין הוא זוכה במה שנתן

חמיידא דאזרייתא

פנינו הלכה טאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

הקמת המשכן בשבת שבתוך שבעת ימי המילואים (א)

הבטחה זו לא הייתה אלא לאחר ארבעים שנה, וכי נאמר שהבונה בניין למשך ארבעים שנה, הרי זה נחשב בניין לשעה, וצ"ע.

הכרעת הבבלי כי בניין המשכן הוא כסותר על מנת לבנות במקומו - וההוכחה מזה לדין בניין לשעה

ג. אכן החתם סופר מוכיח כי בדברי הבבלי יש למצוא כי ההכרעה הוא כי בניין לשעה לא הוא בניין, והוכחתו מדברי הגמרא (שבת לא:): "מכדי כל מלאכות ילפינן להו ממשכן, והתם סותר על מנת לבנות שלא במקומו הוא. אמר ליה, שאני התם, כיון דכתיב (במדבר ט, יח) 'על פי ה' יחנו', כסותר על מנת לבנות במקומו דמי". מכאן מוכיח החתם סופר, כי אם דעת הבבלי כי הרי זה כסותר על מנת לבנות במקומו, אם כן יש לומר הוא הדין כי הרי זה נחשב כבניין לעולם, וממילא מוכח כי רק בניין לעולם אסור, ולא בניין לשעה.

ביאור ההוכחה מדין סותר ע"מ לבנות במקומו לדין בניין לשעה

ד. אם כי עיקר דברי החתם סופר אינם מובנים כל כך, כי מה עניין זה אצל זה, שאף ששני הדברים, הן הקביעה במקומו והן הבניין לעולם, תלויים שניהם בדברי הכתוב על פי ה' יחנו, מכל מקום חלוקים גדרי הדברים זה מזה, ובעוד שהסברת הדבר איך מכח מה שעל פי ה' יחנו יש להחשיב את הדבר כסותר על מנת לבנות במקומו, יש לו כמה פנים על פי ההגיון, הרי שהסברת הדבר איך מכח זה הדבר נחשב כבניין לעולם, רחוק הוא יותר מן ההגיון, וקשה לומר כי שני הדברים יהיו תלויים זה בזה.

וראיתי במנחת אשר (שמות ס"ק"ד) שכתב לבאר דעת החתם סופר, על פי דברי רבינו חננאל (שבת לא: בד"ה ואקשינן) שכתב בטעם הדבר שנחשב כסותר על מנת לבנות במקומו: "ויתכן שיאמר להם שובו חנו במקום שסרתם, כסותר על מנת לבנות במקומו דמי", ואם כן מאותו סברא יש גם כן לומר, שמא לא יאמר להם ליסע על זמן רב, וממילא הרי זה נחשב כבניין לעולם ולא לשעה, ומשכך שפיר הוכיח החתם סופר, כי אם הכרעת הבבלי לעניין סותר על מנת לבנות במקומו, כי יש להחשיב את המשכן כסותר על מנת לבנות במקומו, הוא

התמיהה על הקמת ופירוק המשכן ביום השבת בשבעת ימי המילואים

א. בפרשת השבוע קוראים אנו על שבעת ימי המילואים, וכדברי הכתוב (ויקרא ח, כג) 'ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם'.

בדברי חכמינו ז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) מבואר, כי בשבעת ימי המילואים הקימו בכל יום את המשכן ופירקוהו, ונחלקו אם פירקוהו פעמיים ביום או שלוש פעמים ביום, עד ליום השמיני, ראש חודש ניסן, בו הוקם המשכן ונותר עומד על כנו, ואף דרשו על כך את הכתוב (במדבר ז, א) 'ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן': "ביום שכלו הקמותיו".

לאור דברי חכמינו ז"ל התעוררו להקשות, כי הרי אין שבעת ימים בלא שבת, ודרשו חכמינו ז"ל (יבמות ו.) כי אין בניין בית המקדש דוחה את השבת, ואם כן איך יכלו להקים ולפרק את המשכן ביום השבת, שללא ספק היה גם כן אחד משבעת ימי המילואים, ואיך נעשה הדבר כדת של תורה. מצאנו בקושיא זה כמה יישובים, ונעתיק את הדברים, בתוספת הערות להאיר עיני הלומדים.

א. דין בניין לשעה

המחלוקת בירושלמי בדין בניין לשעה בשבת

ב. החתם סופר בתשובה (או"ח ס"י ע"ב) הרחיב לדון בנידון זה, ואף העלה לתרץ כן על פי בירור בעיקר דין בניין לשעה. ידוע שיטת הנודע ביהודה (תניינא או"ח ס"י ל') כי בפתיחת מטריה בשבת יש בה משום כרת, כי פתיחת המטריה כמוה כהעמדת אוהל, ואין כל היתר בדבר משום סגירת המטריה לאחר זמן.

למעשה מצאנו מחלוקת בדין בניין לשעה, המובאת בירושלמי (שבת פ"ז ה"ב): "מה בניין היה במשכן, שהיו נותנין קרשים על גבי אדנים. ולא לשעה היתה. אמר רבי יוסי, מכיון שהיו חונים ונוסעים על פי הדיבור, כמי שהיא לעולם. אמר רבי יוסי בי רבי בון, מכיון שהבטיחון הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ, כמי שהוא לשעה". בשולי הדברים יש להעיר, וכי מה בכך שהבטיחון הקדוש ברוך הוא להכניסם לארץ, והרי

א. וכפשוטו צ"ל כי לא נגזר עליהם גזירת ארבעים שנה רק אחר שילוח המרגלים, ובזה יש לומר כי היה ביכולת שיכניסם הקדוש ברוך הוא תוך ימים ספורים, ולכן היה הדבר כבניין לשעה, ע"י בזה מה שכתב האור שמח (פ"י משבת ה"ב): "ואין להקשות מזה דקאמר בעירובין נ"ה ע"ב דגלי מדבר קאמרת, כיון דכתיב בהו (במדבר ט, יח) 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו' כמאן דקביע להו מקום דמי, דהתם חנייתו הוה קבע, דתמן מייירי לאחר הגזירה, שהוכרחו לשהות במדבר ארבעים שנה, אבל בשעת עשיית המשכן שעדיין לא נגזרה עליהם הגזירה שלא יכנסו לארץ ישראל, ובכל יום היו יכולין לבא, הוה כל חנייה לשעה, וזה ברור".

הדין גם כן שיש להחשיבו כבניין לעולם, ושוב אין לנו לאסור בשבת בניין לשעה.

אלא, שכזכור דעת הנודע ביהודה (תניינא אר"ה ס"י ל'), כי פתיחת מטריה, אף שאינה אלא לשעה, מכל מקום יש בה משום איסור כרת, ואם כן הרי זה לכאורה כנגד הכרעת הבבלי כי המשכן היה סתירה על מנת לבנות במקומו, וצריך לומר בדעתו כי יש חילוק בין הנידון לעניין סתירה על מנת לבנות במקומו. לעומת הנידון לעניין בניין לעולם, וכנ"ל.

הוכחת החתם סופר מהקמת המשכן בשבת ימי המילואים בשבת כי היה בניין לשעה

ה. על כל זה מוסיף החתם סופר להוכיח, כי מכך שהקים משה את המשכן אף ביום השבת שבתוך שבעת ימי המילואים, הרי מוכח כי אין בכך כל איסור, כי ככל שהיה הדבר כרוך באיסורי שבת, הרי אין בניין בית המקדש דוחה את השבת, וממילא מוכח גם כן כי בניין לשעה אינו אסור בשבת.

וכתב החתם סופר, כי הגם שהיה מקום לומר שמדובר בהוראת שעה, כך שאין ללמוד מכך שאין איסור בניין לשעה נוהג במקדש, מכל מקום יש להוכיח שלא היה כל הוראת שעה בדבר היתר הקמת המשכן בשבעת ימי המילואים בשבת, כי הנה מצאנו בגמרא (מועד קטן טו.) על חנוכת המקדש על ידי שלמה המלך: "אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים, והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה, יצתה בת קול ואמרה להם, כולכם מזומנין לחיי העולם הבא. מאי דרוש, אמרו קל וחומר, ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרוב יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה, מקדש דקדושתו עולם וקרוב צבור ויום הכפורים דענוש כרת, לא כל שכן", והיינו שלמדו מהקרבת השעיר על ידי הנשיאים ביום השבת בחנוכת המזבח, ומזה הוכיחו כי אף בבית המקדש הותר לחנכו על ידי שדחו את יום הכיפורים.

ולכאורה, אם נאמר שהיה הוראת שעה להתיר את הקמת המשכן ופירוקו ביום השבת שבתוך שבעת ימי המילואים, אם כן מה הוכחה יש בדבר, הרי יש לדחות את הקל וחומר בשופי, כי מה למשכן שכן נדחה אצלו שבת בפירוקו והקמתו בשבעת ימי המילואים, ומכך שלא דחו כן, מוכח כי לא היה כל הוראת שעה בדבר, ושפיר מוכח כי אין איסור בבניין של שעה ביום השבת.

אם כי היה מקום לדחות את הוכחתו, כי הנה אף שהכרעת הבבלי הוא שאין איסור בבניין לשעה, מכל מקום הרי מחלוקת יש בדבר, ומשכך יתכן כי הגמרא במועד קטן סברה כפי ההכרעה שאין איסור בבניין לשעה, אבל עדיין יש מקום ליישב אף לפי השיטה הסוברת שיש איסור בבניין לשעה, ומה שהותר פירוק המשכן והקמתו בשבת, הייתה הוראת שעה, ואיה"נ לפי דעה זו אין מקום לקל וחומר שעשו בני ישראל בימי שלמה, אך דברי הגמרא שם הינם לפי השיטה שאין בניין לשעה, ודוק.

מחלוקת האחרונים בצורת בניין של קבע שנעשה לשעה

ו. אלא שיש להעיר בכמה הערות על תירוצו של החתם סופר, מה שהוכיח מכאן לכל בניין של שעה שיש להתירו.

האבני נזר (אר"ה ס"י רי"א ס"ק כ' - כ"א) כותב בזה, כי מה שדעת הבבלי להתיר בניין לשעה, אינו אלא בבניין שמהות בניינו הוא לשעה, אמנם בניין שמהות בניינו הוא לקבע, אלא שלעת עתה בנו אותו לשעה, זה אין להתיר בשבת, כי סוף כל סוף מדובר בסוג בניין של קבע, אלא שבמקרה בנו אותו לשעה. ומשכך, מה שהותר גבי המשכן, אינו משום בניין לשעה, כי לעולם המשכן הוא דבר העומד בקביעות, ורק עתה בשבעת ימי המילואים הקימוהו פעם אחר פעם, אלא עיקר ההיתר הוא משום שסוף כל סוף לא היה מדובר בבניין של ממש, כי היו עצי המשכן עומדים על הקרשים, ולא היה בדבר בניין של ממש, על כן הקילו בו אף אם היה לשעה. וכן הזכיר גם האור שמח (פ"י משבת י"ב).

ז. אך בדברי השולחן ערוך הרב, מצאנו שנקט גם כן כדעת החתם סופר, כי הנה כתב התרומת הדשן (ס"י ס"ה), בדבר מנהגם שהיו מניחים את החמין בתוך התנור, ושורקים את פתח התנור עם דף שהיו מדביקים אותו עם טיט, וכתב כי יש להתיר לעשות כן, והאריך שם למצוא טעם ופתח להיתר. השולחן ערוך הרב (ס"י ש"ג סכ"א; ס"י ש"ד ס"ט) כתב בטעם הדבר, על פי מה שחידש כי ישנם ג' דרגות בדבר, כי אם עושה את הבניין לזמן ארוך, הרי זה אסור מדאורייתא, ואם הוא לזמן קצר הוא אסור מדרבנן, ואם עושה את הדבר על מנת לסותרו תוך יום, הרי זה מותר אף לכתחילה, ולכן מותר להוריד את הדף שהדביקוהו בטיט, הואיל ולא נעשה אלא להסירו תוך כדי מעת לעת, ולכן אין בדבר כל איסור.

מדבריו מוכח, כי אף ההדבקה בטיט, שהוא דבר הנועד בדרך כלל על זמן ארוך, מכל מקום כל שאינו נעשה לקבע, אלא לשעה, יש להתירו, ושלא כדברי האבני נזר הנזכרים, שהדבר תלוי באיכות צורת הבניין.

ח. עוד יש להעיר בזה, כי הנה הביאור הלכה (ס"י ש"ז ס"א בד"ה הקושר) התקשה, שהרי האריכו הפוסקים לדון בכמה דרכי היתר לאדם שנפסל לו הציצית בשבת, כיצד יוכל לילך בלא ציצית, ולכאורה אם נאמר שאין איסור בדבר שהוא לשעה, שוב יש להתיר לו לקשור ציצית, כשהיה בדעתו לפתוח את הקשר תוך כדי יום תכף במוצאי מנוחה, ובזה לא עשה כל איסור, ומדוע לא עלתה על לב הפוסקים היתר זה. מכח זה כתב הביאור הלכה, כי דבר אשר דרך העולם לעשותו בקבע, אף שהוא אינו עושהו אלא לשעה, מכל מקום הרי זה מוגדר כקשר של קיימא, ע"ש.

ולכאורה הוא הדין כאן, מאחר ובניית המשכן הוא בניין של קבע, מה תועלת הוא שלא נעשה עתה אלא בכדי לפרוק ביומו, הא סוף כל סוף הוא בניין של קבע. אך האמת הוא כי יש לחלק בדבר, שכן ציצית בוודאי דרך העולם לקשרו לזמן ארוך, אבל הקמת המשכן הרי לא היה לו עוד סדר מיוחד שיקבע את גדרו, ולכן מאחר ובשבעת ימי המילואים הייתה הוראת שעה להקימו ולפרקו בכל יום, הרי שזה נחשב כסדר הקמת המשכן, ואין לראות בזה משום בניין לעולם.

במשעול החסידות

הבין החסיד בדבר רמתינו החסיד בע"ט והקדוש

פרשת צו תשפ"ד

אדר ופורים (ח) תוקפה של אסתר – כתבוני לדורות – וימי הפורים לא יעברו

נסים נעשה בזה, וזה נקרא בהאר"י הק' ז"ל בקיעות יסוד אבא, כי הרי לא הי' שם שום שינוי הטבע ואף הכתבים שנחתם מקודם להרוג ולאבד ג"כ לא היו חוזרים בחזרה - כי כתב אשר נחתם בטבעת המלך אין להשיב, וגם לא גזר כלל המלך על הגויים לבל יהרגו את היהודים, אלא שהרשה לישראל להיקהל ולעמוד על נפשם. וממילא כאשר ישראל נקהלו ביחד בלב אחד אין עוד בכוח שום אוימה ולשון לשלש בהם, וזה נקרא תוקפו של נס. אשר על נס כזה נאמר: 'והימים האלה נזכרים ונעשים', 'וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם' היינו שיהי' בכוח ישראל תמיד להתפלל על זה... (סו"ת פורים יא)

ומאז ועד היום עדיין עומדת עלינו גם מלכות יוון - המקור והשורש למה שהתגלגל במשך הדורות, לתרבות שלמה של השכלה ומדע במוחשות, וכפירה בנסתרות - לכפות עלינו אורחות והליכות שעושות לעיקר - את פיתוח הנאות הגוף והסביבה במדע יופי ואמנות - וממילא להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך'. קביעת הימים הללו למועדים נעשה רק על ידי ואחרי שהרגישו כי 'ההאר' שלהם גם תהיה לתמיד, דאם לא מה לנו היום מניצחון החשמונאים או מהריגת המן ו'אויבי היהודים' דאז, והלא כבר קמו אויבים רבים אחרים וכמו כל מועדי מגילת תענית שבטלו לאחר חורבן ב"ש... אלא שכטענת אסתר - אם מפני מה שאמרה אסתר 'כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס' דהיינו שהנס והשפעתו הנצחית נקבעו כבר בעולם ובתולדות העמים. או 'עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתב זאת וכו' שהנס כבר כתוב בתורה. ולכן אף שאמנם בזמן הזה אין משמעות לאותו נס של אותה תקופה, ו'אכתי עבדי אחשוורוש אנו', אבל כמאמר הבעש"ט, ניסי הצלה חדשים מתרחשים מאז ועד היום בכל עת ובכל שעה. ובשני האמצעים העל שבהם היה הנס בימים ההם, כך הם גם בזמן הזה. במלחמה על הגוף והרוחש כבימי הפורים, נעשה הנס בעיקר הדברים החדש שבמנת הלוי לה'ש' אלקים (במרבית ספרי חסידות). וב'ימי החנוכה, נעשה הנס בעיקר הדברים על ידי צדיקים עובדי ה' - באמת - 'על ידי כהנך הקדושים' - המגייסים ומאירים בכל דור ודור על דעותיהם של המסתופפים בצילם, ובאור קיום מצוה שומרים אותם באמיתותם ובטהרתם ומקריבים אותם לאביהם שבשמים. שני אלו הם התרופות הבלעדיות עד וגם היום במלחמות על הנפש או הגוף של כלל ישראל.

ימי הפורים לא נבטלים: כל זאת בנוגע לניסים אלו שמתרחשים בהווה, אבל ממה שנאמר במדרש שגם לעתיד לא יבטלו, הרי שיש בימי פורים אלו לא רק מן ההווה של כל ימי הגלות אלא גם מן העתיד דימות המשיח. וכבר דנו הראשונים הרשב"א והרמב"ם ועוד ונתנו טעמים והסברים בפשר דברי המדרש המפליאים הללו. ורבותינו תלמידי הבעש"ט הסבירו זאת, שהכווין על ערך גילוי האלוקות הטמון במועדים - שיבטל מפני שיהיה גילוי אלוקות גדול יותר בתיקון הטבע הפשוט כפי שאנו רואים אותו, ובתפיסת המציאות התחתונה שלנו, אשר תושג בו האלוקות באופן טבעי בשלמות, ולא רק כגילוי המועדים כאשר הטבע מסולק לצדדים על ידי ניסים שלא אדרך. הטבע וההשגת הקדושה שבהם. וכתבו כן כמה נביאים בסגנון אחר.

... על המועדים המה זכר ליציאת מצרים כמו שכתב הרמב"ן והובא בטרם על מה שאומרים בקידוש זכר ליציאת מצרים, כי פסח הוא יציאת מצרים. וכן סוכות, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל כו'. וכן בשבועות, מתן תורה. אמר השם יתברך בדבור ראשון (שמות כב) אנכי

נזכרים ונעשים: שני עניינים מצינו בעניין קביעת ימי הפורים. בעוד שלעצם קביעתם לדורות בימי מרדכי ואסתר, היה בזה מ"מ בין אסתר לחכמים, כנגמ' מגילה (א). ושם מחלוקת אי ביקשה רק קבעונו לדורות דהיינו רק ליו"ט ולריאתה, כברש"י שם, 'שלחה להם - בשנה שנייה לקובעה עליהם חובה. קבעונו - ליום טוב ולקרייה להיות לי לשם. או שבקשה גם כתבוני לדורות, שיהיה למגילה דין כתובים. הרי לאחר שנקבעו, מצינו במדרש משלי (פרשה ט) 'שימי הפורים יעמדו לעולם ואף יותר מכל שאר המועדים'. 'טבחה טבחה מסכה יינה אף ערכה שולחנה - אמר ר' אבהו, זו אסתר המלכה שערכה לה שלחן בעולם הזה ובעולם הבא. ואי זה, זה שם טוב שקנתה לה בעולם הזה ובעוה"ב, שכל המועדים בטלים וימי הפורים אינם בטלים לעולם. שנאמר 'וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים'. והדברים נפלאים שמצד אחד היה מ"מ האם בכלל לקובעם כיו"ט ולקריאת מגילה, ועדיין מחלוקת נגאם אם המגילה נחשבת על כתיב הקודש. ומצד שני ימי הפורים עדיפים על המועדים ולא יבטלו אף לעתיד. והנה על משמעות קביעת ימי הפורים לדורות כאן שני מאמרים מאת הבעש"ט. (בעל שם טוב על התורה - מגילת אסתר)

'וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וגו'. לא יעברו לעולם, ונזכרים ונעשים ממש בכל דור ודור, כמבואר בשם אדוני אבי וקניי ו'לה"ה". (מדגל מתנה אפרים בדרוש לפורים) וכן, הקורא את המגילה למפרע וכו' (פניני דיו"ע), אמר הר"י בעש"ט ג"ע, הקורא את המגילה למפרע, פירוש, שסובר כי אז היה הנס ולא עתה, לא יצא". (מדברי שלום פ"ב)

ופירושם שפורים וכן גם חנוכה, אין הם חגים ומועדים על שם הניסים שארעו לאבותינו רק בימים ההם - ותוצאותיהם של הניסים הם עד היום. כדוגמת ימי הפסח שבהם יצאנו לחרות עולם, חרות יסוד, הנמשכת עד היום, וגם היום איננו בשופ"א עבדים גמורים לעבדים. כימי השבועות שבהם קיבלנו תורה הנמצאת איתנו עד היום, כימי הסוכות בהם זכינו להיווכח בהשגחה העליונה של הקב"ה עלינו על ידי עניי הכבוד או 'סוכות ממש' במהלך כל הדרך בו הוליינו במדבר הגדול והנורא - שמלתך לא בלתה מעליך - רגלך לא בעקה - ויאכילך את המן וכו', השגחה הנמצאת איתנו עד היום הזה. לעומת זאת ההארות של ימי החנוכה ופורים הם עצמן הווים ומתגלים גם בזמן הזה, למרות שתוצאותיהם הניסיות מעשיות דאז, כבר אינן כיום. והם דברי הקדושת לוי הידועים והמפורסמים בקדושה הראשונה לחנוכה. כי הארות הניסים של חנוכה ופורים נמשכים בהווה עד היום הזה.

... הדנה צריכין להבין למה עשאו יו"ט וקבעו בהלל ובהודאה על הנס דשמנת ימי חנוכה ופורים. ולא עשו [ב] יו"ט כיום מלחמות סיסרא וכיום מלחמות סנחריב, ואשר היה נס גדול שרצה האל יתברך לעשות חקיקה משיח וכו' וביבת נסים שכלל יום. אלא [שהנס שראו אבותינו ונביאים הקדמונים ואנשי כהנ"ג שנעשה ג"כ פעולה במעשינו הטובים, שאלו החסדים [תגליל] [תגליל] [תגליל] בכל שנה ושנה ובכל דור דור, ומאירים אלו הנסים לפי גודל מעשיהם אשר עשו הקדמונים, שיתגלה תמיד, [ב]ן עשאו י"ט כגון חנוכה ופורים..."

בימים ההם וגם בזמן הזה: מאז ועד היום כמו בכל הדורות, מאתונה רומא וברלין, זוממים אויבינו משושן הבריה להשמידנו רח"ל, כשפושנו וגם רוחנית. גזירת 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים - ושללם לבו' מעולם לא התבטלה 'רשמית'. רק ניתנה לנו הזכות 'להיקהל ולעמוד על נפשנו' באותו יום המיועד. ומאז 'בכל דור ודור עומדים עלינו לכולותינו' בגוף או בנפש, והקב"ה מציילנו מידים על ידי שאנו מאוחדים.

...שכל פרט מעשה בפני עצמו הי' הכל בדרך הטבע אך מסך הכולל כל הפרטים ביחד היו מכירים למפרע אשר מי זימן כ"כ שידמן אלו המעשים שהם בדרך הטבע להיות ביחד מפאת זה התחילו להבין שנסי

ה' אלוהיך אשר הוצאתך מארץ מצרים, כל הימים טובים זכר ליציאת מצרים שראו בשני הטבעים חידוש העולם אותות ומופתים המורה על חידוש העולם... והנה לימות המשיח לא יצטרפו לשני טבעים לכן כל המועדים בטלים, כי טעם המועדים, על פי ידי קדושת יום טוב נתגלה גם עכשיו זאת התורה שהיה אז... ולימות המשיח לא יצטרפו לשני טבעים, כי הטבעים יהיו מתוקנים. אכן הארה דפורים שהוא מורה שהטבעים נתקנו שהיה גם בתוך הטבעים הוא דוגמא לימות המשיח שאז הטבעים יתקנו ולכן לעתיד לבא ימי הפורים לא נבטלים... (קדושת לוי - קדושה שניה - פורים) (תורה אור צד: ד"ה יושב) (שפת אמת (פורים תרס"ב))

עצם ולבושים: תיקון הטבע הזה נעשה על ידי עניין ומהלך עמוק ביותר המובא מאת הבעש"ט בספר אור המאיר ובתולדות אהרן בעניין ערומה ולא באה, שביקש אחשוורוש שהקליפה תופיע לפניו במציאותה היסודית והפנימית ללא לבושים, וזה דבר שא"א שהקליפה הוא רק לבושים ולא עצם. הובאו כבעל שם טוב על התורה - מגלת אסתר ובמי השלוח (ח"א וכו'), ליקוט הש"ס מגילה י"ב) מסביר זאת שהיה אז זמן שהייתה יכולה להתגלות גם הקדושה האלוקית ללא לבושים, אך טרם הגיע הזמן לכך בגילוי. ונשערים מאוד דברים אלו והנה המה בשלמותם.

"בסעודתו של אותו רשע הללו אומרים מדות נאות וכו' ובלבד שתהא ערומה. איתא בשם הבעש"ט שזה הענין ערומה ועדיין לא בא, ביאור הקשר בזה כמו שכתוב שוש אנשי בה' תגל נפשי באלהי כי הלבשוני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני. היינו... שכל המצות ומע"ט שישאל עושים הם לבושים לאור השי"ת, שבעצמותו ית' לית מחשבה פיסה ביה כלל, רק ע"י המצות מכירים ישראל עצמותו ית' וזה נקראים לבושים" (ובח"א - כי בעוה"ז אין כח אנשי הלשון עצמותו ית' בלתי ע"י לבושים מתגשמים עד שכל מה שאנו מקבלים הוא באמצעות הלבשים, ולע"ז כאשר ישועף שפע מהשי"ת משפיע דרך הארבע עלמות ע"י מדה של עשר ספרות העולמות צריך קצת עד שמגיע לעוה"ז שיכולו להשיג החשפעה, וגם האמות יוכלו להשיג כי לבושי יש' להם צ"ל איזה אחיזה, אך בהחשפעה הללו הם עושים כל התעובות, ע"כ כאשר ראו אנשי כנסת הגדולה שצוה אחשוורוש שתבא כמו שהיה לעתיד ויגלה הקב"ה ארוי ב' שום לבוש ומה יבא להם [לאומות] התאווה בהתגברות... והנה כתיב (תהלים ס"ח י"ב) ה' יתן ארץ המבשרות צבא רב, היינו כשהיה אף מחדש ומגלה איזה אור, מתפשט האור להאיר בכל העולמות ואף האומות מרגישים מזה מעט אך הם מרגישים בזהמה ובעולמות, אבל ישראל יקבלו האור כמו משפיע אותו השי"ת, ולכן אז שהיה קרוב שיתגלה אור השי"ת בלי לבוש הרגישו האומות, אך הם הרגישו מזהם ומגושם לכן רצו גם הם בתאותם ערומה בלי לבוש, והיה קרוב ביאור דברי הבעש"ט ז"ל שזה הענין הוא ערומה ולא בא. אולי היה להתגלות מפורש האור בלי לבוש אך עדיין לא בא עד עת קצת..."

וכדי שיאמנו ויובנו דברי הצדיקים הקדושים, אפשר שההסבר בדבריו הוא, שכתוצאה מן ההסתר של האלוקות הממשך ומתעבה, והחכמה והמדע מגלה יותר ויותר את האמת של ענייני העולם כמנהגו נוהג' ומרחיק מעיני האנושות כל שביב של הכרה באלוקות, וכמו שהייתה אז תוקפה של מלכות אחשוורוש מסותרת את מלכות השמים שבביהמ"ק (כממארו"ב), הנה הקדושה שבעולם פושטת את כל הלבושים, ואם עד אז היה לו להקב"ה משכן בביהמ"ק הנה מהחורבן 'אין לו אלא ד' אמות של הלכה' וכן על זה הדרך גם בזמנינו. וכמ"ש במי השלוח (ח"א שבת קלח):

"והנה זה הפרק תולין את המשמרת מרמו על כל הברורים שצריך להיות בישראל שעתיד הקב"ה לברר ביום שכלו שבת עד שיהיה היין נקי בלי שום יג' ופסולת, וזהו עתידה תורה שתכתב מישראל, היינו שיהיה רצון השי"ת נעלם בהסתר פנים בלי שום דעת ועצה מד"ת שהם יתראו ענייני כדאיתא בזה"ק (שמות פ"ב) ואז יהיה הביורר גמור שיכוננו ישראל לרצון השי"ת רק ממעמקי לבם מהם בתולדה מזה אברם יצחק ויעקב, ומדיבקותם באבי יצחק לבם מרצון הקב"ה, ויתברר שהם דבקים בהשי"ת, דאורייתא וקודשא בריך הוא וישראל חד."

וכשהקדושה פושטת לבושים ושוארת כמוסה רק במעמקי לבם של ישראל החרדים לדבר ה', ממילא כל האחיזה של אוה"ע והרשעים אפי' בצל צילה של איזו אמונה משובשת שהיה להם עד עתה, מתבטלת ונופלת, וכל בתי תפלות אמונות כמכער הולכים ועס גסרים, ובמזרח א"י נסגרים או הולכים ונעשים חייתיים ורצוניים, והם הולכים ומתדרדרים ושוקעים בתהומות נפשתיים המתועבות בתאוות מזה וברציחות ומלחמות מזה, ומתמלאים שנאה כבושה וגלויה כנגד ישראל. ודווקא שלטונם העצמי החופשי מכל עול הוא הגורם את שיקועם שמתכלים והולכים בגוף ובנפש רח"ל. וכליון זה השקר של אמונותיהם והבליהם הנה חלק מתיקון הטבע הפשוט.

אבל אנחנו עומך בני ברידת: והנה כלל"ה החרדים לדבר ה' הולכת אמונתם ודעתם האלוקות (שם קוראים אותו - היות מתוקנת) ומתקנת יותר, ועודים לפני השם בבודתם, אף שאין לה בזמנינו בפועל על

מה לסמוך בשום גילוי אלוקות שמחוץ לדעת האדם, שאין לנו רוח"ק ודיבוקים של נשמות וכדומה שראו עוד אבותינו כדורות שלפני פנינו. והא קיים רק בתודעתם, ולכן אפשר שזה נקרא קדושה עיומה שאין לה לבוש. אבל עיינו הרואות שהוא קיימת בדעות נקיות וטהורות גם כיום, ומשפיעה להם חיים אמיתיים של קדושה וטהרה של משמעות וערכים כבנים ובני נשים שמחים בחלקם ובאמונתם ואהבים את הנס ואת התורה, ומתבדלים לגמרי מכל החיצוניות של העולם. וכמ"ש בתורה אור הוספת למג"א ד"ה ויקח (ק"ט ט"ד) יעו"ש

"...וכנס"י בבחי' מקיף וסובב שלהם המה דבוקים בעצמות אלקות והיינו למעלה מן הטעם ודעת כי הלא אנו רואים בחוש בישראל גם בפחות הערך הגם שיתענג מעושר וכבוד הרבה עב"ז אין זה עיקר פנימיו רצונו ולא נתמלא כל עיקר רצונו בזה משא"כ בעכו"ם דהוה עיקר רצונם כו' והרי הישראל אינו מרגיש זה עפ"י איזה טעם ודעת אלא דבר זה הוא אצלם למעלה מן הטעם והשכל רק מצד שורש נשמתם למעלה דאע"ג דאיהו לא חזו מזליה למעלה חזו כו'..."

ויש כמה דוגמאות ועניינים שנראים הדברים הללו גם בזמנינו. וכגון שבדורות קדומים העשירות הייתה מוגדרת בלבושים מוחשיים של שעלות על כסף וזהב או של נדל"ן וכדומה. ואילו בזמנינו, שעלות על שם וסמל כלשהו (מותג - כרטיז-ניש) שאינו נמצא אלא בדעת (בתודעה) לא אנשים רבים, ולא כפי שהיא לעצמו, (כגון קוקה קולה וכדו') וכן על עסקי התכנה שאין בהם ממשות רק זכות היוצרים) הוא נכס ששוויו הרבה יותר גדול, וזה רוב העשירות של גדולי עשירי העולם ומי שאחזו רק בלבושי העשירות הקודמים נופל לגמרי ממדרגתו. וכן גם בקדושה, כמו שאנו רואים שבדורות עברו היו השוחט והבודק וסופר הסת"ם בכל עיר אנשים חשובים מכובדים ומופלגים ביר"ש, ובזמנינו הוא מלאכה ככל המלאכות האחרות. ואף הרבנות אינה מכובדת כפי שהייתה בעבר, והכבוד נתון רק למי שהייתה בפנימיות באמת לתורה או לעבודת ה' ובכל עניין שהיחה. וכן במגילה, 'בהראותו את עושר כבוד מלכותו', וכל מה שביקש המן הוא 'לבוש מלכות ... וקראו לפניו ככה' שאינו שום דבר מוחשי רק כבוד מלכות. וכן כל פקדי המלך 'ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים וכו' ענייני חיצוניות בדעת אנשים גריידי. וכן 'ומרדכי יצא בלבוש מלכות וכו' ושמעון הולך בכל המדינות... וזה מרמו גם כלפי שמיא ארו לו הכסף והזהב, ושאין העיקר מה שמתבקש מאיתנו רק כבוד שמיי - 'הבוסר בשירי זמרה' שהוא המשמעות בדעת אנשים בלבד. וגם אסתר ביקשה כבשר"י הנ"ל 'לקרייה ולהיות לי לשם' ומכל החיצוניות דפקידי המלך 'לא בקשה דבר'. וזה הש"ם טוב שקנתה לה בעוה"ז ובעוה"ב. והוא 'כתר שם טוב העולה על גביהן' של כתרי מלכות תורה וכהנה, כמו שאמר רשב"י. ולכן אינו בטל ששעניי הכבוד זה הדבר היחיד שיישאר לעתיד. ואינו תלוי בשום לבוש או של קדושה אלא בפנימיות המונה דלש"ש שאז ערך העניין שהוא מסור אליו באמת נדבק אליו בכבודו. ולכן היה הבעש"ט עוסק בעבודת ה' הן עם גדולי תלמידיו בעלי ההשגה והעבודה, והן עם פשוטי העם ותינוקות של בית רבן שלכם לשמים באמת אף ללא לבושים של תלמוד תורה וכדומה. וכמו שאמר הבעש"ט שלעתידי ישיגו וירגישו באופן טבעי ומוכח מאליו את בחי' המצוות שהם החיות של הנפש ושלו כל העולמות.

"אמרו רבותינו ז"ל (נדה דס"א ע"ג) מצוות בטלות לעתיד לבא וכו', ומאדוני אבי זקוני [הבעש"ט] זללה"ה נשמעתי או בשמו או בשם הרמב"ן ז"ל כי ישיגו העולם בחינות המצוה ושורשי חיות המצוה האין שהוא ממש חיות נפשו וחיות כל העולמות, כמו שכתוב (ירמיה ל"ב) אם לא בירתי יומם וילילה חקות שלמים וארץ לא שמימי, ובריתי היינו התורה, וכמו שהשיג אברהם אבינו עליו השלום מצד עצמו כל התורה, ולא ששמר התורה מצד ציווי הקדוש בריך הוא מחמת שהיה מצוה לו, כי עדיין לא ניתנה תורה, רק שהשיג מצד השכל שורש חיות של כל מצוה ומצוה איה שהוא חיות הנפש וצריך לעשותה לחיות נפשו כדי לרדבק לחי החיים, ואז לעתיד לבא כתיב ומלאה הארץ דעה וגו' כמים לים מכסים... רק יהיה הכל באתגליא וישיגו הכל אורחות חיים כמו אברהם אבינו עליו השלום שורש של כל המצוה וסודותיה האין הם מאירים באדם ובכל העולמות ומחיה אותם, ואי אפשר כלל לחיות שלמות האדם כי אם על ידי זה." (דגל מחנה אפרים צ"ב)

ויש הרבה דברים שבזמנינו מעת התגלות תורת הבעש"ט, הוא זמן התנוצצות אורו של משיח, נראים ממש כעין שהיה בעת מרדכי ואסתר, בחי' ימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים. והלכתא רבתא איכא למשמע מינה. ועל כך במאמר הבא והאחרון בסדרה זו דאדר ופורים אי"ה.

פרשת
צו
תשפ"ד

פניני התנ"ך

מאת הגאון הרב ישוראל מאיר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אורח מישור לדיני ממונות ואישות

בפלוגתא בין גדולי האחרונים ז"ל, הכסף משנה והלחם משנה עיי"ש.

ואם נימא דליכא בזה איסורא דחצי שיעור, י"ל דאי מגזירה שוה דארץ ארץ דמינה ילפינן דביכורים באים משבעת המינים ומן הדבש (כנ"ל בפ"י רש"י כי תבא) הו"ל דלא התירתה התורה לביכורי דבש כי אם בשהפרי פחות מכזית דבזה ליכא איסורא כלל (לא שיעור שלם, ולא חצי שיעור כנ"ל) דכל דבש לא תקטירו (יש להוסיף בזה עוד, דברי החוקני בריש פרשת כי תבא פסוק ב', דביכורים אין חיוב להביא כל הפרי משלם ואף מקצת הפרי סגי, ודייק ל"י מקרא שם, ולקחת "מראשית" כל פרי האדמה, ש"מ דמקצת ומראשית הפרי סגי, לפי"ז ודאי דה"ל דאין להביא ביכורים מן הדבש רק מקצת פרי פחותה מכזית, דלמ"ל לעבור בכדי על איסור דלא תקטירו דבדש דו"ק).

ולזה אתי קרא דילן קרבן ראשית תקריבו וכו', להתיר ביכורים שיבאו מן הדבש (כנ"ל ברמב"ן) ור"ל אף כשהוא שיעור שלם כזית והי' בזה איסורא דבל תקטירו אי לאו קרא זה, וכל זה ניתן להאמר בביכורים דשייך ב' הבאת פרי פחותה מכזית או מוצתה (כנ"ל בחוקני) פחות משיעור איסור הקטרת דבש, לא כן בשתי הלחם דלא שייך ב' הבאה פחות מכשיעור כזית, כמובן, ע"כ רק בביכורים בעינן קרא קרבן ראשית וכו' להתיר איסור הדבש, אחרי שלא התירתה התורה במקומה (מגוי"ש דארץ ארץ, דוק פחותה משיעור הו"ל דמות בה ההבאה בביכורי דבש כנ"ל) משא"כ בשתי הלחם ב' לא בעי קרא להתירה מאיסורא דשארור בל תקטירו, כיון דב' מפורש התירה במקום אחר, חמץ תאפינה, וא"ש תי' הרמב"ן הנ"ל בדרך חידוד, ואולי גם בדרך הפשט.

ד) כעת נ"ל ליישב קושיא זו למ"ל התירא דקרבן ראשית וכו', בביכורים אחרי דאית לן גזירה שוה דמביאין ביכורי דבש בביכורים (וכנ"ל אות ב') בהקדם דברים מחודשים מספר **תוספות אנשי שם** (ביכורים פרק א', משנה ג') וז"ל שם, במנחות (פ"ד, ע"ב) מטיק דיליף מגזירה שוה ארץ מארץ חטה ושעורה שאין כל המינין חייבין, ומראשית ילפינן שאין צריך לעשות כל הפירות בכורים כ"כ הרא"ם, דאפי' מדרבנן אין שיעורם רק אחד ד', ומראשית כל ילפינן בפרק ב' משנת ד', דרשאי לעשות כל שדהו בכורים, ור"ת מאורוליני"ש כתב, דמראשית ולא כל ראשית למדנו שאין צריך לעשות בכורים מכל ז' מינים, ודי במין אחד, ע"כ מדבריו ז"ל, ודבר זה חדיט לן, פלוגתא אבירי לב, שאינה מפורסם כ"כ (גם המנ"ח לא הביאו) אם החיוב להביא ביכורים מכל ז' המינים, או דסגי בשהביא רק ממין אחד.

כתב קרא בצד מחללי' מות יומת, חוץ מעבודת הקרבנות דביה הותרה חילול השבת, וכן באיסור אשת אח ג"כ לא הכתיב קרא בצדה היתר הייבום, וכל זה מטעם הנ"ל, דהיכא דהתהו"ק התירה איסורא במקום אחר, לא צריך עוד קרא להתירה, במקום האיסור).

ומה דהוצרך קרא הנ"ל קרבן ראשית וכו', הוא רק להתירא דביכורים שיבואו מן הדבש, כיון דלא נתפרש בבכורים שיבואו מן הדבש (כלשון הרמב"ן הנ"ל) וקרבן דשתי הלחם (כנ"ל קרבן ראשית וכו', ופירש"י הנ"ל) כלל קרא ופירש"י (שהוצרכה להתירא היא קרבן ראשית, כנ"ל קרא ופירש"י) שהוצרכה להתירא (כנ"ל ברמב"ן) ואמר בשניהם קרבן ראשית תקריבו "אותם" לה', זהו תורף דברי הרמב"ן הנ"ל, אולי עמ' תוספת ביאור קצת.

ב) וצ"ב דברי רמב"ן הללו בתי', דהרי גם בביכורים כתיב בה קרא במקום מצותה להתירא שיבואו מן הדבש, דמכל שבעת המינין מביאין ביכורים (ולפי' רש"י בסדר ויקרא הנ"ל, הרי כל מתיקת פרי קרוי' דבש, ולא דוקא דבש תמרים, וכל הפירות של ביכורים שמתיקות שוה בהם כללל היתיר וקרא דלהלן) ויליף לה מגזירה שוה דארץ ארץ דאין מביאין ביכורים אלא משבעת המינים (כדאיתא בפרש"י ריש פרשת כי תבא על הקרא ולקחת מראשית כל פרי האדמה וכו' בשם חז"ל, וע"ע בחינוך מצוה צ"א ובמנ"ח שם ס"ק א') לפי"ז דברי הרמב"ן הנ"ל צ"ב, דמהו הנ"מ בין שתי הלחם דלא בעי קרא בצד האיסור (דשארור בל תקטירו) להתירה מכלל איסור שאור כיון דהתירה מפורש במקומה חמץ תאפינה כנ"ל, למצות ביכורים דבעינן קרא קרבן ראשית תקריבו אותם וכו' להוציאה מכלל איסור הדבש, אחרי דגם גבה התירה תוה"ק לאיסור הדבש בגוי"ש דארץ ארץ הנ"ל.

ג) וזכורני כי ה' לי פתחון פה בשנות בחרותיי בהערה זו אצל אחד מגאוני דור העבר מארה"ק חריף ומפולפל נ"ע, ותידצתי לו בדרך החידוד (אף שרצון דרכנו בגליון זה בדברים הקרובים אל הפשט, עכ"ז לא אמנע מלהביא דבר זה, וקובי"ח חדי בפלפולא דאורייתא) ובהקדם דברי **המנחת חינוך** (מצות קריז, אות ג') שחקר שם אם האיסור דהקטרת שאור ודבש על המזבח הוא בחצי שיעור ג"כ (דשיעור שלם בהקטרה בכזית הוא, עיי"ש במנ"ח מקורות לזה) ד"ל דלא שייך בזה חזי לאצטרופי (וזהו טעם איסור חצי שיעור דאסור מן התורה, כמבואר בש"ס יומא ריש פרק יום הכיפורים) דרק במידי דאכילה שייך הצירוף של תוך כדי אכילת פרס (וכענין סברת השגאת אר"י סי' פ"א לענין לאוי דבל יראה ובל ימצא, דג"כ לא שייך בזה איסורא דחצי שיעור כיון דלאו מידי דאכילה היא דיוכשר לזה הצירוף דכדי אכילת פרס) והמנ"ח תלוי ל' חקירה זו אם שייך איסורא דחצי שיעור בשארור ודבש בל תקטירו,

וזאת תורת זבח השלמים, אשר יקריב לה', אם על תודה יקריבנו וכו', על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמים, והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הוורק את דם השלמים לו יהי' (ויקרא ז', י"א י"ב י"ג י"ד)
וכתב על זה הרמב"ן בזה"ל, והקריב ממנו אחד מכל קרבן, חלה אחת שלמה, נמצא נוטל תרומה ארבע חלות, ואני תמה כשהוציא הכתוב מלאו השאור קרבן ראשית תקריבו (לעיל ב', י"ב) למה לא אמר גם כן וקרבן תודה, וכו' ואולי לא הוצרך הכתוב לשיור ההוא אלא בעבור דבש שלא נתפרש בבכורים שיבאו מן הדבש, וכלל השאור עמו ואמר בשניהם קרבן ראשית תקריבו אותם, אבל בשאור המפורש במקומו אין צורך לפרוש אותו, כי לא יתנה הכתוב במחלליה מות יומת (שמות ל"א, י"ד) חוץ מעבודת הקרבנות, ובערות אשת אחיך (להלן י"ח, י"ח) חוץ מן היבמה ע"כ

דבדרי רבינו בכאן יש כמה וכמה עיונים להעמק לעני"ד, ולעיין ולעורר, וכדלהלן.

א) בתחלת הדברים יש להביא הפסוקים שעלי' זו רבינו הרמב"ן בדבריו האמורים הנה, בכדי שיריץ הקורא קצת, כתיב בפרשת ויקרא (ב', י"א) כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', ובקרא שלאחרי' כתיבא, קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח, ופי' רש"י על זה, וכל דבש, כל מתיקת פרי קרויה דבש, קרבן ראשית, מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש קרבן ראשית, שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור, שנאמר חמץ תאפינה (ויקרא כ"ג, י"ז) ובכורים מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים (מנחות י"ח, ע"א) ע"כ.

ובזה באה קושיית הרמב"ן, למה לא כללי' האי קרא קרבן ראשית תקריבו אותם לה', גם לקרבן התודה, ולימא קרא "קרבן ראשית (דהיא) שתי הלחם הבאים חמץ כנ"ל) וקרבן תודה" תקריבו אותם לה' כנ"ל, דקרבן תודה גם היא באה חמץ (כנ"ל קרא שהבאנו בתחלת דברינו) ומתרץ הרמב"ן, דלא בעי קרא להתיר איסור חמץ תודתה, וגם לענין שתי הלחם לא בעי קרא להתירה מאיסור שאור בל תקטירו, אחרי דקרא קאמר מפורש במקומות (בפרשת אמור בקראי דשתי הלחם, ובפרשת צו בקראי דקרבן תודה) דשתי הלחם וקרבן תודה באים חמץ, וכל היכא דההיתר מפורש כבר בקרא במקום אחר, לא בעי עוד קרא אחרת בצד האיסור להתירה ולהוציאה מכלל האיסור (והביא הרמב"ן ז"ל לזה שתי דוגמאות, האחד, בחיוב מיתה דשבת לא

ואי נימא דס"ל לרמב"ן דאין צריך להביא ביכורים כי אם ממין אחד משבעת המינים (כ"ל) דעת ר"ה א"ש היטב דברי הרמב"ן הנ"ל דקרא קרבן ראשית תבכורים וכו', בא להוציא הביכורים שלא נתפרש בבכורים שיבואו מן הדבש כנ"ל, ואף דאית לן הקרא דגו"ש ארץ ארץ דמביאין ביכורים מז' המינים (ובכלל זה כל פירות המתוקים כנ"ל) מ"מ מאן יימר דגם הדבש בכלל, אולי לא בא הגו"ש רק לאלו מז' המינים שאין בהם דבש (חטה ושעורה וזית שמן) שלא נאסרו במקום אחר משום דבש בל תקטירו (אחרי דבלאו הכי אין צריך להביא ביכורים מכל ד' המינים כולם, לדעת ר"ה הנ"ל) לזה קאמר קרא וכו' להתיר, קרבן ראשית תקריבו אותם לה' וכו', ומותר להביא ביכורים גם מן פירות המתוקים-דבש, דייקא וק"ל.

ה) ויש לתרץ בזה דיוק נכון ברש"י בפרשת ויקרא על הקרא דקרבן ראשית הנ"ל, שפי' רש"י בזה"ל, קרבן ראשית, שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור שנאמר חמץ תאפינה (ויקרא כ"ג, כ"ז) ובכורים מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים (מנחות כ"ה, ע"א. הבאנו דברי רש"י אלו לעיל אות א') ע"כ, ויל"ע למה לא הביא רש"י מקור ביכורים שבאים מן הדבש מגו"ש דארץ ארץ (דהם משבעת המינים יש בהם דבש- מתיקת כנ"ל) וכמו שהביא רש"י מקור לשתי הלחם שבאים חמץ מקרא דפרשת אמור, חמץ תאפינה הנ"ל, כן יעשה לביכורים הבאים מן הדבש.

ו) להנ"ל (דברי הרמב"ן ז"ל, והביאור הנ"ל אות ד') א"ש, כיון דקרא זה דקרבן ראשית וכו' לא אתי להוציא ולהתיר שתי הלחם מכלל איסור השאור, דב' כבר היתיר קרא במקום אחר חמץ תאפינה בפרשת אמור הנ"ל, ע"כ רק בזה הערה רש"י מקור היתיר דשתי הלחם באים חמץ, להבינו ולהורותינו שלא נטעה לומר דקרא דקרא זה קרבן ראשית תקריבו וכו' בא להוציא שתי הלחם מאיסורא דכל שאור וכו' לא תקטירו, דזה אינו, כיון דב' כבר מפורש היתיר במקום אחר ולא בעי עוד קרא בצד איסור להתיר, משא"כ ביכורים הבאים מן הדבש הרי כל היתיר הוא רק מקרא זה דקרבן ראשית וכו', ע"כ לביכורים שיבואו מן הדבש לא הביא רש"י המקור גו"ש דארץ ארץ, כיון דמזה באמת אינו מוכח דביכורים באים מן הדבש (ד"ל דהגוי"ש באה רק לאלו המינים שאינם דבש- מתוק, דביכורים אי"צ להביא רק ממין אחד משבעת המינים, כנ"ל ברמב"ן והביאור) ודו"ק בזה, ואין מהצורך להכפיל ולשלש עוד.

ו) לענ"ד ה' נראה לתרץ קושיית הרמב"ן הנ"ל בפרשת דא, למה לא כלל קרא קרבן ראשית תקריבו אותם לה', גם קרבן תודה באה חמץ, בהקדם דברי הרמב"ן בפרשת אמור בפסוקי שתי הלחם, וה"ל שם (ויקרא כ"ג, כ"ז) חמץ תאפינה, צוה הכתוב שתהיינה חמץ, לפי שהם תודה לשמו כי חקות קציר שמר לנו, וקרבן התודה יבוא על לחם חמץ וכו', והנה חג השבועות שהוא יום מתן תורה יביא הקרבן בדין תודה, כי הוא יום העצרת והמשכיל יבין, עיי"ש עוד.

מבואר דעת הרמב"ן ז"ל דשתי הלחם עיקרה שורשה ויסודה קרבן תודה היא, ובב' אנפי, הא' על חקות קציר שמר לנו הקב"ה, והב'

דשתה"ל קרבן תודה על נתינת התורה ביום זה דחג השבועות (אגב, מבואר מדברי הרמב"ן האלו, דחג שבועות קשורה ליום מתן תורה דייקא, וע"כ מביאין בה שתי הלחם כתודה על נתינתה כנ"ל, וידוע כי אפלי בזה הפוסקים ז"ל אי חג שבועות חג דמתן תורה הוא, או אדק אתרמי מן תורה ביום החמישי דחג השבועות וע"כ אומרים בזה מן מתן תורתנו, ע"ע במג"א ריש ס' תצ"ד ובספר חק יעקב שם ומקורה בשו"ת הריב"ש ס' צ"ו, וע"ע בשו"ת לחם שלמה להגה"ק משימלו חלק א' ס' צ"ו מה שעורר עפ"י הרמב"ן הנ"ל דשתי הלחם באים קרבן תודה על נתינת התורה) ובוה א"ש קושיית הרמב"ן בפרשתו, למ"ל כללי קרא קרבן ראשית וכו' לקרבן תודה ג"כ הבאה חמץ, כיון דגם קרבן ראשית, שתי הלחם, קרבן תודה היא, ובכללה נגזרת גם קרבן תודה דעלמא.

ז) בספר פנים יפות כתב ליישב קושיית הרמב"ן הנ"ל (בתחלת דבריו) למה לא קחשיב קרא קרבן ראשית וכו' גם קרבן תודה הבאה חמץ, וז"ל שם, ונראה שלא הזכיר הכתוב אלא קרבנות חובה משא"כ בתודה דבאה בנדבה, דחיוב ארבע צריכין להודות אינו אלא אסמכתא, ואף שמצינו תודה בקידוש ירושלים והוספתה כדאיתא בריש פרק ב' דשבועות, וז"ל דזהו גם כן בכלל ראשית שהיא ראשית קדושת העיר וכו'.

היוצא מדבריו ז"ל בתי קושיית הרמב"ן הנ"ל על דלא חשיב קרא קרבן תודה בברא דקרבן ראשית תקריבו וכו', כי הקרא אינו מונה והולך כאן כי אם "חייבים", וזהו שתי הלחם הבאה מן השאור וביכורים באה מן הדבש, לא כן קרבן תודה דאינה באה מפאת חיובא (וע"ע בשו"ע אורח חיים ס' ד"ט, בפרי מגדים שם, אשל אברהם ס"ק א') וע"כ לא קחשיב ל' קרא, ויש להוסיף בזה, דלפי דבה"ק א"ש לשון רש"י הנ"ל (בפרשת ויקרא על הקרא קרבן ראשית וכו') "מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש" (ומקור לשון זה בתורת מהנים שם) והאי לישנא מדבש"ל מה יש לך להביא" מן השאור ומן הדבש", נראה כשפת יתר וללא צורך.

ולפי דברי הפנים יפות א"ש בטוב, דקרא הזה דקרבן ראשית וכו' רק חיובי קא מני והולך, שתי הלחם וביכורים, שמן החיוב להביא אותם כנ"ל (וע"כ חייב קרא קרבן תודה דלא חיובא הוא כנ"ל) וזה דקאמר רש"י"ל בשם חז"ל, "מה יש לך להביא" מן השאור ומן הדבש, ר"ל דקרא חיובא קאמר, מה שיש לך להביא, לאפוקי קרבן תודה דלאו חיובא היא ואין לך להביא, וע"כ לא הזכירה קרא, וא"ש לשון רש"י ז"ל, וגדולים לשון חכמים.

ח) בהתקרב ימי פסח הקדושים, לא אמנע מלהביא כן עוד תירוצא נפלאה על קושיית הרמב"ן הנ"ל למה לא קחשיב קרא גם לקרבן תודה הבאה חמץ בכלל קרא דקרבן ראשית תקריבו אותם לה' וכנ"ל, מדברי הספר אבן יהושע למז"ר הבליתי נשכח הגאון המופלא מו"ה יוסף (מדינ) ווייס זצ"ל מג"ש בישיבה"ק כוכב מיעקב שטעביץ, בהקדם דברי החתם סופר (תורת משה בפרשת צו, דף כ"ב ע"א מדפי הספר ד"ה לא תאפה חמץ) וז"ל שם, והיינו דאמרין (במגנה של פסח) מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בציקם של אבותנו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה

וגאלם, ולא אמר לשון קרא דמייתי לא הספיק להחמיץ עד שגורשו ממצרים (שמות י"ב, ל"ט) אלא שרצה לתרץ שאלת הבן, שבכל הלילות מקריבים קרבן תודה חמץ אוכלים חמץ ומצה כי לחמי תודה באים חמץ ומצה, והלילה הזה שהוא קרבן פסח תודה (פ"י שהוא בא קרבן תודה כמו שכתוב וזכר פסח הוא וכו' על שפסח וכו' ואת בתו הציל ומצה טפל לפסח לאכול עמו כדכתיב על מצות ומוריים יאכלוהו, במדבר ט' י"א) כלו מצה ולא לחם חמץ עמו, ועל זה משיב, מפני שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, ובשלחן גבוה לא שייך חמץ, עכ"ל החתם סופר.

מבואר מדברי החת"ס, דקרבן פסח יסודה קרבן תודה היא (ועיקר דבריו ז"ל בביאור קושיית הבן שבכל הלילות וכנ"ל, כבר מבואר בהגדת קדמון האברבנאל) אלא שאינה באה חמץ כיון דבאה הגאולה מהקב"ה בעצמו ובשלחן גבוה לא שייך חמץ כנ"ל, ובוה יש ליישב קושיית הרמב"ן במה דלא מני קרא דקרבן ראשית תקריבו אותם וכו' (כנ"ל פרישת ויקרא) לקרבן תודה באה חמץ, כיון דקרבן תודה אחד גדול יש לנו שאינה באה חמץ, והוא קרבן פסח, וקרא מילתא דפסיקא נקיט, שתי הלחם באים לעולם מן השאור, וביכורים לעולם (בכל זמן) מן הדבש, משא"כ קרבן תודה כנ"ל, ודפח"ח.

ט) מענין לענין, יש ליישב בדברי החת"ס (והאברבנאל) הנ"ל דקרבן פסח דין קרבן תודה יש לו (וע"ע בשו"ע אורח חיים ס' תע"ה סיפ"ד בהגה, ונהגו לעשות שלש מצות של סדר מעשרון, וזכר לחמי תודה עיי"ש, הרי דמצות הנספלים לפסח דין לחמי תודה יש להם, והוה כנ"ל באברבנאל חת"ס) דיוק ורבלי, בפיוט שזומרין בתפוצות ישראל קודם תפלת מוסף דג' רגלים, י-ה א-לי וגואלי וכו' ותודה ולעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולאשם על מלא קחשיב הפייטן בכלל הקרבנות, קרבן פסח, ומה גם דמסיים בלשונו הק' "כל קרבניך", וכי קרבן פסח לאו בכלל כל הקרבנות, וה"ה קרבן הראשון שנצטוו בה ישראל עוד בהיותם במצרים, ולזה שייך, ומאי שייך דהאי שייך.

אמנם ידוע דרך הפייטנים דנקטי לשונם בקיצור, ע"כ ז"ל בזה דכללי לקרבן פסח בכלל קרבן התודה (דשורש קרבנם שוה, אלא דאין לחמם שוה) ולפי דברי החת"ס והאברבנאל הנ"ל, ויש להביא קצת ראי' לדברינו אלה, מדהתחיל הפייטן דבריו, ותודה ולעולה ולמנחה ולחטאת וכו', הרי הזכיר קרבן תודה לראשונה, והלומד פסוקי תוה"ק פרשיות ויקרא צו יראה כתוב הדר קרבן התודה כתיבא באחרונה, ולמה שינה הפייטן הסדר בזה (וכל שאר קרבנות הזכיר הפייטן כסדר כתיבתן בתורה, דו"ק ותשכח).

ו) להנ"ל א"ש, כיון דכללי הפייטן לקרבן פסח בכלל תודה, וקרבן פסח לראשונה נכתבה ונצטוינו בה בפרשת בא עוד קודם צאתנו ממצרים, הרבה לפני ספר תורת הכהנים, ולרמוז זה דקרבן פסח בכלל תודה קחשיב ל' בפייטן, נקיט ל' לקרבן תודה ראשונה, והמרגיש טעם בפייטן הקדמונים יוכל להתענג בדבר זה שכתבנו עתה, והדברים נראים נכונים בעוה"שית.

אומדן מן החדש

פגעים מתוך השיעור השבועי מאת הגאון המופלא
דברי אברהם משה באקאן שליט"א

תשלומי ביכורים (א)

חטאת ונטלה ואכלה' ונחלקו שם ת"ק ור' יוסי בדין האוכלה באלו אופנים חייב מיתה בידי שמים ובאלו לא. ומקשים התוס' הא דבילה עשויה מתאנה ואינו מדגן תירוש ויצהר ואמאי נחייבו מיתה בידי שמים דהא בתרומה דרבנן ליכא מיתה בידי שמים, ומתרצים התוס' דמיתה בידי שמים לאו דוקא קאמר אלא אומר כמיתה בידי שמים הוא ויותר משאר איסורי דרבנן, ונפקא מינה לקברו בין רשעים גמורים, ובתירוץ אחד כתבו תוס' דלאו דוקא תמרים תאנים, ולדוגמא נקטו כן.

והתוס' בזבחים (עג.) כתבו דאין לומר דתרומה היינו ביכורים שישנו בכל שבעת המינים כאמור בתורה, דתרומה היינו תרומה ממש.

קושיא על שיטת הגרי"ז

והגאון ר' יעקב זאב יסקוביץ זצ"ל (בעמח"ס אמבואה דספרי) כתב בגליונות האבני נזר דאי נימא דהמשלם על אכילת ביכורים נעשין התשלומין תרומה מיושב לכאורה דבילה היינו של תאנים והוי תרומה אחר שאכל ביכורי תאנה ונתקדשו התשלומין בקדושת תרומה.

תשלומין בשאינו מינו

דהנה נחלקו ר' אליעזר ור' עקיבא בתורת כהנים (פ"א אמור ו, ו, ו, והובאה הברייתא בחלקה בפסחים לב.) אי בעינן לשלם מינו או שיכול לשלם אף שאינו מינו כגון שאכל גרוגרות שהם תאנים מיובשים דלר' אליעזר יכול לשלם תמרים ור' עקיבא ס"ל דאינו משלם אלא במינו והכי נקטינן להלכה וכן פסק הרמב"ם (תרומות פ"י הי"ח). והנה אם אכל דבילה של תאנים צריך לר"ע לשלם תאנים דוקא, ולפי דברי הגרי"ז ולדא א' באבני נזר שנעשין התשלומין תרומה ולא ביכורים מצאנו אופן פשוט שיהיו תאנים תרומה מן התורה כשאכל ביכורים (א), ומה נדחקו ונתקשו התוס' היאך יהיו התאנים תרומה.

שהמה חוצה לארץ חייבו בהם דינים התלויים בארץ אבל לא עשאוים כארץ ישראל, ומשכך כל שהוא בחוצה לארץ לא יתכן להביא משם ביכורים, ומהאי טעמא בסוריא מביאין ביכורים משום דהתם עשאוה רבנן כארץ ישראל.

מהאי טעמא נתמעט חוצה לארץ מקרא דמארצך לומר שמקומות שבחוצה לארץ אינם בתורת ביכורים כלל ולא שייך בהם חיוב אפילו מדרבנן.

אלא דצריך עיון דהא בדינא דאורייתא עסקינן ולא בתקנות דרבנן דבתורה נתמעט חו"ל, ולאיהו צורך מיעטיה קרא. ומרן הגר"ד לנדוי שליט"א כתב ליישב דברי הגר"ח הלוי דנפקא מינה לגבי דין תשלומי ביכורים.

פלוגתת האחרונים בקדושת תשלומי הביכורים

דהנה האוכל תרומה או תרומת מעשר משלם קרן וחומש ונעשין התשלומין קודש בקדושת תרומה, ולכאורה הוא הדין לאוכל חלה, אולם האוכל ביכורים ומשלם קרן וחומש יש לעיין האם נעשין התשלומין ביכורים או תרומה.

ונחלקו בזה המנחת חינוך והגרי"ז הלוי מבריסק, המנחת חינוך (מצוה רפא) נקט דהוי ביכורים והגרי"ז ס' (במכתבים ע"ב פ) ס"ל דהוי תרומה. והאבני נזר בתשובה (ו"ד ס"י תלה) לתלמידו החבר בעל החלקת יואב הסתפק בנדון זה וכתב צדדים לכאן וצדדים לכאן.

דבילה של תרומה - איזו תרומה ישנה בתאנים

והקשו האחרונים מדברי התוס' בכמה דוכתי שדנו האם פירות כל האילנות חייבים בביכורים או דדוקא דגן תירוש ויצהר, דבתרו"מ חייבים מן התורה רק דגן תירוש ויצהר. והתוס' (בכ"מ ובר"ש על המשניות מעשרות פ"א מ"א) הקשו דנתן בפרה (פ"א מ"א) ד'בילה של תרומה שנפלה למי

סוגיית הגמ' בב"ב למעוטי ביכורים בחו"ל

בגמ' בבא בתרא (נפ.) דנו בשיטת ר' מאיר וסברה הגמ' דסבירא ליה בהלוקח פירות בשוק מביא וקורא אף שאין לו קרקע, ופרכי' והכתיב (דברים כו, ב) 'אשר תביא מארצך' דמשמע דבעינן שיהיו הפירות מקרקע שלו, ומשני 'ההיא למעוטי חוצה לארץ' אבל פירות לקוחים מביא וקורא. וכן כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' ביכורים ה"א) דמקרא דמארצך ילפינן למעוטי חו"ל. והקשו התוס' (ד"ה התוא) אמאי בעי קרא למעוטי חו"ל והא ביכורים הוי מצוה התלויה בארץ ואינה נוהגת כלל בחו"ל, וכמו כן קשה על דברי הרמב"ם. ותירצו התוס' דהוה אמינא דהוקש לבשר בחלב דכתיב (שמות כג, ט) 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו', וכשם שבשר בחלב נוהג בכל מקום כך בכורים יהיו נוהגים בכל מקום, ואתי קרא דמארצך למעוטי חו"ל. והרשב"א בתוס' כתב דמצות בכורים לא הוי בכלל מצוות התלויות בארץ כלל, דהוא חובת הגוף אגברא ולא חובה תלויה בארץ כתרומות ומעשרות שהפירות אסורים בטבלם והפרשת התרו"מ מותרתם באכילה, אבל בביכורים מותרים הפירות באכילה אף קודם הבאת הביכורים ומוכרח שאינה מצוה התלויה בארץ והכי בעי קרא למעוטי חו"ל.

ביאור הגר"ח דאשמעינן דחו"ל מופקע מביכורים

והגר"ח הלוי תירץ באופן אחר על הרמב"ם דהרמב"ם כתב דבמקומות הסמוכים לארץ ישראל (עמון ומואב בכל ומצרים) לא גזרו בהם שיביאו ביכורים לארץ ישראל, אף שגזרו בהם להפריש תרומות ומעשרות מכל מקום ביכורים אינם מביאים לאר"י, והטעם מבאר הגר"ח דקרא ד'מארצך' ממעט מצות ביכורים שאינה שייכת כלל בחוצה לארץ, וגזירה דמקומות הסמוכים היינו שאף

(א) דלר"א יש לומר דאולי לשיטה זו יצטרך לשלם דוקא שאינו מינו ממיני דגן תירוש ויצהר כדי שיהיה ראוי להיות תרומה.

תשלומין במחובר לקרקע

עכ"פ נחלקו המנח"ח והגריז"ס אי נעשין תשלומי ביכורים תרומה או ביכורים. והנה בירושלמי מס' תרומות (פ"ו ה"א) דנה הגמ' באוכל ביכורים מהו שישלם במחובר לקרקע שכן הביכורים נקנין במחובר לקרקע מה שאין כן בתרומה, והנה להמנחת חינוך דהתשלומין נעשין ביכורים אתי שפיר סברת הגמ' להתיר התשלומין במחובר לקרקע דכיון שנעשין ביכורים יכול לעשותן מכל דבר שיכול להעשות ביכורים, אולם להגריז"ו שנעשה תרומה ולא ביכורים קשה דהא אמרין בגמ' מנחות (ט). 'לא מצינו תרומה במחובר לקרקע', והלא מצאנו תרומה בתשלומי ביכורים שנעשין תרומה ולסברת הירושלמי יכול לשלמן במחובר לקרקע (ב).

תשלומין בעינן ראוי להיות קודש

אבל עכ"פ מבואר אופן שתחול קדושת תרומה על פירות שאינם ראויים לכך מצד עצמם על ידי שהיו ביכורים שאכלם ונתחייב לשלמם והתשלומין נעשו תרומה והוא מין חדש של תרומה (ג), אולם תנאי הוא בתשלומי הביכורים שצריכין להיות בדבר הראוי להיות קדוש בקדושת ביכורים.

בביכורים לכו"ע אין משלמין בפירות חו"ל

ועוד נחלקו בירושלמי שם אם יכולים לשלם דמי תרומה מפירות חוצה לארץ דר' אבין אמר בשם רבנן דבבל שאין משלמים בפירות חו"ל והוכיחו כן ממתני' דהתם ובגמ' דחו ראיתו, אולם כתב הגרד"ל שליט"א דכל הנדון אינו אלא על תשלומי תרומה, כיון דתנאי הוא בתשלומין שיהיו בדבר הראוי להיות קדוש בקדושת התרומה.

אבל בתשלומי ביכורים לא דנו בגמ' כלל אי יכול לשלם בפירות חו"ל כיון דאימעות מקרא ד'מאראצ' למעוטי חוצה לארץ שמקומות חוצה לארץ אינם בתורת ביכורים כלל ואין פירותיהם ראויים לביכורים כלל וכמו שכתב הגר"ח הלוי, וכיון שכן אין יכול לשלם על אכילת התרומה בפירות חו"ל דאינם ראויים להיות קודש בהיותם מופקעים ממצות ביכורים, ומיושבים שפיר דברי הגמ' במיעוט דהאי קרא.

לר"מ בעינן זיקת קדושת תרומה

אלא דלכאורה יש לעיין בעיקר דין התשלומין בפירות חו"ל בביכורים, דהנה ר' מאיר ס"ל במתני' (תרומות פ"ו מ"ה) דאין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקד כיון שפטורים מתרומה כל עיקר, דס"ל לר' מאיר דפירות התשלומין צריכים להיות ראויים להיות קודש באופן שאף תהיה להם זיקה לקדושת התרומה, וכמו שפירש הר"ש שם בשם הירושלמי, ורק בפירות חולין מתוקנים שהיו מחוייבים מכבר בתרומה אלא שכבר נתקנו בהם יכול לשלם.

ליכא סברא להתיר תשלומין בשל חו"ל

ומזה הערתי למרן הגר"ד שליט"א דלכאורה פירות חוצה לארץ הרי מופקעים מחיוב בתרומה יותר מאשר פירות לקט שכחה ופאה שמצד עצם הפירות הרי הם ככל פירות ארץ ישראל אלא כיון שנשכחו או הופקרו וכדו' נפטרו מחיובם בתרומה, ואם כן לא יתכן שיוכלו לשם תשלומי תרומה בפירות חו"ל והיכי בעי הגמ' לדחות שיוכלו לשם תרומה בפירות חו"ל והלא אין בהן כל זיקה לתרומה אחר שהופקעו מתורת ביכורים, והא כל סוגיית הגמ' התם אזיל לשיטת ר' מאיר (ד).

זיקת תרומה ריכול למרח בא"י

אולם דחה הגר"ד דהנה פירות חוצה לארץ שמירחן בארץ ישראל חייבים במעשר, ונחלקו הרמב"ם והראב"ד בגדר החיוב, דהרמב"ם (שם פ"א ה"ב) כתב דחיובו הוא מדבריהם והראב"ד כתב דהכל תלוי בגמור המלאכה וכיון דהמירוח היה באר"י הרי חיובו מן התורה הוא. והכסף משנה דקדק בדברי הרמב"ם דס"ל דבחלה המביא פירות חו"ל ולש מהם עיטה בארץ ישראל חייב בחלה מה"ת, ותמה הכס"מ מאי שנא חלה מתרומה.

צדדי הכס"מ כשיטת הרמב"ם בדין מרוח כחו"ל

ונסתפק שם הכס"מ בביאור דברי הרמב"ם דיש לומר דדוקא היכא דנתמרחו בחוצה לארץ ואח"כ הביא הפירות לאר"י פטורים מדאורייתא וחייבים מדבריהם אולם אם נתמרחו בארץ מודה הרמב"ם

להראב"ד וחייבים מה"ת, או יש לומר דאכן מחלק הרמב"ם בין חלה לתרו"מ.

והנה אם נאמר דפירות ארץ ישראל שהובאו לארץ חייבים מה"ת הרי יש כל פירות חו"ל זיקה לקדושת תרומה, ואם כן יש ליישב דלהכי אצטרך לר' מאיר מיעוטא דקרא לפירות חו"ל מביכורים לומר שהם מופקעים לגמרי ממצות ביכורים ואין לשלם בהם אם אכל פירות ביכורים.

ביאור החילוקים בין חלוקות הפירות

החילוק בין פירות חו"ל לקט שכחה ופאה הוא בב' אופנים, דמצד אחד יתירה מעלת פירות חו"ל על לשו"פ דפירות חו"ל יתכן שיהיה בהם חיוב תרומה על ידי מירוח בארץ ישראל לשיטת הראב"ד וכן על הצד דס"ל הכי להרמב"ם, מה שאין כן בפירות דלקט שכחה ופאה שפטורים לגמרי מתרו"מ, ומאידך עתה הרי פירות חוצה לארץ אינם בכלל חיוב דתרו"מ ואינם בתורת תרו"מ כלל מה שאין כן פירות דלקטו"פ הרי הם בתורת חיוב דתרו"מ אלא שנפטרו בהיותם הפקר.

וב' ענינים אלו חלוקים בב' המעלות שמצריך ר' מאיר לתשלומי תרומה, דלר"מ בעינן שיהיו הפירות ראויים להיות קודש וכן בעינן שתהיה בהם זיקה לתרומה, ומצד עני הראוי להיות קודש הרי פירות חו"ל פחותים מפירות דלשו"פ דפירות חו"ל אינם ראויים להיות קודש ופירות א"י אף שהם לשו"פ מ"מ ראויים הם להיות קודש, אך לגבי דין זיקת קדושת תרומה הנצרכת בפירות התשלומין הרי פירות חו"ל יש בהם זיקה כנתבאר ואילו פירות לשו"פ לית בהו זיקת תרומה וכמ"ש במתני'.

בביכורים איירינן ולא בתרומה

אולם כל זה אינו מועיל דהא מיעוטא דקרא ד'מאראצ' הרי אמור בתשלומי בביכורים ולא בתרומה ולביכורים אין לפירות חו"ל כל זיקה, וכתבו האחרונים דלשיטת ר"מ דבעינן זיקת קדושת תרומה לתשלומין אין מועיל זיקת תרומה לתשלומי ביכורים, והדרה קושיא לדכותה.

(ב) ועיין באבני נזר שם (אות ג) מה שכתב לכאורכה.

(ג) והוא אמור בתורה בפסוק האמור בתשלומי תרומה 'ונתן לכהן את הקודש' (ויקרא כב, יד).

(ד) וכתב הגר"ד על דברי 'ולכאורה דבריו נכונים', ומשמע שלא הסכים עם הדברים לגמרי אלא בדרך 'לכאורה'.

עניני המועד שבת פרה

ובדרך אחר כ' מהאדמוה"ז במאמר הראשון לפ' חוקת עפ"מ שידוע דיש ב' אופנים ביצירת אותיות יש מה שמחבר את הדיו לקלף ונעשה ע"ז צורת האותיות והוא נקרא "אותיות הכתב", ויש אופן אחר שחוקק באבן חקיקה שוקעת והחקיקה שחוקק הוא צורת האותיות והוא הנקרא "אותיות החקיקה", ואותיות החקיקה הם המקור של התורה והמצוות והמקור של אותיות הכתב, דאותיות הכתב נמשך ע"י אותיות החקיקה, ואותיות החקיקה נמצאין ומאוחדין במקורן ושורשן שהוא הבורא ית"ש אור א"ס ב"ה והוא נמשך כביכול למטה ע"י התורה"ק דאורייתא וקוב"ה חד הוא, וע"י אותיות הכתב משם נמשך הביטול לכל המצוות, דהמצוות הם רצונו של הקב"ה ורצונו וחכמתו חד וממשיכין בזה את רצון העליון ב"ה בכבודו ובעצמו כביכול.

ודע דעם כל זה צריך מקודם גם את ענין התפילה - ומשם רועה אבן ישראל, שצריכין להתפלל ולהתחנן אל ה' שימשיך לנו את האור א"ס ב"ה ע"י לימוד התורה וקיום המצוות, וגם ענין התפילין שבראש שהוא בחי' מורא שמים והוא קבלת עומ"ש שכתוב בה שמע ישראל, ואח"כ קבלת עול המצוות, ולאחרין ודברת במ ויהוא לימוד התורה הקדושה היינו חכמתו ית"ש כנ"ל, דע"י התפילה מחברין את הנשמה לקוב"ה ואח"כ ממשיכין את ענין קדושת התורה והמצוות, ולא רק את מצוות מעשיות היינו האותיות שבכתב אלא את המקור של התורה והמצוות וכנ"ל שהם האותיות החקיקה.

וזהו הענין של הפרה אדומה דיש בעשייתה ב' חלקים הא' הוא "שריפת הפרה" והכוונה לשס"ה לא תעשה שבתורה והיינו לשרוף ולבטל את כל הדברים הגשמיים וכל תאוות העוה"ז וכל מה שהוא נגד רצון ה', וחלק הב' הוא "מים חיים אל כלי" והכוונה לרמ"ח מצוות עשה שבתורה, דע"י קיום המצוות והביטול לרצונו ממשיכין בזה הגילוי של אור א"ס ב"ה.

וז"פ "זאת חוקת התורה" והכוונה על כל מצוות התורה שצריכין להיות באותו בחינה של פרה אדומה כנ"ל ואז נמשך בזה הקדושה והטהרה וגילוי אור א"ס ב"ה.

זאת חוקת התורה וכו' ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וכו'.

ואפ"ל דהנה ידוע דכל הענין והתכלית של מצוות פרה אדומה הוא כדי להמשיך בלקיחתה ובעשייתה עם כל פרטיה ודקדוקיה לשפע טהרה בתוך עם בני ישראל, ומקור הטהרה הנמשכת ממנה הוא ע"י חוקת התורה וכמו שפרש"י ז"ל לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל וכו' לפיכך כתב בה חוקה גזירה הוא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, דעיקר הטהרה באה בזה ע"י שמקיים את המצווה של פרה אדומה בבחינת "חוקה" בלי להשיג טעמה וענינה ובלי להרהר אחריה היינו שמבטל ומכניע את דעתו כליל לה' ומקיים את המצווה רק בשביל שכך ציווני הבורא גזירה הוא מלפני, וזה מזכך ומטהר את כל איש מישראל שמקיים את מצוות פרה אדומה באופן זה דייקא, ובזה הוא מגיע לתכלית הנרצה של מצוה זו וכנ"ל.

וידוע הקושיא למה כינתה התורה למצוה זו של פרה אדומה בשם כללות התורה במה שכתב זאת חוקת "התורה", והיל"ל זאת חוקת הפרה או זאת החוקה אשר צוה ה' וכבר נדע בזה דאף שפרה אדומה לא כתוב בה שום טעם בפרשה אין לך רשות להרהר אחריה דגזירה הוא מלפני ולפיכך כתב בה חוקה, אבל מה ענין כל התורה לכאן הרי בפרה אדומה קא עסקינן.

ובאוהח"ק מבאר דבא בזה לרמז על כל התורה כולה וגם נכלל בזה המצוות שכתוב בצדס גם טעמים ונימוקים, וללמדניו שאף כל המצוות הללו צריך לקיים באופן של חוקה וע"ד שצריך לקיימו כאן בפרה אדומה, והכוונה דאף שידוע מ"ש בפוסקים דכל מצוה שכתוב בה בתורה גם טעמה ונימוקה עמה, צריך בשעת קיומה לכון את טעמו הנזכר אצל מצוותו, ויש גם שפסקו דאם לא כיוון את הטעם הנאמר בתורה לא יצא כלל ידי חובת מצוותו בלא"ה, עם כל זה צריך להיות כל הילוך מחשבתו בשעת קיום המצוה באופן של "חוקה" שכך אמר רחמנא, וכך יהיה הגשתו לכל מצוה דאף לו יהא שלא ישיג כלל טעמו וסודו יבטל כל דעתו וכוונתו רק לרצונו ית', וע"י קיום המצווה באופן זה מתחברין אל הקב"ה ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים.

מאמרים בעניני מצות קריאת שמע ואהדות ה'

האמונה באחדות ה' עד לתקופת הבעשטה"ק, חידוש הבעשטה"ק בהאמונה באחדות ה' וכו', הכל נבראו מרגע עליית רצונו ית'.

להבין החידוש שחידש הבעשטה"ק באחדות ה', הקובע שהקב"ה מהווה את העולם בכל רגע, והעולם תלוי וקיים בזכות החיות הנמשכת מהקב"ה, יש להתבונן בהבנה שהיתה מקובלת עד לתקופת הבעשטה"ק, לכאורה היה אפשר לטעות כי עד לתקופת הבעשטה"ק חשבו שהעולם מתקיים מעצמו ואינו תלוי בהקב"ה, כמו אומן העושה כלי, ואח"כ הכלי אינו זקוק להאומן, והבעשטה"ק חידש שהעולם נברא יש מאין והוא תלוי כל הזמן בהקב"ה, ואילו יפסיק רגע להוותו יחדל מלהתקיים, ח"ו לומר כן, כי על כך כותב בניתי שער היחוד והאמונה פ"ב, שהיא טעות הכופרים בהשגחה פרטית ובאותות ומופתי התורה, שטועים בדמיונם הכוזב שמדמין מעשה שמים וארץ למעשה אנוש ותחבולתיו, ע"כ חובה לומר שגם עד לתקופת הבעש"ט הק' האמינו שהעולם אינו יכול להתקיים לבדו, והקב"ה מהווה אותו כל רגע, ואילו יפסיק להוותו לרגע אחד יחזור העולם להיות אין ואפס כמו לפני ששת ימי בראשית, וא"כ יש להבין מה חידש הבעשטה"ק בפ"י הפסוק "לעולם ה' דברך נצב בשמים" שדבר ה' מחיה את העולם בכל רגע.

וכן בכל הנבראים נצבות ועומדות בהם האותיות המעשרה מאמרות ומחיה ומהווה אותם בכל רגע, גם בדומם ממש, יש בחי' נפש וחיות רוחנית, המהווה אותו להיות מציאות יש מאין, כלומר הקב"ה אמר את כל הנבראים, והשפיע בהם חיות וברא אותם, ואומר בכל רגע ורגע, ואילו יפסיק דיבורו ח"ו יחזור לאין ואפס כמו קודם ששת ימי המעשה, וההבדל בין שני הביאורים, עד לתקופת הבעשטה"ק ומאז חידוש הבעשטה"ק הוא: שאם נאמר שהבריאה רק מצד "הרצון" וחפץ ה', הפי' הוא שעצם הרצון איננה מתלבשת בתוך הנבראים, אלא עומדת במקיף, מבחוץ, כי מהות כח הרצון הוא מקיף, והתהוות כזו הוא באופן האמונה ריחוק, וההנחה הזאת היתה באמונה פשוטה שהאמינו במשך כל הדורות, והבעשטה"ק חידש שהתהוות העולם היתה בהתייחסות פרטית לכל נברא ונברא, בהתלבשות בתוכו ממש, ובריאה כזו היא באופן של קירוב, והיא גורמת לחיבור בין הבורא להנברא.

הנפק"מ בין שתי השיטות היא, מהי מציאות הנברא, עצם מציאות הנברא זהו גדר של נברא, או גדר בבורא, כלומר, לפי שתי השיטות, החיות בנבראים מגיעה בכל רגע מהקב"ה, אך כעת שהנברא קיים, הוא מציאות של בורא או מציאות של נברא, לשיטה הקודמת פירושה שהנברא הוא בריאה בפנ"ע נוספת על אלקותו אלא שתלויה בו בכל רגע ורגע, אך לשיטת הבעשטה"ק, גם מציאות הנברא הוא מציאות של בורא, כי דבר ה' מלוש בה, ואין לה שום מציאות עצמית גם לאחר שנברא.

החסיד רבי מיכל אופאצ'קער זצ"ל

סיפר האדמו"ר הרי"צ זצ"ל על שורשיו של החסיד ר' מיכל אופאצ'קער זצ"ל. אביו היה אחד הצדיקים הנסתרים שהיו לפני התגלות הבעש"ט הק' זי"ע, ושמו ר' מאיר זלמן ע"ה. כשהתגלה הבעש"ט, היה ר' מאיר זלמן זקן מופלג, ומרן הבעש"ט בירך אותו באריכות ימים.

בנו החסיד ר' מיכל סיפר, שכשאביו ר' מאיר זלמן היה בגיל תשעים, אמר לו הבעש"ט זי"ע "מזל טוב ר' מאיר זלמן, בן תשעים לשוח, אתם יודעים מה לדבר ואתם שותקים, בנכם מיכל כבר ידבר גם עבורכם - הכי קרא שמו מיכל, הוא יהיה תלמידו של תלמיד תלמיד, שיגלה דרך בעבודת הבורא, שעבודת התפילה היא הכנה להשגה ולידיעת התורה, ויגלה כיצד כל אחד אפילו איש פשוט יכול להיות עובד באהבה ויראה".

עוד סיפר אדמו"ר הרי"צ זצ"ל: מורי הרשב"ץ נ"ע שמע מהחסיד ר' מיכל מאופוצ'ק נ"ע שבי'חידות הראשונה שלו, אמר לו רבנו הזקן זי"ע: "הכנס את הרגילות השכלית שלך בסד" (לאסירים בבתי הסוהר היו מלבישים קורות על הרגלים, והיתה זו שמירה מעולה).

סיפר המשפיע הרה"ח שמואל גרונוס אסתרמן זצ"ל: פעם רצו הרה"ג ר' אברהם לנדא רבה של זעמבין, ואחיו הרה"ג ר' זיסקינד רבה של קורעניץ, לראות את החסיד ר' מיכל מאופוצ'ק ויצאו בדרכם לעירו, והנה אך הגיעו לפתח עירו, ראו אותו כשהוא הולך לקראתם.

שאלוהו מנין ידע שהם באו לבקרו, והוא ענה ראיתי שאנשים 'בעלי צורה' מגיעים אלי לבקר אותי. כשהגיעו לביתו שאל אותם ר' מיכל: "ומדוע באתם אלי", וענו: שמענו שכ"ק אדמו"ר הזקן אמר שכבודו ראה אור גדול, יבאר נא לנו כבודו מהו אותו אור גדול. בתגובה החל ר' מיכל להורות באצבעו בתנועה סיבובית פעמים רבות מאוד ואמר להם "הרגשתי את בחינת אחד בעצמיות המוח שלי, האם אתם מבינים זאת?".

עוד סיפר המשפיע ר' שמואל גרונוס ז"ל: פעם ישב ר' מיכל בביתו של אחד ממכריו, באותה שעה לא היתה אפילו חתיכת פת לחם בביתו של ר' מיכל, ובתו של מיכל חזרה על הפתחים כדי לבקש נדבה. והנה היא הקישה בדלת הבית בשעה שאביה ישב ודיבר עם בעל הבית, כשראתה את אביה התביישה הבת מאוד, אמר לה אביה, "מדוע את מתביישת, הרי דבר טוב והגון את עושה מצוות כיבוד אם".

ברשימת תולדות הרשב"ץ מסופר: "כל חסיד שהיה הולך לליובאוויטש ועובר דרך עיר מושבו של הרמ"א (ר' מיכאל אופוצ'קער), היה הרמ"א נושא חפציו ומלווהו ב' או ג' מיל. היה יושב תמיד בעירו ובמקומו, והיה למדן גדול, ומכל מקום לא קיבל עליו את עול הרבנות והיה מואס בזה, וגם התרחק מלדבר עם אנשים ועיקר חפצו היה הבדיות".

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאכ"ר היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנרסראפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורנו ובעל שו"ת היכל הוראה • זיל ע"י אינד דרבינס תלמידי "היכל הוראה"

גליין נא * פרשת צו תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

פסקי דינים
מתוך שאלות ותשובות
שקלו על שולחן ההיכל לפני מודיע הדב שליט"א

נשואי בת כהן לישראל

בחור ישראל שהוצע לו בת כהן, הרי אף שכבר אמרו חז"ל במסכת פסחים (טז.) שבת כהן לישראל אין זיווג עולה יפה, הרי שהלכה למעשה שאם הוא בן ישיבה יכול לגמור את הישדיוך. ואף אם אינו תלמיד חכם מופלג עכ"פ צריך שיהיה בקי לכל הפחות במסכת אחת. ואם הוא בחור הלומד בישיבה בקביעות, הרי ודאי אין כלל חשש בכך.²

אשה שנתגרשה שני פעמים אם יש לה דין קטלנית

אשה שנתגרשה שני פעמים, הרי שלהלכה אין לה דין קטלנית ומותרת שוב להינשא לבעל שלישי. ובמקום הצורך, כגון שאין הבעל השני ממלא את התחייבויותיו בשאר כסות ועונה, ודאי עליה להתגרש ממנה ואין לה לחשוש שלא תוכל להינשא שוב, כיון שאין לה דין קטלנית אחרי שני גירושין.³

דין יחוד בבת בתו

המתארח אצל נכדתו בת בתו הנשואה, יש להקל בזה לאיסור יחוד אף בזמן שחתנו יוצא לתפילות בבית מדרשו או לכולל הוא נשאר בבית ונמצא שהוא מתייחד עם נכדתו, כיון שמעיקר הדין מותר לאדם להתייחד עם בת בתו. ובפרט באופן שבעלה בעירי ויכול להגיע כל רגע, ואע"פ שיודעת שבעלה לא יגיע בשעה קרובה כגון שהלך להתפלל, מכל מקום אין להחמיר אחרי שהפוסקים התיירו בזה.⁴

1. ועל אף שמוכח בשו"ת מהר"ם שיק (סימן ה') דבחור מופלג וירא שמים יכול לישא בת כהן זיווגו יעלה יפה, שהרי אנו חייבים לכבדו ואפילו בניין וחכים, וסתמא המצוה הוא גם בזמן הזה, וכיון שאנו חייבין לכבדו בודאי אין גנאי לאהרן ואדרבה לכבדו יחשב ענייני. וא"כ משמע מדבריו דעכ"פ צריך שיהיה הבחור ת"ח מופלג וירא שמים ודוקא בחור שהוא מיוחד בתורתו וביראת שמים שלו אבל לא כל בחור שנמצא במסגרת של ישיבה ורוצה ליטול את השם יבוא ויטול ומי שאינו מן המופלגים אינו ראוי לידבק בזרעו של אהרן.

2. נמוכא בשו"ת צמח צדק החדש (אהר"י סימן יא אות ה') שכתב דאין להחמיר כל כך בתלמידי חכם שיהיה ממדרגה הגדולה אלא כל שיודע מסכת אחת כבר נקרא ת"ח ומותר לו לישא כהנת כיון דהאיש ממיילא אין אוכלין בתורתו, והאיש מושם כיון דכבר דשו ביה רבים ענייני.
והנה על דבר מה שנשאל מוריני הרב שליט"א (ח"ב הוראה קמז) על נידון זה ממש, הורה שאין לו לחשוש לכלום ויכול לגמור הישדיוך הוא דאף דלכתחילה בודאי יש להקפיד על זה אמנם נל"ד דבזמננו מי שהוא בן ישיבה אפילו אינו בקי במסכת אחת מכל מקום אינו נקרא עם הארץ לענין זה דסוף סוף אם יש בבישיבה ודאי למד ושנה ויש לו ידיעות בתורה ואי אפשר לכתוונו בשם עם הארץ.

[וציין מוריני הרב שליט"א למה שכתב הר"ק הייטב לב מסאטמאר זי"ע בשו"ת אבני צדק (אהר"י סימן ה') שיש בזה שלש מדרגות, שאם הוא תלמיד חכם ממש יש לו להתאמץ לרדוק בזרעו של אהרן, ובדין הוא שיטול שכרו ויתעשר כיון שהוא שבח לאהרן. ואם הוא עם הארץ שנאמרו בו ששה דברים בפסחים (טז ע"ב), אסור לו לישא בת כהן, שגנאי הוא לאהרן שוב בדבק בזרעו, וסופו לבוא לידי מיתה או עוני. אבל אם הוא בינוני, שאינו תלמיד חכם ממש ולא עם הארץ גמור, אין בזה לא שבח ולא גנאי לאהרן, ובוה אף שאינו צריך לרדוף לישא כהנת מכל מקום אם נודמנה לפניו בת כהן ודאי שרשאי ליקחנה]. וזה הבחור השואל שלומד בישיבה ותורתו אומנותו נמצא תורה וכהונה במקום אחד, ובודאי יעלה זיווגם יפה.

3. על אודות מה שנשאל מוריני הרב שליט"א (ח"ב הוראה קק) בדבר אשה שנתגרשה מבעלה ושוב נישאה לאיש אחר והנה הבעל השני אינו מקיים חיובו בשאר כסות ועונה, ועל כן היא רוצה לקבל ממנו גט פיטורין והוא מסכים לגרשה, אלא דא עקא שהאשה שמעה שיש דין שאשה שהיו לה שני בעלים אסור לה להינשא בשלישית כי יש לה דין קטלנית, ומטעם זה היא נמנעת מלהתגרש, ושאל אותה אם בזה תלוי כל גירושיה מבעלה הנוכחי, והשיבה שכן, והגם שכעת אין לה שום דבר ממנו אך אם תקבל דין קטלנית אז יתור טוב לה להשאר עם בעלה הזה מלהשאר בלא כלום וקמנו שאמרו חז"ל (קידושין ט"ז ע"א) טב למיתב טן דו מליתב ארמלו, אבל אם אכן אין לה דין קטלנית היא רוצה לקבל ממנו גט פיטורין.

והנה אחרי שחקר ודרש מוריני הרב שליט"א כל הפרטים ושמע שנכונים דבריה, הורה לה לקבל גט פיטורין ואין לה לחוש שהרבינים יאסרו עליה לינשא בפעם שלישית מדין קטלנית דהרי הרמ"א (אהר"י סימן ט סעיף א') נקט כדעה שאין לה דין קטלנית שכתב בזה"ל: יש אומרים ליהודין אשה שנתגרשה שני פעמים, אין לישא אותה. אבל יש אומרים מיתה דוקא, וכן עיקר. ע"כ. ועיין אוצר הפוסקים (שם סי' ק"א).

4. בתשובה (ח"ב הוראה קנא) הוסיף מוריני הרב שליט"א שכן כתב הב"ח ומביאו הפתחי תשובה להלכה (אהר"י סימן כב קס"ב) ואפילו שהן נשואות, והגם שהנודע ביהודה (תניני סימן יח) אוסר יחוד בנכדתו ומביאו הפתחי תשובה (שם ובסימן קנח קס"ג). ועי' עוד למה שכתב הרב בן איש חי בספרו עוד יוסף עוד חי (פר' שופטים אות ג') שאחר שהביא דברי הב"ח שהתיר להתייחד עם בתו ועם בת בתו הוסיף עוד שהוא הדין אשה שנתגרשה שני פעמים, אין לישא אותה. והביא דמה שאסר הנודע ביהודה הוא משום דאשתומטי מנייה דברי הב"ח וכן הלכה כב"ח.

מה שעלה על שולחנו של מוריני הרב שליט"א בדבר עסק ביש בענין גרושה שעומדת לינשא בזמן הקרוב ועתה באו בני משפחת האשה להיכל הוראה והם חוששים שהגט שקיבלה מבעלה הראשון אינו גט והיא זקוקה לגט שני ועדיין אשת איש היא לבעלה הראשון דהיות ובעלה הראשון היה כהן ועכשיו נודע להם שבעלה הראשון הוצע שידוך עם גרושה ומחמת שהוא רוצה בנישואין אלה הוא עצמו רוצה לערער על כהונתו ואחר שיצא דינו שאינו כהן יוכל לישא את הגרושה [באמת דבעלה הראשון הוא קל דעת וגם אם לא יקבל היתר לנישואיו עם הגרושה, ידור עמה באיסור], והנה אם יתקבל הערעור של הבעל הראשון לכאורה נמצא שהגט שנתן לאשתו הראשונה הוא גט פסול מאחר ושם הוזכר שהוא כהן, ועתה אם יתברר שבאמת אינו כהן, אכתי אשתו הראשונה אשת איש היה ואינה יכולה לינשא קודם שתקבל גט נוסף מבעלה הראשון.

הורה מוריני הרב שליט"א שאשה זו אינה צריכה להתייחס למעשיו הקולקלים של הבעל הראשון ויכולה לינשא בשופי ואינה צריכה לחוש לכלום ואין עליה שום חשש של אשת איש ואפילו אם הבעל הראשון יזיכה להדיא שאינו כהן מכל מקום הגט כשר כדת וכדין.

וטעמו ונימוקו אמר דפשוט הוא דאחר שבשעה שקיבלה האשה את גיטה מבעלה הראשון היה הבעל הזה מוחזק בכהונה וזה שמו וזה זכרו פלוני הכהן, ועל כן אף שעכשיו ישתנה שמו כשרות הגט במקומה עומדת, הגע בעצמך אם אדם ישנה את שמו מחמת חולי או מחמת ענין אחר, וגרושתו כבר נישאת על סמך הגט שקיבלה מבעלה הראשון וכי נאמר שהגט בטל למפרע, זה ודאי אינו.

וציין לדברי השולחן ערוך (אבן העזר ס"ו קטט ס"א) אם כתב חניכתו וחניכתה כשר, ע"כ. והואיל ובנדון דידן התואר הכהן הוא חניכתו של הבעל הראשון בשעה שנתן את הגט, ואפילו אם באמת אינו ממשכת חולי או מחמת ענין אחר, ועיין בבית שמואל (שם ס"ק א) דחניכה שהכל קורין אותו בו כותבים לכתחלה.

וכן הדבר מבוארים בחזון איש (הל' גיטין ס"ו צב ס"ק כ"ה) דהיות והטעם שאפילו המגרש בכינוי הוא אפילו שם אביו הוא בשביל הכרת המגרש והמגרשת על פני הארץ ועל כן אם מכירים אותו במקום שכתב ונתנית הגט בשם שכתוב בגט, אינו פוסל הגט והגט בכשרותו עומד.

ועל כן פשוט הוא בנדון דידן אף שיסיר את כהונתו (והוא רחום יכפר עון) וגם יפסיק להשתמש בתואר כהונתו, הגט במקומו עומד היות ובשעת נתינתו זה היה שמו וזה היה כינויו.

ובירך את האשה הזאת שה' הטוב יהיה בעזרה לינשא לבעל הראוי לה ולהעמיד דורות ישרים מבורכים

מילי דהוראה

על דבר מה שבאו אצל מורינו הרב שליט"א כמה תלמידי חכמים והם טוענים על מה שמכו ועדות הכשרות ליתן הכשר לפסח על פטריות והרי פטריות אלו מגדלים אותם היום באופן מלאכותי על גבי קרקע מזון כשמתחתי שנים במצע חטים מבושלים שהוא חמץ גמור ועליהם גדלים הפטריות ואמר להם מורינו הרב שליט"א שאין על פטריות עליהם שום חשש חמץ אף על פי שגדלו על מצע שיש בו חמץ גמור והטעם שעיקר הגידול נעשה מזה דבר מעופש שאינו ראוי לאכילת ככל ולא מהחטים עצמן ונהפכו להגידולים להיתר ומי שרוצה להחמיר יחמיר על עצמו.

ובאמת פענין זה כבר עלה על שולחן היכל הוראה בשנה שעברה כמה שעות לפני כניסת חג הפסח כאשר קמו עוררים והתריעו על ענין זה עד שהכריזו בשער בת רבים שכל אלו שהשתמשו בפטריות הנ"ל צריכים להגיעל הכלים ולשרוף התבשילים ואז פנו אל מורינו הרב שליט"א והוא ענה תשובה קצרה מחמת הזמן הדחוק בזה"ל:

כבוד הרה"ג ר' דן שטר שליט"א מו"ץ ומגדולי הלומדים בעיה"ת קרית ספר יצ"ן בענין שאלתך על דבר שנתעורר רעש גדול בעירכם בענין פטריות שימורים שאין לאכלם בפסח מחמת גידולם על מצע חמץ. הנני בזה כעת בקוצר מילין מחמת קוצר הזמן מריבוי השאלות בערבי פסחים, ועוד חזון למועד בעה"ת.

הנה אין זו שאלה חדשה כעת, אלא כבר נידון דבר זה על שולחן רבני ועד הכשרות של העדה החרדית בעיה"ק ירושלים לפני עשרים שנה תשס"ג, ודסקו להיתר ואין על הפטריות האלו שום חשש חמץ אפי שמקור הגידול היא על מצע מחיטים ולא מקטניות, וההיתר נידון מכמה טעמים כפי שמובא בפרוטוקול הדיון וכן דן בזה בשעתו מרן בעל שבת הלי זצוק"ל, והמסקנה הלהכה למעשה שאין חשש חמץ, וכשרים לכתחילה לפסח, ועיקרי הטעמים הם, שאין לאסור גידולי חמץ שגדלו לפני הפסח האכלם בפסח, והנפק כל הגידולים להיתר, ועוד דעיקר הגידול הרי נעשה מזה דבר מעופש ולא מהחטים עצמם ומהו מפרחים הפטריות ודבר זה אינו ראוי אפי לאכילת ככל, ע"כ כל זה בתשובותיו שבת הלי חלק ח' סי' ק"ד.

ע"כ נלענ"ד כי הדבר מותר לכתחילה ומי שרוצה להחמיר יחמיר לעצמו, אבל ח"ו לומר שמאכלים גידולם לישראל.

הכ"ח בברכת חג פסח כשר ושמח
משה בראנדסדארפער

תזכורת לבחורי הישיבה הלומדים כאן באה"ק ושבים לביתם לחג הפסח בחו"ל

על דבר חסרת מכשול וחשורת ונשנית מדי שנה בשנה הורבה שאלות בחילכה על ענין חמץ בפסח שעולות על שולחן הדיבור בשר חג הפסח עצמו ולאחר חג הפסח ואז הוא כבר לאחר מעשה. נעמרו על אסור "כל דיא וכל מיצא" רח"ל והוא מעות לא יוכל לתקן.

על כן קודם שיצאו לחו"ל צריכים לדעת:

- א. חוב הבדיקה הל' על כל אחד ואחד מובדי החדר החדר הישיבה שיש את ריחוק קודם ל' זים קודם הפסח כקנתת חו"ל או ישנה שיהיה שיהיה את החסות.
- ב. כל בשר יעשה מברית חמץ לחמץ שלו.
- ג. וזוהר שיש שישען מברית י"ג בערס בארץ ישראל קודם יציאתם.
- ד. וזם טוב שיכיל החמץ של ח' בארץ ישראל כולו ר"ר ולא בנסו.

יש אפשרות למברית חמץ ביחול הוראה משלמים זים קודם חתום מברית י"ג ר"ר שטר הראשה פרטי וכללי

כברת
א כש"ן פריילאנץ פסח

הלכה והוראה בישראל

תשובת מורינו הרב שליט"א שאין לצלות הזרוע שמניחים על הקערה בליל הסדר אלא בצלי על גבי רשת ולא בהחזקת הזרוע על ידי מזלג או על ידי שפוד של עץ (חוץ משפוד של רימון)

יום שני ח' אדר שני תשפ"ד
בני מדרשא היכל הוראה ירושת"ו
אל כבוד הרה"ג ר' ... שליט"א מו"צ בעיה"ת מודיעין עילית
אודות הערתך בדבר צליית הזרוע שמניחים בליל הסדר על גבי הקערה ויש הרבה שבשנת הצליה מחזיקים הזרוע עם מזלג או שפוד של עץ (לא של רימון) והערת דאולי לא שפיר עבדי.

כתב המחבר (סי' תעג ס"ד) והבשר נהגו שיהיה זרוע, ונהגו שהבשר יהיה צלי על הגחלים, ע"כ. והלבוש (סי' תעג ס"ה) כתב וז"ל: ונהגו לצלות הזרוע זכר לפסח שהיה צלי ולא מבושל, ע"כ ובהג"ה שם כתב: ומה שנהגין לצלות על הגחלים, ליינו משום שהוא זכר לפסח ופסח לא היה נצלה אלא בשפוד של רימון, ואם נחזר אחר שפוד של רימון יהיה טורח גדול, משום הכי אין צולין אותו בשפוד אלא על גחלים בלא שפוד, וכן כתב שם המשנה ברורה (סי' קכ) בשם המגן אברהם דאף שהיה הפסח נצלה לכתחילה בשפוד מ"מ כיון שאין נצלה אלא בשפוד של רמון שטורח לחזר אחריו לפיכך די לנו בצלי ע"כ. גחלים שיוצאין מעיקר הדיון גם בקרבן פסח, ע"כ.

עכ"פ מבואר בצליית הזרוע צריך שתהיה דומה לצליית קרבן פסח ונחזי אגן בדברי הרמב"ם דיני קרבן פסח (הל' קרבן פסח פ"ח ה"ט) וז"ל: אין צולין את הפסח על גבי כלי אבן או כלי מתכות שנאמר צלי אש אש צלי דבר אחר, לפיכך אם היה כלי מנוקב כדי שתשלוט בו האור צולין עליו, ואין צולין אותו בשפוד של מתכת שהרי השפוד כולו חם וצולה מקומו, עכ"ל. ומשמע מדברי הרמב"ם דיש חילוק בין כלי מנוקב של מתכת (מה שנקרא רשת לצליה) לבין שפוד דעל גבי כלי מנוקב שפיר אפשר לצלות הפסח ואילו בשפוד אסור והחילוק הוא דבכלי מנוקב האש שולטת בבשר ואילו בשפוד השפוד תחוב בתוך הבשר ואין האש שולטת בבשר שסביבות השפוד.

ובחמשק כתב הרמב"ם (שם ה"ו) ושפוד של רמון היו בוררין לצלייתו כדי שלא יזרוק את מימיו ויבשלהו, ע"כ. ומקור דברי הרמב"ם הוא ממה שכתב הירושלמי (פ"ח ה"ב) וז"ל: למה

של רימון א"ר חיה בר בא כל העצים בוצצין משקין ושל רימון אינו בוצץ משקין. מה אגן קיימין אם בלחין אפילו של רימון בוצץ אם בייבשין אפילו כל העצים אינן בוצצין. אלא כיני כל העצים יבישין מבחוץ ולחין מבפנים רימון יבש מבחוץ יבש מבפנים, ע"כ.

ומדברי הרמב"ם שכתב "היו בוררין לצלייתו" קצת משמע דלכתחילה אף שאר עצים ששרים בצליה [ועיין בשיירי הקרבן (ירושלמי פסחים ט"ז) שהקשה מדברי המשנה בפ"ב דתמיד דתנן התם כל העצים כשרין למערכה חוץ משל זית ושל גפן ומסיק בש"ס שם הטעם משום שנותנין מים, וקשה דמכאן משמע דבכל העצים יש בהם מים חוץ משל רימון, ועל זה מותרץ דשאני הכא שהיה מניחין העץ שלם בעיגולו יש לחוש שהוא לח מבפנים אבל בעצי מערכה שהיו מבקעין אותן ליכא לימחש למידי חוץ משל זית וגפן שמובלעין בהן מים רבים], ובספר מלאכת שלמה על משניות (פסחים פ"ז מ"א) דדקדק מלשון הרמב"ם "היו בוררין לצלייתו" דשפוד של רימון הוא רק מצוה מן המובחר אבל בדיעבד כל שפוד של עץ כשר, והכי משמע בבבלי דהקשה וניתי שפוד של מתכות ומותרץ קטטוי מחמת השפוד ורחמנא אמר צלי אש ולא צלי מחמת דבר אחר. והדר פריך וניתי של דקל ושל תאנה, מפיך מיה והוי כמבושל. ולא קאמר ורחמנא אמר לא תאכלו בשל ומבושל במים, אלא קאמר דהוי כמבושל. משמע שאינו מבושל ממש אלא דמי למבושל מדרבנן. והכי מסתבר שגדר ביטול הוא כשמתכנסים המים בכלי, אבל בוריקת טיפי מים על הצלי לא נפק מכלל צלי, עכ"ל.

והעולה מכל הנ"ל דאפשר לצלות הזרוע על גבי רשת של ברזל כיון שהאור שולט בו אולם אין לצלות עם שפוד של ברזל דהברזל מתחמם וצולה הבשר שנוגע בו מכל צדדיו ואינו צלי אש, וכמו כן אין לצלות הזרוע כשהוא תחוב במזלג ששיניו נמצאים בתוך הבשר הדוה כמו צלי עם שפוד של ברזל שאסור לעשות כן בקרבן פסח כמו כן לכתחילה לא יצלה עם שפוד של עץ (אם לא בשפוד של רימון שם בו מים).

ונזכה במרהה בימינו לאכול מן הזבחים ומן הפסחים עוד בשנה זאת

הכותב לכבודו של תורה
משה בראנדסדארפער

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בישראלים וחו' ונונפולר 3 טל' 02-5322775

א-ה מהשעה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב רצוף	שבת ויום טוב יום"ט לפנה"צ 1:00 עד 11:00	שבת ויום מועד שבת ויום מועד קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה	חופש"ק וחול המועד יום"ט מוצאי שעה אחרי זמן ר"ת לנשך שעה
---	--	---	--

ע"פ תקנת רבני פון "קנה בשם" י"ע שאלות דחופות או שאלות מכלול דיוני, בכל עת חזון בימים גבולות.

בית חורונו הגאב"ד שליט"א
מגדל בנין היכל הוראה
טור 333-5370005 פל 053-3111556

בית בנו הדומ"ץ
רחוב 2' שמועין עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מהחב"ל
חובו רבינו גרשון 5 (בניסא"א קומה 2) 0-99 0577455774

איגוד הרבנים
תלמידי היכל הוראה
באר"ה ק"ה העונים
לשואלים דבר ה'
זו הלכה

יחלים	יחפה
בית שמש	קריין ספר
ביתר	נדמיאל
בני ברק	טריה
טול שנתן	צפת
אשדוד	אור הגנוז
תצור	טף הגיל
תרנה	

תפקיד: "זאמנתו" 053-33105646

מלאכת אופה (ב)

האם מותר ליתן מלח על תפוז? וגזר הנמצאים במרק. ליתן פלפל שחור ומלח (פעפעע"ו) במרק. ליתן מלח על חתיכת בשר רותח שהיך סולדת בו

קלי הבישול

א הקדמה. וכבר הרחבנו בהקדמה במאמר הקודם שאין חילוק בין אם מבשלים על האש ממש או בדבר שנתחמם מן האש שבכל גווני חייבים עליו בשבת (וככל 'תולדת אש', ש"ע סי' ש"ח סעי' ג), ולכן אין להכניס דבר שעדיין לא נתבשל במים חמים שהיך סולדת בו שנמצא בכלי ראשון (כלומר הקדירה שבו נתבשל התבשיל), כיון שבכוחו לבשל אפילו לאחר שהעבירו מעל האש כל זמן שהיך סולדת בו (ש"ע סימן ש"ח סעי' ט"ו), אבל מותר להכניס דבר שעדיין לא נתבשל במים חמים שהיך סולדת בו שנמצא בכלי שני (כלומר הצלחת שמונה בו האוכל, משנ"ב שם, ולדעת החו"ן איש דין הצלחת ככלי ראשון ורק אם עירה ע"י כלי אחר וממנו עירה לתוך הצלחת או דיו ככלי שני) כיון שאין בכוחו לבשל, מלבד מאכלים שהם קלי הבישול שאין להכניסו אפילו בכלי שני כיון שמתבשלים מהר אפילו בכלי שני (ע"י רמ"א שם סעי' ה).
אמנם כתבו האחרונים בדברי הרמ"א (שם סעי' ה) שיש להזהר להכניס אפילו מאכלים שאינם קלי הבישול במים חמים שנמצא בכלי שני שהיך סולדת בו אלא בכלי שלישי, כיון שיש מאכלים שמתבשלים אפילו בכלי שני ואין אנו בקיאים ולכן אין להכניס קלי הבישול בכלי שני אלא בכלי שלישי (ע"י מגן אברהם שם ס"ק י"ח, ובמשנ"ב שם ס"ק מ"ב).

דיני התבלין המצויים בזמנינו

ב דייקו האחרונים מהא דכתב בשולחן ערוך (שם סעי' ט') "כלי ראשון (פרוש הכלי שמשתמש בו על האש) אפילו לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל כל זמן שהיך סולדת בו, לפיכך אסור ליתן לתוכו תבלין", ומשמע שכל זה שאין ליתן לתוכו תבלין מירי בכלי ראשון, אבל בכלי שני מותר ליתן תבלין אפילו היך סולדת בו כיון שאינו מתבשל שם.

ג פלפל שחור (פעפעע"ו). ומכל מקום דעת הרבה אחרונים להחמיר בזמנינו שהתבלינים נשחקים מאוד ואינם מבושלים שלא להכניסם אף בכלי שני אלא בכלי שלישי, ולכן לא יכניס פלפל שחור (פעפעע"ו) במרק רק כשנמצא בצלחת באופן שהכניס המרק לתוך הצלחת ע"י כף (ש"ע"י לעפ"ל - מצקת), והכף לא שהה בקדירה כדי להתחמם הרבה ואפילו אם נמצא שם ירוקות, אבל אין ליתן פלפל שחור על דבר גוש שנמצא בלא רוטב ומרק, וכן אין ליתנו בקדירה עצמה כל זמן שהיך סולדת בו (וכבר הארכנו בו במדור שיה הלכה בגליון נ"ז).

ד [ונכון לציין המכשול שקורה באלו הרוצים לחמם את הארבע"ס בשבת ומתובלים בפלפל שחור, ונותנים אותו על גבי קדירה אחרת שנמצא על הפלטה באופן שאין בו משום שהיה חדשה בשבת, שאינם שמים ליבם שהרבה פעמים מתבילים את הארבע"ס אחרי שבשלו אותו ואם נש אף פעם לא התבשל הפלפל שחור מערב שבת, ויש בו מן אף בישול בשבת (וכבר הארכנו בה במאמרים הקודמים במדור שיה הלכה)].

ליתן מלח בתוך מרק

ה הקדמה. כתב הרמ"א (שם) "ויש אוסרים לתת מלח אפילו בכלי שני כל זמן שהיך סולדת בו, והמחמיר תבוא עליו ברכה".

ו וכבר הארכנו בגליון נ"ז שבזמנינו שרוב המלח המצויים בין מלח שולחן דק, ובין מלח בישול שהיא עבה אינם עוברים בישול אלא קליה וייבוש בחום גבוה, שייך דעת הרמ"א שהמחמיר מלהכניסו אפילו בכלי שני תבוא עליו ברכה, ויש לחלקו בכמה אופנים. קדירות מרק. ולכן קדירות מרק שהיך סולדת בו שהעבירו מע"ל שבת וחמרו בו מלח, המחמיר מליתן בו מלח כדי להוסיף טעם תבוא עליו ברכה.

צלחת מרק. אבל מותר להכניס מלח במרק בשתוך הצלחת, באופן שהכניס המרק לתוך הצלחת ע"י כף, והכף לא שהה בקדירה כדי להתחמם הרבה.

האם דבר גוש בכלי שלישי יש בו כוח לבשל

ז הקדמה. יש פוסקים הסוברים שדבר גוש רותח שהיך סולדת בו המונח בכלי שני דינו ככלי ראשון ויש בכוחו לבשל (הובא בנתיב"א שם סוף הסימן), ולכן כתבו האחרונים להזהר מליתן דבר שעדיין לא נתבשל על דבר גוש אפילו אם מונח בכלי שלישי או רביעי יש בו כוח לבשל (ע"י משנ"ב סי' ש"ח ס"ק מ"ח, וע"י ש"ך יו"ד סימן ק"ה ס"ק ח', ובפמ"ג א"ח סימן תמ"ז א"א ס"ק ט', ומשנ"ב שם ס"ק כ"ד).

ח מלח. ולכן לא יתן על דבר גוש רותח שהיך סולדת בו תבלינים שעדיין לא נתבשלו, וכגון שרוצה ליתן תוספת טעם לבשר המונח לו בצלחת, שאם חתיכת הבשר רותח עד לשיעור שהיך סולדת בו אין ליתן עליו מלח או פלפל שחור וכדומה, ואפילו אם מונח

רק בכלי שלישי (ע"י קצוה"ש סי' קכ"ד ס"ק ט"ו, ואפילו שמלח עובר יבוש ודינו כדבר שנאפה, מכל מקום דינו כבישול אחי אפיה שנאריך בערותו ית' בגליות הבאים).

בדיעבד. ובדיעבד אם הניח מלח או שאר תבלינים שעדיין אינם מבושלים על דבר גוש המונח בכלי שני, אינו נאסר באכילה (משנה ברורה סימן ש"ח ס"ק ק"ח).

ט ברוטב או במרק. יש שכתבו שדבר גוש המונח במרק אין בו כוח לבשל, ולכן מותר ליתן פלפל שחור ושאר תבלינים שאינם מבושלים על תפוח אדמה וגזר הנמצאים במרק אפילו בכלי שלישי (על פי דברי פתחי תשובה ויהי דעה סימן צ"ד ס"ק ז', ועיין עוד במאור השבת חלק א' סימן ו' הערה כ"ח).

שו"ת בהלכות המצויים

באיזה אופנים מותר לשטוף הכלים בשבת

נפסק בשולחן ערוך (סי' שכ"ג סעי' ו') "מדיחים כלים לצורך היום, כגון שנשאר לו עדיין סעודה לאכול", וכתב המגן אברהם (שם ס"ק ט') שאם יודע שכבר לא יצטרך לכלים אלו בהמשך השבת, וכגון שבידעתו להשתמש עם כלים אחרים, אסור לשטוף את הכלים המלוכלכים ויש בו משום טורח בשבת.

אבל יש אופנים שהתירו להדיח את הכלים בשבת, א. באופן שצריך לשטוף רק לכלי אחד מותר לו כבר לשטוף את שאר הכלים המונחים בכיור (ע"י מג"א שם ס"ק ח' בהואיל וראוי לו כל אחד והתרו כולו, וכל זה כשאין הרבה כלים שיש בהם משום טורח יתירה בשבת).

וכן באופן שרוצה לשטוף הכלים כדי שלא יתרבה סירחון או זבובים בבית, או שמתבייש מאורח הצפוי להיכנס למטבח ויראה שם כלים מלוכלכים, מותר לו לשטופם אפילו אין זקוק להשתמש בהם בשבת (ש"ש"כ פ"ב סי' ב').
וכן כלים עדינים אשר אם לא ישטפם מיד יבואו לידי חלודה וכדומה, מותר להדיחם (כעין מה שכתב בשולחן ערוך סי' שכ"ב, סעי' א) שהתירו לכפות כלי על ביצה שנולדה בשבת שלא תישבר, ויש עוד הרבה כעין זה).

ברכת מזל טוב

לידידנו העומד לימנינו בכל עת ה"ה

הרב ברוך שארף הי"ו

לרגל הולדת בתו למז"ט

ויהי"ד שירוהו הרבה נחת מכל יוצ"ח, ויזכה לגדלה לתורה לבעל תורה ולחופה ולמעש"ט

כעתירת

חברי מפעל 'חתן הכלכה'

נתנדב ע"י ידידנו
הרב ברוך שארף הי"ו - ב"פ
לרגל הולדת בתו למז"ט
ויהי"ד שיוזכה לגדלה לתורה
לבעל תורה ולחופה ולמעשים טובים

הורם תרומה חשובה
לעילוי נשמת
המחנך המפורסם
הרב יצחק בן רבי יעקב יוסף זינגער
מנהל ת"ת חוג חתם סופר בני ברק

נלב"ע כ"ח אדר תשס"ד

דברי חזקו וחידושי הלכות להחזיר את
לימוד ושינון הלכות סת"ם בקרב הסופרים
והמנהיגים מאוצר שיעורי
הרב רבי **מושה אורי בלוי** שליט"א
רב ומר"ץ פעיה"ק
(נכתב על דעת המחבר בלבד)

הרי זהיר במלאכתך

פרשת צו תשפ"ד | עלון ע"ב

לענ"ה הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

הלכות נחוצות לכתובת מגילת אסתר לסופר מתחיל

הוגה ע"י מורינו הרב שליט"א

- חלק א' -

ג. וטוב לחזור ולקדש בפיו בכל פעם שבא לכתוב.^[2]
ד. צריך לכתוב מתוך הכתב^[3]. דהיינו שיעתיק מתוך תיקון סופרים מוגה היטב^[2].
ה. צריך להוציא כל תיבה מפיו קודם שיכתוב^[2], וכשיש קרי וכתב יאמר כפי הכתיב^[2].
הכתיבה
א. צריך לכתוב בימין^[2], ואיך יד שמאל דידה הוי ימין^[2].
ב. שולט בשתי ידיו יכתוב בימין, ואם כתב בשמאל כשר^[2].
ג. כותב בימין ושאר מלאכתו עושה בשמאל או להיפך, יעשה שאלת חכם^[2].
ד. צריך לכתוב כתיבה נאה ומיושרת תמה ושלמה^[2].
ה. לא יחסר ולא ייתר אפילו אות אחת^[2].
ו. כשבא לנגמם לא יכתוב, וכן אם שטה משקה המשכר^[2], וכן כשנצרך לנקביו^[2].
ז. כל חלקי האות צריכים להיות מחוברים היטב, כגון י"ד העליון של אות א' שמוחבר אל הג ברגל ימין, צריך שיהיה מחובר היטב ולא יהיה שום פירוד, וכן בכל האותיות, חוץ מרגל ה' וק' שאין להם ליגע^[2].
ח. גם התגין צריכין שיהיו נוגעים בגוף האות, כל תג נפרד מחברו במקום דיבורו באות, שלא יהיו כצורת ע' או ש'^[2].
ט. צריך לזהר בכל אות שלא תגע אפילו בעצמה ואפילו בעוקץ דק, חוץ ממקום שצריך להיות שם מחובר, והוא הדין בתגין^[2].
י. כל אות צריך להיות מוקף גייל^[2], דהיינו שיהיה קלף מסביב כל האות, ואם לאו פסול. כגון: א) שהאות נוגע באות אחר^[2], ב) שיש נקב סמוך לאות^[2], ג) שהאות מגיע לסוף הקלף^[2], ד) שנפל טיפת דיו מאליו והסמך לו האות [אע"פ שעובר עליו בקולמוס]^[2], ה) שיש צבע בתוך השרטוט^[2], ו) לא יניח באמצע התיבה ריוח עד שתהא תיבה אחת נראית כשתים^[2].

צריך הסופר להיות בקי בספר "קסת הסופר", ורגיל על לשונו, ולחזור לפרקים, (חתם סופר).
ובזמנו כתבו הפוסקים להיות בקי גם במשנ"ב סימן ל"ב ל"ו

הסופר

א. הסופר צריך להיות גדול שהביא ב' שערות לאחר בן י"ג שנה^[2].
ב. הסופר צריך להיות ירא את ה' מאוד וזהיר במלאכתו^[2].
ג. הסופר צריך שידע לקרות בכתב אשורית^[2].
ד. ראוי לסופר לטבול בכל יום. ויקדש את פיו מכל אלה וקללה יהיה לשונו נקי^[2].

הקלף

א. לכתחילה ראוי לקנות קלף עם השגחה^[2].
ב. צריך לזהר לכתוב על הצד הנכון-שהגליון למעלה קצר ולמטה רחב יותר^[2], ועל צד הברש^[2].
ג. אם התחיל לכתוב מגילה על יריעה ונפסל, אסור לכתוב על הנשאר דברי תורה^[2].

הדיו

צריך לכתוב בדיו כשר^[2].

הקולמוס

א. צריך לדקדק לכתוב בקולמוס נאה^[2].
ב. יש מחמירים לא לכתוב בקולמוס של ברזל^[2].

שרטוט

א. צריך שיהיה שרטוט בכל השורות^[2].
ב. אם נמחק השרטוט צריך לשרטט מחדש ואפי' בשביל אות אחת^[2].
ג. לכתחילה יש לדקדק לשרטט לשמה^[2].

לפני הכתיבה

א. טוב לנסות את הקולמוס בכל פעם קודם שיתחיל לכתוב^[2].
ב. קודם שמתחיל לכתוב צריך שייכוון לשם קדושת מגילה^[2], וצריך שיאמר בפיו "אני כותב לשם קדושת מגילה"^[2] (י"א שצריך לומר "לשם קדושת מגילת אסתר"^[2]) וצריך שיאמר הקידוש מלה במלה בכונת הלב וישוב הדעת ויראת שמים על פניו^[2].

- [א] קסת הסופר כ"ח ס"ט, מ"ב תרצ"א סק"ח דדינה כס"ת לכל דבר, ועי' לשכה"ס סוסי כ"ח
[ב] קס"ה ס"א ס"א
[ג] סי' ל"ב סעי' ל' ועי' מק"מ סי' ע"ד ס"ק ט"ו. ובלשכה"ס סי' א' סק"א שראוי לזהר שיהיה יודע ספר שיכול ללמוד מנצמו ולהבין בקצת גמי' עפ"ש"י
[ד] לשכה"ס סי' א' סק"א
[ה] עי' שנה"צ תרצ"א סק"ד, קס"ה כ"ח ס"א
[ו] רע"ג ס"א
[ז] רע"א ס"ג
[ח] קס"ה סי' כ"ה ס"א
[ט] תרצ"א ס"א, קס"ה סי' כ"ח ס"א (ועי' ביה"ס סי' ג' ד"ה בדיו)
[י] קס"ה ס"ג ס"ו
[יא] ערוך השולחן רע"א
[יב] מ"ב תרצ"א סק"ה, קס"ה כ"ח ס"א
[יג] שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' רנ"ט ר"ס
[יד] קס"ה ס"ג ס"ה, משנת מרדכי רע"א סעי' ג'
[טו] ל"ב כ"ב. קס"ה ס"ד ס"ד
[טז] קס"ה ס"ד ס"א
[יז] קו"י תרצ"א ס"ק י"ב
[יח] ילקה"ס סי' כ"ח סעי' א'
[יט] קו"י רע"ד סק"א

- [כ] קול הרמ"ז תיקון י'. קו"ס סי' ו'
[כא] תרצ"א ס"ב
[כב] קס"ה ס"ד ס"ה
[כג] תרצ"א ס"ב
[כד] קס"ה ס"ד ס"ז
[כה] לשכה"ס סי' כ"ח סק"ז
[כו] קס"ה ס"ג ס"ז
[כז] שם
[כח] עי' משנה"ס סי' ג' ס"ק ב"ט
[כט] רע"ד ס"ג ועי' קס"ה סי' ה' ס"א
[ל] תרצ"א סעי' ב'
[לא] קס"ה ס"ד ס"ב
[לב] ילקה"ס סי' י' סעי' י"א
[לג] קס"ה ס"ה ס"ג
[לד] שם סעי' ד'
[לה] שם סעי' ג' ד'
[לו] תרצ"א ס"א
[לז] קס"ה ס"ז ס"א
[לח] שם סעי' ב'
[לט] שם סעי' ג'
[מ] ביה"ל סי' ל"ב סעי' י"ד ד"ה ועיי"כ, ועי' ביה"ס סי' י' סעי' ט"ו ד"ה וגורד
[מא] מ"ב ל"ב כ"ב
[מב] בני"ר רע"ד סעי' ג', מק"מ שם ס"כ כ"ד, ח"י הרי"ם רע"ד סעי' ד'
[מג] רע"ד ס"ד
[מד] שם

א. כל ב. צבא ג. עשרים ד. המלך
ה. לכבש ו. אחי

תשובות ויקרא

יב. בין תיבה לתיבה ניחא לכתחלה ריוח כמלא יו"ד, ופחות מג' יוד"ן, [מב] (לפי אותו הכתב), ולא יקרבם ביותר שלא תהיינה שתי תיבות נראות כאחת! [מג]

יג. בין שיטה לשיטה ניחא כמלא שיטה [מד], שישאר מקום לצוואר הלמ"ד ולרגל [מה] (ה'). יד. צריכים לזוהר שלא יכנס ראש הלמ"ד שבשיטה זו לתוך חלל אות שבשיטה שלמעלה אפילו בלא נגיעה [מז], ואפילו רק חלק מראש הלמ"ד יש לזוהר לכתחלה. וכן רגל א' או א' לתוך האותיות בשיטה שלמעלה [מז].

טו. וכן בעקב הב' בצד ימין למטה, יש לזוהר שלא יכנס לתוך חלל ר' או ד' וכדומה [מז].

טז. לכתחלה יש לזוהר שלא יכנס ראש הלמ"ד בשיטה שלמעלה אפילו בין האותיות [מז].

יז. אם נפל טיפת דיו על הקלף מאליו אסור לצרפו לחלק מהאות [מז], וה"ה אם היה טיפה משאר צבעונים וכתב עליו, דפסול [מז]. יח. אם נפל טיפת דיו מאליו על אות, אחר הכתיבה ולא נשתנה צורתו, יש מחמירים וראוי לעבור עליו בקולמוס לשמה [מז].

יט. לכתחלה ראוי לדקדק שלא יצא אפילו אות אחת מחוץ לשיטה. ושכל השורות יהיו שוות מימין ומשמאל [מז].

כ. כשיש הפסק פרשה, ידקדק להניח ריוח לכל הפחות כשיעור ג' פעמים אשר, לכתחלה, ובדיעבד ט' יוד"ן [מז].

כא. אין לסיים כתיבתו בדבר רע [מז], (ואפשר לסיים בכתיבת דבר טוב בעמוד אחר).

כב. אסור להוסיף בה שום דבר [מז], ויש למחוק כל מה שנשאר מסימנים עם עיפרון וכדומה, ולהוריד מדבקות, גם מצד השני של הקלף [מז].

כג. כשיוצא מהחדר לא ישאר הכתב מגולה, וגם לא יהפוך הידיעה, אלא יכסנה או יכפול או יגלגל את הידיעה [מז], ואם עומד שם אדם אין להושיט [מז], וכן אם יוצא לזמן קצר וחוזר תיכף אין להושיט [מז].

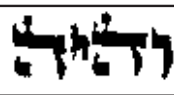
ה. ד - הוא כשר לזי"ן בלי תינוק ואם תינוק לא מכירו לזי"ן הוא יכול לפוסלו אך בשום אופן אינו יכול התינוק להכשירו לדל"ת

א. ה - הסופר התכוין לכתוב ה"א כמו שניכר מהדג שעשה אך למעשה עלה בידו ת"ו ולא ה"א והוא ניכר להדיא פרידתו ולהרבה פוסקים עם תינוק אפשר לתקנו שלא כסדרן לת"ו.

ו. ה - לדעת המקדש מעט באופן כזה שהראש הוא רק קולמוס צריך לכסות הירך השמאלי ולשאול תינוק ואם תינוק יקרא דל"ת הוא כשר ויתכן שאין צריך אפילו תינוק כי תמונתו דאי דל"ת

ב. והיה - היו"ד כשר לפי שצורתו יו"ד.

והוראת פוסקי דורינו הוא שיכול להיות ג' הבדלים בין הירך הימני לירך השמאלי א. שהירך הימני מתעקם ושהוא עבה יותר ושהוא ארוך יותר ואם יש שתיים מתוך השלוש אפשר להכשירו ליו"ד וכאן הוא יותר עבה ובמשהו יותר ארוך.

ז. זכרם - רבי מרדכי פרידלנדר

זצ"ל היה מורה שאם ר"ש נגע לכ"ף בגוף האות הוא נפסל מצד שאיבריו כמ"ם ואם נגע ע"י תג אפשר להפריד והוא כשר

ג. ה - יתכן שיש לדון כאן מצד פסול של שני צורה אך

אבר מיותר הוא בודאי ולכן קשה להכשירו.

ח. מזוזות - בתמונה הזאת הוא

נוגע למעלה ומצד כל האות הוא ניכר שהם שתי זייני"ן אך למעשה אם הוא נוגע קשה להכשירו.

ד. ולגבורתו - אפשר להכשירו עם

תינוק לגימ"ל ולנו"ן הוא דאי פסול

התשובות נועדו לעזור לב המעיין ואין לפסוק מכך הלכה למעשה

[מה] ע"י קס"ה סי' ט"ז סעי' ד'
[מו] רע"ד סעי' ד'
[מז] רע"ג ס"א
[מח] לשכה"ס סי' ד' סק"ב
[מט] קס"ה סי' ט"ז ס"ח
[נ] מ"ב ל"ב ס"ק קכ"ט
[נא] ע"י מ"ב ל"ב ס"ק קי"ב. ובפרט סופר איטר יד, ע"י אבנ"ד סי' ג'
[נב] רמ"א רע"ד ס"ז
[נג] קס"ה סי' ד' ס"ג
[נד] בה"ל ל"ב סעי' ג' ד"ה הרי אלו
[נה] בה"ל ל"ב סעי' י"ז ד"ה ואינה
[נו] קס"ה כ"ח ס"ב, מ"ב תרצ"א סק"ח
[נז] קס"ה סי' ט"ו ס"א
[נח] מק"מ רע"ז סק"ב
[נט] א"ר תרצ"א סק"ז, קס"ה סי' כ"ח ס"ח
[ס] אגרות משה יו"ד ח"ב סי' ק"מ
[סא] רע"ז ס"א
[סב] קו"י רע"ז סק"ג
[סג] הגהות יד שאול יו"ד רע"ז

אוצר ידיעות התורה

♦ משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א ♦

פולמוס מצות מכונה (ד)

שהוא מדמה כי יוכל לקרוא בלא להטות, ורק על ידי הוספת הבריייתא שכתבה את הטעם, שוב יוכל האדם להורות היתר לקרוא באמרו שהוא יתגבר מלהטות, אך האמת הוא כי יש תמיד לומר הדבר בלא לכתוב הטעם, ובזה אין מקום להורות היתר לעצמו, על פי עניין הטעם.

וזה גם כוונתו של הגה"ק הדברי חיים זי"ע שהביא כי בכגון דא אין לגלות את טעם האיסור, והיינו כי ככל שיכתוב ויפרש את טעמו לאיסור, שוב יעמדו המתירים וינסו להתמודד עם טענות אלו, עד כי ימצאו דרכים לפתור חששות אלו, אלא שיתכן כי כעבור שנים יתעורר חששות אחרות, וגם יתכן שלא יעלה בידם באמת לפתור את החששות באופן הכשר, ולכן העצה בזה לכתוב האיסור בלא לגלות את הטעם, ובזה תמיד יהיה הדבר עומד באיסורו.

השערה על טעם האיסור לפי הדברי חיים מה שהזכיר בדין ציצית מכונה

על הנידון השני בעניין בירור טעמו של הגה"ק הדברי חיים זי"ע לאיסור, הנה כפשוטו אין אתנו דרך לידע את טעמו שהיה כמוס עמו, אך רבינו הגה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע כתב בתשובה (י"ד סי' ל"ה אות ה'), כי לפי הכלל שמסרו לנו חכמינו ז"ל (ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה): "דברי תורה עניינם במקומן, ועשירים במקום אחר", ואף כאן יפה כוחו של כלל זה, להתוודע ולהיגלות טעם האיסור של מצות מכונה לפי דעת הגה"ק הדברי חיים זי"ע, והוא מצד דבריו בנידון הדומה לזה.

נידון דומה לפולמוס מצות המכונה היה בדין ציצית מכונה, כאשר בדרך מופלאה, כמעט כל האוסרים את מצות המכונה נמנו גם כן על אוסרי ציצית המכונה, ולעומתם מחנה המתירים של מצות המכונה, עמדו להתיר גם כן את ציצית המכונה.

הגם שיש לידע, כי אף שהנידון במצות מכונה נראה חמור יותר מדין ציצית מכונה, כי ציצית אין בה דיני חמץ, וממילא כל השאלות שהתעוררו על מצות המכונה מצד איסור חמץ, אינם שייכים לדין ציצית מכונה, אך מכל מקום יש גם כן מקום להחמיר יותר בציצית מכונה מאשר במצות מכונה, והוא מצד הנידון לשמה, כי בעוד שעל מצות יש האומרים כי רק חובת השמירה אמור להיות לשמה, ולא העשייה בפועל, אמנם ציצית צריך כל עשייתה להיעשות לשם מצות ציצית, ולכן יש מקום להחמיר יותר בציצית מכונה מאשר במצות מכונה. ואכן אמר לי אחד, שצריך להזהיר את תשומת הלב, כי בעוד שמצות מכונה נזהרים רבים וטובים, שאינם מעלים

טעם האיסור שכתב הדברי חיים

חלק נכבד ממשקל האיסור של האוסרים להשתמש במצות מכונה, היה הגה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע הדברי חיים, אלא שבכל דבריו לא כתב להדיא את טעם הדבר לאיסור, אלא סתם וכתב במכתב תשובתו שפורסם בקונטרס 'מודעא לבית ישראל' (ס' ג'): "אולם גם לדעתי הרבה טעמים על פי דין לאיסור, אך הם כמוסים אתי, כאשר כן קבלתי מפי מחותני הגאון מלייפניק זצ"ל, שבכמות אלה הדברים, אין לגלות הטעם רק לפסוק הדין בהחלט, והשומע ישמע וכו'".

כאן מוטל עלינו לברר שני דברים, א' מדוע זה מיאן הגה"ק הדברי חיים זי"ע מלכתוב את טעמו האמיתי, ולמה זה ראה רק לציין כי טעמי האיסור כמוסים עמדו. ב' מה הוא באמת טעם האיסור שהיה בדעת הגה"ק הדברי חיים זי"ע לאיסור מצד זה את מצות המכונה.

ביאור טעם שהזכיר הדברי חיים על טעם הכמוס עמו באיסור זה

על הנידון הראשון מדוע לא פירש הגה"ק הדברי חיים זי"ע את טעמו, ידוע מה שהסבירו בזה רושמי דברי הימים, על פי הרעיון שהובא במהר"צ חיות (שבת יב: בד"ה אמר) בשם הגר"א על דברי המשנה (שבת יא:): "ולא יקרא לאור הנר", ואמרו בגמרא (שבת יב:): "לא יקרא לאור הנר שמא יטה, אמר רבי ישמעאל בן אלישע, אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא, ובקש להטות. אמר, כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר. רבי נתן אומר, קרא והטה, וכתב על פנקסו, אני ישמעאל בן אלישע קריתי והייתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמנה", ודייקו המפרשים מהו שאמר 'כמה גדולים דברי חכמים', כי מה גדולה ראה כאן בדבריהם, הלא היה לו לומר 'כמה נכונים דברי חכמים' או 'כמה אמיתיים דברי חכמים'.

וביאר בזה הגר"א, כי הנה בדברי המשנה נאמר הדין בלא שהוסיפו את טעם הדין, אלא אמרו שאין לקרוא לאור הנר, רק בבריייתא הוסיפו הטעם שהוא משום שמא יטה את הנר, ואחר שנודע לרבי ישמעאל בן אלישע טעם הדין, סבר כי בידו לפתור את החשש, כי יוכל לשלוט על עצמו לקרוא בלא להטות. אמנם בסופו של דבר לא עלה הדבר בידו, אף שחשב מתחילה כי יהיה בכוחו להתגבר ולא להטות. ועל זה אמר, כמה גדולים דברי חכמים שאמרו לא יקרא לאור הנר, היינו כוונתו הייתה לגדלות דברי התנאים שאמרו את הדין במשנה בלא שהזכירו את טעם הדין, כי מאחר ואין מבואר במשנה טעם הדין, אין מקום לאדם להתיר לעצמו לקרוא תוך

בזה מדברי הגה"ק החתם סופר זי"ע שהזכיר יסוד זה בכמה מקומות.

הגאון בעל הערוך לנר כותב במכתבו שפורסם בקונטרס 'ביטול מודעא' (דף י"ד ע"ב): "ואפ מואסים בה מפני שדבר חדש הוא, גם אנחנו רבני אשכנז הישרים בלבותם תודה לא-ל מרחיקים החדשות בענייני התורה והמצוות הרחק כמטחוי קשת, אבל מה שחידשו האומנים וחכמי הטבע בענייני הטבעית, למה לא נקבל בה הטוב מהם, לחזק את בדקי ידיעותינו למען קיום מצוות הקדוש ברוך הוא ביתר שאת ויתר עז כאשר ישפוט כל משכיל בצדק ובמישרים".

כך גם הגאון רבי בנימין וואלף זצ"ל ראש בית דין בלבוב, כותב במכתבו שפורסם בקונטרס 'ביטול מודעא' (דף ח' ע"ב): "כי מאסו בדבר חדש אשר לא שערום אבותינו, גם אנכי מילתי אמורה כי החדש אסור מן התורה בכל מקום, אמנם בדבר הזה כי נחוץ הוא בעיירות גדולות כמו שכתבתי, אמרתי על העושה ישר חילו וטוב פעלו, ברוך חכם חרשים המחדש חדשים".

גדולה מזו, הגאון בעל הכתב סופר, אשר היה בנו של הגה"ק החתם סופר זי"ע שכזכור הוא הראש והראשון שהזכיר את חומר האיסור שלא לשנות בדברים חדשים, והוא אף הטביע על כך את המליצה כי חדש אסור מן התורה, ועם כל זה בנו הגאון בעל הכתב סופר, כותב להתיר את מצות המכונה.

במכתבו אשר פורסם בקונטרס 'ביטול מודעא' (דף י"א ע"א), כותב הגאון בעל הכתב סופר: "זה רבות בשנים אשר בקשו ממני האופים להתיר להם לאפות על ידי מאשין, ולא מעצמם חדשו משה מאשין, כי כבר נתחדשה במקומות אחרים חוץ למדינתנו, ולא רציתי להכניס עצמי בזה, לאשר חדשה אצלי, ולא ראיתי תמונתה מעודי, והכלל אני מושך ידי תמיד לחדש חדשות, אבל נשתנה העיתים בשנה שעברו, ולא היה בנמצא עוזרים יהודים כמקדם קדמתה, ואלו העוזקים המה מן גרוע גרועים ופחזים, על אשר לא שמעו לקול המשגיחים והמזהירים וכמה מכשולות עד אין ספורות למו יצאו מתחת ידם, ומחסרון אפילו אנשים כאלו הוצרכתי להתיר לאפות על ידי עוזרים נכרים, חוץ ממצות של מצוה, מכל הלין נענית ראש אחר הפצרות הרבה להביא לכאן מאשין אחד שבועות הרבה קודם זמן אפיית המצות לעיין אותה ולראות מהותה ומעשיה, והלכתי אני ובית דין שלי לבית האופים וראינו כל מעשיה, ועמדנו שעות טובא, עד שנאפו עליה מצות, והסכמנו לאפות עליה בראותינו כי הכל בזריות ביותר מעל ידי עוזרים אדם, ואפשר להשגיח על מתי מעט העושים במלאכה השומעים לקול המשגיחים כו', וכששואלים אותי על דרך זה אני משיב להם על סגנון אחד, ומגלה להם טעמי ונימוקי שהוצרכתי לכנוס בחדשות אשר לא ידעו או לא שערום אבותינו הקדושים זכר צדיקים לברכה".

על קצה דעתם להשתמש עם מצות מכונה לליל הסדר, הרי שלעניין ציצית מכונה הרבה נוהגים להקל בזה, וככל הנראה הדבר נובע מחוסר ידיעה, על כן המקום להעיר בדבר חובת הזהירות שלא להשתמש בציצית הנעשה על ידי מכונה.

איסור ציצית מכונה כי יכולים המכונות להשתנות מזמן לזמן
על כל פנים בנידון זה, כתב הגה"ק הדברי חיים זי"ע בתשובה (או"ח ח"ב סי' ב'): "לדעתי אין להתירם כי המאשין יוכל להתקלקל בנקל ויעשו באופן אחר שלא יהיה בהכשר", וכתב עוד (או"ח ח"ב סי' א') בתוספת דברים: "ואפילו נימא דהוא נזהר הרבה, הנה זאת בטח דאם יורשה דבר זה גם במדינות אחרות יעשו כמתכונתם במאשינען הגדולים, ויעשו מזה מסחר, כי יוכלו למכור ציצית בהידור ויופי כל בי עשרה בעד פשוט אחד, ויעשו אצלם זה בעונותינו הרבים כדרך קני השריפה (צינדהעלצליך) שנמכרים אגודה בעד פשוט אחד וכדומה, והערלים יעשו גם כן על כל המאשינען על ידי בעלי מלאכה מישראל ועל פי נאמן מרבני העיר, וזאת יושלח לכל המדינות קרובות ורחוקות ובחותרם והכשר מהרב שלהם, ובוה יהיו כמה פסולים, כאשר ידוע להדרת גאוננו, ומי יאמר להם דבר, כמו שאמרו בש"ס (חגיגה כב) גבי עם הארץ אם יאמר לו חבר שלך טמא יאמר אדרבה שלי טהור ושליך טמא, ולכן חס לנו מלהתיר זאת, ולא יהיה לפוקה לכל בית ישראל, ונא מאוד שיזהר בנפשו מלהתיר".

על פי דבריו אלו כתב רבינו הגה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, כי יתכן שזה אף טעמו של הגה"ק הדברי חיים זי"ע לאסור אכילת מצות מכונה, כי ברבות הימים יתקלקלו המכונות ויוצרכו לעשות מכונות אחרות, ובוה לא יוכל עוד להיות פיקוח על היתר כשרותם של מכונות אלו, ולכן מתחילה הורה לאסור לאכול מצות אלו.

כאן יש להוסיף, כי ככל דברי הגה"ק הדברי חיים זי"ע יכולים אנו לראות עין בעין, כי אם ישאלו יהודי האוכל מצות מכונה, מה טעם מתיר הוא לעצמו לאכול מצות מכונה, אמור יאמר וכי גדול הוא מהכתב סופר והערוך לנר, שדעת כולם הייתה להתיר מצות מכונה, ועל כן מי יבוא אחר המלך, וסומך הוא על היתירם במצות אלו. אכן האמת יורה דרכו, כי מה שהתירו גדולי הדור בימים ההם, לא היה כלל בשייכות לנידון שיש בזמנינו על מצות המכונה, ואדרבה יתכן מאד שאלו שהתירו מצות המכונה בימיהם בלא פקפוק, לא יבואו כלל להתיר את המצות היום, ואף שיש האומרים להיפוך, כי התפתחות המכונות הביאה לשיפור הידור כשרותם, מכל מקום עצם ההשתנות מוכיחה את חששו של הגה"ק הדברי חיים זי"ע, בדבר חוסר היכולת לידע מתחילה כי המכונה תישאר כמות שהיא לשנות דור.

התייחסות המתירים לטעם האיסור משום חדש אסור מן התורה

עתה נפן לבאר את דעת המתירים, מה השיבו לנוכח טענת האוסרים שהזכרנו, שחדש אסור מן התורה, ויש לאסור כל שינוי עקב התחדשות הדברים במשך השנים, וכמו שהבאנו

ברוך
שהחיינו
והגיענו
לזמן
הזה,

אגרות

יום בשורה טובה לאוהבי תורה ושוהרי חסידות,
הופיע חלק שני של הספר שרבים ציפו לאורה

כנסת מרדכי ה"ב

ד"ת כתבים ואגרות וקו"ק גליית יד רביה"ק, אביהם
וליבן של ישראל ועמוד צלותהון, פאר והדור והדרה,

בנו"ק רבינו הכנסת מרדכי מסדיגורה זיע"א

חליפת מכתבים ואגרות עם גדולי
וצדיקי הדורות מלפני המלחמה
ולאחריה, בדברי תורה וחסידות
והשקפת הזמן, ותשובות להלכה.

בתוספת מאות הגהות
והערות והוספות
חדשות, השופכים
אור ומגלים פרטים
על התקופות, קורות
הימים, ותולדות
מקבלי המכתבים,
הנזכרים בתוך הספר.

כמו כן ניתן להשיג
חלק א'

להשיג בחנויות
הספרים המבחרות

